צדיקים במיתתן
קרויים חיים

תמוז

מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכ"ה (כ"ה לב) יומם ולילה (ירמיהו ח)

לע"נ רחל בת משה אהרן ז"ל

דורך לגנו... וללקט שושנים

ריזל

email ZichronRaizel@gmail.com for a free copy

א תמוז תקפ"ג

רבי קלונימוס קלמן ב"ר אהרן בעל מאור ושמש אב"ד קראקא

רבינו הרה"ק רבי קלונימוס קלמן הלוי עפשטיין בעל מאור ושמש מקראקא-ניישטאט זי"ע הראשון למפיצי החסידות בקראקא, נולד בשנת תקי"א לאביו רבי אהרן הלוי עפשטיין זי"ע מגזע הגה"ק בעל החינוך זי"ע והגה"ק רבינו זרחיה ב"ר יצחק הלוי הרז"ה מגדולי חכמי פראבינס לוניל בעל המאור השגות על הרי"ף זי"ע

רבינו היה המקובל הגדול מופת הדור איש אלקים בול"ק חו"פ המפורסם, היה אדם הגדול בענקים, שאלפים הלכו לאורו ובעל עבודה תמה ונקיה, כעבודת רבותיו הקדושים הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק בעל נועם אלימלך זי"ע והרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ בעל החוזה מלובלין זי"ע,

וכל כך היה דבוק ברבו מובהק הרה"ק הנועם אלימלך זי"ע שפעם אחת כשביקר ליון רבו זי"ע שכב בפישוט ידיים ורגליים על קברו כשעה חצי, ומרוב דביקות כמעט יצא נפשו שם, ואם לא שהיה מחזיקים אותו בידו חסיליו שהיה עמו, אמר הוא בעצמו שהי' הולך עם רבו זי"ע לגן עדן.

בהיות רבינו ילד קטן, כיתת רגליו לחפש לו רבי לשורש נשמתו, ובתוך דרכיו הגיע אל הרה"ק ר' משולם זושא מהנפאלי זי"ע בעת אשר עמד בתפלה מעוטף בטליתו, רבינו רץ תיכף מתחת טליתו של הר"ר זושא, ורלהו בוכה ושופך שיחו לפני ה' עד שדס שותת ויורד מעיניו, הרבי ר' זושא הרגיש בקדושת נשמתו של רבינו החוסה בצל כנפי טליתו, והאציל עליו אז אור גדול, וכאשר גמר תפלתו אמר לו: האצלתי עליך עתה חלק הנפש וחלק הרוח" מכאן תלך אל אחי הרבי רבי אלימלך לליזענסק והוא יאציל עליך חלק הנשמה, והלך לרבי ר' אלימלך וזכה עוד לשמשו, ותוך כדי שימושו זכה לראות אצלו דברים נפלאים, מה שלא ראה שום תלמיד בלעדיו,

וסיפר רבינו שפעם אחת באישון לילה, כאשר נכנס לחדר רבו הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע להגיש לו כוס טיי לשתות, ראה איש זקן בעל הדרת פנים יושב סמוך לרבו, ונבהל מאוד מפניו המאיריס, ומרוב פחד שב לאחוריו ונשפך הטיי. למחרת בבוקר אמר לו רבו: ווי שמעט זיך א קינד לו קוקן דעם טאטן אין פנים, הלא הזקן הזה היה אברהם אבינו ע"ה שבא לבקרני, ולמה נבהלת בראותך אותו.

הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע אמר על רבינו: כי הוא אחד מהשלשה תלמידים אשר יש לו שאינם שוכחים מפחד ה' אף מינוט אחת.

רבינו התלהב כאש בקדושת השבת, והיה כאש להבה בדביקות ובתלהבות נוראה בקדושה ובטהרה, מימיו לא אכל דגים בימות החול רק הוקלה המאכל הזה לכבוד יומא דפגרא שיהיה ניכר ונבדל משאר הימים, ואמר כי מעולם לא אירע לו שלא ימצאו לו דגים על יום השבת..

וסיפר שרבינו היה חבר נאמן, ונתנו זה לזה תקיעת כף, שמי שמהם שימות תחילה יבוא אחר כן ויגיד לחבירו הנשאר פה את הנראה והנשמע בעולם האמת. והנה נפטר החבר, וזמן רב עבר עד שנתגלה אליו בחולם, ואמר: שקשה מאוד להפרד מעולם האמת כעצם השמים לטוהר ולבוא לעולם המגושם הזה. וכאשר שאלו רבינו: האיך הענין שמה? הגיד לו ככה: שבכל ליל שני דפסח, הקב"ה מקבץ לכל בפמליא של מעלה, ואומר להם: לכו ראו בני ישראל באיזה יחרון הכשר ואש להבה מקיימים הסדר בלילה הלזו אשר לא צויתי, ורק אשר רבנן הוסיפו ונעשה אחר כך שמחה בשמים ממעל, שמחה גדולה אשר יצאה כל פה לספר, ותענוג שמחה הלזו אין לשערה ואין לפורטה. (אלף כתב)

נסתלק מ' תמוז ב' דראש חודש בשנת תקפ"ג בן 72 שנהומנחתו כבוד בבית החיים החדש בקראקא

הניח אחריו שני בנים לדיקים גדולים הרה"ק ר' אהרון ממלא מקמו הנקרא דער הויכער ר' אהרן מקראקא זי"ע והרה"ק ר' יוסף ברוך הנקרא דער גוטער יוד פון נייסטאט זי"ע. אביהם ברכם, כי בכל עת שימשמשו בכיסם ימצאו מעות, אבל הם לא רצו להשתמש בברכה זו, מלבד פעם אחת אז שתים השתמשו בזה לצורך הכרח גדול.

ונשאר אחריו ספרו הקדוש מאור ושמש שהתקבל מאד בכל תפוצות בני ישראל.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן (פרשת תזריע יג, ב). אם מרגיש אדם בעצמי פתאום, בלא הכנה תחילה ובלא עמל ופעולה, 'שאת' כאילו יש בו איזו התנשאות והתרוממות, או ספחת התחברות ודביקות, או בהרת התבהרות הדעת להשגות עילאיות. אבל כל זה אינו נובע מפנימיות נפשו ומנבכי נשמתו אלא והיה בעור בשרו, שההשראה אינה עמוקה, אלא היא מן העור ולחוץ בלבד, אז ידע כי 'לנגע צרעת', שעדיין לא מיהר עצמו כדבעי, עוד לא נוקה מן החטא ועדיין נפשו טעונה תיקון, מה יעשה ? הובא אל אהרן הכהן ילך אל הצדיק שילמדהו ארחות חיים ויורהו דרכי תשובה, איך להגיע אל השלימות האמתית.

כשהאדם מקדש את עצמו, כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, והולך בקדושה תמיד אזי שורה על פניו שמות הקדושים, וזהו צלם אלקים יתברך שמו ממש, דהיינו שמותיו ית"ש, ובודאי גם עתה בדור הזה ראיתי כמה זכו הראות, שאמרו שראו על איזה אדם שם הוי-ה על פניו כראוי. (מאור ושמש)

ב תמוז תרמ"ט

רבי אברהם ב"ר מרדכי זי"ע בעל מגן אברהם המגיד מטריסק

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק המגיד רבי אברהם טווערסקי בעל מגן אברהם מטריסק זי"ע נולד בעיר וואהלין בשנת תקס"ו לאביו הרה"ק ר' מרדכי המגיד מטשערנאביל זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם נחום ראש שושלת טשערנאביל בעל מאור עינים זי"ע בן הרה"ק ר' צבי זי"ע בן הרה"ק ר' נחום גאון זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת פייגא ע"ה בת הרה"ק ר' דוד לייקס זי"ע

רבינו היה מיום קטנותו ונולד וחכם הרזים, ומלפים ורבבות בתו ללמוד ממנו חכמה ותורה וירלת שמים, בכל ימות השבוע כמעט לא אכל מאומה ואפילו בשבת קודש אכל ממש מעט מזעיר, וכגון מן הדגים לא אכל אלא את העין בלבד ותו לא.

וסיפר פעם אחת שבת בלנו הרה"ק ר' אהרון מקרלוקא הנקרא דער הויכער ר' אהרן זי"ע וכאשר הבחין בסדר אכילתו הביע את תמיהתו בפניו, מדוע ממעט הוא כל כך באכילתו? השיב לו רבינו: שהוא אוסר בדבר, כי אי אפשר לו לקחת מאכל לתוך פיו. שאל אותו למה? השיב: מפני שאי אפשר לו ליתן לעפעפיו תנומה וליישן, לכך גם לאכול אינו יכול. שאלו שוב, ולמה אינו יכול ליישן? אמר לו רבינו אספר לכם גופא דעובדא היכי הוה:

אבי הקדוש היתה דרכו בקודש לנסוע מעיר לעיר ובכל דרכיו עסק בתיקוני נשמות ובעניינים נסתרים וגבוהים, ופירנם את הל"ו לדיקים נסתרים בדורו. פעם בנסעו בדרך, לירף את בניו עמו בנסיעותיו, ונסע אתנו מכפר לכפר עד שעמדנו ליד קרעטשמע אחת, נכנסנו כולנו לפניס, והיה שם חדר גדול אשר שם מתאספים כל הבאים לשתות, ביקש אבינו הק' שיפרשו פרגוד בתוך החדר הגדול, להפסיק בינו לבין שאר הבאים, ולהעמיד שם כסא ושלחן שיוכל לעסוק בעבודתו בלתי מפריע, וכן עשו.

לא עבר זמן קצר ועמדה עגלה אחת ליד הקרעטשמע שבה ישב איש זקן וחולה מלא פצעים ומכאובים, ושאל אם המגיד מטשערנאביל נמצא כאן? אבינו יצא לנגדו ושמח מאוד לקראתו, ושבו יחדיו לפניס מן הויכון והשתעשעו זמן רב. כאשר הזקן עמד ללאת משם, קרא אבינו לכל בניו ואמר אלינו: בני היקרים הנכם רואים כי היהודי הזקן חלש וחולה מאוד, אנא תסייעו לו ללכת על העגלה שלו ותושיבוהו על העגלה. כאשר התחלנו להוליכו נפחד לבנו מאוד מקול גניחותיו הנוראות אשר גנח מרוב יסוריו. ובדרכו החולה התעלף כמה פעמים ובכל נשימה ונשימה היה נראה כי עוד מעט תצא נשמתו ממנו, על שברוב נסיס עלתה בידינו להוליכו על העגלה ולהושיבו עליה.

חזרנו לפניס אל אבינו הק' ואמרנו לו כי פחד גדול נפלה עלינו, בראותנו יסורים בנוראים של הזקן. אמר לנו אבינו: הידעתם מי הוא הזקן הזה? זהו משיח צדקינו אשר נאמר עליו (ישעיהו נ"ג ה') וְהוּא מְחֹלָל מִפְּשָׁעֵנוּ מְדֻכָּא מֵעֲוֹנֹתֵינוּ, ועד שלא תגיע עת הגאולה הוא סובל בכל רגע יסורים נוראים מפני עוונות בני ישראל ומפני צער השכינה הקדושה.

וסיים רבינו את דבריו אל הרבי ר' אהרן זי"ע ואמר: מני אותו יום שראיתי צערו הנורא של משיח צדקינו, אי אפשר לי עוד ליישן, ומתוך שאי אפשר לי ליישן אין בכחי גם לאכול, ואין כוונתי לסגף עצמי ח"ו, אלא שאני אונס בדבר.

כבר משחר נעוריו נכרו בו גינוני קדושה וטהרה. בהיותו כבן שנתיים וחצי נסע עם אביו ומשפחתו לחתונה בליאזני והבעל התניא דרש ברוש עמוק בחסידות ושניס רבות אחר כן היה אומר רבינו שהוא זוכר את כל הדרוש מלה במלה על אף שהיה תינוק כששמע אותו.

אביו הגדול חיבבו מאד והיה לוקחו עמו למסעותיו. מגיל צעיר מאד היה רבנו עד ראיה לעבודת הקדש של אביו בתיקון נשמות.

בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית הצדיקת מרת ריקל ע"ה בת הרה"ק ר' יעקב אריה לייב שפירא מקאוולא זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי מנעשכיז זי"ע שהיה דור שני להגה"ק רבי נתן נטע שפירא בעל מגלה עמוקות זי"ע ודור שביעי מהגה"ק רבינו יהושע העשיל מקרלוקא בעל חנוכת התורה זי"ע

היה מגיד בעיר טריסק ששם למד ולימד יותר מחמישים שנה וחיבר ספר הקדוש מגן אברהם על התורה והפטורות ע"ד הקבלה. היה כשמש במאיר ששמעו הולך מסוף העולם ועד סופו, ולדיקי דורו כבדוהו מאוד מאוד מחמת גודל עבודתו, ורבים הלכו לאורו ומהם הרה"ק ר' אברהם שלמה הלוי עפשטיין מאוזרוב ואפטא בעל שארית ברכה זי"ע

פעם אחת שמע אחד בבני רבינו איך שיולא מחדרו של אביו רבינו קול בכי, והכיר שלא היה קול אביו, ולמחרתו שאל אותו פשר דבר, השיבו רבינו אביו: שבלילה הזה היה יום זכרונה של זווגותו, ובדקו אחרי מעשיה לראות אם היא ראויה לעליה יתירה, ומצאו עליה פגם כל שהוא, שאחר הדלקת נרות של שבת קודש, יצאה לחוץ מלובשת בצעיפה משובצת באבנים טובים (הנקרא שטערן טיכל) והשמש היה עוד בראשי ההרים, ונצנץ בעיני בהמה הקשורה לעגלת משא וגרמה על ידי זה מלאכת מחמר בשבת, ונפסק עליה לברור לה חצי שעה גיהנם, וזה קול הבכי והמרירות שנשמעה. (יפה שיחתן)

רבינו ציוה פעם לבניו ללמוד מסכת סוכה לפני חג הסוכות, וכאשר סיימו את המסכת, התילבו לפניו ואמרו לו כי סיימו את המסכת, ושאל לו רבינו: כמה סוכות בכל מסכת סוכה נחשבות כשרות וכמה פסולות. ולא ידעו הבנים התשובה, אמר להם רבינו: אמו ומנו בכל מסכת סוכה, ותמצאו ס"ו סוכות כשרות וכ"ה סוכות פסולות, כמנין סו־כה. (אמר משה)

נסתלק לגנזי מרומים ב' תמוז בשנת תרמ"ט ומנוחתו כבוד בעיר טריסק.

נשאר אחריו בניו הקדושים ה"ה הרה"ק ר' מנחם נחום מטריסק זי"ע הרה"ק ר' מרדכי מלובלין זי"ע הרה"ק ר' יעקב אריה לייב זי"ע שמילא מקומו בטריסק, ואתנו הגה"ק ר' אפרים זלמן מרגליות אב"ד מאליוב

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

מתורתו של רבינו

וסוכה תהי' לצל וגו פי' לחסות מזר"ם וממט"ר שלא יגרעו ולא יוסיפו על רמ"ח מצות ולא יהי' זר"ם שהוא רמ"ז ולא מט"ר שהוא רמ"ט. (מגן אברהם)

כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר (מסכת שבת נ"ב) היינו שיכול למשוך עצמו להקב"ה, על ידי שירה וזמרה, ומזין עליהן וטובלין במקומן, ר"ל מי שמזיע בשיר הוי כטבל במקומו (ספרן של צדיקים)

פעם אחת בסוכות כאשר הלך רבינו אל הסוכה נשאר עומד על מפתן הסוכה ולא נכנס, ותמהו עליו החסידים שלוהו, ופתח פיו ואמר עתה עלה במחשבתי הן בימים נוראים העע"ל אמרתי האדם משול כחרס הנשבר, אם כן איך הותר לכנוס הלא על פי דין אסור להכניס כלי חרס אל הסוכה? אך הרי אז"ל: שכלי חרס אין להם תקנה אלא בשבירה, ושבירתן זה תקנתן, לכן נשבר לבבינו לפני הקל איום ונורא ולב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה, (תהלים נ"א י"ט) ואח"כ נכנס לסוכה. (אמרי צדיקים)

רבינו מבאר הטעם שאנו אומרים למנצח לבני קרח מזמור (תהלים מ"ט) לפני תקיעת שופר בראש השנה: שכשאנו עומדים בעת התעוררות התשובה קודם התקיעות, לא יהא אחד מבני ישראל שיתייאש ח"ו מתשובה, אלא יזכור את בני קרח שכבר נבלעו באדמה וברגע האחרון ההרהו בתשובה, ומקום נתבצר להם בגיהנום (מסכת סנהדרין ק"י) ומהם ילמד כל איש ישראל, שאף אם הוא כבר בתוך האדמה עדיין בידו לשוב אל קונו ולהתרצות לפניו. (באר הפרשה)

אמרו חז"ל: "אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלים (מסכת שבת ק"ח ע"ב). מה זאת מספר שתי שבתות, ומה רמז נמצא על זה? יש לומר כי ידוע שיש ארבע עתים לעשות תשובה א) בכל יום לעת ערב יעשה חשבון מה שעשה כל היום ויעשה תשובה. ב) בערב שבת יעשה חשבון מה שעשה כל השבוע, ויעשה תשובה. ג) ערב ראש חודש יעשה חשבון מה שעשה כל החודש ויעשה תשובה. ד) ערב יום כיפור יעשה חשבון מה שעשה כל השנה, והנה יום כיפור נקרא שבת שבתון (ויקרא כ"ג ל"ב) נמצא הפירוש הוא כך: שבאם שיעשו ישראל תשובה בכל יום ויום ולא ימתינו עד ערב יום הכיפורים, כי תיבת שמרו מלשון שמר את הדבר (בראשית ל"ז י"א) מלשון ימתין אז בוודאי היה בא הגואל צדק ב"ב אמן. (בית אברהם)

משמיה דרבינו מובא טעם על המנהג שנהגו בשתיית יין שרף ליתן כף זה לזה, על פי הידוע שהעיקר בוא למול את ערלת הלב, ועל ידי זה יבוא לקיים כל המצוות, ועל כן נותנים כף זה לזה לברך את עצמו שיהיה נמול ערלת הלב, כי תיבת כ"ף גימטריה מאה, אם כן שתי פעמים כ"ף עולה מאתיים, וקיימא לן (ערלה א' י') שערלה בטילה במאתיים. (ילקוט מגן אברהם)

שנה אחת טרם שניגש רבינו להדליק הנרות, פנה אל אחד החסידים ושאל אותו: מי שאשתו נמוכת קומה, האם בשעה שירצה לדבר עמה תעלה האשה על כסא כדי שיהיו שווי בגובה, או שהוא יתכופף אליה? ותיכף ניגש להדליק נרות חנוכה, והסביר הרה"ק ר' מרדכי דוב טערווסקי ראש שושלת הורנסטייפל בעל חיבור לטהרה זי"ע (שהיה בן אחותו) שרבינו, רצה לפרש בזה את כל מהותם של נרות חנוכה, שכביכול הקב"ה מתכופף אל כלל ישראל ונכנס למחיצת למטה מעשרה, והיינו דאמרי אינשי איתת גוצא גחין ולחיש לה' (מסכת בבא מציעא נ"ט) שדרך העולם שהבעל מתכופף אליה, ובהנהגה זו נוהג עמנו הקב"ה בימי חנוכה.

כמה סגולת לכל טוב

סגולה זהו אגודה, הוא כעין סגול היינו התקשרות לכל ישראל.

כתב רבינו בהקדמתו לספרו: שבכח ברכת אברהם אבינו, הנני מברך את כל אשר יקח את הספר הזה כי יתמשכו עליו חסדים רבים, למלאות כל משאלותכם בנים ובני בנים.

ב תמוז תקכ"ה

רבי נחמן ב"ר יצחק הרה"ק מהורדנקא

רבינו הרה"ק רבי נחמן מהורדנקא זי"ע נולד בערך בשנת ה' ת"ם בעיר שבגליציה לאביו הרה"ק ר' יצחק מזולקאווא זי"ע שהיה ממשפחה המיוחסת כשישה דורות להגה"ק רבינו יהודה ליואה ב"ר בצלאל בעל מהר"ל מפראג זי"ע שיחוסו מגיע עד דוד מלך ישראל חי' וקיים ע"ה

רבינו היה מבני היכלא קדישא וממקורביו הראשונים של מרן רבינו הרה"ק הבעש"ט זי"ע לפני התגלותו, ולימים גם מחותנו, כי בנו הרה"ק ר' שמחה מהורלנקא זי"ע היה חתנה של הרבנית הצ' מרת אדל ע"ה בת הבעש"ט זי"ע.

מרן הרה"ק הבעש"ט זי"ע במכתבו אליו קורלו רבינו בשם נאמן ביתי קדוש וטהור.

הרה"ק רבי פנחס שפירא מקאריץ זי"ע אמר: כל המספר בשבחן של צדיקים, כאילו עוסק במעשה מרכבה, מכוון על רבינו.

ופעם אחת דיבר הבעל שם טוב בשבחו ברבים, ורבי נחמן הרכין את אזניו לשמוע, מקרוב. התלמידים התפלאו על כך, והבעל שם טוב הסביר כי הוא ביקש משמים שלא ישמע דבריו שאינם נצרכים לשמוע, וכן אינו שומע כאשר מדברים בשבחו, אך כאשר אני מדבר בדברי תורה הוא שומע אפילו מרחוק.

אחרי נישואיו התקרב למרן הרה"ק הבעש"ט זי"ע בהשפעת גיסו הרה"ק ר' חייס מהורלנקא זי"ע. ופעם אמר רבינו: כשנעשיתי חסיד גדול הלכתי בכל יום למקום קרה, שבדור זה לא יוכל שום אדם לסבול מקום קרה זו. וביאיתו מהמקום ובאתי לביתי והיה חם מאוד עד שכמעט בערו הכתלים, ואני לא הרגשתי החמימיות ערך שעה, ובכל זאת לא יכולתי לפטור ממחשבות זרות, עד שהוכרחתי ללמוד כוונותיו של רבי ומורי הבעש"ט.

פ"א כשהבעש"ט הק' נטל ידיו לסעודה, אמר לו רבינו, שע"פ כוונת האריז"ל יש לכוין בנטילת ידים כוונה זו וזו, ולא כמו שכיוון הבעש"ט הק' באותה נטילה, והבעש"ט הק' לבש ופשט אורה, והתלמידים הכירו שעולה נשמתו למעלה, וכך יצא הבעש"ט זמן מה, ורבינו נרדם, כשהקיץ רבינו, שאל אותו הבעש"ט הק' "מה אתה אומר כעת"! וסיפר רבינו שראה בחלומו והנה הוא במתיבתא דרקיע, ושמע שמכריזין שהבעש"ט הק' ירדוף היום, והתאספו הרבה נשמות וגם האר"י הק' בתוכם, ובתוך דרשתו התפלפל הבעש"ט הק' עם האריז"ל בכוונת נטילת ידים, והאר"י הק' הודה להבעש"ט הק' שכעת יש לכוין כמו שהוא כיון.

רבינו עסק כל ימיו במצות פדיון שבויים והרבה לקבץ כספים, למטרה זו הגיע לארץ ישראל בשנת ת"ק יחד עם בנו הרה"ק ר' שמשון חייס זי"ע ויצא פעמים לחוץ לארץ.

חסידים מספרים שרבינו ובנו בזמן שהגיע לארץ ישראל עלה הגה"ק ר' אלעזר רוקח מאמסטרדם זי"ע, והר"ר אלעזר מחכה לעלות לארץ ישראל בחשבו שגם הבעש"ט הגיע ביחד עם רבינו כדי שיתפללו ביחד על יד הכותל המערבי על ביאת המשיח, וכאשר הגיע לארץ ישראל ולא מצא את הבעש"ט הלטער הר"ר אלעזר מאוד.

בעת פטירת מרן הרה"ק הבעש"ט זי"ע שהה רבינו במזיבוז, ומסופר כי רבינו הלך על קברו של הבעש"ט וכשחזר מבית העלמין שמח שמחה גדולה ואמר שהבעש"ט ציווה לו לסעו לארץ הקודש, חזר רבינו באלול תקכ"ד יחד עם הקבוצה הראשונה של תלמידי בעש"ט הרה"ק ר' מנחם מנדל מפרימשלאן זי"ע הרה"ק ר' יעקב שמשון משפיטובקא זי"ע ועוד שלש מאות משפחות, התיישב בצפת, ואחר כן בעיר טבריא.

רבינו נודע כאיש קדוש וטהור בעל מידות, היי כמלאך ה' צב–אות בעל רוח הקדוש אמיתי, סבל יסורים רבים אך היה רגיל לומר 'גם זו לטובה' ועסק בתורה בהתמדה רבה.

וגם עסק עם רבו הבעש"ט בכל ימיו במצות פדיון שבויים, וקבץ מעות תמיד בעבור מצוה זו.

ובשנת תקי"ט הי' הוכוח הגדול עפ"י ציווי הממשלה עם הכת הפוקרסים ימ"ש ונבחרו לוויכוח הגה"ק ר' חייס כהן ראפאפארט אב"ד לבוב זי"ע והגה"ק ר' דוב בער אב"ד יזלאוויץ זי"ע ורבינו הבעש"ט זי"ע, וטרם הוויכוח המתיק הבעש"ט סוד עם שתי מתלמודיו ה"ה רבינו זי"ע והגה"ק ר' מאיר מרגליות אב"ד אוסטרה בעל מאיר נתיבים זי"ע, והצליחו ונצחו את כת האפקורסים.

ב' תמוז בליל שבת קודש בשנת ה'תקכ"ה בעת שהיה רבינו עסק בספר הזוהר, השיב את נשמתו ליוצרה ומנוחתו כבוד בבית העלמין העתיק בטבריה בחלקות תלמידי הבעש"ט זי"ע.

נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' שמשון חייס זי"ע , ובנו הרה"ק ר' שמחה זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ג תמוז תשנ"ד [א]

רבי מנחם מענדל ב"ר לוי יצחק שניאורסאהן זי"ע מליובאוויטש

רבינו הרה"ק רבי מנחם מענדל שניאורסאהן אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, נולד ביום ו' ערב שבת קודש י"א ניסן שנת תרס"ב, בעיר ניקולייב באוקראינה, לאביו הרה"ק רבי לוי יצחק אב"ד דנייפרופטרובסק (יקטרינוסלב) בעל תורת לוי יצחק זי"ע בן הרה"ח ר' ברוך שניאור זלמן זי"ע בן הרה"ח ר' ברוך שלום זי"ע בן הרה"ק רבי מנחם מענדל מליובאוויטש בעל צמח צדק זי"ע (בן בתו של הרה"ק רבי שניאור זלמן מליאדי בעל התניא והשו"ע זי"ע, וחתן בנו הרה"ק רבי דובער מליובאוווויטש זי"ע) בן הרה"ק רבי שלום שכנא אלטשולר זי"ע בן הרה"ק רבי נח זי"ע יש הטוענים שהיה צאצא של הרה"ק רבי יחיאל הלל אלטשולער מק"ק יאברוב בעל החיבור הידוע על התנ"ך מצודת דוד - מצודת ציון זי"ע. ולאמו הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה בתו של הרה"ח ר' מאיר שלמה הלוי ינובסקי אב"ד ניקולייב זי"ע בן הרה"ח ר' ישראל ליב ראש ישיבה רומנובקה וראש כולל חב"ד זי"ע. (חתן הרה"ח ר' אברהם דוד לאוואוט אב"ד ניקולייב ומח"ס שער הכולל) בח"י ניסן, התקיימה הברית מילה בבית סבו הגאון החסיד הרב מאיר שלמה ינובסקי רבה של העיר, ונקרא שמו בישראל "מנחם מענדל" על שם סב-סבו בעל ה'צמח צדק', האדמו"ר השלישי בשושלת אדמו"רי חב"ד-ליובאוויטש

עול מינקותו נודע בשקידתו העצומה, ובלל אביו הגדול קנה בקיאות וחריפות בכל חלקי התורה, נגלה ונסתר. בשנת ה'תרפ"ט נשא את הרבנית הצלקנית מרת חי' מושקא, בת כ"ק אדמו"ר רבי יוסף יצחק שניאורסאהן זי"ע, האדמו"ר השישי בשושלת אדמו"רי חב"ד–ליובאוויטש, ומני אז הוכנס לעבודת הכלל לטובת חיזוק התורה והפצתה.

לאחר פטירת חותנו עלה על כס האדמו"רות כנשיא השביעי בחסידות, אותה הנהיג ביד רמה יותר מאבותיו שבה. יחודה היתה דאגתו של רבינו לכל יהודי באשר הוא, בגשמיות וברוחניות, ורבים השיב מעוון. במוצש"ק אור לג' תמוז ה'תשנ"ד נסתלק לגנזי מרומים, ולמחרת התקיימה הלוויה המונית שילאה מבית מדרשו 770 בקראון הייטס, בה השתתפו גדולי התורה והחסידות והמוני בית ישראל, ונטמן באוהל חותנו כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ זי"ע בבית החיים בקווינס, ניו יורק.

ליונו הק' הפך להיות אבן שואבת לכל עמך בית ישראל, מגדולם ועד קטנם, כשם שבחייו נהרו אליו מכל האלמות ומכל החוגים, ליטול עצה ולקבל ברכה, ולרוות ישועות ונפלאות בחיי הפרט והכלל.

רבינו היה איש אלוקים, קדוש וטהור מבטן ומלידה, שכל חייו היו קודש לעבודת השם בכל גופו ומאודו, ולא פנה לחיי שעה. רוב ימיו וליליותיו הגה בתורה ביחידות, ובזמן הנותר הרבץ תורה וחסידות בפני אלפים ורבבות, באוזניהם השמיע חידושי תורתו ב'התוועדויות' הידועות שקיים מידי שבת ומועד. בסך הכל כ–11,000 שעות!

רבינו נהג בפרישות יתירה, עסק בתעניתים וסיגופים (כפי שגם מודפס מכתבים מאביו הרה"ק אל רבינו, שבהם הוא מפציר בו להפסיק בתעניתים), עד שהגר"י הוטנר העיד שאיבד את שיניו מרוב תעניתים. כמו"כ סיפר הגה"ח הרב מלעדזש ז"ל: פעם נסע ברכבת, ורואה אברך עומד בפרוזדור שבין הקרונות, משהו סיפר לו שזהו חתנו של האדמו"ר מליובאוויטש. לקח לי זמן לתפוס – סיפר הרב מלעדזש – שבקרונות עמדו נשים רבות, ולכן העדיף רבינו לעמוד בין הקרונות. קדושה וטהרה זו, הרגיש הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זצוקללה"ה, כאשר הרה"ק מבעלזא ביקר בברלין בשנת תר"ץ לצרכי רפואה, ניגש רבינו לתת לו שלום, והרה"ק מבעלזא הסיר את המגבת שעטף את ידיו – שכידוע נהג לתת שלום לאנשים בחלילת מגבת – ואחז בידי רבינו למשך זמן, והפטיר "א וואריימע האנט", וזאת מבלי שאף אחד ידע מיהו.

חומרות והידורי מצוה רבים נהג רבינו. כהוא עובדא, שבאחד מהימים הסמוכים לחודש תשרי, באמצע מלחמת עולם השני', נעלם פתאום לכמה ימים, וחזר כשבידיו אתרוג מקלאבריא (איטליה), שהבריח מעבר לגבול, על מנת לקיים את מצות נטילת לולב באתרוג כזה שבפי המקובל מהרב בעל התניא הרי זה האתרוג בדוקא שעליו לריכים לברך, וכל זה אחרי שרב פסק לו שעל הידור מצוה כזה אין לורך במסירות נפש.

בימי חורפו שקד על לימודיו וקנה ידיעותיו בכל התורה כולה. חלק מחידושי תורתו שרשם אז לעצמו בקיצור, נמצאו לאחר הסתלקותו בהיכל קודשו, ונדפסו בספרי ה'רשימות' . אך ביחד עם זה, הי' נחבא אל הכלים. כפי שסיפר הר"ר דוד שמעי' רייכמן ז"ל: תקופה מסוימת מסר רבינו למתפללי בית הכנסת שיעור בגמרא, מסכת שבת. כנהוג, רבינו קרא את לשון הגמרא ולאחר מכן את דברי רש"י וה'תוספות', והסבירם בטוב טעם, לפעמים עם תוספת דברי פלפול. פעם אחת הבחין, כי רבנו קורא את לשון רש"י בשינוי מסוים מלשונו בגמרא שהייתה פתוחה לפניו. בגמר השיעור, החליט לבדוק אם מדובר בשינויי גרסאות. הוא נטל לידיו את הגמרא שבה החזיק רבינו בשעת שיעור, ומה רבתה השתוממותו כאשר גילה כי מדובר בכלל במסכת... חולין! התברר כי מחמת המחסור בספרים, מסר רבנו את השיעור על פה, וכדי שלא יבחינו בבקיאותו המופלגת – פתח גמרא אחרת!

אבל כבר אז, אלו שבאו במגע איתו ראו שמדובר באיש שמשכמו ומעלה. כפי שמספרים תלמידי ישיבת 'תומכי תמימים ליובאוויטש' באטוואלק, אודות הפעמים הבודדים שבהם – בגיווי חותנו – ניאות לשבת ולהתוועד עם התלמידים ולגלות טפח מידיעותיו בתורה – נגלה, חסידות וקבלה. ובמשך עשר השנים שהי' גר ליד חותנו, נהגו רבים להתייעץ איתו, ולבקש ממנו לפתור להם את שאלתם בתורה ובעבודה, עד שאפילו חותנו נהג לשלוח אנשים אליו.

אחרי הסתלקות חותנו ביו"ד שבט ה'תש"י, סירב בתוקף לשבת בכס הנשיאות, עד שבעבור שנה, אחרי הפצרות רבות חוזרות ונשנות, ביום ההילולא הראשונה של חותנו, הסכים למלא את מקומו והפך לאדמו"ר ומנהיג לחסידי ליובאוויטש. ומני אז נפוץ שמעו גם בחוגים אחרים, וגדולי תורה וילאה, בעלי מוסר וחסידות, פוסקי הדור וראשי הישיבות, החלו לפקוד מעונו או לנהל עמו חילופי מכתבים. רבים מהם נדפסו בסדרת הספרים 'אגרות קודש' בהם ניכר שזכה הדור שלאחר השואה האיומה ל"ע לרועה נאמן "איש אשר רוח בו" שניתן ביכולת "להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד". רבינו הקפיד לפתוח בעצמו מכתבי הפונים אליו, ולהשיב בכל סוגיות התורה או בקשות הברכה לישועה, בקלה ובחתימת ידו. על בשנת ה'תשמ"א, היה מקבל בחדרו הק' אנשים איתא בסדר עולם שמחלוקת קורח ועדתו היה לאחרי מעשה המרגלים. ולכאורה צריך להבין, למה לא חלק קורח על משה מיד כאשר מינה את אהרן לכהונה גדולה ואליצפן בן עוזיאל לנשיא לבני קהת, אלא המתין עד לאחרי מעשה המרגלים? אך הענין, פנימיות טענת המרגלים להישאר במדבר, היה כי הם פחדו שהעולם החומרי יפריע לדבקותם בהקב"ה על ידי לימוד התורה; ועל כך השיב להם משה שהמעשה הוא העיקר – תכלית העילוי היא דוקא על ידי קיום המצוות בגשמיות. בעקבות זאת, דוקא, באה טענתו של קורח – אילו היה העיקר לימוד התורה, ניתן היה להבין את מעלתם של משה ואהרן על שאר בני ישראל, שהרי לימוד התורה שלהם הוא בדרגה נעלית יותר; אבל מאחר שהעיקר הוא קיום המצוות המעשיות, שבהן כל ישראל שווים – "מדוע תתנשאו על

מתורתו של רבינו

לכאורה יש להקשות דבכל מקום הימין חשובה היא, אם כן מדוע ברא הקב"ה לבו של אדם (שהוא עיקר חיותו) בצד שמאל (של הגוף) אלא על כרחו, שלבו של אדם לא נברא עבור עצמו, אלא עבור חברו, שירגיש את רעהו ואת מחסוריו, ומכיוון שהעומד זה לנגד זה שמאלו של זה כנגד ימינו של זה על כן ברא את הלב בשמאלו כדי שימצא לו לימין חברו.. כי זה תכלית ביאתו לעולם.

*

ג תמוז תשנ"ד [ב]

רבי מנחם מענדל ב"ר לוי יצחק שניאורסאהן זי"ע מליובאוויטש

דורי דור נגוז... וללקט שעונים
ריזל
לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

ל'יחידות' (קוויטלעך), ג' פעמים בשבוע, שבהם יש לילות שלימים, לא שם שינה לעפעפיו, ובמשך הלילה נפגשו עמו כל סוגי היהודים לכלל ישראל, וגדולי ישראל מכל החוגים. משנת ה'תשמ"ו ואילך קיים מעמדי 'חלוקת הדולרים לצדקה' בהם חלפו בזריזות אל מול פניו רבבות יהודים מכל העדות והחוגים, שבאו להתברך מפי קודשו.

בשנות מלחמת העולם הראשונה, עמד לימין אביו בהנהגת הקהילה ובארגון סיוע לפליטי המלחמה, כך גם בשנות מלחמת העולם השניה סייע בחירוף נפש לפליטים תוך כדי מנוסתו מהרוצחים ימ"ש. אהבת ישראל הבלתי גבולית שלו שבאה לידי ביטוי בד' אמותיו, התעצמה עשרת מונים כאשר בהוראתו ילאו חסידיו ושלוחיו להקים מרכזי תורה ויהדות, בתי חינוך לבנים ולבנות, מוסדות לצדקה וחסד, בכל פינה אפשרית בעולם, הידועים בתור מרכזי ובתי חב"ד. רבינו עורר בהתלהבות גדולה את כל בני ישראל החרדים לדבר ה' שיילאו לקרב בני ישראל, אלו שלע"ע אינם שומרי תורה ומצוה, לאביהם שבשמים לתורתו ולמצוותיו, ואף קבע את "עשרת המבצעים", שבכוחם וסגולתם לעורר לב ישראל ומצוה גורלת מצוה.

אהבת התורה שלו לא ידעה שובע. חידושי תורתו העצומים שנאמרו על ידו, נרשמו בידי ה'חוזרים' שהקפידו לתעד דברות קדשו, והולכים ונדפסים בספרי 'תורת מנחם – התוועדויות' על סדר השנים , חלק מחידושיו עה"ת ש"ס ורמב"ם הוגהו על ידיו בעיון גדול, עליהם רשם מראי מקומות הערות וציונים מפליאים בחריפותם, ונדפסו בימי חייו בספרי 'לקוטי שיחות' על סדר פרשיות התורה. כמו כן מאמרי החסידות שהוגהו על ידו, נדפסו על סדר חדשי השנה (ל' כרכים – זאת בנוסף לעשרות כרכי 'ספר המאמרים' שנדפסים כ'הנחה בלתי מוגה' על סדר השנים – 1,564 מאמרים!).

אחת מהחיבורים הנפלאים של רבינו הי' "הגדה של פסח עם לקוטי טעמים ומנהגים", שאותו ערך רבינו בשנת תש"ו. ככל שמעמיקים בה מתגלה לפנינו יכולתיות בכל תחום אפשרי: לכל לראש בניסוח תמציתי מדוייק של השתלשלות מבנה ההגדה, דרך בחירת פירושים בסיסיים ויסודיים המיישבים להפליא כל פיסקה או מילה עמומה וקשה, וכלה בסיכום מושלם של כל דיני הסדר בטעמיהם ובמיוחד שיטתם של מנהגי חב"ד, להם נלוות הערות למדניות מעמיקות. הגאון הרב שלמה יוסף זווין (בספרו, 'ספרים וסופרים') כתב עלי' "הגדה נפלאה שמעטים דוגמתה, ומתאימה לכל אדם מישראל, בחסיד כאשר אינו חסיל..."

חיזק את האמונה הפשוטה בביאת המשיח, ועורר בלהט גדול ללא הרף לפעול בכל דרך להחיש ימות המשיח, יעוד בריאת העולם, ועבודת בני ישראל בכל הדורות. וכך פירש מאמר חז"ל: "כל ימי חייך להביא לימות המשיח" –כל מה שיהודי עושה בחייו, צריך להיות חדור במטרה להביא לימות המשיח, זאת ע"י התחזקות בלימוד התורה בעיון וביגיעה, הוספה בהידור מצוה, הפצת התורה ומעיינות החסידות. ברגש גדול זעק מקירות ליבו הטהור בכמה הזדמנויות על כך שעליין, לאחר כל הרדיפות החיומות נמצאים בגלות, גלותא דשכינתא וגלותא דישראל.

הפצת המעיינות חוצה

האדמו"ר מהוריי"ל מליובאוויטש ביאר במשמעות רוחנית המצוה הראשונה בתורתנו הק' "פרו ורבו", שהדבר הראשון המוטל על איש יהודי הוא להוליד עוד יהודי. היינו להוליד שעוד יהודי יהיה קשור בתורייתא וקוב"ה. והוסיף וביאר על כך דבינו: "אינו מספיק שרוב בני ישראל ילמדו תורה ויקיימו מצוותיה, אלא מהבכרה הוא שכל ישראל ממש ילמדו תורה ויקיימו מצוותיה, ואי אפשר בשום אופן לוותר גם לא על יהודי אחד, לכן אין לנו להסתפק ולהלטמלס בתוך ד' אמות של יהודים שומרי תורה, אלא חובה קדושה עלינו לצאת גם ל'חוץ' ולעשות שם כל מה שביכולתנו, ולקרבם בדרכי נועם ובדרכי שלום, להחזירם לדרך התורה".

ביאורים בדש"י ובדרמב"ם

דבינו סלל דרך מיוחדת ומקורית לבאר פירש"י עה"ת, מפעל תורני שהחל לע"נ אמו הצדקנית הרבנית חנה ע"ה, לאחר פטירתה בש"ק ו' תשרי ה'תשכ"ה. במשך השנים ביאר למעלה משמונה מאות קטעי רש"י, תוך דיוק נפלא בכל אות ותיבה, והנחת יסוד מחודשת שהיתה מיושבת שורה ארוכה של קושיות, בהם שנאמרו כלא מענה אצל גדולי מפרשי רש"י לאורך הדורות.

כך גם לאחר שתיקן לימוד יומי בי"ד החזקה להרמב"ם, ומידי שנה בשנה מסיימים את הלכות התורה כולה, החל לבאר הלכות בשיעור היומי, בעומק נפלא ובדרך הבלולה מפרד"ם התורה (נדפסו ב"יין מלכות" (ג"כ). הן בלימוד הרש"י והן בלימוד הרמב"ם, קבע וגדר רבינו כללי לימוד, וכללים חדשים בהבנת פירושם ופסיקתם (שנדפסו אח"כ בספרי 'כללי רש"י' ו'כללי רמב"ם').

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

דער רבי פלעגט טייטשען: זכותו – לאם וואס דער צדיק האט אויסגעלייטערט (מלשון זיכוך) זיך און די וועלט מרוס איס, יגן עלינו – זאל אונז באשיצען און אונז געבן כוחות אויף אונזער עבודת ה'.

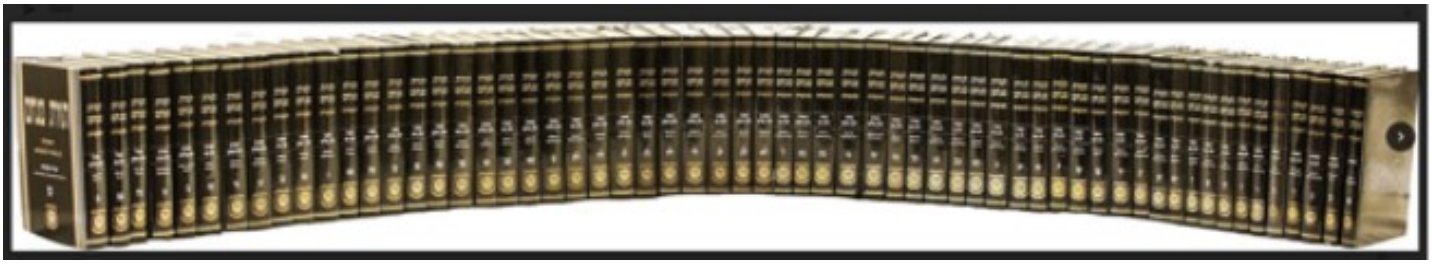

קהל ה"? ומסיבה זו, חלקו קורח ועדתו רק על התנשאותם של משה ואהרן, אף על פי שגם הם עצמם נהגו בהתנשאות ("נשיאי עדה"), כי קורח ועדתו הכירו בכך שישנם חילוקי דרגות בין בני-ישראל; אולם הם טענו שחילוקי דרגות אלו הם טפלים בלבד (שהרי בנושא העיקרי – קיום המצוות המעשיות – כל בני-ישראל שווים), ולכן אין מקום להתנשאות של מלך – שמשמעותה היא שהמלך נעלה לאין ערוך על העם, ועצם קיומו של העם נתון לשליטתו של המלך. לפי האמור תתבאר תשובתו של משה על טענת קורח – "בוקר ויודע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו": רבנו הזקן, בעל התניא נ"ע, מבאר את הביטוי "תשובה ומעשים טובים" – שכשעשיית המצוות היא שלא לשמה, אין בכוחן למלא את תפקידן להוסיף אור בעולם (בדומה לאבן טובה הטמונה בבוץ, שאינה מסוגלת להאיר); ואילו על ידי התשובה, המצוות נעשות "מעשים טובים" ומאירים. וזו היתה תשובתו של משה לקורח ועדתו, אמת שבמצוות מעשיות כולן שווים, מכל מקום במידת האור – ישנם חילוקי דרגות בין בני-ישראל; ובכדי שהמצוות יהיו בבחינת "בוקר", מצוות מאירות – יש צורך בהשפעתו של משה רבנו. ההוראה בעבודת השם שאנו למדים משתי פרשיות אלו: ישנם הטוענים שהעיקר הוא הלב היהודי "רחמנא לבא בעי", ואילו קיום המצוות אינו חשוב כל כך (בדומה לשיטת המרגלים); ולאידך – ישנם הטוענים שהעיקר הוא מעשה המצוות, ואין חשיבות ללימוד החסידות ולעבודה שבלב (בדומה לשיטת קורח). על כך מלמדת אותנו התורה ששתי השיטות הן מוטעות, אלא יש צורך בשני הדברים – הן במעשה בפועל והן בעבודה שבלב.

ג תמוז תרנ"ד

רבי ברוך יהודה ב"ר יואל מדערעטשקע

רבינו הגה"ק רבי ברוך יהודה שניצלער מדערטשקע זי"ע הנקרא ר' ברוך דערעטשקער נולד בערך תקפ"ט לאביו הגה"ק ר' יואל שניצלער אב"ד קויטה זי"ע חד מבני עליה קדישא מהרה"ק ר' צבי הירש אייכענשטיין מזידיטשוב בעל עטרת צבי זי"ע ונמנה בין שבעים החסידים המובהקים לובשי בגדי לבן בהיכלו בן הגה"ק ר' ברוך אב"ד קאלוב זי"ע רבו של הרה"ק ר' יצחק אייזיק טויב אב"ד קאלוב זי"ע חתן הרה"ק רבי שמואל שמעלקא הלוי הורוויץ אב"ד ניקלשבורג זי"ע בן הגה"ק אברהם מבראדי זי"ע ולמעלה בקודש עד הגה"ק רבינו זרחיה ב"ר יצחק הלוי בעל המאור רז"ה זי"ע מגדולי חכמי פראבינס לוניל, תלמיד של רבינו משה הדרשן זי"ע ולמעלה בקודש עד שמואל הנביא ע"ה ומדוד המלך חי' וקיים ע"ה ולאמו מרת ליבא גיטל ע"ה בן הרה"ק ר' אברהם אהרן ווייס מסאספאלווא זי"ע

רבינו היה מן קודם המפורסם בחסידותו ובעבודת קדשו, תם ויושר יושב אהלים עסק בתורה ועבודה בהתמדה כל היום מעטוף בטלית ותפילין, ומאכלו הלל הביאה זוגותו לשם, ורק אחר תפילת ערבית סר לביתו להתעניין על שלום הילדים ובני ביתו ומיד חזר ללימודו לבית המדרש, ולא לן בביתו רק בליל שבת קודש בלבד, והיה פועל ישועות ובעל מופת גדול, שרבים באים אליו שם בבקשות שיתפלל עבור ישועות.

כשהגעו לפרקו נשא להרבנות הלדקות מרת חי' ע"ה בת הגה"ק ר' יעקב דוב הלוי מאנן מישוב באלבלוג ז"ע ואחר חתונתו התישב בק"ק דערטשקע, ואחר הסתלקותו של האב"ד דשם הגה"ק ר' אליהו מ"ש זי"ע בשנת תרכ"ז שימש רבינו שם ברבנות . ואולם עוד משרתו הטוב כי התמסר כולו לעבודת הבורא, ובשנת תרכ"ט נתמנה לרב במקומו הגה"ק ר' שלמה סופר זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין אב"ד פרעשבורג בעל כתב סופר זי"ע בן הגה"ק רבי משה סופר בעל חתם סופר זי"ע. אך אחר כמה שנים עזב הר"ר שלמה זי"ע דערעטשקע ונתמנה לאב"ד בערגסאז ונסתלק לגנזי מרומים בי"ח אדר ה'תר"ץ, זכותו יגן עלינו אמן

פ"א בהגיע יום ה' ובידי זוגותו הלדקות ע"ה אין כל להכין להשבת קודש, ובאה במירות נפש אל בעלה לבית המדרש ומעתה על לחיה, באמרה: כל השבוע הנני מוכנה לרעוד אבל איך נקבל השבת קודש כאשר בבית אין מאומה? מה עליה רבינו: ילך לשוק והשי"ת יזמין לרביה. היא לא שאלה מאומה ויצאה לשוק בלי כל פרוטה בידה, בהגיעה שם בעקה אחריה אשה נכריה באמרה: היכן את והלא אני מחכה עליך כבר זמן רב? הנה לך מוכן אוז גדול קחי אותו! ועל התנגלותה כי אין בידה אפילו פרוטה אחת, השיב לה הנכריה: אין טרך, תשלמי לי ביום הראשון, ואולם בבואה ביום בראשון לא מצאה אותה, וכן כמה ימים לאחר מכן חיפשה אחריה לשוא, וע"כ שאלה פי בעלה מה לעשות? השיב הלה רבינו: לחנם תחפשי אחריה כי לא זה שליח אונשי כלל.

רבינו הוסמך על פי מעשה על ידי הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם בעל דברי חיים מצאנז זי"ע לפעול ישועות, פעם נסע רבינו עם עמיתיו הצדיקים המפורסמים הרה"ק ר' שמואל פרענקעל מקאמארנא בעל אמרי שפר זי"ע והרה"ק ר' נפתלי הערלקא זילבערמאן מראפשערע זי"ע והרה"ק ר' אהרן ישעיה פיש מהאדם זי"ע והרה"ק ר' אפרים ממוזשאי זי"ע לאנז בעגלתו של הר"ר הערלקא'לע זי"ע שהיה גבאי של קופת רבי מאיר בעל הנס ובחור גבאי עמלה לרשותו עגלה עם סוס כדי לאסוף המעות לצדקה, ותוך כדי הנסיעה נשבר גלגל אחד של העגלה ולא היה באפשרותם להמשיך, וגם כסף לא היה בידם לתקנו, נמלכו בדעתם והחליטו לסור לכפר סמוך, אבל היות ולא רצו לבקש כסף, על כן גמרו בדעתם שאחד מהם יקבל על עצמו שאם יבא יהודי שיהיה זקוק לישועה, יבטיח לאותו יהודי, בתנאי שיכסה ההוצאות של תיקון העגלה הגדול נפל על רבינו, והר"ר אפרים הסכים לשמש כגבאי, ואכן כאשר הגיעו לכפר מיד שמח לקראתם אחד מאנשי המקום בראותו כי אנשי טורה המה, וכפיו בקשה כי בתו חלתה ל"ע והרופים אמרו נואש לחיי' רח"ל, על כן מבקש שיתפלל הרבי על רפואת בתו. רבינו הבטיחו בתנאי שיסלק ההוצאה לתיקון העגלה, הלה סילק מיד סך ההוצאה ועוד הוסיף להם פדיון גדול, והם המשיכו בדרכם.

בבואם לאנז יצא הדברי חיים זי"ע לקראתם ושאלם האם הביאו לו כסף כי הוא נצרך עתה מאוד, מיד מסרו לידו הכסף שבידם, ואולם הדברי חיים זי"ע נזף ברבינו בספר פנים חמורות בהטיחו בפניו: וכי כך יאות לעשות, להבטיח ברכות ליהודי, לקחת קויטלעך ופדיונות ולנהוג באלמוריות? כמובן שרבינו התנצל כמה וכמה פעמים כי עשה זאת בגלל שלא היתה להם ברירה אחרת, אבל אחר כך הפטיר הדברי חיים זי"ע ואמר: נו! אם כבר הבטחת שיתקיים, ותהי' גם אתה רבי! ואז נתן לו שלום בפנים מסבירות וקרבו מאד.

בדרכם חזרה סרו לאותו כפר ונודע להם שאכן הברכה נתקיימה ובתו של אותו יהודי שבה לאיתנה, מני אז ראו אצל רבינו כמה וכמה עניינים נפלאים.

רבינו היה תלמיד מהגה"ק ר' שמואל שמעלקא קליין אב"ד סעלוש בעל צרור החיים זי"ע והסתופף בצל הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שהה הרבה פעמים בשנה אצלו בצאנז, ובעיקר מתחילת ימים הנוראים עד אחרי שבת בראשית ועשרות פעמים בחג השבועות. והיה חבר נאמן להרה"ק ר' יהוסף רוטענבערג מקאסאן בעל בני שלישים זי"ע

פעם אחת הגיע רבינו לצאנז סמוך לחנוכה ולא היה דרכו לבא אז שם, הואיל ונסע לביתו רק כמה שבועות לפני כן, לאחר שהיותו שם במשך כל חודש תשרי. לשאלת הרה"ק מצאנז זי"ע על פשר בואו? השיב: כי יש לו לשאול דבר מהרבי, והשאלה: מה עושה סוחר אשר נגמר ללחי הסחורה שבחנותו? השיבו הרה"ק מצאנז: הולך לקנות עוד הפעם סחורה ואוגר לעצמו! ענה רבינו ואמר: זוהי הסיבה שבגללה הגעתי שוב לרבינו.

נסתלק לגנזי מרומים באמצע שנותיו ביום ג' תמוז בשנת תרמ"ד ומנוחתו כבוד בבית החיים בעיר דערטשקע. דברי תורתו נדפסו בספר ברכות שמואל.

נשאר אחריו בניו הקדושים הרה"ק ר' יואל זי"ע הרה"ק ר' חיים צבי מטאטפאלו הי"ד זי"ע הרה"ק ר' אליהו נתן זי"ע הרה"ק ר' שרגא שמואל אב"ד בעקעש טשאבא בעל ברכות שמואל זי"ע המכונה פייזל שמעלקע פייש על שם הרה"ק ר' משולם פיש ראש שושלת טאהש הנקרא השרף מטאהש זי"ע (כידעו נמנה מלכרוא ואת שמו הק' וכונה שמו בשם שרגא פייבוש וכל') והשם שמואל שמעלקא על שם הגה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע

וסיפר הרה"ל ר' שלוש שניצלער אב"ד טשאבא בלאנדאן זי"ע בשם אביו הרה"ק ר' שרגא שמואל אב"ד בעקעש טשאבא בעל ברכות שמואל זי"ע, כי בעת בחרותו כשלמד בישיבת קאלוב אצל הרה"ק ר' מנחם ברארי בעל באר מנחם זי"ע הגיע פעם לשם הרה"ק ר' יהוסף מקאסאן זי"ע ונכנס לבית המדרש, וכשראה את הבחור שרגא שמואל הראה אליו בידו ואמר לו: הנך בנו של ר' ברוך מדערעטשקע? אמר לו ר' שרגא שמואל : כן, אבל מהיכן יודע זאת הרבי? השיב לו הרה"ק מקאסאן: הלא אביך ר' ברוך נייה חברי הנאמן, וכלכתר פנים שלך והקומה שלא היא בדיוק כמו אביך ז"ל, ואתה שמך שרגא פיש שמעלקא, ובשם הקדוש זהו שרגא משולם שמואל, הבחור השיב להרה"ק מקאסאן: לי אין ידוע זאת, רק מה שאמרה לי אמי ששמי שרגא שמואלכי היה ילד בן ד' שנים כאשר נסתלק עליו אביו. והרה"ק מקאסאן בעת הספידו על אביו אחז את הילד על זרועו, והר"ר שרגא שמואל עוד זכר זאת) אמר לו הרה"ק מקאסאן: יודע אני שאביך קרא את שמך אחר חותני הרה"ק ר' משולם פיש מטאהש זי"ע ואחרי הגה"ק ר' שמואל שמעלקא מסעלוש זי"ע בנוסף על השם שרגא.(עבודת הלוים בשם כ"ק אדמו"ר מניקלשבורג שליט"א)

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

וַיְדַבֵּר אֶל קֹרַח וְאֶל כָּל עֲדָתוֹ לֵאמֹר בֹּקֶר וְיֹדַע יְהוָה אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְאֶת הַקָּדוֹשׁ וְהִקְרִיב אֵלָיו וְאֶת אֲשֶׁר יִבְחַר בּוֹ יַקְרִיב אֵלָיו. (פרשת קרח ט"ז ה') פירש"י ז"ל: עתה עת שכרות הוא לנו ולא נכון להראות לפניו והוא היה מתכוין לדחותם שמא יחזרו בהם. (במדבר רבה) יש לפרש על פי דאיתא בגמרא (עירובין ס"ה) אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה, יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שחרב ביהמ"ק ועד עכשיו, שנאמר (ישעי' נא, כא) "לָכֵן שִׁמְעִי נָא זֹאת עֲנִיָּה וּשְׁכֵרַת וְלֹא מָיָּיִן. ופירש"י ז"ל: יכולני לפטור - לטעון על כל ישראל לפני הקב"ה דבר שיפטרו כולן מדינא לע"ל לומר שהן שיכורים ואין נתפשין על עונם: עכ"ל וידוע מה דמבואר בספרים הקדושים (הובא בילקוט ראובני בשם כנפי יונה ס' צ"ד) צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח (תהלים צ"ב י"ג) סופי תיבות קר"ח לומר שבסוף הימים יעלה. וכן איתא בשם האריז"ל שלעתיד לבא יהי קורח משמש בכהונה, ויהי גם הלכה כמותו. וזהי שאמר משה רבינו כאן וַיְדַבֵּר אֶל קֹרַח וְאֶל כָּל עֲדָתוֹ לֵאמֹר, בֹּקֶר, על פי הנודע דזמן הגלות מכינה לילה, והגאולה קרויה בוקר, כלומר לעתיד לבא שיהי בוקר, אז יהיה ההלכה כקרח, אבל עתה כלומר בזמן הזה עת שכרות הוא, פירוש כעת כולם בבחינת שיכרות ולא מיין, ועדיין לא הגיע שתהי' ההלכה כקורח.

סגולה גדולה לישועה

אמר רבינו זי"ע: שמי שילמד משניות לעילו נשמתו ביום פטירתו, ויכתוב בקשתו על פתקא ויאמרנו בפה מלא, ישתדל לפעול לו טובה וישועה

ד תמוז תר"ג

רבי יהושע העשיל ב"ר ברוך זי"ע אב"ד קאמארנא רודיק

רבינו הרה"ק רבי יהושע העשיל תאומים פרענקל אב"ד קאמארנא ורודיק זי"ע נולד לאביו הגה"ק ר' ברוך אב"ד לייפניק בעל ברוך טעם זי"ע בן הגה"ק ר' יהושע יחזקאל הנקרא ר' פייביל תאומים אב"ד אוסטראווצא זי"ע בן הגה"ק ר' יוסף אוסטראווצא ור"ם פוזנא זי"ע בן הגה"ק ר' אריה לייב אב"ד קרעשוב זי"ע בן הגה"ק ר' יהושע פייבל אב"ד פרעמיסלא בעל פנים מסבירות זי"ע בן הגה"ק רב יונה אב"ד הוראדנא בעל קיקון דיונה זי"ע בן הגה"ק ר' ישעיה מפראג זי"ע בן הגה"ק אהרן משה תאומים זי"ע מגזע רש"י הק' זי"ע. ואמו בת הפרנס הגה"ק ר' יהודה מווישניצא זי"ע. וקבלה ביד נכדי הגה"ק בעל ברוך טעם זי"ע שהוא היה שבעה פעמים נכד מהגה"ק בעל מגלה עמוקות זי"ע

רבינו היה גאון אדיר לדיק מפורסם עשיר גדול ונכבד היה תורה וגדולה במקום אחד, ואף שהיה אב"ד בקאמארנא ורודיק מכל מקום לא שימש בכתר הרבנות ולא קבל שום פרס, רק מפני שלא רצה שאצלו יפסוק שלשלת הרבנים, שהוא היה הדור הכ"ה שהיה אבותיו הק' דור אחר דור רבנים אב"ד, קיבל תואר אב"ד אבל לא נהנה מרבנות כלום, כי היה עניו גדול קדוש עליון וברח מכל נימי כבוד.

רבינו נסע פעם אחת להסתופף בצל הרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ בעל החוזה מלובלין זי"ע ונהפך שם לחסיד, ואז יצב אביו עליו שבעה והתאבל עליו. והנה לפני שנסע רבינו חזרה הביתה קרוב החוזה זי"ע ואמר לו: להכין עצמו בסוגיא מסויימת. וכמובן שקיים פקודת רבו. ונסע הביתה. אביו הברוך טעם זי"ע בסוף ימיו כהו עיניו מראות והיה אומר השיעוריים בעל פה, ובהגיע רבינו הביתה הרצה אז אביו הק' השיעור לתלמידיו, ודרכו בקודש של אביו היה כשהיה נשאל מאחד מתלמידיו קושיא חזקה היה מגרד באצבעו במצחו רגע קט ונותן מפיו מין קול קצר ועונה, וכשהקושיא היה קושיא חמורה מאוד היה עושה כן פעמיים, וכן ככל שהקושיא היה חזקה ביותר עשה כן ג' פעמים. וכשרבינו נכנס ראה שאותה הסוגיא שהכין לעצמו ע"פ פקודת רבו הק', זו הסוגיא שאביו הק' עוסק בה עכשיו. ושאל שלוש קושיות שבשלשתם עשה אביו ג"פ את הסדר הנ"ל. וכשגמר אביו הק' את השיעור שאל למשמשו: מי הוא זה התלמיד החריף שהתפלפל עמי? ענה המשמש: שזה בנו רבי העשיל. שמח הברוך טעם מאוד ואמר: נוח, רואה אני שהוא עוד יודע ללמוד ולא הלך לאיבוד. והרה"ק השפע חיים מצאנז זי"ע אמר בשינוי קל: שאחר שנתוודע הברוך טעם שזה בנו קראו אליו ונשקו על מצחו ואמר לו: אילמלא ידעתי שכל החסידים לומדים כמותך כי אז הייתי מסכים כבר לדרכם. (דברי ברוך. ועיין בשיחתן של עבדי אבות בשינוי קל)

וסיפר הרה"ק ר' יחזקאל האלבערשטאם בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע. פעם אחת אמר החוזה זי"ע לרבינו: מדוע אינו הולך לפעמים להרב דמתא? [שהיה אז הגה"ק ר' עזריאל הורוויץ אב"ד לובלין הנקרא דער אייזינער קאפ זי"ע, כידוע שהיה מתנגד לדרך החסידות] הדבר היה לפלא בעיני רבינו, עם כל זה פקודת רבו אמר והלך בכל יום להתפלל שם תפילת מנחה. הרב קירב את רבינו מאוד אף שהיה חסיד, מפני שהוא בן הגה"ק מלייפניק, וגם שהוא בעצמו תלמיד חכם, וכן היה נמשך כמה ימים.

פעם אחד היה אחר התפילה איזהו דין תורה, ורבינו היה שומע מרחוק את הטענות, וכאשר הלכו בעלי הדינים לחוץ, והרב עם הבית דין התחילו לעיין בהדין, היה דיין אחד מזכה את ראובן ודיין השני מזכה את שמעון. ורבינו שמע היטב הויכוח של הדיינים, והיה רואה שהדיין המזכה לראובן הוא הצודק וסברתו נאמנה, אולם נתבהל מאוד כאשר ראה שהרב בעצמו האייזינער קאפ נוטה להכריע כדעת הדיין השני המזכה את שמעון. והיצר מאוד לרבינו שיצא הפסק ח"ו שלא בצדק, ולא היה יודע לשית עצות בנפשו, עד שעלה ברעיונו שיש תוספות מפורש שהוא להיפך דעת הדיין השני, ולקח גמרא והלך אל הרב, ואמר לו שמבקש ממנו שיאמר לו הפשט בהתוספות, והרב דחה אותו שאין לו פנאי כעת כיון שעוסק בגמר דין תורה, לכן ימתין עד שיפסוק הדין ואז יביע מה ששואל אותו. אולם רבינו מחמת שכוונתו היה שהרב יעיין בהתוספות קודם שיגמור הדין כדי שילא הדין תורה לאמיתו, הפליר בו בפיוסים ובהפצרות שימחול לעיין תיכף בהתוספות. עשה הרב רצונו והביט בתוספות וכאשר רואה סברת התוספות נתבהל מאד, כי ראה שבזה נסתר סברת הדיין השני, לכן השיב לרבינו שיאמר לו מחר הפירוש, כי כעת אי אפשר לעיין היטב. ונתרצה רבינו בזה כי כבר נגמר כוונתו, והלך לביתו. למחר בבואו להתפלל מנחה כדרכו, שאל את המשמש של הבית דין: מי זכה אתמול בדין תורה? והשיב השמש ראובן זכה בדין. שמח רבינו מאוד שזכה להיות הגורם שילא הצדק בדין על ידי שהראה להרב את דברי התוס' וכנ"ל. כאשר בא רבינו אחר כן לרבו החוזה זי"ע אמר לו החוזה: וועסט שוין האבין געניג גיגאנגען צום רב, דארפסט שוין נישט מעהר גיין! אז ביקש רבינו מרבו החוזה לגלות לו כוונתו הק' ? והשיב לו כי הדין תורה הזה היה כבר ל"ט פעמים בגלגול בזה העולם ותמיד היה הפסק שלא על פי דין תורה, ולא היה יכול להיות תיקון לחייב, עד שבא החייב בעצמו לבקש ממני שיעזור לו שיהיה לו תיקון לנפשו, כי ירא כי גם בפעם הזאת לא יהיה הפסק בצדק, לכן שלח את רבינו לבית הרב למען יצא הפסק דין לאמתו ויהיה גאולה לנפש החייב. (נפלאות הרבי)

גיסו של רבינו היה הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם מצאנז בעל דברי חיים זי"ע והשידוך היתה על ידי רבינו. והמעשה היתה שרבינו פעם נסע דרך טרניגראד ופגש שם בעילוי מטרניגראד ה"ה הדברי חיים זי"ע שהיה אז עלם צעיר, כלי מחזיק ברכה בתורה וירא אלקים גאונות וקדושה, מיהר רבינו וכתב לאביו שיכנים ברכה זו לתוך ביתו, וכן היה הברוך טעם זי"ע מיהר לעשות כדבריו. כשנודע ביישיבתו של אביו שרבם הברוך טעם אירס את בתו עם בחור שלא ראהו מימיו בשעה שבישיבה מצויים עילויים ושקדנים, סערו הרוחות.. התלמידים שלחו שני מרגלים לטרניגראד לעמוד על טיבו של החתן. הם שבו כעבור יומיים וספרו פלאות על גאונותו והריפותו אבל סיפרו הוא טולע ברגלו וכל פסיעה עולה לו ביסורים. עתה סערו הרוחות שבעתיים. כולם הרב יקח לבתו המושלמת חתן בעל מום? האם הכלה יודעת ע"כ? ורבי יהושע העשיל, מדוע לא סיפר על מומו של החתן? הברוך טעם קרא לבנו רבינו להוכיחו על מעשהו, ענה רבינו: שבידעו כי אם ירמוז על המום יימנעו מלהסכים לשידוך, הסתיר הדבר משום שמעלותיו של החתן מאפילות על פרט זה! פנה הברוך טעם זי"ע בשאלה אל הגה"ק ר' מרדכי בנעט מניקלשבורג זי"ע, עד מהרה הגיעה התשובה: שאם הקב"ה שלח חיים עם ברכה– רמז לשם החתן והכלה – אין להרהר אחריו.

נסתלק לגנזי מרומים יום ד' תמוז בשנת תר"ג בערך.

נשאר אחריו בניו הק' גדולי תורה הגה"ק ר' יעקב אב"ד גאריינאב לעשאנוב זי"ע הגה"ק ר' יחזקאל שרגא אב"ד קלאסני בעל דברי יחזקאל זי"ע הגה"ק ר' דוב בעריש אב"ד לעשאנוב

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו נפרד פעם מרבו הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע טרם נסיעתו לביתו במוצש"ק נשא, הורה לו רבו שיסע לביתו בשבת פרשת פנחס, התפלא רבינו: הרי הוא נוסע כבר עכשיו לביתו ומדוע הורה לו בנוגע לשבת פנחס, אך כמובן שלא אמר מאומה. בדרכו לביתו עבר דרך פשיסחא והחליט להכנס ולראות את אפס קצות דרכיו של הרה"ק היהודי הקדוש זי"ע. הנהגתו בקודש נשאה חן בעיני רבינו והחליט להשאר לשבת ונתעכב שם עוד ירח, אולם פקודת רבו שמרה רוחו וביום א' פרשת פנחס בא להפרד מהיהודי הק' לקראת נסיעתו לביתו לשבת פנחס, כציווי החוזה. אמר לו היהודי הק': מה לך נוסע? הלא אם תישאר כאן לשבת אוכל להראות לך את שבעת הרועים. אולם רבינו התעקש לנסוע לביתו ואמר להיהודי הק': הרבי הורה לי להיות בביתי בשבת פנחס ואין לי ברירה אלא לנסוע, וכן הוי שנסע לביתו. (החכמה מא"ן)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

ד תמוז ד' תתקל"א

רבינו יעקב ב"ר מאיר רבינו ת"ם מבעלי התוס'

הגה"ק רבינו יעקב תם מגדולי בעלי תוס' זי"ע נקרא 'תם' ע"ש הפסוק "ויעקב איש תם יושב אהלים" נולד בשנת ד'אלפים תת"ס לאביו רבינו מאיר מרומבורג זי"ע שהי' חתן רבינו רש"י הק' זי"ע

רבינו היה הצעיר שבחיים חרז וחדירי התורה ה"ה רבינו שמואל הרשב"ם זי"ע ורבינו יצחק הריב"ם זי"ע

בנערותו למד אצל אביו, ותלמיד של אחיו הגדול הרשב"ם זי"ע, ואח"כ אצל רבינו יוסף טוב עלם השני זי"ע ונעשה ענק בתורה וחכמה בכל המקצועות,

בתחילה נהג ישיבה גדולה ברומבורג מקום לידתו, ואח"כ בטרויש מקום מושב זקנו רבינו רש"י הק' זי"ע,

היה אביר הרועים ועיני כי חכמי הדור אליו, והראב"ע זי"ע קרואהו מלאך האלקים, ואמרו עליו שאין כמוהו מעמיק בהלכה ומפולפל לאמתה של תורה, ואף שמעולם לא קיבל על עצמו משרת הרבנות כי עסק בעניני מסחר כמ"ש הוא עצמו בספר היאשר סי' תקל"ח מלאכת אחרים עלי, ועבודת המלך, מכל מקום נהרו אליו מכל העולם לשאל פיו כמו באורים ותומים,

וכ' הריב"ש זי"ע סי' של"ד שמאחר חתימת התלמוד לא היה כמוהו בפלפול והלכה וכל חכמי ישראל הנמצאים בימיו(של הריב"ש) כולם כקילפת השום וכגרגיר שומשום נגד אחד מתלמידיו הקטנים של ר"ת,

רבינו הי' גם כן עשיר גדול ומכובד מאד בחצר המלך, והיה אצלו תורה וגדולה במקום אחד, כנגיד הי' לעמו, ועשה תקנות גדולות שקבלו כל ישראל,

וחיבר ס' היאשר בשנת ד"א תתק"ט שבו מטריח להעמיר כל הגרסאות הישנות, וקרא תגר על המגיהים שאינם יורדים לעומק הדבר,

כשהיה רבינו בן מ"א שנה בשנת תתנ"ו היה נסיעת מסע הצלב פעם שנית, והשחיתו והרגו באכזריות גדול אלפי ישראל ר"ל, וביום ז' סיון ב' ליום טוב שבועות באו נוסעי הצלב לעיר רומבורג ושללו כל הונו, והכוהו באכזריות, וקרעו ר"ל ספר תורה לפניו לקרעים, והשליכו אותו ע"פ חוצות, ועל ידי נס גדול ניצול רבינו על ידי שר אחד ממות, וי"ג שנה אח"כ נתישב בטרויש, ומשם לחם מלחמתה של תורה, היה חסיד וקדוש, והחזיק בכל עוז במנהגי ישראל ודורש טוב לעמו בכל הענינים, אך אם דימה בנפשו שנעשה פרץ בדת ישראל הי' מקנא קנאת ה' כפנחס וכאליהו, ולא נשא פני איש,

כתב בסלה"ד באותו שנה שמת בו רבינו שמו הנוגרים עלילת דם ר"ל על היהודים שישבו קרוב לעירו, וביום כ' סיון נשרפו ר"ל נ"ז נפשות על מדורות העקידה הי"ד ורבינו גזר על אותו יום שיהי' צום ואבל ליהודי צרפת וענגלאנד, באומר גדול היום צום ההוא מצום השביעי צום גדלי כי יום כיפורים הוא, וקימו את דבריו וקבעוהו לצום לדורות וכ"ב שבועות אחר מעשה נורא הנ"ל, שכל כך מצער עצמו שביום ד' תמוז ויאסף אל עמיו בשנת תתקל"א

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ה תמוז תש"א

רבי עזריאל מאיר ב"ר אברהם זי"ע בעל תקנת רבים מלובלין

רבינו הרה"ק רבי אלטר עזריאל מאיר איגר מלובלין בעל תקנת רבים נולד ביום ש"ק כ"ה שבט תרל"ג לאביו הרה"ק ר' אברהם בעל שבט מיהודה זי"ע בן הגה"ק ר' יהודה ליב איגר מלובלין הנקרא ר' לייבל'ע איגר מלובלין זי"ע בן הגה"ק ר' שלמה איגר זי"ע בן הגה"ק רבי עקיבא איגר אב"ד פוזנא זי"ע

רבינו גולל ונתחנך בחלר הקודש של זקנו הק' על ידי מלמדים ומחנכים גדולי תורה וירלה, אשר הקנו לו מלא חפנייס תורה וירלת שמים תחת עינם הפקוחה של זקנו והאב הגדולים אשר לא חסכו כל ממחץ להנחילו קנייני תורה וירלה, ולכן, במידותיו האלילות ובשקידתו כי רבה, נודע שמו כבר בטל ילדותו כנטע מפולר המלבלב וגדל להפלרת בית אבותיו.

כשהגיע לפרקו נשא לבת הנגיד החסיד רבי חייס רוקח זצ"ל, מלאלאי הגה"ק ר' אלעזר רוקח מאמסטרדם זי"ע אחר נישואיו, סמוך היה על שולחן חותנו. בחלוף שנים ספורות קבע את מקום דירתו בלובלין. שם, בצילו של אביו הק' אשר האציל עליו מאור תורתו והנהגותיו בקודש המשיך לשקוד בחין מפריע על התורה והעבודה, תוך שהוא מתרועע עם גדולי בני החבורה שבחלר הקודש, עד כי הוכר לאחד מבני העליה המיוחדים.

אביו הק' אשר ראהו כי טוב, מינהו להעלות עלי חרט את דברי תורתו אשר נושא היה במקהלות עם בשלחנותיו הטהורים, ממנו נדפסו ברבות הימים הספרים 'שבט מיהודה'.

בסרבו ליהנות באותם ימים מכתרה של תורה, שלח ידו במסחר הברזל, וה' הצליח חילו, עד כי הפך חיש מהר לאחד משועי ארץ אף כי לא היה מקדיש לעסקיו יותר משעה קלה בכל יום, כשעיקר זמנו מוקדש לתורה ועבודת ה'. באותם עתים נתפרסם כבעל לב רחב אשר הוזיל מכספו למעשי צדקה וחסד לאין שיעור, תוך שהוא מקבל כל אחד בסבר פנים יפות, מאיר לנגדיים פנים שוחקות, ועומד לימינם בכל מחסורם.

עם הסתלקות אביו הק' לחיי עולמים, ביום כ"ב טבת תרע"ד, נותרה עדת לובלין כצאן ללא רועה, בניו הק' בענוות רוחם סירבו ליטול עליהם את הנהגת העדה, אך חזקו עליהם עתירת החסידים, ובעוד אשר אחיו הגדול רבי שלמה זי"ע אשר לא התגורר בלובלין באותה עת הונח לו מעט מלחץ העם, הרי שרבי עזריאל מאיר מתגורר היה כל העת במחיצת אביו הק' ואנשי העדה ראו בו כל השנים כיד ימין אביו הק', לא הרפו ממנו עד כי נאלץ להעתר לתחינתם וליטול על עצמו ההנהגה בצוותא חדא עם אחיו הק'.

בהנהגתו בקודש המשיך את דרכי אבותיו הק' ללא זיז, יסודות האמת והענווה היו נר לרגלו ומעולם סלד מגינוני הכבוד, מהנהירה ההמונית לבית מדרשו, ומהרחיקה סביבותיו בעת הופעותיו המרובות במקהלות עם, הוא מלילו מעליף היה לישב על התורה והעבודה בשלוה, להרבין תורה וירלה במבקשי דבר ה', – אך דווקא הנהגתו זו היא אשר משכה אליו את הערלת ההמונים, אשר ראו בו את דמות המנהיג אשר לאורו ילכו, זאת ללא היותו מפורסם כאיש אדיר ידיו רב לו במלחמתה של תורה. בלית ברירה קיבל על עצמו רבינו את טורח משא העם, ליבו הרחוס לא יכול היה לעמוד מנגד, והוא נרתם בכל מאודו להרים את קרן ישראל, להיות גודר גדר ועומד בפרץ ולשאת בעוז את הנהגת הרבים.

לא מרבו ימי הנהגת עדת הקודש בלובלין. כשאר בעטיה של מלחמת העולם אשר פרצה באותה עת נאלץ לעקור מקום מושבו ולהטלטל ממקום למקום עד כי קבע לו למושב את העיר פילוב. שם קומם מחדש את אשר הפכה לאחן שואבת לבני עירו, מכאן השפיע שפע אורה ותורה על סביבותיו. כאשר חסידים ואנשי מעשה מסתופפים בצילו ושותים בצמא את דבריו הק'. שנים אחדות יצב שם על מי מנוחות עד אשר תכפו עליו יסורים אשר הבילוהו לעקור מושבתו משם על פי דרישת הרופאים לעיר המרפא אוטבוצק. גם שם דבקו בו אוהביו, עדת חסידיו ודורשי פניו אשר קשורים היו אליו בלב ונפש. והיה כל מבקשי ה' ונסע אליו שמה, בשנת תרל"ז קבע שנית את מקום מושבו בחלר אבותיו הק' בלובלין עד פרוץ מלחמת העולם השניה. בה שוב ניטלטל תוך יסורים מרים ונורלאים. על כי ביום ה' תמוז תש"א השיב את נשמתו הטהורה לגנזי מרומים, בעת שהותו בווארשא. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מכתב מרבינו זי"ע

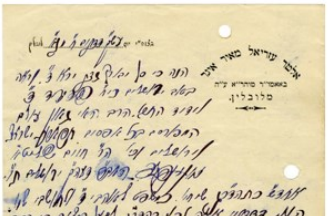

מתורתו של רבינו

סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם (קהלת י"ב) כמפורש בתוה"ק על מצות איסור רבית: אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלקיך וחי אחיך עמך (פרשת בהר כ"ה ל"ו) וכפירש"י שם לפי שדעתו של אדם נמשכת אחר הרבית וקשה לפרוש הימנו ומורה לעצמו היתר בשביל מעותיו שהיו בטילים אצלו הוצרך לומר ויראת מאלקיך וכ"ו. וכן המשנה (בבא מצציא פרק ה' משנה י"א) מסיימת ומשום לפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלקיך אני ה', היינו לומר דגם על הלוה והסירסור נאמר ויראת. וזה שהזהיר שלמה המלך ע"ה על זה את האלקים ירא. ומי יתן והיה לבב כל ישראל תמיד זה להם לקיים מצות התורה אם כסף תלוה כמשמעה ורמיזתה, להלוות בלא רבית, א"ם כס"ף תלו"ה עם התיבות מספר "בלא ר"בית. ובזה היה מקיים מצות ויראת. (כס"ף תלו"ה מספר ירא שמים) אבל ראו חז"ל שפלות הדורות ומצוקות העתים וחשו על נעילת דלת ושלא יוכשלו ברבית ח"ו, תיקנו לדורות לעשות הלוואותיהם על צד היתר עסקא כמבואר בדברי רבותינו ז"ל, על זה בא האזהרה ואת מצותיו שמור, לעשות כמצות חכמים ותיקוניהם, כי זה כל האדם. יש גם כן לרמז על מצוה רבה הזו הנוהגת בעתים הללו בכל אדם מישראל, וכמו שדרשו חז"ל על ובכל מאדך בכל ממונך (מסכת ברכות פרק ט' משנה ה') היינו לאהוב את ה' בכל לבבו ונפשו, גם בנוגע בכל מאד (מאד אותיות אדם) כ"י ז"ה כ"ל האד"ם מספר ממו"נו לקיים בהם מצות ה' יתברך ובזה יכבד את המקום ברוך הוא, כמש"כ: כבד את ה' מהונך ויקוים דרש חז"ל עה"פ סוף דבר הכל נשמע. כל מי שיש יראת שמים דבריו נשמעים ככל משאלות לבו לטובה ברו"ג אמן. (תקנת רבים)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

ה תמוז תקע"ה

רבי יוסף קוטענפאלן ב"ר מאיר זי"ע

רבינו הגה"ק רבי יוסף קוטענפאלן בעל בתי נפש אב"ד שטאמפפען זי"ע נולד בעיר העלישוי לאביו מוה"ר מאיר ז"ל שהי' סוחר בעיר קוטענפאלן מקום אחד במדינת באהמען, ועל שם מקום אביו נקרא רבינו בשם קוטענפאלן

רבינו הי' גאון וצדיק וברשן מפורסם ומילא נפש שומעיו בירא'ה ואמונה, ורבים השיב מעון בדרשותיו בנעימים

ונדפס ממנו ספר בתי נפש דרשות מתוקים כדבש שעל עניני הנפש הוטבעו, דרשות נחמדות לכל השנה.

בתחילה הי' אב"ד גאיא במדינת מאהרען ובשנת תקנ"ה אב"ד אונגריש ברוד ובשנת תקנ"ח אב"ד עיר חדש ואח"כ בהאליטש ואח"כ בעיר שטאמפפען.

זכה לבנים גדולים הגה"ק ר' שמואל זי"ע חתן הגה"ק ר' קאפל חריף בעל יעב"ץ על חולין זי"ע והגה"ק ר' וואלף זי"ע

נסתלק לגנזי מרומים ה' תמוז בשנת תקע"ה.

רבינו מפרש בספרו בדרך הלצה ג"פ משכנותיך לג' מיני בהולך לבית המדרש המשובח הבא לבהמ"ד מיד, והשני המאחרים לבוא ומתפללים בעזרה, והג' ההולכים למנין, על הא' אמר שלא אוכל ואמתך כאור בוקר ישכים לבהמ"ד, והשני נכספה וגם כלתה לחצרות וכ"ו, והג' מה טובו אהליך וכ"ו משכנותיך, כי המנין הוא אהל לצדקי העה"ז ומשכן לתפלה, והוא ברכת בלעם.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ספר
בתי נפש
הם
דרשות נחמדות לשבתות חשבון ולימי הדג
למלאות נפש בני אדם יראת ואמונת אלקינו
נדפס
שנת הנקמה לבש
WIEN
ווין.

מתורתו של רבינו זי"ע

במוסורה ג"פ ובקשתם, ובקשתם משם את ה' וכו', ובקשתם אותו ומצאתם וכ', ובקשתם גם כהונה. הענין בירמיה כתיב וקראתם אותו והלכתם והתפללתם אלי ושמעתי אליכם ובקשתם אותו ומצאתם כי תדרשנו בכל לבבכם, ונמצאת לכם נאם ה' ושבתי את שבותכם, והכפל מורה על כוונת התפלה, ע"פ המשנה ר"ש אומר הוי זהיר בק"ש ותפלה וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים שנאמר כי א-ל חנון ורחום וכו', ונחם על הרעה, ואל תהי רשע בפ"ע, והענין עפמ"ש במ"ש, כי עניני ק"ש ותפלה כמ"ש המשורר כמו חלב ודשן תשבע נפשי, ושפתי רננות יהלל פי כי כמו במזון הגופני המאכלים הטובים משביעים הגוויה, כן התפלה הנכונה מזון הנפשי, ואמר כמו חלב ודשן של המזבח הי' מביא שפע לעולם, כן התפלה תמורתן, ושפתי רננות יהלל פי, אצלי אין העיקר האמירה כ"א הכוונה.

כתב רבינו בספרו: על פסוק (תהלים מ"ה) הִנֵּה מַה טּוֹב, וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד., משל ב' אחים עני ועשיר נתפסו, ואמם בקשה בשביל שניהם ברצוי כסף של העשיר, כן ישראל כשהם באחדות תשובה ותמורת הצדיק מועילה לכולם, וזו שבת לשון תשובה, כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב היורד עַל הָרֹאשׁ וממנו עַלהַזָּקָן כן הצדיקים מורידים שפע על העבריינים אם עושים תשובה.

ו תמוז תש"א

רבי אהרן ב"ר נתן הי"ד זי"ע בעל אבני חפץ אב"ד ריישא

רבינו הגה"ק רבי אהרן לעווין אב"ד ריישא בעל אבני חפץ הי"ד זי"ע נולד בפשמישל שבגליציה הי"ד מרחשון שנת תר"ם לאביו הגה"ק ר' נתן אב"ד ראהאטין ריישא זי"ע מגזע הגה"ק ר' דוד יהודה אב"ד ראדחוב בעל יד יהודה זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם זי"ע בן הגה"ק ר' יחיאל מיכל מגיד משרים ודומ"ץ דק"ק ברעסלויא זי"ע. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת הדסא ע"ה בתו היחידה של הגה"ק ר' יצחק יהודא שמעלקא'ס ראב"ד לבוב בעל בית יצחק ב"ר חיים שמואל זי"ע. גזעו של הגה"ק ר' יצחק שמעלקא'ס היה מתייחס מצד אביו להגה"ק רבי אלכסנדר סענדר שור אב"ד זאלקאווע זיע"א בעל תבואות שור, בכור שור,ושמלה חדשה, בן הגה"ק רבי אפרים זלמן מגיד בלבוב זיע"א בן הגה"ק ר' יהודה לייב מלבוב זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם מלבוב זי"ע בן הגה"ק ר' שמואל מלבוב זי"ע בן הגה"ק ר' נפתלי הירץ הנקרא ר' הירש עלזאסער מבריסק זי"ע בן הגה"ק ר' משה אפרים זלמן שור זי"ע בן הגה"ק ר' חיים זי"ע נכד פרשן המקרא רבינו יוסף ב"ר יצחק בכור שור מאורליינוש מבעלי התוס' זי"ע ובקבלה שהיו משבט יוסף הצדיק ע"ה בן יעקב אבינו ע"ה, ולכן נקרא משפחתם שור על שם הפסוק: בכור שורו הדר לו הנאמר ביוסף הצדיק ע"ה. וכמו כן מתחייס מצד אביו להגה"ק ר' אליעזר רוקח מאמסטרדם בעל מעשה רוקח זי"ע בן הגה"ק ר' שמואל שמעלקא אב"ד עלקיש זי"ע שהיה נין ונכד של הגה"ק רבינו יעקב מרגליות מנירנעבערג בעל סדר גיטין זי"ע, וכמו כן מתחייס מצד אביו לרבינו הגה"ק מרן רבי דוד הלוי זיע"א בעל הטורי זהב בן הקצין הגה"ק רבי שמואל הלוי זי"ע. ומצד אמו ע"ה להגה"ק רבי מאיר בעל שו"ת מהר"ם לובלין זי"ע בן הגה"ק ר' גדלי' מלובלין זי"ע בן הגאון המקובל ר' אשר לעמל בעל עמק הברכה אב"ד קראקא זי"ע, כמו כן מתחייס מצד אמו להגה"ק ר' מאיר קצנלנבוגן הנקרא מהר"ם מפדואה זי"ע בן הגה"ק ר' יצחק זי"ע, כמו כן מתחייס מצד אמו להגה"ק ר' צבי הירש אשכנזי הנקרא החכם צבי זי"ע בן הגה"ק יעקב בן בנימין ז"ק זי"ע

רבינו היה גאון בתורה ובחכמה, מדהים בבקיאותו ובחריפותו. פה מפיק מרגליות, ומנהיג העם במלא מובן המלה, עסקן נמרץ לכל דבר שבקדושה, לוחם נגד המחדשים בדורו.

בראשונה למד רבינו אצל אביו, ואחר כן השקיע זקינו בעל בית יצחק זי"ע בכל כחותיו לחנכו, כבר בילדותו הבחיל את כל רואיו, ונפלאות סופרו עליו והיה נקרא העילוי הצעיר, כשנכנס לגיל בר מצוה התאספה כל קהלת פשמישל בבית הכנסת הגדול ועל הבימה עלה רבינו, והשומעים הוקסמו כולם מתוכן הדרשה ואופן ההרצאה. בעתון קול מחזיקי הדת שהופיע בלבוב נמצאה כתבה חתומה על ידי מנחם מענדל כ"ץ והיא נותנת מושג על הרושם שעשתה דרשתו של הבר מצוה: בשבוע העבר ביום ו' ערב שבת קודש לסדר למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' נכנס לבר מצוה הבחור היקר והנחמד החריף והשנון כמר אהרן לעווין נכד אדמו"ר מוהר"ר יצחק שמעלקיס שליט"א וממחרת ביום השבת דרש בבית הכנסת הגדולה דעירנו דרוש נחמד בפלפל וסברא, ושפתיו ברור מלנו, גם בדברי אגדה, אחוזים ומשלובים בחריפות, והבית הכנסת היה מלא מפה אל פה מנכבדי עירנו, אשר נקבצו ובאו לשמוע הדרשה של נער נחמד הלזה, ודביו הוטבו להם מאוד, והמה ראו כן תמהו על המראה הנעים, כי עלם צעיר לימים לא יבהל לשאת מדברותיו בתוך קהל רב, ואחרי כלה אמרותיו הנעימים, ברכוהו כל הנאספים, בברכה הנובעת ממקור הלב, כי יישר כחו והיולו לאוריתא, ועדי עד בתורת אלקים פיו יביע, ושיח חכמתו לעד יגיע. ע"כ

אחר בר מצוה שלו נעשה הוא לבן ביתו של זקינו ועזר לו בהנהגת רבנותו, ולא היה דבר קשה או קל שהגה"ק ר' יצחק שמלקיס לא היה מתייעץ בו עם רבינו נכדו, ונתפרסם על ידי זה שמו הטוב בגליציה ושמעו הלך למרחוק. וכחו כנוחס גדל ורשותיו זכו מהר לשם, פעם אחת בהיותו בן תשע עשרה שנה דרש בחג הפסח בבית הכנסת קודש עתיק לתורה, לפני המון רב בהלכה ובאגדה, והקסים כל כך את שומעיו עד שדרשו ממנו להדפיס את הנאום, כדי שיהנו גם אחרים מדרשה מזהירה זו, וכה נדפס בספר דבר בעתו.

ופעם אחת כשנאם יחד עם זקנו לפני קהל רב, שאל זקנו את הר"ר שלמה בובר בעל המדרשים ופרנס הרבלה הלבובית: מה דעתו על נאום נכדי: הלה ענה: אני אשיב בדברי הכתוב: הִכָּה שָׁמוּל בַּחֲלָפָיו וְדָוִד בְּרִבְבָתָיו. (שמואל א' י"ח ז') אחר רבי יצחק שמלקיס ואמר לו: תנוח דעתך שהנחת את דעתי! ושמר את הדבר וספרו הרבה פעמים, כי עלית הכוכב של נכדו בנו היקר לו מפנינים שימחה אותו יותר מכל מה שמלא בעולמו.

כשהגיע לפרקו בשנת תרס"ב התחתן אל הרבנית הצדיקת מרת דאבה הי"ד ע"ה בתו של הגביר הר"ר אליהו בני פריעדמאן מעיר ווילטשקה ע"ה ולחתונתו נתן לו זקנו הגה"ק ר' יצחק שמלקיס כתב היתר הוראה. וכמו כן היה לו כתב היתר הוראה מהגה"ק ר' חיים יעקב הורביץ אב"ד קראקא זי"ע והגה"ק ר' בנימין אריה הכהן ווייס אב"ד טשערנאוויץ, בוקובינה בעל אבן יקרה זי"ע בן הגה"ק ר' חיים בני אב"ד יאנוב זי"ע.

בשנת תרס"ד נבחר לרב ואב"ד בעיר הגדולה סמבור ובשנת פרשת חקת י"ב תמוז נשא את דרשתו הראשונה. בבחירת רבינו לסמבור הדהימה את גדוליה, לא היה עד אז מקרה כזה, שאיש שלא מלאו לו עד 25 שנה יעמוד בראש הקהלה המונה עשרת אלפים איש, שם בסמבור התגורר הצדיק המפורסם הרה"ק רבי אורי הכהן יאלעס מסמבור זי"ע שהיו לו אלפי חסידים, ולאש בית דין שם היה הגה"ק ר' יצחק טרויזא הנקרא ר' איטשא זי"ע שהיה גדול בתורה ואיש זקן, וכבים תמהו: איך יוכל רב צעיר לחיות בשלום עם אריות כאלה? אך לא יצאו ימים מועטים ונתפרסם במדינה שהרב החדש בסמבור תפס עמדה חזקה מאוד, בגאונתו כבש מיד את הבלמדים, במידותיו התקרב ללבו של הרה"ק ר' אורי זי"ע ובעסקנותו נתחבב על המון העם.

לזכר עולם
דרך הגאון המפורסם מהרר"ן אהרן
ידין נבי אהרן בהאאטין
לעווין זצ
ת"ל שהי אבדק"ן דרישא סק"ה תרע"
עד מדרגו הגדולה ומלומד. אבדק"ן
מגדולי צור בית הגדולים. מחבר
ומחבר הספרים ברכת אהרן ודרשו ו קש
ושו"ת אבני חפץ שנדפסו על יד"ר סם
ב"ר הרמנים ביום ו תמוז ת
מעיר לבוב בשנת תש"ים ר"ת
ולא נודע שמם לבריות
ואשתו הרבנית הצדקת מרת
חיה בת רבי אליהו בני ב"ר
מהקלוישטרא שהרוה אל ר
בחי' חמשעשר ביום רב אלול
ולא נודע שמם לבריות
ובתם מרת פרידא בלאנ. נ"ע
ת"ל שהרוה אל ליחיד הג
יחד עם אמה
ת נ צ ב ה

ונכון לציין מה שדרש רבינו בשבת פרשת חקת כשנבחר לאב"ד שם בסמבור: הדרשה נבנתה על מאמר המדרש: שלשה דברים עתיד אליהו להעמיד להן לישראל מנגנת המן ולכוחית שמן המשחה, ולכוחית המים, ויש אומרים אף מקלו של אהרן שקדיו ופרחיו, שנאמר (פרשת קרח י"ז כ"ה) וַיּוֹצֵא ה' אֶל מֹשֶׁה הֵשֵׁב אֶת מַטֵּה אַהֲרֹן לְפְנֵי הָעֵדוּת לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת לִבְנֵי מֶרִי. (מדרש תנחומא בשלח כ"א) בארבעה דברים אלו, אמר: מתבלטים ארבעת ענפי פעולתו של הרב, מנגנת המן: זהו עסקנותו ועבודתו לטובת העניים שהוא מביא להם את המן. לוחית שמן המשחה היא סמל פעולתו בשדה החינוך, כמורה העם המשוח בשמן התורה. [שמן תורק שמך. א"ר יוחן, שמן תורק שמך, שמך מתגדל על כל מי שהוא עוסק בשמנה של תורה, הלא הוא דכתיב (ישעיה ט') וחובל עול מפני שמן – חובל עולו של סנחריב מפני חזקיהו וסיעתו שהיו עוסקין בשמנה של תורה. הבאור הוא, כי בעלמא דרך העול לחבל את משקל הבשר, אבל בדברי תורה יחובל העול מפני שמנו של תורה וכדמפרש, וכמ"ש באבות כל המקבל עליו עול תורה מעבירין מעליו עול דרך ארץ, והיינו שעול תורה מתגבר על עול ד"א ומעבירין, והוי הפי' שמן תורק שמך כמו למען שמך.מדרש שיר השירים)] לוחית המים היא סימן למעשי הרב המטהר את עם עדתו במי חטאת ומורה הדרך היישרה. מקלו של אהרן, זה סמל של השחוס שכל רב צריך לשאוף לו כבשים נאמן למעמדו בקהילה.

ביום ו' תמוז שנת תש"א נהרג על קידוש השם מתוך עינויים נוראים ויאלה נשמתו הטהרה מתוך קדילת שמע ישראל.

ארץ אל יכסה דמם ואל יהיה מקום לזעקתם עדי עד יפקיד ה' וידאה בארת עמו ויגאלנו ברחמיו שנית לעיני כל חי בבנינת גואל צדק בב"א

נשאר אחריו בניו הגה"ק ר' יצחק ז"ע הגה"ק ר' שמואל דוד והגה"ק ר' מרדכי.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

כהן שהרג אדם שהוא טרפה, לא ישא כפיו, שאף על פי שההורג את הטרפה פטור ממיתה לפי משפטי התורה, מכל מקום רוצח נקרא, וכמו שכתב הרמב"ם (בפרק טי מהלכות מלכים הלכה ד'), שבן נח שהרג טרפה נהרג, הואיל והמית מכל מקום. (ברכת אהרן מאמר רפ"ו אות ד')

שגור היה בפיו

לא יפסיק להיות רב ואב"ד במשך חלק מן היום, אלא עשרים וארבע שעות ביממה צריכים להיות רב ולזכור את חובות הרבנות, בכל רגע ורגע צריך הרב להיות לסמל לעדתו במידותיו ובהנהגתו, אוי לרב ששוכח לרגע אחד שהוא רב בעדתו!

ו תמוז תרמ"ב

רבי דוד צבי ב"ר יחזקאל זי"ע בעל חמדת דוד

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי דוד צבי טויב מניישטאט עיר חדש בעל חמדת דוד זי"ע נולד לאביו הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר בעל מחמד מזהב זיע"א בן הרה"ק רבי צבי הירש טויב מפלונסק זיע"א, שהי' מפורסם לצדיק נסתר, בן הרה"ק ר' שלמה זלמן זי"ע ולאמו בתו של הגה"ק ר' משה מדוואהרט זי"ע

רבינו היה לדיק הדור, חסיד וקדוש מפורסם שפירש עצמו מכל תעניגי עולם הזה, אלפים הלכו לאורו, ותמיד היה דבוק באלקיו, לא שח שיחת חולין. פזר נתן בכל כוחו אף שלא היה עשיר עם כל זה נתן בצנעה להדרשים, לדתי ביתו הקדוש היה פתוחים לכל איש, ומלות טוב לבו היה אין לשער. וכתג הסוכות נתן האתרוג שלו שהיה יקר מאוד לכל בני עירו לבדך עליו, רק העמיד אחד מאנ"ש לשמור לבל יקלקלו. וסיפר שפעם אחת קלקל אחד האתרוג ועם כל זה אף שהוכרח להביא לו אתרוג אחר מכל מקום לא חזר מזה ונתן אחר זה גם כן לבדך לכל מי שהיה דורש ממנו.

היה מתמיד גדול בלימוד התורה בכח גדול, ואמר כ"פ כי כעת עיקר החסידות הוא היגיעה בתורה ולהכנים כל חושיו ומידיו בתורה ועל ידי זה יתקדש כל גופו ומבריו בקדושת התורה והיא תורהו הלרך אשר ילך בה אורח לדק ומישרים.

וסיפר שפעם אחת נתאכסן אצל רבינו הגה"ק ר' ישראל יהושע טרונק אב"ד קוטנא בעל ישועות ישראל על חו"מ זי"ע בן הגה"ק ר' דוד זי"ע ושמע את לימודו בכח ויגיעה, ושבח הגאון הנ"ל את לימודו מאוד בפרט בדבר לימוד המשניות עם פירוש התיו"ט ז"ל, ואמר: שאין יודע אם יש אחד עוד שלומד משניות עם התיו"ט כמו רבינו. (הקדמה חמדת דוד)

כאשר נסתלק אביו ועלה למרומים ביום י"ז שבט תרט"ז סירב רבינו להנהיג את עדת אביו ז"ע, אף כי הפצירו בו רבים וגדולים, לא רצה לשבת על כסא אביו. ונסע אז לקאלק להסתופף בצל הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאלק זי"ע ולא התנהג ברבנות כלל ועכ"ז גדולי החסידים לא הרפו אותו והיה דבוקים בו, ומהם הרה"ק ר' ישראל מאיר הכהן אב"ד בווארשא בשילעץ זי"ע ובנו הרה"ק ר' משה דוד הכהן אב"ד קאלשין זי"ע והרה"ק ר' צבי מזיכלין זי"ע והרה"ק ר' חיים מנווילוואהר זי"ע והרה"ק ר' נתן אב"ד פראשניץ זי"ע, ואולם בעת שהיה רבינו בקאלק קירב אותו הרה"ק מקאלק מאוד, והרה"ק ר' יאחק מאיר אלטר בעל חידושי הרי"ם זי"ע אמר עליו: כי רבינו היה אצל הרה"ק מקאלק חביב כמו בן לאביו.

וסיפר פ"א בא רבינו מעיר חדש אל החידושי הרי"ם זי"ע וביקש ממנו שיעשה לו טובה אצל רבו בקאלק, איך שאמר לו כמ"פ שיהא מנהיג ישראל אך היא יודע בעצמו שאיו לו במה להנהיג ישראל ועם כן ביקש ממנו שיאמר להרה"ק מקאלק האמת שאין לו במה להנהיג ישראל וירפה ממנו, והשיב לו החידושי הרי"ם: שזה לא יוכל לעשות, שכיון שהוא אומר שלאוי לזה איך יאמר הוא להיפוך. אבל רבינו הפציר מאוד שירחם עליו שילך להרה"ק מקאלק ולבקש ממנו שירפה ממנו ולא יגזור עליו שיהא מנהיג ישראל. וכשראה החידושי הרי"ם גודל צערו מזה, והיה אוהבו מאוד הלך לקודש פניהם של הרה"ק מקאלק. ורבינו המתין שם באכסניא עד שיבוא וישמע תשובתו, ואחר זמן בא החידושי הרי"ם בחזרה ואמר: כי לא פעל מאומה, כי הרה"ק מקאלק באחתאלריך שיהיה מנהיג ישראל, ואז נתן רבינו קולו בבכי, האיך יתכן כזאת אשר אין בו כח לזה, יקבל על עצמו להיות מנהיג עד כי כמעט כל אשר היה שם בכו עמו. ואחר זה הלך רבינו לאכסניא שלו. אז אמר החידושי הרי"ם להיושבים אצלו: ראו! אפילו אם היה איש שבאמת לא ידע כל מאומה באם היה שפל בעצמו כזה וידע כ"כ שאין בידו מאומה יכול להיות מנהיג. אבל הילדים ושלמים נדבקו בו אף כי לא רצה להנהיג עצמו ברבנות, רק לאחר פטירת רבו הרה"ק מקאלק זי"ע בכ"ב שבט בשנת תרי"ט החל להתנהג באדמורות.

בית המדרש בעיר ניישטאט

היה אהוב וחביב אצל כל גדולי וצדיקי דורו והרבה פעמים נסע לעיר טשעכאנאווי להרה"ק ר' אברהם לאנדא בעל זכותא דאברהם, לבותא דאברהם זי"ע, והרה"ק טשעכאנאווי זי"ע אהב את רבינו מאוד, וכמו כן הרה"ק ר' יעקב אריה גוטרמן מראדזמין זי"ע היה אוהבו אין לשער.

וסיפר הרה"ק ר' משה דוד הכהן אדמו"ר מקאלשין זי"ע שהוא היה עם רבינו פ"א בקאלק, ושמע איך שרבינו שאל הרה"ק מקאלק: מה יעשה שכמה אנשים באים אצלו ומזכירים עצמם לפניו ורוצים שיבטיח להם בנים או פרנסה וכדומה ואינו יודע באיזה כח יבטיח להם? והשיב לו הרה"ק מקאלק בזה"ל: משה רבינו ע"ה היה עניו מאוד מכל האדם, האיך אמר האזינו השמים ואדברה, שגזר על השמים שיאזינו? אך האמת שכל מה שאדם שפל ועניו יותר יוכל לגזור על השמים ולבא השמים שיקייתו לדבריו. ואחר כך אמר לו רבינו: שרוצים שישב בשולחן למעלה מהמסובים וקשה לו זאת, והשיב לו הרה"ק מקאלק: מי יאמר שתמה כאילו שיושבים למעלה, תמה בנפשך שאתה יושבים למטה מכל? ואח"כ שאל אותו הרה"ק מקאלק מרבינו: אם לומד קבלה? והשיב לו: שלומד נתיבות עולם ממהר"ל מפראג זי"ע ואז אמר לו הנתיבות עולם כולו קבלה, ודיבר עמו כמו אב עם בנו.

ענוותנותו של רבינו היה אין לשער, וסיפר הרה"ח ר' בנימין דוב הכהן טויב ז"ל שפעם אחת בא לרבינו עדת אנשים מכובדים מעיר סראקא להקביל פני רבינו ברלונס לקבלו לרב בעירם והניחו לפניו כתב רבנות, ואז ברוב ענוותנותו השיב להם רבינו: לא אוכל ליקח על עצמו תואר רב אם אינני בקי בהוראה, מעולם למדתי גמרא פ"ת ואו"ח אשר צריך לכל איש ישראל דיני התפילה וברכות ושבת וכ"ו, אבל יו"ד לא למדתי כ"כ כי לא עלה על דעתי להיות רב, ואז השיבו לו: שאין אנו רוצים שרבינו יפסוק לנו שאלות ודיני תורה הלא על זה נקח מו"ץ להוראות, רק כ"ק יהיה רב בענייני העיר, אז השיב להם רבינו: לא אבין מה שאתם אומרים, שזה שיהיה בקי בהוראה לא יהיה נקרא רב, ואנכי שאיני בקי בהוראה אהיה קרוא בשם רב לשקר, לא הייתי מעולם שקר, וגם כעת לא אקבל זה, זה שאתם אומרים שיהיה מו"ץ זה יוכל להקרא בשם רב ולא אנכי. ולחה בידו בקושה את הכתב רבנות.

נסתלק לגנזי מרומים ו' תמוז בשנת תרמ"ב

בנו יחידו הרה"ק ר' משה יוסף מיבלונא זי"ע נפטר בחייו.

סגולה לתשובה

וַיְבָרֶךָ אֱלֹקִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת: (בראשית ב' ג') הנה כל שבת ושבת יש בו התחדשות שבו יכולין להעשות כבריה חדשה, והיינו שלא להסתכל על מה שעבר רק מכאן ולהלן חושבנא. כי מה שהאדם מסתכל על מה שעבר הוא מעשה יצר שמדחה אותו מעבודתו ית"ש, באומרו הלא אתה מלוכלך כל כך בעון, ואיך אתה יכול לקרב אל המלך ובאמת היא שפלות של שקר. [כי על ידי תשובה יוכל לתקן הכל מהיום והלאה] וזה פירוש של ויום השבת שישו ושמחו כמקבלי מתן נחליאל, כמו שהיום קבלת התורה, וזה צריך להיות בכל תשובה שלא להסתכל על מה שעבר רק לעשות עבודתו ית"ש מהיום, וזה אומרים אין ועתה אלא תשובה, והיינו שהתשובה היא לתקן "מעתה" ולא ממה שעבר. (חמדת דוד)

סגולה לישועת ה'

וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לָמָּה נִגָּרַע לְבִלְתִּי הַקְרֵב אֶת קָרְבַּן יְהוָה בְּמֹעֲדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. (פרשת בהעלותך ט' ז') וסיפר הרה"ק ר' שמואל יעקב קאפיל הכהן קליגסבערג אב"ד קאלושין זי"ע שפעם אחת בפסח שני עשה רבינו סיום מסכתא ושמעתי מפיו קדשו שאמר: הנה האנשים שהיה טמאים שאלו: אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו, ואינו מובן, הלא בעצמם אמרו שהיה טמאים ובעבור זה הם גרועים ומה זה שאלו למה נגרע הלא בעצמם אמרו התירוץ? אך זהו לימוד לדורות שהגם שידע אינש בנפשו שנפשו לא מטוהרה מכל מקום יבקש רחמים לפני השי"ת שירחם עליו, ואז אף שנראה לו שח"ו אין לו תיקון, מכל מקום ירחם ה' עליו לחתור לו חתירה להוציאו מרשת, וזאת התחילו אז הם, הגם שידעו שהם טמאים מכל מקום בקשו רחמים ושאלו למה נגרע מלהקריב קרבן בתוך בני ישראל? והשי"ת נדרש להם ופעלו שנעשה בעבורם פסח שני ויעשו פסח כמו שאר בני אדם, ולכן נפתח אז שער חדש שנוכל להוושע במה שאין שכל האדם משגת רק על פי השי"ת בעצמו ונעשה כן לדורות "שביום זה" יוכל האדם להיות נושע אף שנראה לו שהוא רחוק, מכל מקום מאיר לו השי"ת באור חדש להיות נושע בה' תשועת עולמים. (הקדמה חמדת דוד)

מתורתו של רבינו

אמר הרה"ח ר' יצחק זאב ב"ר ברוך ז"ל [יהיה לזכר נשמתו שלא הניח אחריו זש"ק ל"ע] ששמע מפה קדשו של רבינו עה"פ: וַיִּרְדֹּף, אַחֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, יֹצְאִים בְּיָד רָמָה (פרשת בשלח י"ד ח') והקשה דאיך הרביה פרעה בעוז נפשו לרדוף אחרי בני ישראל בעת שראה אותם יוצאים היד רמה, ואחר כל האותות והמופתים שעשה ה' בתוך מצרים? ותירץ: דפרעה חשב בנפשו: כיון שבני ישראל יוצאים ביד רמה דהיינו בהתנשאות ובגאיות, אם כן בטח כבר אין ה' אתם כי גֵּבֶה עֵינַיִם וּרְחַב לֵבָב אֹתוֹ לֹא אוֹכֵל (תהלים ק"א ה') ולכן אמר הגיע העת לרדוף אחריהם, והוא לא ידע שאין זאת גיאות רק גדלות בעבודת הבורא ית"ש (הקדמה חמדת דוד)

וְנָתַן אֲהֹרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם גּוֹרָלוֹת גּוֹרָל אֶחָד לַה' וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל (פרשת אחרי ט"ז ח') הענין הוא דהנה מצות עשה היא לעשות רצון הבורא ברוך הוא, והוא בחינת גורל אחד לה'. ומצות לא תעשה היא להיפוך, להשליך תאוות עולם הזה ולשברם, שלא לעבור על רצונו יתברך שמו. שרוצונו יתברך הוא שישראל יהיה קדושים אליו, ממלכת כהנים וגוי קדוש. בבחינות גורל אחד לעזאזל לשלח אותו המדברה, לאהיה מגיע לחצי ההר עד שנעשה איברים, שנשבר לגמרי. ושמעתי בשם היהודי הקדוש זי"ע שפעם אחת נתן לאחד ממקורביו פרי שהיה מתולעת, והיה קשה בעיני התלמיד ההיא, הלא היהודי הק' יש לו רוח הקודש וגם רוצה להנאות לו בזה שיאכל מסעודתו, ומדוע נתן לו פרי מתולעת? והרגיש היהודי הק' בזה ואמר לו: תדע, כי כמו שנברא הפרי הכשרה כדי לאכול אותו בקדושה, כן נברא הפרי המתולעת שלא אוכל ולגדור עצמו ולא יאכל אותו, ובזה נעשה רצון הבורא יתברך שמו. (חמדת דוד)

ז תמוז תקפ"ח

רבי ברוך ב"ר יהושע יחזקאל פייבל זי"ע תאומים/פרענקל בעל ברוך טעם מלייפניק

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הגה"ק רבי ברוך תאומים/פרענקל בעל ברוך טעם מלייפניק זי"ע נולד באסטראווצע בשנת תק"כ לאביו הגה"ק ר' יהושע יחזקאל פייבל הנקרא ר' פייוול תאומים אב"ד אוסטראווצא זי"ע בן הגה"ק ר' יוסף אוסטראווצא ור"ם פוזנא זי"ע בן הגה"ק ר' אריה לייב אב"ד קרעשוב זי"ע בן הגה"ק ר' יהושע פייבל אב"ד פרעמיסלא בעל פנים מסבירות זי"ע בן הגה"ק רק יונה אב"ד הוראדנא בעל קיקון דיונה זי"ע בן הגה"ק ר' ישעיה מפראג זי"ע בן הגה"ק אהרן משה תאומים זי"ע מגזע רש"י הק' זי"ע

רבינו היו גאון הגאונים, וליק קדוש עליון, הוא היו דור כ"ד רב ואב"ד מאבותיו דור אחר דור, היו חריף עצום מאד ועמקן גדול, מתמיד נפלא, בתחילה אב"ד ווישניצא ואח"כ בלייפניק,

חיבר הרבה ספרים ומהם ספר ברוך טעם/ ברוך שאמר /מרגניתא דר"ב/ שו"ת עטרת חכמים/ ועשה חידושים והגהות על הש"ס ול' חלקי שו"ע ורמב"ם וכמעט על כל ספרי רלשונים וגם על הרבה מספרי גדולי אחרונים,

הוא היו מופת הדור והדור, וזכה רבינו לבן גדול הדור הגה"ק יהושע העשל תאומים אב"ד קאמארנא זי"ע ולחתן קדוש ישראל הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם בעל דברי חיים מצאנז זי"ע.

הרה"ק הדברי חיים זי"ע אמר על רבינו שהיה א קלאהרער בעל רוח הקודש,

פ"א כשנפרד הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע מחותנו רבינו כדי לנסוע הביתה, אמר לו רבינו שבנוסעו לא יעלה אף אחד על העגלה והזהירו מאוד על זה, והנה בדרך ראו איש עם קבייס שהיה נראה כחולה מאוד, וביקש שיעלוהו, והדברי חיים זי"ע מכוד רחמיו אמר לבעל העגלה שיעצור, אך אשתו הרבנית של הדברי חיים זי"ע לעקה הרי אבא הזהירנו על זה, ולעקה לבעל הגלה שימשיך לנסוע מהר בכל האפשר, ואכן בהתחילם לנסוע ראו איך שהאיש משליך את הקבייס ורץ אחריהם כאחד האדם, ואז נוכחו לדעת איך שברוח קדשו של רבינו הגילם שרלה להתנכל אליהם.

סיפר הדברי חיים זי"ע שפעם אחת בא איש אחד לחותנו רבינו והתאונן לפניו שצריך התחזקות בענין תחיית המתיים שנפטר לו ל"ע אחד מקרוביו ואינו יכול לחזק עצמו, ולקחו רבינו לבית התבשיל והיה שם עוף מונח במלחו, ואמר רבינו להעוף שיעמוד, ותיכף עמד על רגליו והתחיל לרוץ בבית. ועוד אמר בשם חותנו רבינו שבמה שנותנין מעות קדימה להלפים ספר מקיימין מצות "ועתה כתבו לכם וג"ו" כי הפוסקים כתבו שבזה"ז גם בתורה שבע"פ מצוה זו.

ומרגלא בפי רבינו: שבשבת כל ישראל הוא בחינת מלך, ובזמן שישן אינו מלך! ולכן נהג למעט בשינה לשמור על קדושת המלכות שניתנה בשבת קודש.

לעת זקנתו חלה במחלת עיניים וכבר בשנת תקע"ז כותב (בתשובתו בעט"ח חו"מ סי' י"ד) להגה"ק ר' משה סופר מפרעשבורג בעל חתם סופר זי"ע: גם הלא ידוע חולי בכאב עיניים, ע"כ אפסיק באמצע הענין, ועוד חזון למועד אם יושיעני ה' להשיב לאיתני. אמנם עזרו ה' והוטב לו כמו שאנו רואים ממכתבו משנתת ק"פ לתלמידו הגה"ק ר' פנחס ליב ראב"ד באוביין יען זי"ע הנכתב בכת"י ברור ומסולר. אולם בסוף ימיו תקפה עליו מחלתו ווכהו עיניו מראות ר"ל, ומסופר כי אמר אז: שחז"ל אמרו (שבת פ"ג) אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ושמח הוא כי לפחות קיים מקצת כי סומא חשוב כמת (נדרים ס"ד) ומכון שחולשת העינים בא לו מחמת שהגה כ"כ הרבה בתורה ושם לילות כימים, ולכן נכון לבו בטוח כי בניו ובני בניו יהיו תלמידי חכמים. והתורה תתקיים בזרעו.

ופ"א כי עכ"פ עיני מתו על דברי תורה, כי לא חסתי עלי כל ימי, וחתנו הדברי חיים זי"ע אמר כי כשנעשה רבינו סגי נהור שמח ואמר כי לתורה אין צריך עוד לעיני, ולעוה"ז מוטב שלא לראותה. הסיבה לזה סיפר נכדו הרה"ק ר' שלמה מבאבוב זי"ע: כי בילדותו של רבינו כאשר שם לילות כימים בביהמ"ד, והשמש חס על בריאותו, ולא רצה לתת לו נרות רק עד שעה עשר, ולקח לעצמו קסמים להדליקם כדי לאור לו, ועשן האש הזיק לעיניו ולא הביט ע"ז כלום, ומזה נחלשו עיניו הק'. והגר"י מאלטשטאט זי"ע סיפר: שרבינו אמר פעם שהאדם צריך לתת כל כח האיברים בתורה, ושהוא מסר לזה את עינו שכלה כל כח ראייתו בהם, והוסיף על זה: שזהו כוונת המשנה(אבות ה' כ"ה) וסיב ובלה בה, שיבלה איבריו בתורה.

נסתלק לגנזי מרומים ז' תמוז תקפ"ח.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ח תמוז תרנ"ט

רבי אליהו ב"ר סלימאן זי"ע בעל שיח יצחק ראב"ד חברון

רבינו הרה"ק רבי אליהו סלימן מני מגדולי רבני איראק וראב"ד חברון בעל שיח יצחק זי"ע אחי הגה"ק ר' יחזקאל מני זי"ע והגה"ק ר' מאיר זי"ע נולד תמוז תקע"ח בבגדד איראק לאביו הגה"ק ר' סלימאן זי"ע בן הגה"ק ר' יחזקאל זי"ע בן הרה"ק ר מרדכי זי"ע בן הרה"ק ר' סלימאן זי"ע משפחת מני היתה מהמשפחות המיוחסות ביותר בבבל. לפי המסורת שבידי בני המשפחה, היו מתייחסים לבית המלך דוד ע"ה, וזה רמוז בראשי־תיבות השם מני: מן נ'צר י'שי. או: מ'זרע ני'ן י'הודה

רבינו היה מיום קדום יחיד בדורו מרי במסתרים סיני ועוקר הרים, היה מסתגף רבות בלומות מרובים וקשים ובשינה על אבן כסימן על לערו על גלות השכינה.

התמדתו בתורה היה פלאים פלאים. הוא היה אומר: "כל מלוותיה של התורה אינן שוות לדבר אחד מהתורה". לכן היה לימוד התורה בעניות לוות נפש ורוח, וכדבר שלא כל אדם יזכה לו. ומדי ישב ללמוד, על תוס הקביעות, אהב תמיד לבלתי בטל התלמוד תורה. וכאשר באו אליו לפעמים גדולי העדה לטכס עצה, או לדרוש רשות לעשות דבר, והוא לומד בתורה, או אז טעם מנהמת לבו ואמר: התורה היא נשמת עם ישראל, וגדולה תורה שנותנת חיים לעושיה אמרו רז"ל, ועתה האם לא רב לכם כי הנני מפנה רוב עתותי לעסקי צבור, כי גם בעת למודי אדרש לבטל תורה?. ויתמטו מהם עד תוס הקביעות, ואז נשא ונתן עמהם.

היה מחד מתלמידי המובהקים של הרה"ק ר' אברהם יוסף סומך הנקרא הרב עבדאללה סומך בעל זבחי לדק זי"ע, לימים אף נישא לאחותו של רבו סומך בזיווג שני להרבנית הצדיקת מרת סמרה ע"ה בזווג ראשון נשא להרבנית הצדיקת מרת שרה ע"ה

כבר בטל שנותיו עסוק בחכמת הנסתר, בשנת תרט"ז החליט לעלות ולהתחבר לישיבת המקובלים בית אל בירושלים, אולם קהילתו התנגדה. לגדו עמד חברו החדש מספסל הלמודים, הרה"ק ר' חכם יוסף חיים בעל בן איש חי מבגדאד זי"ע אשר הסביר לקהילה כי על רבינו לעלות לארץ ישראל אם חפץ להתקדש בלימוד חכמת הנסתר. לאחר עלייתו, נהג רבי יוסף חיים להתכתב עם רבינו על מנהגי ארץ ישראל ומקובלי בית אל בעיר הקודש

לאחר מסע דרך דמשק הגיע רבינו לירושלים. כשראה את העיר בשממה קרע עליה את בגדו. עד מהרה התקבל בקרב מקובלי ישיבת בית אל ולמד אצל הרה"ק מאבולעפיה זי"ע

אפס כי אויר עיה"ק ירושלים תו"ב, לא התאים אל מזגו, ומזג אנשי ביתו. ויהי רוב ימי שבתו בה מוטל על ערש דוי. עד אשר חזקה עליו מלות הרופאים לעזוב את העיר ולנסוע חברונה. מקום שמה יוטב מצב בריאותו. ובשנת תרי"ח הופיע בשערי חברון תו"ב. ובה אוה למושב לו שארית ימי חלדו. קורות ימיו, והשלשלת המרוכה אשר אחת אל אחת את מעשה עבודתו ומפעליו הטהורים מן היום והלאה, היא אמנם שלשלת ישוב עיה"ק חברון תו"ב, קורות חכמתה ומוסרה, קורות ימי תור הזהב לאנשיה לענייה ליתומיה ואלמנותיה יחד. בעיר חברון, מצא כר נרחב ללחוס מלחמת הקודש, להקריב את כוחותיו על מזבח אהבתה, ויקדיש לאנשיה, לקדמם בתורה ומוסר ברוח וגשם. את מיטב הגיונותיו ורעיוניו הטהורים אשר הרה והגה לבו לב נלהב להטיב מצב אחיו. ובמרחביה זה מצא מקום להתמכר רוחו וכולו במעשה ועבודה זאת עבודת שמים, כמו לא נוצר אלא להחיות תאומים עם חברון, כי לאיש נלהב כמוהו נדרש לו מקום כזה אשר בו יוכל לזרוע בדמעה ולקצור ברנה. ומקום זה במצבו היצן, אשר חסרונות רבים נרגשו בו בתמונה בולטת מאד, היה תובע בפה מלא איש כרבינו לעבור במלחמת יה, ליישר הדוריה, ולתקן כל מעוות בה. שמה מצא לו חבר דבק מאחר, את הרה"ק ר'משה פירירה זי"ע אשר שימש הרבה שנים בכתר הרבנות. בשנת תרכ"ד נתמנה לראב"ד חברון למילא מקומו של הרה"ק ר' משה פירירה זי"ע.

ביום הכפורים שנת תרנ"ט, אחרי נאתו מבית התפלה, קראני כמנהגו הטהור, ויברכנו ויאמר: "חזקו אתם לשנים רבות, לכתיבה ואתימה טובה. ואנכי מסופקני מאד אם אזכה עוד הפעם לברך אתכם בברכה המה זאת, ביום קדוש זה. ומי יודע אם עוד אלוה אתכם ימים רבים בעמק הבכא זה. אכן בני וחיי רוחי, ביום זה לפני אלקינו קדוש אתפלל עליכם, כי תמיד תתענגו על רוב שלום להחיות חיי נצח, ותהיה ידיאתו תמיד על פניכם לשמור את התורה הקדושה, את מרגליה זאת אשר רק לה נוצרתם". אך אנחנו כי הרבנו מאד לדבריו ביום קדוש כזה, והיינו כמשוגעים ממשמע אזנינו, קראנו ונאמר: "אל נא אדינו תעצב רוחך ורוחנו ביום טהור זה. קוה אל ה' כי הוא יחליף לך כח, ועוד תראינה עיניך בבנין בית הבחירה, בגאל ה' את עמך את ישראל". ויאמר: לו יהי כדברכם.

ואחר כן ליווה לבני ביתו את אשר יעשו לאחר קבורתו. מאותו יום ואילך התבודד בישיבה והתעמק בלימוד.

בסוף חודש סיון בעודו שוכב על ערש דווי אליו את בנו בכורו ואמר לו: נולדתי בתמוז וכריתי לי קבר בתמוז. ונסתלק לגנזי מרומים ביום חמישי בח' תמוז תרנ"ט ומנוחתו כבוד בבית החיים העתיק לאשית חכמה בחברון.

נשאר אחריו בנו הגה"ק ר' אברהם ברוך בעל ברוך אברהם זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ספר

שאלות־ותשובות

תנא דבי אליהו

אשר השיב לשואליו להלכה ולמעשה
ונשא ונתן באמונה עם חכמי ורבני דורו
בענייני ארבעת חלקי השלחן־ערוך
רבינו הגאון הגדול המפורסם בכל קצוי ארץ מופלא שבסנהדרין
חסידא קדישא פאר דורו והדרו
כמוהר"ר אליהו סלימאן מני זלה"ה
מגדולי רבני בגדאד
ואח"כ רבה של עיה"ק חברון ת"ו

יוצא לאור פעם ראשונה מתוך כתב־ידו הק'
בהוספת תיקונים הערות והשלמות
ע"י מכון להוצאת ספרים וכתב־יד
"אהבת־שלום"
בעיה"ק ירושלם תובב"א

ח תמוז תרע"ז

רבי מרדכי ב"ר אברהם זי"ע מקאזמיר

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי מרדכי טווערסקי בעל מאמר מרדכי הנקרא ר' מאטעלע מקאזמיר זי"ע נולד בשנת ת"ר לאביו הרה"ק ר' אברהם המגיד מטוריסק בעל מגן אברהם זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי המגיד מטשערנובל זי"ע בן הרה"ק ר' מנחם נחום ראש שושלת טשערנאבל בעל מאור עינים זי"ע. ולאמו הרבנית הצדיקות מרת ריקל ע"ה בת הרה"ק ר' יעקב אריה שפירא מקובלא זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי מנעשכיז זי"ע

רבינו הי' לדיק מפורסם ובעל מופת גדול וגורל, חו"פ לספקלרי' המאירי, ונולד במירת תורתיו ברעיונותיו הנשגבים ועל פי נוטריקון וגימטריות.

וסיפר: פעם בעיו"כ בבוקר שנוהגים לחלק מיני מתיקות הנקרא "לקח" אמר לרמז כי: לקח נוטריקון "לעג קלס חרפה, בסימן הכתוב: תשימנו חרפה לשכינינו לעג וקלס לסביבותינו. והמילוי של האותיות מתיבת "לקח" בגימטריה תק"ס, שהוא נוטריקון "משה קיבל תורה, ירמז לנו שכל החרפה והלעג והקלס שיש לנו משכנינו ומסביבותינו הוא הכל ע"י שאנו בני אברהם יצחק ויעקב. קבלנו את תורתנו הקל', ומשמרים את המצות, וע"י זה הם מחרפים ומבזים אותנו ומלעיגים עלינו. בכל זאת ישראל מחזיקים בתורתנו הקל' ועיניהם תלויות ומצפים ומיחלים לתשועת ה', שיחס עלינו ושיהא תיבת "לקח" בלילוף כזה "ל–לק–לקח" שהוא בגמיטריה כמנין רחמים. וגם "לקח" במילוי יו"ד בגימטריה כמנין "מלך דובר שלום" ככתיב "אשמעה מה ידבר הא–ל כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו. וכן יעזור השי"ת שיתן לנו רחמים גמורים וילחמינו וידבר שלום אל עמו ואל חסידיו ונזכה לגמר התימה טובה בתוך כל ישראל אמן.(מאמר מרדכי)

רבינו הנהג כל ימיו בקדושה גדולה ובפרישות עצומה, ודורו הרה"ק ר' יצחק מסקווירא זי"ע התבטא עליו שגדול מדריגתו בעיני קדושה היה חידוש לף בימי תנאים ואמוראים.

סגף עצמו עד למאוד וכל ימיו לא ישן על מיטה רק היה מתנמנם בעמידה אצל הקיר, והי' בעל תפלה נאה בבכיות ורלאות.

פ"א היה אסיפה של לדיקי פולין, והיה איזה דין ודברים בין הלדיקים מה לעשות בענין מסיוס וכשאמר רבינו את ח"ל, ענה הרה"ק מאוסטרולצא זי"ע ואמר שלריכים לעשות כמו שאמר הרבי מקאזמיר כי הוא "פועל ישועות", ואז ענה הרה"ק ר' אברהם מרדכי מגור בעל אמרי אמת זי"ע שגם הוא שמע מאביו הרה"ק ר' יהודא לייב בעל שפת אמת מגור זי"ע שהרבי מקאזמיר הוא "פועל ישועות", ואכן הסכימו כל הלדיקים לדברי רבינו.

איתא בספר מאמר מרדכי מאת בן אחות רבינו הרה"ק ר' ניסן לייב מקיעלץ זי"ע ז"ל והנה לנייר ולספר כאן מתוקף פרשת גדולת וקדושת דודי ז"ל, תקנר הירעה מהכיל, וכבר נודע בשער בית רבים שהיה קדוש ונורא הפלא ופלא בכל תהלוכותיו בקודש, והרבה רבבות מישראל השכימו לפתחו מכל המפלגות וחכרו לקראתו ורבים השיב מעון, ודבריו היה כאשר ישאל איש בדבר אלקים, ומופתיו ונפלאותיו אשר עשה אין לשער ולספר, וכמה מעשים נוראים ונפלאים הראה כמו בימי הבעש"ט הק' זי"ע.

כשהגיעו לפרקו נשא הרבנית הלדקות מרת חנה ע"ה בת הרה"ק ר' אשר השני מסטאלין זי"ע בן הרה"ק ר' אהרן פערלאווי בעל בית אהרן האלמו"ר הזקן מקארלין זי"ע בן הרה"ק ר' אשר מסטאלין זי"ע בן הרה"ק ר' אהרן הגדול ראש שושלת קארלין סטאלין זי"ע.

אחר נישואיו התגורר אצל חו"ז בקארלין, שחיבבו מאוד והפליג מאוד בגודל קדושתו, לימים חזר לגור בכל אביו בטוריסק, בשנת תרמ"ה יצא עליו גזירה ממשלת רוסיא הרשעה, על כי היה לריך לעזוב את בית אביו. בעת פרילתו מאביו בכה מאוד, ואמר לו אביו שאין לו לבלוג כי בכל מקום אשר יגיע יבואו לקראתו ויחבקו מפניו, ואף אם יהיה ביער, יבואו לקראתו עלי היער. ואכן במשך כל שנותיו התקבל בכל מקום בחרבת קודש.

בדכו של רבינו זי"ע הי' לעשות רשומה והתחייבויות על סכומי כסף מכל אלו שבאו אליו בבקשת ישועה ורחמים, ואלל המשמש בקודש היתה רשימה מדויקת מכל אלו שהתחייבו, וכל זמן שלא פרעו את חובותיהם לא הניחם להכנס עוד לקודש פנימה על שיפרע חובו.

פ"א הגיע לשם אחד מאנ"ש שביקש להכנס אל רבינו, אך המשב"ק מנ עו מכך בגין חובותיו הקודמים, החל החסיד לבכות ולתחנן על נפשו שיתן לו הפעם רשות להכנס, מקול בכיותיו ותחנוניו נעשה רעש גדול, פתח רבינו את דלתות חדרו לבדר סיבת הרעש, בשמעו סיפור הדברים אמר להחסיד שיכנס לחדרו, אחר שילא החסיד מן הבית פנה רבינו להחסידים שהיו ואמר להם: מה חושב הוא חסיד זה האם לכספו אני זקוק אלא איזה התקשרות יש לי אתו בתורה ותפלה שלו. (גדלות מרדכי)

תחילת הנהגתו היתה בעיר וולאדאווקעא, אבל מחמת גזירה הוכרח לעזוב את ארץ רוסיה וברח לגליציע והתיישב בעיר נאראל למשך זמן. וא"כ יש ז' שנים בעיר דאמבראווע, ואחר השתדלות רבה ביטלו את הגזירה וחזר אז לפולין לשמחת אלפי החסידים שחפלו להיות במחילתו. מתחילה ישב אז בעיר פאקשיווניצא ואח"כ קבע את מגוריו בקאזמיר שעל שמה נקרא "הרבי מקאזמיר".

בשנת תרס"ה עבר לעיר לודלין, ובתחילת מלחמת העולם א' התגורר משך זמן בעיר חמלניק ואח"כ בעיר חלם, ובשנת תרע"ז קבע את מגוריו בעיר קעלץ על להסתלקותו ביום ח' תמוז שנת תרע"ז ביום חמישי טבל במקוה, ובשובו לביתו ביקש להביא לפניו לובנים (קירשין) באומרו: שעליין לא בירך ברכת שהחיינו, כשהובאו הפירות לפניו בירך שהחיינו וטעם מהם, ואחר כן יצב על כסאו אחוז קרעפיס כעבור דקות ספורות נאנח, והשיב נשמתו הטהרה לבוראו ומנו"כ שם בעיר קעלץ.

קברו של רבינו זי"ע

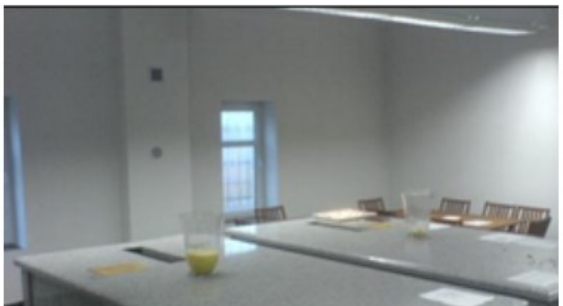

רבינו לא נשאר אחריו זש"ק ר"ל. וסיפר שאביו הק ואתנו הק' אמרו לרבינו שיכולים לפעול עבורו זש"ק אבל בתנאי שיסכים לישון על מטה למשך שלש שעות, והשיב שאין באפשרותו לשלש מיחר כ"כ כבר.

לאחר פטירתו נבנה על קברו אוהל, ואלפים נהרו שם להתפלל ולהוושע בכל משאלות לבם.

בזוואתו שהשאיר אחריו גילה דעתו שרצון קדשו שיבואו תמיד על קברו ללמוד משניות ולומר תהלים ולהדליק נרות של שמן.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ט תמוז תשנ"ד

רבי יקותיאל יהודה בן צבי זי"ע מצאנז - קלויזנבורג זצוק"ל

הרב יקותיאל יהודה הלברשטאם אדמו"ר מצאנז קלויזנבורג בעל שפע חיים , נולד ברודניק לרבי צבי הלברשטאם שהיה אב בית דין העיר, בן הרה"ק ברוך מגארליץ בן הרה"ק חיים (בעל דברי חיים) זצוק"ל ראש שלשלת צאנז ולאמו חיה מינדל, נינה של הרב צבי אלימלך שפירא מדינוב (הבני יששכר).

כבר בעודו ילד רך, הלטיין הרבי זצ"ל במידות נעלות. בתקופת זקנותו סיפר כי "רגיל הייתי בטבע מגיל רך, שכאשר הבאתי איתי לתלמוד תורה שלשה פרוסות לחם, נתתי שתי פרוסות לחבר מבית עני שלא היה לו, והסתפקתי לעצמי בפרוסה אחת, ואם לא הבאתי אלא רק פרוסה אחת נתתי אותה כולה לחברי ולא אכלתי מאומה ... כי איככה אהיה מסוגל לאכול כשחברי רעב ואין לו מה לאכול". הרבי ליין כי "מילה זו של רחמנות השריש בי אבא ואמא מיום שנולדתי, כזה היה טבע התינוק בכל בית יהודי בימים ההם".

בתקופת מלחמת העולם השניה עברו עליו שבעה מדורי גיהנם. הרבי זצ"ל שיכל את משפחתו ואחד עשר ילדיו, והוא עצמו נשלח לעבודות כפיה שקרל אותן בקושי. כשנשאל כיצד הצליח להתגבר על ייסורי מיום הללו, הסביר: "איבדתי את כל משפחתי, איבדתי את הכל – אבל את הקב"ה לא איבדתי".

בתקופת לימים זו התגלתה התנהגותו המופתית בחופן פלאי. בשיא היגון והצרות לא חדל מלמוד, להתפלל ולקיים מצוות שבין אדם לחברו. על פי עדות שרידי הגטו, גם בתנאי המצור והמצוק הקפיד הרבי להניח תפילין בכל יום, לארגן תפילה בציבור ולא לאפשר לקצינים הנאצים לגלות את זקנו בתער. בתחבולות שונות ומשונות הצליח להתחמק מחילולי שבת. יחד עם זאת, לא הניח לאחר לעשות את מכסת העבודה המוטלת עליו. לימים העיד הרבי על עצמו ברבים שלמרות הרעב הנורא, מעולם לא הכניס מאכל לא כשר לפיו. (שיעור חומש רש"י כי תבא תשמ"ד).

התנהגותו האצילה הגבירה את חמתם של הרשעים האכזרים, שהציקו לו מאוד והפליאו בו את שבטם. גם כשרמסו אותו ברגליהם, היה לוחש: "צדיק הוא השם כי פיהו מריתי", או: "תהא מתתי כפרתי", או "תחת אשר לא עבדת את השם אלוקיך בשמחה...". התנהגות זו הביאה אט אט לשינוי אף ביחסם של אנשי הקאפו אליו, עד שיצאו לו מוניטין של איש קדוש.

באחת ההזדמנויות סיפר שבתקופה זו התהלך עם נעלי עץ לרגליו. יום אחד נזדמנה לו נעל מרופדת ועליה חתיכת עור. כשהרימה, התברר לו שזאת חתיכת קלף מפרשיות תפילין ועליה כתוב: "השמרו לכם פן יפתה לבבכם..." והוסיף: "ופלאתי בבני... היטב חרה לי מביזיון הקודש, וגם נחרדתי מן הרמז שרמזו בזה מן השמים..."

כשהגיעו חיילי אלות הבית והוליעו על שחרורם ומתן אוכל עבורם, היה היחיד מבין קהל לפוף של עלמות ושלדי אדם מועדים שביקש מחיילי השחרור אוכל כשר בשל היותם יהודים...

בכוחות נפש אדירים החל הרבי זצ"ל להקים מחדש את ההריסות, הפיח רוח חדשה בניצולי השואה והקים רשת ישיבות ומוסדות תורה לבנים ולבנות בשם "שארית הפליטה" במחנות העקורים.

הרבי זצ"ל נישא בשניה, וולדו לו שבעה ילדים נוספים. ואז החל בעשר אצבעותיו ליישדמחדש את חסידות צאנז המפוארת, שנכחדה בשואה כמעט לחלוטין.

לאחר השואה הגיע הרבי בראשונה לארה"ב, שם יסד קהילתו הק', הקים בתי מדרשים, ישיבות, כוללי אברכים, ובתי חינוך לבנות. לאחר מכן, בשנת תש"ך, עלה לארץ ישראל. בארץ ישראל ייסד את 'קרית צאנז' בנתניה, ואת 'קרית צאנז' ומוסדותיה בירושלים, תלמודי התורה וכוללי האברכים בבני ברק, חיפה, ואת המרכז החסידי הגדול בעיר צפת.

כמו כן ייסד את בית החולים הדתי לניאדו, בית ספר לאחיות, ומוסדות ליתומים. עם פתיחת בית החולים, אמר לאנשי הצוות הרפואי: "בבואי להקים ולפתוח בית חולים חדש לאוכלוסיה הרחבה, שואף אני לא רק שיקפידו בו הקפדה מלאה על שמירת שבת וכשרות, ולא רק שיעסיקו בו רופאים מעולים ממדרגה ראשונה, אלא גם ובעיקר שכל העובדים פה יהיו בעלי לב יהודי חם! שיאהבו את החולה שמטרתם הבלעדית תהיה ריפוי החולה ולא ריפי המחלה".

"כל גל וגל שעבר עלי – קיבלתיו באהבה"

את היסוד להקמת בית החולים, הסביר פעמים רבות תוך סיפור איזי מימות השואה הנורלאה: "אני זוכר שיבו הרשעים עלי ופגע בידי ונפצעתי ושתת ידי לס. מה עשיתי? למרות הפחד מהנאצים, ניגשתי לעץ, קטפתי עלה והילקתי אותו בחוזקה על הפצע כדי שיעצור את הדם. אח"כ קטפתי ענף וקשרתי אותו מסביב לפצע כדי שהעלה יחזיק מעמד. השם עזר, תוך שלושה ימים הבראתי. אז קיבלתי על עצמי שאם ה' ייתן לי חיים ואבריא, ואלא מכאן מהרשעים הללו, אבנה בית חולים שיהיה מיוסד על כך שהרופאים והאחיות יאמינו שיש אלוקים בעולם, וילעו שכשניגשים לרפא חולה, עושים את המצוה הגדולה ביותר בתורה".

כאשר דיבר בפני תלמידי הישיבה, הסביר להם את החשיבות להתנהג בדרך ארץ כלפי הוריהם ומוריהם. "זה המפתח לקניין התורה", אמר. בפתיחה אחרת אמר: "שאלתי ובקשתי אשר לא רק אתם תלמדו את הגמרא, אלא שהגמרא תלמד אתכם".

את זכייתו להינצל מהתופת, להקים ישיבה מפוארת ולהעמיד דור חדש הממשיך בשרשרת הזהב של אבותיו הק', תלה בדבר אחד ויחיד שזקף לזכותו: "גם בזמנים הקשים ביותר שעברו עלי, לא באתי אף פעם בטרוניה כלפי שמיא, כל גל וגל שעבר עלי – קיבלתיו באהבה".

נסתלק בקרית צאנז בנתניה בליל שבת קודש פרשת חקת – ט' בתמוז תשנ"ד. זכותו יגן עלינו

הרבי זצ"ל, נקרא בתוך אמוני עם סגולה על שם ספריו הק' "שפע חיים" ו"דברי יציב"

בניו ואתנו ממשיכי דרכו בקודש:

כ"ק אדמו"ר ר' צבי אלימלך שליט"א מצאנז

כ"ק אדמו"ר ר' שמואל דוד שליט"א מצאנז– קלויזנבורג

כ"ק אדמו"ר ר' שלמה גולדמאן זצ"ל מצאנז–זוועהיל

הרה"ל ר' דוב וויים שליט"א – אבדק"ק צאנז ירושלים

הרה"ל ר' אפרים פישל מוטצען שליט"א אבדק"ק צאנז קרית בעש"ט

הרה"ל ר' שאול יודא פריזאנט שליט"א אבדק"ק צאנז–זוועהיל

הרה"ל ר' אליעזר דוד שפירא שליט"א אבדק"ק צאנז בני ברק

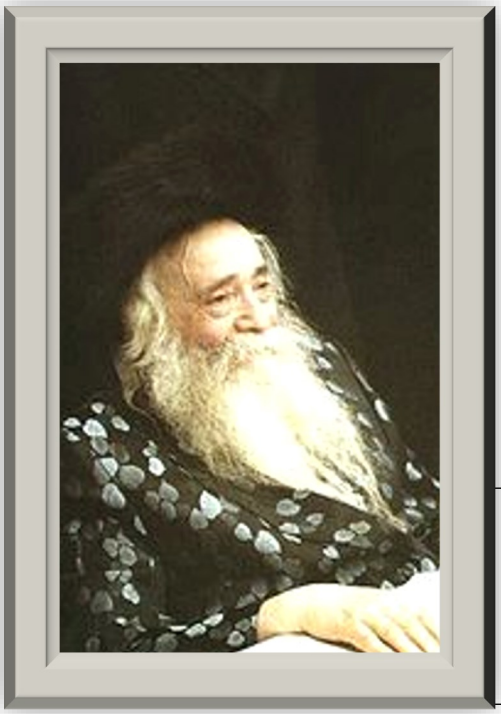

מתורתו של רבינו זי"ע

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר. מובא בספה"ק ג' עצות המסוגלים שלא ישכח תלמודו. לשנות ולחזור עליו מאה ואחד פעמים, לצייר שם הוי"ה ב"ה לנגד עיניו, ולהוציא דברי התורה מפיו בקול. וזהו מה שרמזה התוה"ק בפרשתנו. זא"ת, ראשי תיבות זכור אל תשכח, חקת התורה, היינו אם תרצה לזכור היטב דברי התורה, אז תזהר בג' דברים אלו, צו"ה – שהוא בגימט' מאה ואחד, ה' – שיצייר שמו הק' נגד עיניו, לאמר – שיאמר הדברים בפיו. (מפי א' ששמע התורה הנפלא הזאת ממנו בא' המחנות בגיא צלמות)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

ט תמוז תרע"ו

רבי יחיאל העשיל ב"ר משולם זוסיא זי"ע מקרילאוויץ

רבינו הרה"ק רבי יחיאל העשיל מקרילאוויץ פודוליה זי"ע נולד בעיר זינקוב בשנת תר"ג לאביו הרה"ק ר' משולם זוסיא מזינקוב זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק מאיר מזינקוב זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל בעל אוהב ישראל ראש שושלת אפטא זי"ע

רבינו היה חתנו של הרה"ק ר' יהושע'לע רוקח מבעלזא זי"ע בן הרה"ק ר' שלום בעל שר שלום ראש שושלת בעלזא זי"ע בזו"ר, ובזו"ש היה חתנו של הרה"ק ר' יעקב לבי מפאריסוב זי"ע בן הרה"ק ר' יהושע אשר מזליחוב זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב יצחק היול הק' מפשיסחא זי"ע.

רבינו היה מפורסם לכל לקדוש וטהור ולבעל מופת, הי' לו בן יחיד ושאה בנות, בנו הרה"ק ר' משולם זוסיא זי"ע נפטר בחיי אביו חתן הרה"ק ר' אליהו מזיליטשוב זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזיליטשוב זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב בעריש מזיליטשוב זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאמארנא זי"ע, חתנו הרה"ק ר' משה טווערסקי זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי מראכמיסטריווקא זי"ע בן הרה"ק ר' יוחנן מראכמיסטריווקא זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי המגיד מטשערנובל זי"ע בן הרה"ק ר' נחום בעל מאור עיניים ראש שושלת טשערנובל זי"ע, חתנו הרה"ק ר' צבי אריה ממאקאריב ברליטושב זי"ע בן הרה"ק ר' משה מרדכי ממאקאריב זי"ע נפטר בשנת תרל"ה, חתנו הרה"ק ר' יצחק יעקבי'לע מטשחוב זי"ע בן הרה"ק ר' חייים האלבערשטאם בעל דברי חיים ראש שושלת צאנז זי"ע, חתנו הרה"ק ר' מנשה מדובעלק זי"ע, חתנו הרה"ק ר' אשר יעקבי' אייכנשטיין מפראכניק בן הרה"ק ר' דוב בעריש מדוליגא זי"ע,

נסתלק לגנזי מרומים ט' תמוז שנת תרע"ו בעת שביקר את חסידיו בעיר קישינב ושם מנוחתו כבוד.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

השער והבית החיים בעיר קישינב ממונ"כ של רבינו זי"ע

י תמוז תש"ד

רבי אליעזר ישראל מרדכי אפרים פישל ב"ר אברהם יעקב הי"ד זי"ע

רבינו הגה"ק רבי אליעזר ישראל מרדכי אפרים פישל סופר אב"ד אישא בעל זכרון סופרים הנקרא ר' פישל סופר הי"ד זי"ע נולד בשנת תרס"ג לאביו הגה"ק ר' אברהם יעקב הי"ד זי"ע בן הגה"ק ר' מרדכי אפרים פישל אב"ד שארוואר בעל זכרון אפרים זי"ע בן הגה"ק ר' אליעזר זוסמאן סופר אב"ד פאקש בעל עט סופר זי"ע בן הגה"ק ר' מרדכי אפרים שכונה רבי אפרים פישל סופר זי"ע בן הגה"ק ר' אלעזר זוסמאן מפרעשבורג זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת פראדל ע"ה הי"ד

רבינו היה גאון מפורסם חריף ובקי נפלא, איש צדיק תמים, נודע לתהלה בקרב ירא"י ה' תלמידי חכמים יש"ב בישיבה, והאיר בתורתו לתלמידים הגונים.

עוד בימי בחרותו התנוסס בין החברים, ובדרך לימודו הישר, מתון מתון, ובהתמדתו הנפלאה קנה שם טוב בשערי בית המדרש המצויינים, ובבוקר ימי עלומיו כבר כתב חידושיו בגליון והעלה פנינים.

כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת מרת צירל ע"ה הי"ד בת הנגיד ובעל צדקה וחסד מפורסם הר"ר משה לייכטענר ז"ל מק"ק זענטע.

תיכף אחר חתונתו ירד חמיו מנכסיו, וסבל רבינו מחסור עניות ודחקות גדול, וזווגתו קבלה את הכל באהבה והסתפקה במעוט, כדי שיוכל רבינו ללמוד באין מפריע, כמו שרבינו מזכיר אותה לטובה בצאוואתו וכותב שיכבדו אותה מאוד, מפני שעל ידה היה יוכל לשבת ולעסוק בתורה, ואילולי היא לא היה יכול להגיע למה שהגיע.

ונכון לציין מה שאמר רבינו פעם אחת ביום אסיפת חברה קדישא בעיר זענטא בדרך לאות: וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ וְאֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן. (פרשת יתרו י"ח כ') דתני רב יוסף: והודעת להם זה בית חייהם את הדרך זו גמילות חסדים, אשר ילכו זה ביקור חולים, בה זו קבורה, ואת המעשה זה הדין אשר יעשון זו לפנים משורת הדין. (מסכת בבא מציעא כ' ח') על דרך לאות רמזתי במה שאיתרחיש האדנא פה ק"ק זענטא יע"א שרוצים לקנות בית החיים לכל חי, ולריכין לזה ממון רב, והיום היה אסיפה להתיסדות חברה קדישא דפק"ק עם תקנות חדשות, ולו לדחות על איזה זמן מלסייע לקופת החברה לצרכי חולים וכהאי גונא כנהוג מאז, באמרם שצריכין המעות לצרכי קניית בית החיים לעת עתה, והנה על דרך רמז: והודעת להם זה בית חייהם, כי הוא תלוי בדעת גדול שלא לקבור רשע אצל צדיק חס ושלום, ועם הארץ אצל חבר וכהאי גונא זהירות הרבה, ובכל זאת תחילה,ילכו זה ביקור חולים, ואחר כך בא קבורה, שצריכין לדאוג מתחילה בעד החיים בעולם הזה שלא יקופחו על ידי זה. וכך היה שביטלו אחר כן תקנה זו. (זכרון סופרים)

היה אב"ד דקהלה קדושה מייאשא, לבני קהלתו נטפו משפתותיו מור תוכחת מוסר, דברי חן וחכמה, וגדולה היתה השפעתו על ירא"י ה' לקולו מקשיבים לא ברעש רק בקול דממה דקה עיניו סגורות ופניו בוערת באש ירא"ת ואהבת ה', כה דיבר להשקות הצמאים לדבר אלקינו יתברך שמו, ודבריו היה להם כטל ודבישים.

נעקה"ש ועלה נשמתו הטהורה לגינזי מרומים ביום י' תמוז שנת תש"ד

וזווגתו נעקה"ש היום ז' תמוז תש"ד

מתורתו של רבינו בשם אביו בדרך צחות

וַיִּקַּח חֶמְאָה וְחָלָב וּבֶן הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכֵלוּ. (פרשת וירא י"ח ח') ואיתא בגמרא: ויקח חמאה וחלב ובן הבקר ואילו לחם לא אייתי לקמייהו אמר אפרים מקשאה תלמידו של רבי מאיר משמיה דרבי מאיר אברהם אבינו אוכל חולין בטהרה היה ושרה אמנו אותו היום פירסה נדה. (מסכת בבא מציעא פ"ז א') אמרתי על דרך צחות: טעמא שנקט אפרים מקשאה בשם רבי מאיר, דלכאורה קשה לרבי מאיר דחייש למיעוט האיך נתן להם לאכול בשר דילמא המקום נקב קשחיט (מסכת חולין י"א ב') אמנם יש לומר כקושית היוסף דעת, דהיה יוכל לבדוק, וברובא דאיתא קמן כולי עלמא מודו, והדרא קושית הגמרא דילמא במקום נקב קשחיט, אמנם יש לומר דהמלבי"ם מפרש: אשא עשה, שברא בן הבקר על ידי ספר יצירה [ויש לחז"ל שבן הבקר רץ מלפני אברהם ואברהם ברא אחר ע"י ספר יצירה, שעז"א "וימהר לעשות אתו" שעשה אותו על ידי ספר יצירה. נראה שרצו לתרץ בזה איך האכיל להמלאכים בב"ח, ואמרו שהיה בשר שנברא ע"י ספר יצירה שאין לו דין בשר, וז"ש "שלקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה", ר"ל יען שעשאו ע"י ספר יצירה היו יכולים לאכלו עם חלב. (מלבי"ם)] וזה לא צריך שחיטה, כמו בבן פקועה (מסכת חולין ע"ד א') ושפיר נתן להם בשר. אמנם כן לפי זה יקשה לן להיפוך, דתנינן: תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו רבי מאיר מטהר וחכמים מטמאין מפני שדרכו של תינוק לטפח והוינן בה מאי טעמיה דרבי מאיר, קסבר רוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין ועיסה בחזקת טהרה עומדת (מסכת קידושין פ' א') וסמוך מיעוטא דאינן מטפחות לחזקת טהרה דעיסה. ואם כן הגם שאברהם אבינו ע"ה אוכל חולין בטהרה היה, למה לא נתן להם לחם, דאדרבא כאן היה בהיפוך דמשום סמוך מיעוטא לחזקה אין חשש, אך זה תינח היכא דהוה ספיקא, אמנם כאן פירסה נדה בודאי ושפיר עביד שלא נתן להם, ועל כן נקט משום רבי מאיר, דבשחיטה לא אמר מטעם סמוך מיעוטא לחזקה, אמנם בעיסה הוה להיפך דמטעם סמוך מיעוטא לחזקה היה יכול ליתן הגם שהיה אוכל חולין בטהרה, אמנם שרה אמנו באותו יום פירסה נדה, כפירש"י שחזר להיות לה אורח כנשים, והוה ודאי טמאה, ושפיר שקא נתן להם לחם, ואתי שפיר.

סגולה

אין מוכרים טלית מצוייצת לעובד כוכבים שמא יתלווה עם ישראל בדרך ויהרגנו אפילו למשכן ולהפקיד טלית מצוייצת לעובד כוכבים אסור אלא אם כן הוא לפי שעה דליכא למיחש להא. (שולחן ערוך אורח חיים סימן כ') יתלווה- ובגמרא איתא עוד טעם משום זונה. ופירש רש"י, שיתננה לזונה באתננה ויאמרו ישראל נתנה לה. וזהו פירוש המדרש הביא הילקוט: "לדורתם", לדור תם, תם מגזל, תם מגילוי עריות, תם משפיכות דמים. והוא פלאי, מאי בעי הכא לגבי ציצית לומר שהם תמימים משלשה עבירות הללו? אלא על כרחך הכי קאמר, שיעשו להם ציצית על כנפי בגדיהם ולא על בגדי עובד כוכבים. וקשה, למה באמת? לזה אמר: "לדורתם", לדור תם מגזל וגילוי עריות ושפיכות דמים; אבל העובד כוכבים חשודין עליהם, ואיכא למיחש שמא יתלוה עמו בדרך ויהרגנו או יגזול ממנו, או משום זונה: (מגן אברהם סק"ג) אפשר לרמז תם משפיכות דמים, כי כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים. (מסכת בבא מציעא נ"ט א') וסתם מלבין פני חבירו בא על ידי מריבה וכעס, ואיתא בספרים הקדושים: סגולה לכעס שיחזיק בכנף בגדו, והכוונה על ידי שיזכיר מצות ציצית יזכור מצות ה', וימנע מכעס שכל מיני גיהנם שולטין בו. וזה שאמר תם משפיכות דמים, על ידי שיעשו ציצית על כנפי הגדיהם, יזכו לסגולה מכעס ולא יבא להלבין פני חברו ברבים ויהיה תם משפיכות דמים. (זכרון סופרים)

י תמוז תרפ"ז

רבי שלמה אריה לייב ב"ר זאב וואלף מטיטשין

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי שלמה אריה לייב ווינשלבוים מטיטשין בעל הכנת לב לתפלה זי"ע נולד ביום ד' ראש חודש מרחשון בשנת תר"ט לאביו הרה"ק ר' זאב וואלף מרישא זי"ע גבאי של קופת רבי מאיר בעל הנס, שהיה בן אחיו מהרה"ק ר' שלמה יהודה לייב מלענטשנע זי"ע. ולאמו הרבנית הצדקנית מרת מירל ע"ה

בליל הוולך נאכט היה אביו אחוז בשערפיו ומסתפק לאיזה שם יקרא לילד עד שנכרס בשינה, ובא אליו בחלום הרה"ק ר' שלמה לייב מלענשענע זי"ע ויציווה שיקרא את בנו על שמו הגדול, ואכן נקרא רבינו על שמו בישראל שלמה אריה לייב.(מקור הברכה)

רבינו היה איש לדיק תמים קדוש וטהור גדול בתורה בנגלה ובנסתר שם ליצות בימים ולמודו היה בשעות לצופות ולווקא בעמילה. ואמר בשם הרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ בעל החוזה מלובלין זי"ע: שמי שאינו לומד ששה שעות בלילה גמרא ופירוש הוספות אי אפשר לטעות טעם ירלאות שמים.(ברכת שלמה)

היה מוהב ישראל אמתי, וגרות ישראל שיבבו את לבבו ולבאו את ריחו, וכשסיפר לו איזה איש לרתו היה מרגיש כמחט בבשר החי, וכמה פעמים בשמעו הסיפור הרע, היה מועק אוי ווי כאילו נדקר במדקרות חרב והיה רגיל לצעוק תמיד בתפלתו בני ישראל אני כפרתם ובכל עת ובכל זמן ולפעמים כן גם ליחיל ששפך שיחו ושברון לבו והפליר בו להתפלל בעדו ולהושיעו בתפלתו לעצ: אין כוחי אלא בפה להתפלל בעדך ואני כפרתך או כפרת בנך וכל'.

עבדתו היה נפלאה במסירת נפש ממש, והצניע לכת לא אכל לא שבע ולא ישן ולא פנה על כל מחמדי סגולה לא בחר בבית לא בהון ולא בנחלה, קיים בנפשו הטהורה מאמר: כך היא דרכה של תורה, לא נענה מעולם הזה אפילו באצבע קטנה, קדוש ה' מכבוד העבודה זו תפלה, וכמה פעמים בהתפללו לפני העמוד שפך שיחו לפני ה' בלשון משכנו המובר בינו בזה"ל: רבש"ע אני יכול לרלות עוד בצערן של ישראל, ולמד זכות על ישראל באופנים שונים ואמר: רבש"ע אם מתפללים תשעה ישראל ויחסר אחד להשלים מנין עשרה לא יוכלו כל העכו"ם שבעולם יחד להשלים המנין ואם ובא ישראל אחד והו משלים המנין לומר כל דבר שבקדושה א"כ נראה מזה רוממות מעלת ישראל וחיבתן לפניך רבש"ע ונאה לך להושיעם, ואם פיסקו לי עונש גיהנום עבור שיחותי? הלא אמר רבינו הרה"ק מצאנז זי"ע: פארבראנגט זאל מען ווערען אין גיהנום פאר גאט'ס וועגען.

ספרי רבינו

היה רגיל לומר בשם רבינו הבעש"ט הק' זי"ע: ששמע פעם אחת מוכיח שהוכיח לרבים והזכיר עוונם, והקפיד עליו רבינו הבעש"ט ויאמר לו: וכי ידעת כמה חשוב ומקובל בשמים הקלושה שאומרים היושבי קרנות בשוק בעיר לבוב, כשמגיע זמן תפלת מנחה, ואינם פנויים לילך לבית הכנסת ומתפללים בשוק ואומרים קלושה בשוק לפני בית הכנסת.

כילעו היה רבינו נזהר מאוד שלא לדבר לשון הרע על שום אדם מישראל ופעם אחת עמד איש אחד לפניו ושפך לפניו שברון לבו ובתוך אחד השיחים נזרק מפיו איזה אבק לשה"ר על חכם אחד, ונבהל רבינו משמוע ואמר לו: דברת לשון הרע וקלקלת שלא תפעול עתה ישועה.(ברכת שלמה)

פעם אחת שלאחר הסתלקות של הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם בעל דברי חיים מצאנז זי"ע אשר בו התאחדו כל השלשה דברים שהעולם עמוד, תורה ועבודה וגמילת חסדים, חלקו בניו ותלמידיו הקדושים ביניהם שלל מדותיו של רבם, מהם אחזו בתורה ומהם בגמילת חסדים ורמז רבינו על עצמו שהוא אחז בעבדה זו תפלה, וכמעט כל בלו לעולם הזה רק לתכלית זו לתקן עולם.

אלפי ישראל הלכו לאורו, ופעם אמר ששנאוי מאד ענין הרבנות ליטול פתקאות ופליוני כסף, אך ירא אנכי לדחות רבים מבני ישראל שבאים עלי במר נפש אולי יושעו בתפלתי.

רבינו היה תלמיד מהרה"ק ר' חיים אורי גליקליך דומ"ץ רייזא זי"ע נבן הרה"ק ר' יוזפא מנאנאש זי"ע, ואמר כשהוא רואה את רבו בחלום לילה מוחזק להתבשר באותו יום בשורה טובה.

שימש כמעט כל לדיקי דורו ובפרט את הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם בעל דברי חיים מאשלת מאנז זי"ע

היה אב"ד בעיר טיטשין ואמר שלכך קבע דירתו שם: מפני שאמה דר ומנוחתו כבוד של הגה"ק ר' יעקב ב"ר ברוך אב"ד ור"ס טיטשין בעל ברכת יעקב זי"ע ושם מנוחתו כבוד של האביו ואמו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק בעל נועם אלימלך זי"ע והיה אומר שהרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע היה דר שם איזה זמן, והבית שרבינו דר בו היה אומר שמקובל בידו ששם התפלל הרבי ר' אלימלך זי"ע

כשהי שנים לפני פטירתו חלה את רגלו במכה אנושה ומסוכנה אשר פקודת הרופים היתה חזקה לנוח על משכבו ותהיה רגלו חבושה בתחבושת, ובגיע זמן תפלה בערבית כמו אש בקרבו וכאבי התגבר וקם ממטתו והתפלל בתלהבות נורלאה על שכל עצמותיו תאמרנה ודפק ורקע ברגליו כאלו לא חלה ולא הרגיש שם מחלה.

בערב שבת קודש פרשת בלק בשנת תרפ"ז חלה ונפל למשכב ומירוק גופו מאיכלה ושתיה משום סמי רפואה זלות יין קידוש והבדלה, וביום א' פרשת פנחס יו"ד תמוז התפלל בעלית ותפילין ותפלתו היתה בעמילה על רגליו במסירת נפש ממש, והסתלק לגנזי מרומים בלהריס באותו היום ומנוחתו כבוד שם בעיר טיטשין.

נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' אברהם זי"ע ואחנו הרה"ק ר' אברהם זאב מאנ מטיטשין זי"ע שהבוא לבית הדפוס ספרו רבינו ספר הכנת לב לתפלה

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

בית החיים טיטשין

הבית החיים בעיר טיטשין מקום קברתו של רבינו זי"ע

ומונ"ח האביו ואמו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע

פעם אמר רבינו בדרך הלצה בשם צדיק אחד שאמר שמקצת אנשים אוהבים את גופם גם לאחר מיתה שנוסעים לארץ ישראל כדי שיעמדו בתחית המתים.

ופעם אמר אודות ספר שער רוה"ק לרבינו חיים וויטאל זי"ע, ואמר שלא עסק הרבה בספר זה שלא עלה על דעתו לעשות מעשים לזכות על ידיהם לרוח הקודש כי האדם אסור לו להיות לו שום רצון רק לעשות רצון השי"ת.

פעם אחת אמר בדרך מליצה: שאיש אחד שלא ידע בלשון הקודש אמר בתהלים ס"ח מַלְכֵי צְבָאוֹת (יִדֹּדוּן יִדֹּדוּן) יודין יודין כלומר שהיהודים המה כמלאכי צבאות.

יא תמוז תש"ג

רבי שלמה חיים ב"ר יעקב הי"ד זי"ע בעל מקדש שלמה מבאלחוב

רבינו הרה"ק רבי שלמה חיים פערלאוו בעל מקדש שלמה מבאלחוב הי"ד זי"ע נולד בנובומינסק בשנת תר"מ לאביו הרה"ק רבי יעקב מנובומינסק בעל שופרא דיעקב זי"ע בן הרה"ק ר' שמעון שפירא אב"ד זאוויחוואסט הנקרא רבי שמעון הצדיק זי"ע בן הרה"ק ר' פנחס מאוסטילא זי"ע בן הרה"ק ר' יוסף זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי ראש שושלת נעשכיז בעל רשפי אש זי"ע הנקרא דער אלטער רבי פון נעשכיז, בן הרה"ק רבי דוב בער מטולטשין סופר וועד ארבע ארצות זי"ע מצאצאי הגה"ק רבי נתן נטע שפירא בעל מגלה עמוקות זי"ע ומהגה"ק רבי ישעיה מקראקא זי"ע ומהגה"ק השר רבי דון יצחק אברבנאל ממגורשי ספרד זי"ע בן השר הגה"ק רבי יהודה זי"ע ולמעלה בקודש מגדולי חכמי ישראל נצר למשפחת מלכות בית דוד מלך ישראל חי' וקיים ע"ה. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת חוה חיה פערל ע"ה בת הרה"ק ר' אריה יהודה לייבוש ליבערזאהן מפראסקורוב זי"ע נכד הרה"ק רבי אליעזר ליבר אשכנזי המגיד הקדוש מבארדיטשוב זי"ע תלמיד ממרן רבינו הבעש"ט זי"ע בן הגה"ק הגביר ר' אברהם אשכנזי מבוסטריך זי"ע בן הרה"ק ר' שמואל זי"ע בן הרה"ק רבי שמואל זי"ע בן הגה"ק המקובל הגדול ואיש אלקים רבי שמשון מאוסטרפאלי זי"ע בן הגה"ק פסח מקאריץ זי"ע, שהיה חתן הגה"ק ר' שמשון מקרעמניץ זי"ע אחיו של הגה"ק רבינו יהודה ליוואה בעל מהר"ל מפראג זי"ע. ונכון לציין ששם משפחתו היה שפירא, אך אביו אימץ לעצמו השם פערלאוו, מפני שהיותו עוד ילד קטן נתייתם מאביו שנפטר בדמי ימיו, ונתגדל על ברכי זקינו אבי אמו הרה"ק ר' שלמה חיים פערלאוו מקוידינוב זי"ע בן הרה"ק ר' אהרן מלעכאוויטש זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי יפה ראש שושלת לעכאוויטש בעל אור ישרים זי"ע בן הרה"ק ר' נח יפה מליטא פרנס בעיר נעשוויז זי"ע

סיפר שמילי שנה בשנה היה אביו הרה"ק ר' יעקב נוסע ממקום מושבו לפולין, כדי להשתטח על קבר אביו בזאוויחוואסט, והיה עובר דרך הילוכו בנעשכיז, לשיר את פני דודו הרה"ק ר' יצחק מנעשכיז זי"ע בן הרה"ק רבי מרדכי ראש שושלת נעשכיז בעל רשפי אש זי"ע, פעם אחת כשהזכיר עלמו לפניו, שכבר עברו כמה שנים אחר נישואיו ועדיין לא זכה לבן זכר, רק בת אחת, ענה לו דודו: לֶךְ לְךָ מֵאִתְּךָ, שם אי אתה זוכה לבנים. לך לפולין ותזכה לבנים. ברם מניעות רבות היו בעוכריו לשנות את מקומו תיכף, ורק בשנת תרל"ג התיישב בעיירה נאווא מינסק הסמוכה לוואלשא, ושם זכה שנולדו לו שלשה ארזים, הבכור הרה"ק ר' אלטר ישראל שמעון מנאוואמינסק בעל תפארת שיש זי"ע הרה"ק ר' יהודה אריה מנאוואמינסק ווילימסבורג בעל לב אריה זי"ע, ובנו השלישי רבינו זי"ע

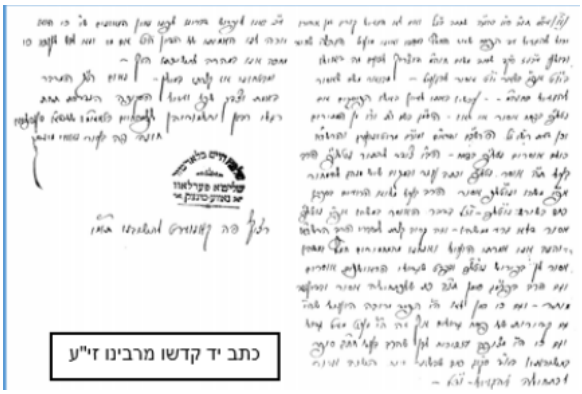

כתב יד קדשו מרבינו זי"ע

כשהגיע רבינו לבריתו של אברהם אבינו קרא שמו בישראל על שם זקינו הרה"ק ר' שלמה חיים פערלאוו מקוידינוב זי"ע

רבינו היה מפורסם כגדול בתורה גאון עולם בתורה ועבודה. וכבר מלעוילותו נודע כעילוי גדול והתכתב עם גדולי ישראל שתיארוהו בתואריס מופלגים, בגיל ט"ז חיבר ספר תוספות חיים על מסכתות קטנות וקיבל עליו הסכמות מכמה גדולי ישראל, אך אביו לא הסכים שילפים את הספר ונשאר בכתובים, וקיבל סמיכה להוראה מגדולי הדור ברוסיה וגאליציה. עבודת התפלה שלו היתה בנוסח קארלין סטולין וקוידינוב, ונתפרסם מאד בעשיית הצדקה והחסד, בשולחנות שערך בשבתות וימים טובים השמיע מאמרים ארוכים בתורה וחסידות, וגם ניהל ישיבה של קרוב לששים בחורים שלמדו בעיון.

ונכון לציין שרבינו מביא בספרו הרבה אמרות יקרות מאביו בעניני תפלה, ובמקום אחד מביא הוא מה שפירש אביו על הפסוק: קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ. (תהלים ע"ז י"ח) להנה כאשר ח"ו האדם פוגם במעשיו על ידי זה נתהוו מסכים המבדילים בינו לבין אביו שבשמים, כמו שנאמר: כִּי אִם עֲוֹנֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּלִים בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹקֵיכֶם וְחַטֹּאתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָנִים מִכֶּם מִשְּׁמוֹעַ. (ישעיהו נ"ט ב') אכן על ידי מה שאדם מתפלל מקירות לבו בכוונה שלימה לה"ק על ידי זה הוא זוכהאשר הקול התפלה היוצאת מקירות לבו קורע כל המסכים המבדילים. וזה פירוש הכתוב: קול נתנו שחקים, היינו אם ישראל נותנים קולם לשמים בתפילה, המה גורמים, אף חצציך, היינו המחיצות המסכים המבדילים שנתהוו על ידי פגמי בני אדם, יתהלכו. (מקדש שלמה)

כשהגיע לפרקו נשא בת דודו אחי אביו הרה"ק ר' יהושע העשל פאלוואק זי"ע שהיה אב"ד ואלמו"ר בבוליחוב.

עם ילידת השבת קודש פרשת כי תשא כ"ד אדר א' שנת תרס"ב נסתלק אביו. ואחרי הסתלקות של חמיו נתמנה רבינו על מקומו בבוליחוב ונתפרסם בין כל הצדיקים שהחשיבוהו מאד.

עלה על המוקד על קידוש ה' ביום י"א תמוז תש"ג, ובמסירות נפש קברו באמירת קדיש בקבר מיוחד ליד קבר האחים הי"ד.

ארץ אל יכסה דמם ואל יהיה מקום לזעקתם עדי עד יפקיף ה' וירחם בארת עמו ויגאלנו ברחמיו שנית לעיני כל חי בביאת גואל לדק בב"א

נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' יעקב יהושע העשיל זי"ע, וחותנו הרה"ק ר' אלימלך שפירא הי"ד זי"ע בן הרה"ק ר' קלונומוס קלמיש מפיאסצנה בעל חובות התלמידים הי"ד זי"ע, וחתנו הרה"ק ר' דוד משה שפירא מגוואלזיץ סדיגורא ניו יארק זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק מרדכי זי"ע

הדפים, סדר תפלות לכל השנה. הכולל הרבה דברים ובתוכם נוסח הוידוי שנהג זקנו הרה"ק רבי אהרן הגדול מקאלין זיע"א לומר לפני תפלת כל נדרי, גם הוציא לאור תהלים עם פירוש מקדש שלמה, הכולל ביאורי הפסוקים על דעת האריז"ל ותלמידי הבעש"ט זי"ע לקשרם עם התורה שבכתב, ועוד חלקים.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

וַיִּקְנְאוּ לְמֹשֶׁה בַּמַּחֲנֶה לְאַהֲרֹן קְדוֹשׁ ה'. (תהלים ק"ו ט"ז) כי היה קנאת איש מרעהו למה יהיה משה מלך על ישראל כמו ויהי בישורון מלך, ולמה יהיה אהרן קדוש ה' לבדו שאמרו: כִּי כָל הָעֵדָה כֻּלָּם קְדֹשִׁים וּבְתוֹכָם ה' (פרשת קרח ט"ז ג') וזה רמז: ויקנאו למשה במחנה, בעבור המחנה שכולם יקיפו אותו כמלך, לאהרן קנאו למה הוא לבדו יהיה קדוש לה'. (שערי חיים)

מתורתו של רבינו בדרך צחות

כִּי אֵין מִלָּה בִּלְשׁוֹנִי הֵן ה' יָדַעְתָּ כֻּלָּהּ. (תהלים קל"ט ד') יבואר על דרך אמרינו בפסוק: הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק וְדֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ. לֹא רָגַל עַל לְשֹׁנוֹ לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה וְחֶרְפָּה לֹא נָשָׂא עַל קָרֹבוֹ. (תהלים ט"ו ג' - ד') רצה לומר באמת שהיה מדבר דברי אמת התורה והתפילה היה גם בלבבו ובין מפיו ולשונו שוין לא רגל על לשונו כאותם שמהגים ומצפצפים ולבם בל עמם רק בהרגל הפה לדבר ומדבר מעצמו. בדרך הלצה, וכמו שאמרו בדרך הלצה: כי כל פה לך יודה, שהפה מעצמו הוא מודה גם אם לב האדם חושב מחשבות זרות, אמנם לא כן עם האיש הצדיק שאין דיבורו מחמת הרגל רק בלב ולב ידברו, וזה בלבבו לא מצד רגל התפלה על לשונו כי הקב"ה בוחן לבות ויראה ללבב, וזה אמר: כי אין מלה, שאין דיבורי במלת התפלה, בלשוני, מסיבת לשונו כאחד שרגיל על לשוני ומעצמו ידבר, אין הדבר כן כי, הן ה' ידעת כלה, המחשבה שבלב. (אמרות טהורות)

יא תמוז תקצ"א [א]

רבי צבי הירש ב"ר יצחק אייזיק זי"ע בעל עטרת צבי מזידיטשוב

רבינו המקובל נורא הרה"ק רבי צבי הירש אייכנשטיין בעל עטרת צבי שר בית הזוהר מזידיטשוב זי"ע נולד בעיר סאמבור בשנת תקכ"ג לאביו הרה"ק ר' יצחק אייזיק מסאפרין ראש שושלת זידיטשוב-קאמארנא זי"ע ולאמו הרבנית הצ' הינדא ע"ה

רבינו היה מקובל אלקי תלמיד מובהק על ידי השפעת אחיו הגדול הרה"ק ר' משה מסאמבור זי"ע מהרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ בעל החוזה מלובלין זי"ע.

וסיפר, שבשנה האחרונה לימי חייו של רבו הרה"ק מלובלין בחודש מרחשון, כשכבר היה חולה ולא יכול להלוך בעצמו, הוליכו רבינו בידו מן בית המדרש לחדרו במועלי שבת קודש אחר הבדלה, היה אז זמן קידוש לבנה, אבל השמים היו מכוסים בעבים וירד גשם שוטף ולא נראתה הלבנה, אמר החוזה זי"ע: עתה מהראוי היה שיתן לנו ר' הירשלי לבנה יפה לקדשה! כששמע זאת רבינו החזיר אותו מיד אל הבית המדרש והעמידו אצל החלון הראשון שבא לידו ואמר לרבו: הרי לכם לבנה טובה לקדשה! וכרגע נראה הלבנה מבין העבים, והחוזה מלובלין קדש אותה אצל החלון. (והפלא שבדבר היה לא רק בזה שיצאה הלבנה מבין העבים תוך כדי דבורו, כי אם במה שנראתה הלבנה דרך החלון ההוא, שלא היה מכוון כלל כנגד הלבנה לפי מצבה בעת ההיא) אחר קידוש לבנה אמר הרבי מלובין לחסידיו: אתם בודאי חושבים שהפך ר' הירשלי את כתלי בית המדרש והעמיד את החלון נגד הלבנה,? לא כן! הוא הפך את מערכת השמים והעמיד את הלבנה נגד החלון, כדי שלא להטריח אותנו בחולשת כחנו להעמיד אותנו אצל חלון רחוק.(עשר קדושות – מערכה ד' אות ל"ב)

כמו כן נסע לצדיקי דורו ובינהם הרה"ק הרבי ר' ברוכ'ל ממעזיבוז זי"ע, הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק בעל נועם אלימלך זי"ע, הרה"ק ר' ישראל האפשטיין המגיד מקאזניץ בעל עבודת ישראל זי"ע, הרה"ק ר' משה לייב ערבליך מסאסוב זי"ע, הרה"ק ר' וועלוועלע מזבאריז זי"ע, הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימנוב זי"ע, הרה"ק ר' משה טייטלבוים בעל ישמח משה מאוהעל זי"ע.

פעם אחת התחבא רבינו בערב שבת קודש בחדרו של הרה"ק הרבי ר' ברוכ'ל ממעזיבוז זי"ע, כדי לשמוע כילד אומר שיר השירים, שכידוע אמרה בהלהבות אש קודש, וכמעט שפרחה נשמתו מרבינו מגודל הדביקות שהרגיש שם, ואחר שהרגיש שם אור גדול כזה, חשב להתבטל אליו בכל נימי נפשו כתלמיד בפני רבו, ושאל על זה את פי רבו הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע והשיב לו רבו הק': כי אם יעשה כן, יאבד מתחלה כל המדרגות שקיבל ממנו, ומי יודע אם יוכל להשיג הדרך הנעלה והגבוה של הר"ר ברוכ'ל זי"ע, לכן נמנע ולא קיבלו כרבו, אלא נסע אליו מפעם לפעם ליהנות מאורו הבהיר.

נהרו לרבינו אלפי ישראל מכל תפוצות ישראל והי' גאון מובהק ועסוק בגמרא התורה וגמר בכל שנה ז' פעמיסכל ש"ס להיינו ז' דפים ז' פעמים בכל יום ויום וד' חלקי שו"ע, ובנסתר היה לו עסק יחוד, ובכל לילה נהג לשבר הקרח שעל המים ועמד במים הקרים ועסק בתהלים וזוהר הק', וכותב בספרו הק' סור מרע ועשה טוב כי לטבול במים קרים הוא תיקון גדול לנפש, כי מי"ם קרי"ם עולה כמספר מ"ת, רומז כי על ידי טבילה במים קרים מתכפרים העוונות כמו על ידי מיתה.

חיבר ספרים רבים יקרים ונכבדים, עטרת צבי–על הזוהר/פרי קודש הילולים/בית אלקים/סור מרע ועשה טוב, הקדמה לספר עץ החיים מהרה"ק חיים וויטאל זי"ע /בית ישראל/צדי לצדיק. ושמעו הולך מסוף העולם על סופו, והוא הי' כאחד המיוחד בדורו,

והרבה צדיקים אשר הם עצמם היו אדמורי"ם ורביים מפורסים הסתופפו אצלו, ובינהם הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם בעל דברי חיים מצאנז זי"ע והיה קורא "דער רבי" לו דער רבי רבי הירש, כי קיבלו לרבו מובהק בשנת תקפ"ז אחרי פטירת רבו הרה"ק ר' נפתלי צבי בעל זרע קודש מראפשיץ זי"ע, והרה"ק ר' אייזיק'ל מקאמארנא זי"ע, הרה"ק ר' שלום מקאמינקא זי"ע, הרה"ק המקובל ר' מרדכי לעטנר בעל מאמר מרדכי מרזאהבישטש זי"ע, הרה"ק ר' דוד זלאטיס מבאלחוב זי"ע, ובראשם אחיו הק' הרה"ק ר' משה מסאמבור זי"ע הרה"ק יסכר בעריש מזידיטשוב זי"ע הרה"ק ר' סענדר'ל מקאמארנא בעל זכרון דבריס זי"ע הרה"ק ר' ליפא מסאמבור זי"ע.

פעם אחת היה רבינו בעיר מונקאטש, וכשחזר לביתו יצאו כל העיר לקראתו ובראשם הרה"ק ר' צבי אלימלך בעל בני יששכר מדינוב זי"ע , כשחזר הבני יששכר זי"ע לביתו אחר שקיווהו, ענה ואמר "מער וויפל בלעטער עס איז דא אויף די ביימער, האט דער מחותן(היה מוחתנו של רבינו כי בנו הרה"ק ר' שמואל'טשע מפרעמיסלא זי"ע היה חתנו של הרה"ק ר' נפתלי הירצל לאדיו זי"ע חתן רבינו) מתקן נשמות געווען אויפן יעלטיגן וועג".

תבנית ונוסח מצבתו של רבינו זי"ע

מתורתו של רבינו

מסכת אבות פרק ה' משנה ו' : פי הארץ ופי הבאר ופי האתון. שלשתן מסודרים בג' סדרי תורה כסדר. פי הארץ בפרשת קרח, פי הבאר בחקת, פי האתון בבלק. ושמעתי מכבוד מחוני הקדוש מהרצ"ה זצוק"ל: שמה שיש בקבלת הקדמונים, להעביר מחשבות זרות מן התפילה, לומר ג' פעמים פי פי פי, הוא על ג' פיות כנ"ל. ואיני יודע כעת הטעם, אבל ציינתי למזכרת. (דברים נחמדים)

פעם אמר רבינו לאחד מאוהביו: הגד נא לי הידעת מה ישיחו ביניהם השלג המונח פה על הגג עם השמש הזורחת נגדו? אמור לך: השלג אומר להחמה אם תעירו ותעוררו חמימך כאש קודח לא אמס מחמתך עד שיהיה רצון הבורא שאמס. (ספרא רבה דישראל)

וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַיָּם לְכָל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר (פרשת ויקהל ל"ו ז') כתב הרה"ק ר' ישראל טויב ראש שושלת מאדזשיץ בעל דברי ישראל זי"ע בשם רבינו הרה"ק מוהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע

ששאל להרה"ק ר' אברהם חיים מזלאטשוב בעל אורח לחיים זי"ע למה נוהג ליתן סגולות לבאים להיוושע אצלו, והשיב לו דהרי תפילה עושה מחצה, לכן נותן סגולה עבור החצי השני, אמר לו הרה"ק מזידטשוב, אנו מתפללים יותר מהמתבקש עד שאנו נענים על הכל ואין אנו צריכים לסגולות, וזהו "והמלאכה" הרומז לתפילה כאמרם ז"ל "עבודה שבלב זו תפילה" "היתה דים" פעלה את פעולתה משום שהתפללו "והותר" יותר מהמתבקש. (דברי ישראל)

סגולה לשכחה

סגולה נפלאה מנוסה ובדוק לשכחה: שיראה מכל מה שלומד שיכניס בו איזה מדה טובה ממה שלמד יעשה ויראה שיכניס בקרבו כמים וכשמן בעצמותיו, ואז יעשה חלק מחלקו חייו ולא תשכח ממני. (בית ישראל)

יא תמוז תקצ"א [ב]

רבי צבי הירש ב"ר יצחק אייזיק זי"ע בעל עטרת צבי מזידיטשוב

רבינו המקובל נורא הרה"ק רבי צבי הירש אייכנשטיין בעל עטרת צבי שר בית הזוהר מזידיטשוב זי"ע נולד בעיר סאמבור בשנת תקכ"ג לאביו הרה"ק ר' יצחק אייזיק מסאפרין ראש שושלת זידיטשוב-קאמארנא זי"ע ולאמו הרבנית הצ' הינדא ע"ה

רבינו היה רגיל לעורר בכל שנה את תלמידיו ולהזכיר את הכתוב מכבר בספרי הקדמונים, דתמו"ז נוטריקון ז'מני ת'שובה מ'ממשמשין ו'באין, ובכל פעם נתעוררו השומעים בהתעוררות רבה, ואף שדבר זה מובא כבר בקדמונים, אעפ"כ כשרבינו אמר ליבורים אלו המשך התעוררות גדול בלב השומעים. (עבודת עבודה פ' בהעלותך).

פעם אחת היה רבינו בעיר קאלישׁ שבה כהן ברבנות הגה"ק ר' יעקב לורברבוים מליסא בעל נתיבות המשפט זי"ע קודם שהלך לליסא, ואחרי כן כשחזר לשם לעת זקנתו. מפני כבוד התורה הלך רבינו אליו ביום השבת לבקרו בשלום, ואמר לפניו דברי תורה בפולפול הלכה, אמר לו הגה"ק מליסא דבר תורה גם הוא, אבל לא בפלפול הלכה כי אם בדברי קבלה, החליפו שני גדולי תורה אלה את שיטותיהם זה עם זה. רבינו המקובל, נעשה לפי שעה למפולפל, והגה"ק מליסא המפולפל נעשה לבעל קבלה באותה שעה. אמר לו רבינו אז בדרך אחות (פרק ח' משנה ז') המשנה דעליות: שאין אליהו בא לא לטמא ולא לטהר לא לרחק ולא לקרב אלא לעשות שלום בעולם, כי הלומדים נוהגים לאמור: שאין כחם של החסידים ורבותיהם רק בנסתרות ולא בנגלות התורה, והחסידים עונים לעומתם: שהלומדים ידם רב להם רק בגפ"ת ולא בחכמת הקבלה, עכשיו יכול אליהו הנביא ז"ל לבוא לעשות שלום בעולם ולהוכיח: שהלומדים גדולים גם בסתרי תורה, ראיה לדבר הגאון מליסא! והחסידים יש להם יד ג"כ בגפ"ת, סימן לדבר הרב מזידיטשוב.

פעם אחת אמר הגה"ק ר' יעקב משולם ארענשטיין אב"ד לבוב בעל ישועות יעקב זי"ע לרבינו: רבי מזידיטשוב! הבה אגיד למר דברי תורה על פי חסידות. שנפל במחשבתי היום בשעת התפלה: בפסוקי ויברך דוד שם נאמר: אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם וכ"ו ואתה מחיה את כולם ולצבא השמים לך משתחוים, שאין כל קישור לסוף המאמר: ולצבא השמים לך משתחוים,למה שלפניו: ואתה מיחה את כולם? ומה קילוס יש בזה לרבון העולמים, שצבא השמים משתחוים לו? אבל הכוונה היא: שהש"ית מחיה את כולם, ומה ובמה היא חיותם? ובאה התשובה בשבח שאחר זה: ולצבא השמים לך משתחוים, זה עצמו היא החיות שלהם, שהם זוכים להשתחוות לפניך, ובזה רצה הגאון לעשות נחת רוח לרבינו להראות לו שיש גם לו הרהורי תורה של חסידות.. אמר לו רבינו כיון שכן ימשיך נא הרב מלבוב את פירושו הלאה על הפסוק שלאחריו, אתה הוא ה' האלקים אשר בחרת באברם, והמשיך רבינו בעצמו לפרש ואמר: אתה הוא ה' האלקים, כביכול מהו החיות שלך? (כשחז"ל: תנו עוז לאלקים, שישראל נותנים כח בפמליא של מעלה) אשר בחרת באברם! ע"י שבחרת באברם, שפרסם אלקותו י"ת בעולם, ע"י זה: אתה הוא ה' האלקים! ונהנה הגאון מן השלמה זו של רבינו לדברי תורה שלו ונהנו פניו הק', ואלה מבין שניהם תורה שלמה של חסידות דרך שיחה בעצמה..

כעשר שנים קודם לפטירתו של רבינו, חלה רבינו במחלה קשה מאוד, שכמעט כבר אמרו נואש לחייו, כשנתרפא רבינו וחזר לחיים. אמר: שמכל הצדיקים שהתפללו לחייו, נכנסו ביחוד בעובי הקורה בשבילו הצדיקים הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל בעל אוהב ישראל מאפטא, הרה"ק ר' נפתלי צבי הורוויץ בעל זרע קדש מרופשיץ והרה"ק ר' משה טייטלבוים מאוהעל בעל ישמח משה , ובין השלשה האלה הגדיש ביחוד את הרה"ק מרופשיץ זי"ע שאליו נסע אח"כ מתוך הכרת טובה לביתו, ונעשה שמה סעודת הודאה לרומו מחליו.

כמה שבועות לפני הסתלקתו, נפטרה זוגתו הרבנית הצדיקת מרת רחל פערל ע"ה בשנת תקל"א בכ"ג סיון, והרבנית התגלתה לרבינו מעולם העליון, אמר לה רבינו כי עוד מעט יעלה גם הוא למעלה, ואחר זמן קצר נסתלק רבינו לגנזי מרומים ביום י"א תמוז בשנת תקל"א.

יום לפני הסתלקותו קרא אליו את חתנו הרה"ק ר' יהודה צבי מרוזלא זי"ע ושאלו: הרשאי אדם לייחס לעצמו איזה מעלה טובה למען ילמדו ממנו? וחתנו איעץ לו שהדבר מותר, אמר לו רבינו: כל ימי חפשתי ולא מצאתי בי שום מעלה, מלבד זו שהשאתי הרבעים יתומות עניות, כל פעם שערכתי חתונה לאחד מצאצאי חיפשתי גם בן זוג ליתומה ונתתי לה נדוניה ומזונות על שולחני. (שלשלת הקודש)

מרגלא בפומיה דהרה"ק ר' יחזקאל האלבערשטאם בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע לומר בשם צדיקים "כי מי שאי אפשר לו להיות ביום ל"ג בעומר במירון, יסע לזידיטשוב להשתטח על ציון קדשו של עטרת צבי ביום י"א תמוז, וירגיש שם טעם מעין מה שמרגישים בל"ג בעומר במירון.

הרה"ק ר' חיים אלעזר שפירא ממונקאטש בעל מנחת אלעזר זי"ע מצא לכך רמז גַּבְּלוּ לַיה' אִקְּיִ (תהלים ל"ד) גַּבְּלוּ לַיה' ר"ת ל"ג (בעומר) אִקְּיִ ר"ת י"א תמוז, והוסיף כי הנמצא בחוץ לארץ שאינו יכול להיות בל"ג בעומר במירון, יהיה על כל פנים היום בזידיטשוב וירגיש טעם מעין זה (דברי תורה ח' כ"א)

הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע אמר: שהכריזו בשמים, שביום י"א תמוז לא ירדו גשמים בזידיטשוב, כדי שיוכלו העולים אל קברו של רבינו להשתטח עליו באין מפריע, והכרזה זו מאומתת בכל שנה ושנה בזידיטשוב עצמה, וברוב השנים גם בכל הסביבה. רבינו פעל אצל הקב"ה שביומא דהילולא שלו תשאר נשמתו בעולם עוד יום [י"ב תמוז] למען יוכלו אחינו בני ישראל להוושע על ידו. (ילקוט עטרת צבי קנ"ד)

רבינו לא השאיר אחריו בן כי אם בנות וחתנין רבנן, כי בנו יחידו מת בחייו. רבינו כתב במכתב אל תלמידו הרה"ק ר' שלמה מדולינא זי"ע אודות בנו, ואמר ע"ש: כשיבוא לעלמא דאתי ויקבל אותי ר"ש בן יוחאי על מה שלא הניחו בן ליורש, יאיר לו כן, בגלגול ראשון היה לי בן ובגלגול זה יש לי הרבה בנים. (ההיינו תלמידים– כי כל המלמד את בן חברו כאילו ילדו–סנהדרין י"ט)

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

יב תמוז תרפ"ח

רבי מנחם מענדל ב"ר יעקב זי"ע אב"ד סיקסא

רבינו הרה"ק רבי מנחם מענדל שיק אב"ד סיקסא זי"ע נולד לאביו הרה"ק ר' יעקב אב"ד נאדאדוואר בעל ישרש יעקב זי"ע בן הגה"ק ר' דוד אב"ד טאקאי בעל אמרי דוד זי"ע (חתן הרה"ק ר' אשר אנשל יונגרייז בעל מנוחת אשר מטשענגער זי"ע) בן הגה"ק ר' יצחק אייזיק זי"ע בן הגה"ק ר' דוד זי"ע בן הגה"ק ר' יצחק אייזיק מברעזניץ זי"ע בן הגה"ק ר' חנוך הינך אב"ד שאלקוב זי"ע בן הגה"ק ר' שמואל זי"ע מגזע ר' מנחם שיק ראש ומנהיג פראג זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת פערל חיי ע"ה

ספר

ישרש יעקב

הנקרא גם בשם

מרגניתא טבא

אמרים נעימים, מדבש מתוקים. בשמעתתא ואגדתא אחודים, על פרשיות התורה מסודרים ומרוב סוגיות הש"ס בלולים, מיחד הדודים, ובאהות אגודים, ברורים ונחמדים, משדד עמקים, וגוהים כברקים. בראשי מצוקים, מאדם הגדול בענקים, הרב הגאון העצום הצדיק האמתי בו"צק חו"פ שלשלת ה' וחסין ה'מפורסם כק"שת מו"ה יעקב שיק זצ"ל שה' אבדק"ק נאדאדוואר תע"א. בן הגאון האדיר בעדה"ח ספר אמרי דוד ופאר דוד וחתן הגאון הקדוש בעל מנוחת אשר ב"ה.

הונא לבית הדפוס ע"י בני המחבר.

בודאפעשט, תרפ"ד.
בדפוס האחים משולם זלמן ומנחם הכהן קאטצבורג

שם שיק הוא בקבלה ביד המשפחה שיק שקבלו מהוריהם כאשר יצאה החוק בפקודת המלך שגם כל אחד מבני ישראל צריך להיות לו שם משפחה בלשון לע"ז חשש הראשון ממשפחותיהם על דברי הקדמונים שאמרו שאסור לשנות שמו לשם לע"ז כי שמא הוא שם ע"ז לכן בחר בשם "שיק" שהוא ראשי תבות מן שם ישראל קדש לומר בזה שהעיקר הוא שם העברי שהוא קדש.

רבינו היה גאון המאור הגדול וליק מפורסם ובעל מדות טובות ונשגבות, ולרשן מפואר, ומרביץ תורה.

כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת מרת טויבא ע"ה בת הרה"ק ר' שמואל זאב סג"ל יונגרייז אב"ד במיאס זי"ע בן הרה"ק ר' אשר אנשיל מטשענגער בעל מנוחת אשר זי"ע

בשנת תרנ"ח נתקבל לרב ומומ"ץ חברת הש"ס בגראסווארדיין, והיה שם ז' שניס, ואחר כן בשנת תרס"ד נתקבל לאב"ד קירכדרויף שיהיה שם ו' שניס, וג' שניס אחר כן כבר היה אב"ד בעיר סיקסא שכ"א שניס הרביץ שם תורה ברביס.

רבינו הוציא לאור ספרו אביו ספר ישרש יעקב, ביחד עם אחיו הגה"ק ר' מאיר שיק אב"ד אנאל זי"ע

ונכון לציין מה שרבינו הביא מאביו בדרך אחות בספרו ישרש יעקב: וַיָּקָם לַבָּרָם וַיִּשָּׁקֵהוּ לְעַם הָאָרֶץ לִבְנֵי חֵת. (פרשת חיי שרה כ"ג ז') ויש להמליץ בדרך אחות כי פטפוטי דאורייתא עדין, כי עם הארץ מצאתי להם תקנה דהיינו, שיחזיקו לו יכבדו את התורה הקדושה זה נקרא מחזיק ועץ חיים היא למחזיקים בה, אמנם מי שלא שת לבו לכל זה ונקל בעיניו כבוד התורה ולומדיה אז הוא בכלל עם הארץ אשר אמר עליו רבי עקיבא כשהייתי ע"ה וכ"ו והוא אבן נגף לכל דבר שבקדושה, ולא די שאינו מחזיק כי אם מזיק לתלמידי חכמים ולכל דבר שבקדושה, מימיני אלו הראשונים הם המחזיקים, ואלו האחרונים הם המזיקים. וזה שאמר הכתב: ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת, כלומר אלו העמי הארץ היה מקרב שהם מבני חת שאות ח' בתוכם שהם המחזיקים ומכבדים תורה הקדושה ולומדיה אשר יעשה האדם וחי בהם.

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֵאָסְפוּ וְאַגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים. הִקָּבְצוּ וְשִׁמְעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב וְשִׁמְעוּ אֶל יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם.(פרשת ויחי מ"ט א'–כ') בדרך אחות: הכל רצים לאגדה וזה יקר בעיני העולם כי זה מבינים, וצריך לעשות לאונים גם בזה פן על ידי זה יש לפעול אצלם איזה דבר טוב. וזה הכוונה: בעת שתאספו, אז ואגידה לכם: אומר לכם דברי אגדה המושכים לבו של אדם, את אשר יקרא אתכם: מה שהוא יקר אצליכם, וזה יהיה:באחרית הימים כנ"ל. כי אז הקבצו ושמעו בני יעקב: אשר הם במדינה קטנה, אמנם אני מבטיחכם כי על ידי זה: ישמעו אל ישראל אביכם: תזכו למדריגות ישראל. (ישרש יעקב)

נסתלק לגנזי מרומים י"ב תמוז בשנת תרפ"ח ומנוחתו כבוד בבית החיים סיקסא.

נשאר אחריו בניו הקדושים הרה"ק ר' אשר אנשיל דומ"ץ סיקסא הי"ל זי"ע, הרה"ק ר' דוד אב"ד נעמעשסלאק הי"ל זי"ע הרה"ק ר' מאיר חיים מעיר פאפא הי"ל זי"ע, הרה"ק ר' משה אב"ד אוהל אסתר בודאפעסט הי"ל זי"ע, הרה"ק ר' רפאל אברהם שיק הי"ל זי"ע, הרה"ק ר' יקותיאל מרדכי אב"ד מישקאלץ זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

יב תמוז ה' ק"ח

רבינו יעקב בן רבינו אשר זי"ע בעל הטורים

רבינו הגה"ק רבינו יעקב בעל הטורים מגדולי חכמי התורה מספרד בתקופת הראשונים זי"ע נולד בגרמינא אשכנז בגליל הרינוס בערך בשנת ה"א ל' לבן שלישי לרבינו אשר בעל הרא"ש ב"ר יחיאל זי"ע, ולאמו הצדקות מרת יוטא ע"ה בת רבינו שלמה יודלין מקולניה בעל בית אמיד זי"ע

בלעוירוטו למד רבנו תורה מפי אביו הרא"ש זי"ע ומפי אחיו הבכור רבי יחיאל זי"ע.

רבינו בעל הטור היה חסיד גדול, ושונא מתנות ולא רצה להנות לא מקופת הקהל ולא מיחידים, כשהיה רבינו בן כ"ג שנים ברח אביו הק' רבינו הרא"ש זי"ע עם ז' מבניו בשנת ה"א נ"ג מאשכנז לספרד לטוליטולא, אולם רבינו נשאר באשכנז, והיה עני ומתפרנס עצמו בלעו,וז"ל (טוש"ע או"ח ה' שבת) הרבה פעמים נשאתי ונתתי בדבר לפני אמז"ל שיש לי מעט משלי ואינו מספיק לי ואריך אני לאחרים אם אני בכלל עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, ולא רצה להשיב לי דבר ברור.

ובשנת ה'"א ע"ז בערך מונו על ידי אביו הרא"ש זי"ע רבנו ואחיו רבי יהודה זי"ע לגבאי הצדקה של קהילת טוליטולא,

בשנת ה"א ק' חיבר ספרו הגדול הטורים ואח"כ חיבר קיצר פסקי הרא"ש, וגם עשה פרפראות על התורה ספר בעל הטורים בדרשים וגימטריאות, ומה שיש בידינו כתב בעל שה"ג זי"ע שהוא חלק קטן מחיבורו הגדול הנ"ל, כי בשלימות חיבור הנ"ל כג' מאות גליונות גדולות, שחוץ הגמטריאות וטעמי המסורות מפרש הדק היטב כל פסוק ופסוק בכל התורה כולה,

וזכה רבינו הטור שחיבורו יסוד לשו"ע שכל ישראל פסקו על פיו, וגדולי ישראל עשו חיבורים על חיבורו, כמו רבינו ר' יוסף קארו הבית יוסף זי"ע והגה"ק ר' יעקב ב"ר שלמה אבן המהר"י בן חביב בעל עיין יעקב זי"ע הגה"ק ר' משה אלשקר בעל מהר"ם אלשקר זי"ע והגה"ק ר' יואל סירקיס בעל הב"ח זי"ע והגה"ק ר' יהושע כ"ץ בעל דריסה ופריסה זי"ע.

הרה"ק ר' צבי הירש מזידיטשוב בעל עטרת צבי זי"ע אמר: שכל הספרים עד רבינו יעקב בעל הטורים והוא בכלל, דבריהם ברוח הקודש. (ליקוטי תורה)

רבנו השתוקק כל ימיו לעלות לארץ ישראל, את השתוקקותו הרבה אפשר לראות בספרו "הלכות ארץ ישראל". סוף ימיו נסע מאשכנז לארץ ישראל אבל כאשר הגיע לעיר כיאוס נפל למשכב ונסתלק ועלה לשמים שם בשנת ה"א ק"ח בי"ב תמוז זי"ע.

ומתוך נוסח מצבתו של רבינו: איש תם יושב אהלים, רב פעלים צדיק מושל ביראת אלקים, אמרתו חזל מפי ספרים אשר חבר בשפה ברורה, כל ימיו היו מכאובים, וסבל יסורין בחיבה, ונפטר באהבה רבה.

נשאר אחריו בנו רבינו ר' שלמה זי"ע שנפטר בדמי ימיו בזמן המגפה השחורה, חותנו הגה"ק ר' יהודה זי"ע שהיה גם כן אחיו של רבינו זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מקום מנוחתו

מתורתו של רבינו

פרשת יתרו: וְהָיִיתֶם לִי סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ. (י"ט ה') וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ. (י"ט ו') בהטור או"ח הל' שבת ס' רצ"ו: ר' צדוק אומר מי שאינו מבדיל על היין במ"ש או שאינו שומע מאחרים שמבדילין אינו רואה סימן ברכה לעולם, אבל המבדיל על היין או שומע מאחרים שמבדילין, הקב"ה קוראו קדוש , ועושהו סגולה, שנאמר והייתם לי סגולה מכל העמים, ואומר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, ואומר ואבדיל אתכם מן העמים.

וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר מִן אֲרָם יַנְחֵנִי בָלָק מֶלֶךְ מוֹאָב מֵהַרְרֵי קֶדֶם לְכָה אָרָה לִי יַעֲקֹב וּלְכָה זֹעֲמָה יִשְׂרָאֵל. (פרשת בלק כ"ג ז') כלומר האיך אנו באים עליהם מארם לקללם הא מראם יצא אביהם אברהם טעון בברכות שנאמר: וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ. (פרשת לך ל"ב א') וכן יעקב הלך לארם טעון כל אותה הברכות שנאמר: וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וַהֲשִׁבֹתִיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ (פרשת ויצא כ"ח ט"ו) ועוד שאלולי הם לא היינו בעולם שאנו מארם, וכשנעקד יצחק נפדקה מלכה מנחור, ואתה גם כן כפוי טובה שאילולא אברהם לא באת לעולם, שבזכותו ניצל לוט מסדום ואני גם כן כפוי טובה שאלמלא לא היה בא יעקב ללבן לא היה לו בנים ואנו באים מארם לקללם ע"כ.

בפרשת פנחס: כל עולות הכתובים במועדות כולם חסרים חוץ מעולת עצרת שהוא מלא, רמז שבששה בסיון נתנה בו תורה ע"כ.

בפרשת מטות: אלף למטה וג"ו, והנשיאום לא שלח עמהם כדי שלא יתייבש שבט שמעון שנהרג נשיא משבטו ע"כ

וּלְתִתְךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לִתְהִלָּה וּלְשֵׁם וּלְתִפְאָרֶת וְלִהְיֹתְךָ עַם קָדֹשׁ לַה' אֱלֹקֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר. (פרשת כי תבא כ"ו י"ט) היינו דאמרינן עתיד הקדוש ברוך הוא להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק, שאותה עטרה שמעטרים להקב"ה בתפלתם מחזירה להם, אבל מי ששח שיחת חולין בבית הכנסת מקיפים לו כל גופו בקוצים וכוי

יג תמוז תרפ"ה

רבי יואל ב"ר שמעון חיים הלוי זי"ע אב"ד אוהעל

רבינו הגה"ק רבי יואל סג"ל פעללנער אב"ד אוהעל זי"ע נולד בצעהלים בשנת תרכ"ב ט"ו שבט עוד כבהיה אביו דיין שם, לבנו יחידו לאביו הגה"ק ר' שמעון חיים אב"ד בעלעד זי"ע בן הגה"ק ר' יואל דומ"ץ במאטערסדארף זי"ע

רבינו היה חריף וקנון ובעל מוח עצום, עלוי מפורסם וצליק תמיס, מתמיד עצום באופן מבהיל ובלתי נתפס, בקי בכל חלרי תורה, ושקוע בעמקה של תורה, ובכח עיונו היה רגיל תמיד לכוין לדבריהם של גדולי מפרשי הש"ס, המהרש"ל, והמהר"ם שיף. והיה אם אירע פעם שלא נתכיון מעצמו לדבריהם, היה מיצר וזועג, שמא לימוד התורה שלו אינו בבחינת תורה לשמה.

רבינו לחם במלחמתו של תורה ובמסירת נפש הלך נגד המתפרצים.

רבינו נתגדל על ברכי זקנו אבי אמו הגה"ק ר' מנחם כ"ץ פרוטיץ אב"ד להעלים זי"ע, ומשם עלה לישיבת הגאונים הגה"ק ר' שמואל ערענפעלד אב"ד מטערסדארף בעל חתן סופר זי"ע והגה"ק ר' שמחה בונם סופר מפרעשבורג בעל שבט סופר זי"ע

העיד רבינו על רבו בעל חתן סופר כשהגיע את חידושיו לפני תלמידיו כמעט רגע נשתנו פניו ונפל עליו פחד ומורא עלה על ראשו מתשש שנהגה מדברי תורה שחידש. (שם משמואל)

כשהגיע לפרקו נשא לבתו של רבינו הגה"ק ר' עקיבא סופר מק"ק פאפא זי"ע בעל צוף דב"ש (ר"ת דברי בן שמעון) בן הגה"ק ר' שמעון סופר אב"ד קראקא בעל מכתב סופר זי"ע בן מרן רבינו הגה"ק רבי משה סופר בעל חתם סופר מפרעשבורג זי"ע בן הגה"ק ר' שמואל סופר סתם זי"ע שהיה ממשפחת הגה"ק בעל יבלקוט שמעוני זי"ע שהיה מזרע רבינו רש"י הקדוש זי"ע עד דור מלך ישראל חי וקיים ע"ה.

אחר חתנתו ישב רבינו אצל חתנו על התורה ועבודה שנים אחדים, ואחר כן היה רב בבית המדרש הגביר ר' גרשון שטאדלער בשטיינמאנגער ע"ה ט"ו שנים, ובשנת תרס"ג כשנסתלק אביו בב"ז חייב נתקבל למלאות מקומו בבעלעד, שם למד יחד עם תלמידו הגה"ק ר' אברהם בני אונגאר ראב"ד קאפאווארר בעל מחנה אברהם הי"ד זי"ע שאחר נישואיו התגורר בעיר בעלעד.

וכמו כן החזיק רבינו שם ישיבה גדולה ובה תלמידים שנבחרו בקפידה, בעלי מוחות חריפים במיוחד בלבד. ולמאות נתקבלו אליו תלמידים לשמוע תורה מפיו וגם פנו אליו השאלות מכל המקומות.

בין תלמידו היה הגה"ק ר' יעקב סניידערם אב"ד בחזעל זי"ע, הגה"ק ר' יצחק זאב וואלף מאיר בעל מהרש"ל האורוך זי"ע, [כשנקרא להתגיים בלבא ההונגריא ברח מדעברעצין לישיבתו של רבינו] הגה"ק ר' ישראל טויסיג ממאטערסדארף זי"ע, הרה"ח ר' אברהם ראסקאל מטשענגער ז"ל עם אחיו הרה"ח ר' יצחק דוב ז"ל, הרה"ח ר' לייבוש שווארץ ז"ל

וסיפר שפעם אחת בעת פגישתם, רבינו עם הגה"ק בעל מחנה אברהם הנ"ל, כשהיו עוסקים בתורה ומלפלים בה הלכתם בדרך, מתוך ריתחא דאורייתא שהיתה ביניהם, תפס רבינו את המחנה חיים בצבצו וענעג אותו בכח גדול, הגיע הדבר לידי כך, שהעוברים ושבים שלא יבעו את פשר הדבר, חשש שמא אירע דבר שאינו כשורה, והזעיקו את המשטרה, שהיתה ממוקמת מול אותו המקום, לבדוק את מהות התגרה והקטטה שנתהווה ביניהם.

דרכו של רבינו היתה להלך בגילות בחוצות העיירה, ומרוב עמקומתו ודביקותו בתורה היה מנותק לחלוטין מכל הנשעה סביבותיו, ולא חש כלל בהגיעו עד קיר בית החיים אשר בפאתי העיירה, ורגליו היו מוליכות אותו הלאה והלאה, והוא לא הרגיש ולא ידע איה מקומו, והיכן הוא נמצא, וכל זאת מחמת שהיה שקוע בכל לבו ומוחו בתורה הקדושה משוש חייו.

ישנו מעשה נוסף המעיד על דביקותו המופלאה בתורה הקדושה בכל עשתונותיו: פעם אחת נכנס למקוה הטהרה כשמקטרתו תקועה לו בין שפתיו, הוא פשט הגדיו ולף ירד לטבול, ורק בהיותו כבר בתוך המים הרגיש במקטרת שבפיו. (רשומים בשמך)

ובשנת תרפ"ב נבחר לאב"ד אוהעל. וסיפר הגה"ק ר' משה כ"ץ אב"ד נייטרא זי"ע שבשנת תרפ"ב בדרשה הראשונה הנקרא אייטוגס דרשה לאוהעל שהיה בחודש תמוז, פתח רבינו פיו בהתלהבות אש קודש ואמר: אחי אל תאמינו שאנו רק מחמיר גדול בכל העניני הלת ודיו תורה הקדושה, אני גם כן מן המקילין פעמים, כגון בשנה זו אני מתיר שלשה דברים שאסרו חכמינו ז"ל, מראש חודש מנחם אב עד תשעה באב, הם אסרו לאכול בשר, ולאותן בני אדם שאינם יכולים להשיג חלב וחמאה כשרב אני מתיר לאכול בשר, כי זה אינו חמור כל כך מלאכול חמאה וחלב של גויים שהוא איסור גמור!, שנית חכמים אסרו לנבוש בגדים חדשים, אני מתיר לכל הנשים ההולכות בבגדים קצרים לעול ולתחת שיקנו בגדים חדשים ארוכים ולנבשם, כי מוטב לעבור ולנבוש בגדים חדשים בט' ימים שבין ראש חודש לתשעה באב, מלעבור על איסור דאורייתא ליבך בבגדים קצרים מכל צד!, שלישית חכמים אסרו להסתפר שערי הראש, אני מתיר לכל הנשים ההולכות בגילוי שער ראשם להסתפר ולהתנהגות כדת משה וישראל! ודרשה זו עשה רושם גדול. (מלילי שם)

רבינו היה בידידות רב עם הרה"ק ר' יעזי'לע מקערעסטיר זי"ע, ומפעם לפעם השכים רבינו לפתחו לדרוש בשלומו ולשאול בעצתו. והפליא גדול חכמתו, באמרו עליו: רבי יעזי'לע איז דער וועלט'ס חכם!.

וסיפר: פרלה אחת נפרלה העיר אוהעל, שביום תשעה באב נעלו כמה יהודים פשוטים את נעליהם הרגילות, כיון שעבדו אצל נכרים, והוכרחו לעבוד בלית ברירה גם בתשע באב, על כן חשבו, שאם בשעת מלאכתם בבית המלכה של אדוניהם הנכרים מותר להם לנעול מנעלים רגילים, לזאת כבר באו במנעליהם לבית כהנסת באשמורת הבוקר לתפלת שחרית וממירת קינות, ומשם פנו והלכו תיכף אחרי התפילה למקומות עבודתם, כשנה הראשונה שכהן רבינו שם, חשש ראשי הקהילה, שבאשר ירואה רבם החדש מנהג בזוחות של יהודים אלו יתרגיע על הדבר וינזוף בהם בפומבי, על כן כדי למנוע סכסוכים נכנסו אליו ראשי הקהילה באחד מימי בין המצרים והודיעו לו מראש, כי אל יתפלא בראותו בתשעה באב שמקצת מתושבי העיר באים עם מנעלים לבית הכנסת, שמחמת בזוחתם הזרגלו לעשות כן זה שנים רבות, על כן לא יתרגז עליהם. כשמוע רבינו דברי ראש הקהילה שאל בתמיה רבה: הנשמע בזרת בישראל להיכנס ביום שריפת בית אלקינו לבית הכנסת, כאשר נעליהם ברגליהם?! וענו לו ראשי הקהילה: כן, מה נעשה, בדבר זה הם פרוצים כבר מקדמת דנא, ויתכן כי זהו בגדר מה שאמר חז"ל: כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה, נעשית לו כהיתר (מסכת קידושין מ') וידע נא מעלת כבוד כי אף הרבנים הגאוני לדק שיבאו כאן מלבנים על כם הרבנות, לא יכלו לתקן דבר זה, ובודאי לא יעלה בידי הרב לתקן הפרלה, על כן מוטב שאנשים אלו יהיו שוגגים (מסכת ביצה ל')... אך רבינו השיב להם בקולר אמרים: בשום אופן לא אמשיך לישב על כם הרבנות בקהילה כזו, שמקצת מחבריה עוברים בפרהסיא ובשאט נפש על דין מפורש בשולחן ערוך! כאשר שמעו ראשי הקהילה תשובתו החריפה, לא ענו לו כלום, אלא יצא מביתו. מעת ההיא לא מצא רבינו מנוח, ולא ידע לשית עצה בשנפשו, איך לצאת ממצוכה קשה זו. עברו ימים אחדים ונזדמן רבינו שנקרא לישב כסאות למשפט לדון דין תורה בעיר קערעסטיר, כדרכו השכים לפתחן של ר' יעזי'לע, ובתוך הדבריים השיח לר' יעזי'לע מצוקת לבבו, שאינו יודע איך לצאת ממצוכה קשה זו? ויען לו ר' יעזי'לע בקולר אמרים: יש לדבר אודות זה עם ראבינער ראהטו! תשובתו היתה לפליאה בעיני רבינו, שהרי ראבינער ראהטו כיהן כרבה של קהילת ה'שטאטוטסקווא, ומה יעזרהו? כדרכו של ר' יעזי'לע סגר עיניו ונראה כנרדם, ואחרי רגעים אחדים כאשר פתח עיניו, שאלו רבינו: רבי מאי הוה עלה? ויען לו שנית: ידבר נא בענין זה עם ראבינער ראהטו, ומיכ"ף יצליח בדבר! תשובתו היתה מוזרה מאוד בעיני רבינו, והרהר בינו לבין עצמו: אמנם רבי יעזי'לע חכם מחוכם הוא, אך הפעם החטיא את המטרה, ועצתו אינה נכונה, ברם כאשר הגיע לביתו החליט לשמוע בכל זאת בעצתו, שהרי אין לו מה להספיד. ביקש רבינו מאחד מאנשי ביתו, ילך השליחתו אל ראבינער ראהטו, לבקשו בשמו לסור לביתו. ראבינער ראהטו השתאה מאוד: לשם מה נקרא אל הרב האדטאלאקסי? אך הוא בא מיד לבית רבינו הרב דמתא אוהעל. ויבקש רבינו את הראבינער ראהטו, אולי יואיל נא לבוא לעזרתו ולדרוש בשבת קודש לבני קהילתו, קהלת ה'שטאטוטסקווא, לעוררם לבל יעבו מנעלים רגילים בתשעה באב, הראבינער הבטיח למלא את בקשתו בחפץ לב. בשבת דרש הרבינער בחזני בני קהילתו על דבר האסון הגורל אשר אירע לעם ישראל ביום תשעה באב, שבית המקדש נשרף בו פעמיים, ובני ישראל הוגלו מארץ אבותם, וחכמינו תיקנו וחייבו להתאבל מאוד על זה, ואחד ממנהגי האבילות הוא, שבאותו יום לא נועלים מנעלים בבבל יומות השנה. כאשר שמע רבינו כי הראבינער עמד בדבורו ומילא את בקשתו, קם והוכיח את בני עדתו ואמר להם: איזה פנים יהא לכם, כאשר חברי קהילת ה'שטאטוטסקווא לא יעבו רגליהם במנעליהם ביום תשעה באב, ואתם חברי הקהילה ה'ארטאדאקסית תתהלכו עם מנעליכם בפרהסיא??, הלא בושת תכסה פניכם, שביהדותכם תהיו פחותים מאנשי קהילת ה'שטאטוטסקווא! ואכן כן היה, שבני הקהילה שמעו בקולו וקיבלו על עצמם, לא לנעול מנעליהם בתשעה באב. (מופת הדור)

רבינו לא אכלו לו הימים באוהעל, ורק כג' שנים פעל הרבה בקהלה זו ונח נפשי לגינזי מרומים י"ג תמוז בשנת תרפ"ה

על פי אחד מתלמידו סיפר שהרבה חיבורים נשאר מרבינו בכתב ידו ועליין לא זכינו לאורם.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

יג תמוז תק"ף

רבי מרדכי ב"ר יחיאל מיכל זי"ע מקרעמניץ

רבינו הרה"ק רבי מרדכי ראש שושלת קרעמניץ זי"ע אחי הקדושים הרה"ק ר' יצחק מראדוויל זי"ע הרה"ק ר' משה מזוועהיל זי"ע הרה"ק ר' יוסף מיאפואלא זי"ע הרה"ק ר' בנימין זאב מזבראזש זי"ע. נולד בשנת ה"א תק"ו לאביו הרה"ק המגיד רבי יחיאל מיכל ראש שושלת זלאטשוב זי"ע בן הרה"ק רבי יצחק מדראהאביטש זי"ע. אביו הק' נהגו לומר שנטע נטיעות טובות והאירו בכל העולם שעליהם נאמר כי הם נגד חמשה חומשי תורה, וקרא רבינו בשם משנה למלך כי הוא נגד ספר דברים משנה תורה. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת מרים ע"ה בת הגה"ק ר' מאיר פופריש זי"ע

רבינו היה מיסד מלקים מופת הדור לדיק ויסד מוהב שלום ורדף שלום ובעל רוח הקדש. ומבית מדרשו יצאו גדולי עולם ובתוכם הרה"ק ר' חיים מטשערנאוויץ בעל באר מים חיים זי"ע תלמידו מובהק הרה"ק ר' מאיר"ל מפרימישלאן זי"ע, והגה"ק ר' יעשיהו שור אב"ד זבאריז חוטין יאס זי"ע ונתחתן עמו עם הרה"ק ר' מנחם נחום המגיד מטשערנבול זי"ע.

וסיפר הרה"ק מפרעמישלאן זי"ע סיפר מרבינו רבו: כי מלל מדיו הרה"ק מזלוטשוב זי"ע היה מיסד מחד שהתפלל בתנועות משונות והתרעם עליו רבינו על זה בתמהו לו: דע לפני מי אתה עומד שלריך אתה להתפלל בדרך מרץ! ובשמוע מדיו את דברו אמר לרבינו: לא כן בני יקירי מיסד שאין לו זכות אבות שיסייע לותו בעבודותו לריך לעשות כל מיני השתלדות לקשר מ"ע לאבינו שבשמים, ולוד מי שיש לו זכות אבות אני נלרך לעמל ויגיעה לקשר מחשבתו בהשי"ת, ועפי"ז ביאר הרה"ק מפרעמישלאן זי"ע ביאר הגמ' (מסכת תענית כ') מעשה ברבי אלעזר ב"ר שמעון שבא ממגדל עדור ונזדמן לו אדם שהיה מכוער ביותר וג"ו הביאר שר"מ פגע באדם אחד שהראה תנועות משונות בגלותא קמי קובה"ה ואמר כמה מכוער אדם זה כי אינו יודע לפני מי הוא עומד מ"ל האיש לך לאומן שעשנו כי היה בן אדם פשוט ע"כ היה לריך לעמל ויגיעה רבה לעבודתו ע"כ. (דברי מאיר)

פ"מ בפרשת בלק היה אלל הרה"ק מפרעמישלאן זי"ע רב אחד יראת שמים ועלה הרב לתורה במקום כהן, וקודם שהתחיל בברכת התורה שאל לו הרה"ק מפרימשלאן זי"ע מה היה בלק יהודי אוי גוי? ענה הרב מסתמא דבר ידוע היא כי הי' גוי מעם מואב. שוב שאל אותו אם כן, אמור לי

שטר צוואה של רבינו זי"ע שהיה נטמן בבית גניזה לבית סטאלין

שטר צוואה

יום ה' ב' לחודש אמרו תקיים תתה בני חזק ואמצו בתורת ה' ובדרכיו ובאמונה ובטחון ובר.

הבטחה ישרה

להרחיק שנאה ומנאה ומכבוד ומפחלוקת, תאם יהיה חיו איזה פחלוקת בניו שתחזרו — הרי מן הפחדים השלום ולא תהיו בשום צד לשם פחלוקת ומכ' נשכל שיכן שתחזרו מפחלוקת בתוך ביתכם ובאר תחזרו לחיות שלום ואהב. ביניכם כראוי לאחים. וכבל התנהגות חיתנו זה עם זה, ותחזרו מן הבטלה ומפחלוקת בשונקים ובריחוקות. כי הרבי הוא מסמא עיני אדם ואוזני חכמי הבר קסן, ובאמת הוא מפריד את הנשמה מצורה הרוחנית, ואחרי תרחילו עצמכם לרבי שלום עם כל אדם ובמתנה רק ולא דרך נגוה חיו, ואשילו עם קטן שבקטנים. ובזה תהיו אוהבים לשלה הטהורים לשמה, ובודאי השרית יהיו עמכם.

אזהרה כבוד אם

מאר מאר אזהרו בכבוד אמכם בנוף ובנפש ובכל הנשמרותה ולילך עמה ולבי ולהבר עמה הכל בדרך כבוד ובקשה נחלה, ולא יעבור אפילו יום אלא לבוא אצל ולהבר עמה. אם לא שלא תהיו בביתכם אדם פטרים אתם וכל מה שאני מזהיר אתכם הכל הוא מפני. רשות רשלך לקח.

אזהרה כללית

אתכן בלוחי מאר אני מזהיר אתכן שתהיו כבדי בבעליכן. ולא תעבור את מצליכן בשום דבר, רק הכל בדרכי הבר, ומצד מאר אני מזהיר אתכן שתרחיקי עצמכן מן הקללות ומביא הרע לבעליכן או לבניכן — הוא אישור נצר. תאם תבייאו אותו

מי שיסכים כן יקום. וכאשר באנו לרבינו ז"ל אמר אלי: אמור מאיר אתה מנא לך מדברי התורה שהוא איין אומערליכער גוי? ומיד אמרתי ע"פ מאמר רשב"י בב"ר פ' ויצלח פל"ג שאמר הלבה היא בידעו שעשו שונא ליעקב אלא וכ"ו מ"כ לפ"ז אם ההלבה היא שעשו שונא ליעקב, ובכן אם היה הגוי ההוא מרחק אותנו היה עושה כהלבה ואזי ראוי היה לומר עליו איין ערליכער גוי, אבל הגוי הזה קירב אותנו בכל מיני התקרבות ועשה שלא כהלבה מ"כ הוא איין אומערליכער גוי, כי עשה שלא כהלבתו. ואז אמר רבינו זצ"ל כי הלבל אתי.. והנה גם כאן תמיה גדולה על בלק שבטח ידע מאזהרה שנזהרנו על תבר את מואב מ"כ על מה ולמה שבר את בלעם לקבל אותנו הלא לא היה לו מה לירא מפנינו אלא הוא היה מוכרח לעשות כהלבתו הנ"ל הלבה שעשו שונא ליעקב ומ"כ היה בלק איין ערליכער גוי על כן התחלה הסדרה בשם בלק כי היה איין ערליכער גוי און מיט איין ערליכען גוי מעג מען אנהייבין די סדרה.(מרגניתא דר' מאיר)

הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל מאפטא בעל אוהב ישראל זי"ע השתדל מאוד להדפיס את הסידור "תפלה ישרה" ומה להנגיד הר"ר צבי זאב ראבינשטיין ממאהלוב ז"ל להעלותו על מכבש הדפוס, ושליח עושה שליחתו והדפיסו בשנת תקע"ו עם הסכמת הגלבתא מהרה"ק האוהב ישראל זי"ע, ושוב נדפס במהדורות רבות, וגם עם הסכמת הרה"ק מזינקוב זי"ע, אבל לא נחה דעתו של הרה"ק האוהב ישראל זי"ע על שראה לזה שילא ג"כ הסידור מזוקק ומנוקה במהדורא מדוייקת ונוסח מתוקן על פי האריז"ל, ואווה הרה"ק האוהב ישראל זי"ע לרבינו להגיה את כל הסידור ולא לאור ברלאוויל בשנת תק"פ, ובשנה זו נסתלק רבינו לגנזי מרומים י"ג תמוז בשנת ה"א תק"פ. לאחר פטירת רבינו נסע תלמידו הגה"ק ר' יעשיהו שור מיאס זי"ע לכמה לדקים אחרים לחפש לו רבי, והיה ג"כ אלל הרה"ק האוהב ישראל מאפטא זי"ע לימים הנוראים, הרה"ק מאפטא נהג בו כבוד רב והושיבו אלנו בשעת עריכת השלחן, אחרי ראש השנה שאלו הרה"ק מאפטא זי"ע: ווי אזוי איז אייך געפעלען די סדר התפילה דאן? החזיר לו הר"ר יעשי: כאשר נזכה במהרה בימינו לשמוע תפילת הכהן הגדול בבית המקדש אזי אוכל להבחין, אולם זאת יכול אני להגיד לכבודו: איך האב נישט געשפירט ביים דאווענען וואס איך האב געשפירט ביי מיין רבי ר' מרדכי זצ"ל! נהגה מאד הרה"ק מאפטא מן התשובה ושיבה בפני בנו ואמר: אשרי פה קדוש הדובר אמת. כי לא לפניו חנף יבוא (איוב י"ג), ואף אינו מתביים לומר את האמת, והדין עמו" כי ר' מרדכי זכר לדיק לברכה היה מהיכל הניגון.

סיפר הרה"ק ר' אליעזר זוסיא פורטוגל מסקולען בעל נועם אליעזר זי"ע שמעתי מפי אבי הגה"ח ר' יאשראל אברהם זצ"ל ששמע מפי רבו הרה"ק ר' יעשיה שור אב"ד יאס זי"ע שהיה תלמידו של הרה"ק ר' מרדכי מקרעמניץ זי"ע ועכ"י, וסיפר: שבימי רבו מקרעמניץ זי"ע אירע פעם שהמלכות גזרה לגרש את כל היהודים הדרים בהכפרים, ונתהווה רעש גדול בין דייני הכפרים, אשר מקור פרנסתם ומחייתם היה בדירתם בהכפרים בהחזיקם בתי מרזח ואכסניות להעוברים והשבים, וגירושם מהכפר היתה משמעות חמורה לגבם שיתנשלו מפרנסותיהם, ונלטרכו לסבול הרפת רעב הם ונשיהם ובניהם. ונתאספו כולם ונסעו על ש"ק לקרעמניץ אל רבינו, כדי שיוכלו לשפוך שיחם לפני, ולבקשו להתחנן לה' ולגזור אומר שיתבטל הגזירה מעליהם.ובליל ש"ק כאשר התחיל רבינו לזמר כל מקדש שביעי, וסיים את החרוז הראשון, פתח ואמר: לכאורה רואים כאן כפל לשן במלות שונות, כל מקדש שביעי וכ"ו כל שומר שבת וכו, ועוד קשה מאי דקאמר שכרו הרבה מאוד ומסיים על פי פעלו, ולכאורה אם שכרו הוא רק על פי פעלו, הרי שכרו נגבל, ומה שייך לומר ע"ז הרבה מאוד, שמשמעו ששכרו בלתי מוגבל? אך הענין בזה יבן ע"פ מה שכתב האריה"ק: שאיש לדיק וחסיד לריך לבחור לו יום א' בשבוע מלבד השבת, וביום הזה יתבודד עם קונו, ולא יתעסק בשום ענינים גשמיים. וזה הנקרא מקדש שביעי, היינו שבכל שבוע הוא מקדש יום אחד להשי"ת, מלבד יום השבת קודש שקדושתה קביעא וקיימת. ואיש כזה שכרו הרבה מאוד, ומה הוא השכר על פי פעלו, שכל פעולות העולם נעשים על פיו, כי יקויים בו הפסוק (איוב כ"ב) ותגזור אומר ויקם לך, וכל מה שגוזר ואומר בפיו, כן עושה הקב"ה. וסיים רבינו: ועל כן אני מרדכי אומר: איש על מחנהו ואיש על דגלו, שכל אחד יאשר לגור על מקומו!, ואכן כך היה, ואחרי השבת הגיעה ידיעה מעיר המלוכה שהגזירה נתבטלה. (קונטרס השבת נועם הגשמות)

נשאר אחריו בניו הקדושים, הרה"ק ר' יצחק מגרנוב זי"ע הרה"ק ר' מיכל מוויסנוביץ זי"ע הרה"ק ר' יוסף יוסקה מוולטשיסק זי"ע הרה"ק ר' יאשראל זי"ע הרה"ק ר' בנימין זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל יאשראל אמן

יד תמוז תקכ"ט [א]

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבי אברהם אביש ב"ר צבי הירש זי"ע בעל ברכת אברהם מפראנקפורט דמיין

רבינו הגה"ק רבי אברהם אביש בעל ברכת אברהם מפראנקפורט דמיין זי"ע הנקרא רבי אביש'ל פראנקפורטער נולד בערך בשנת ת"ן לאביו הגה"ק ר' צבי הירש אב"ד אלטשטאט מעזריטש דליטא זי"ע בן הגה"ק ר' אלעזר זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת ריזל ע"ה בת מרדכי גינצבורג אב"ד בריסק דליטא זי"ע בן הגה"ק ר' בנימין וואלף גינצבורג זי"ע בן הגה"ק ר' יעקב אב"ד פריעדלאנד זי"ע בן הגה"ק ר' אליעזר לייזר זי"ע בן הקצין המפורסם הר"ר שמעון גינצבורג מפוזנן זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם מק"ק פפערשי זי"ע בן הגה"ק ר' יחיאל מפורטי זי"ע

רבינו היה גאון הקדוש מאור הגולה המפורסם בקצוי ארץ, רוח המקום ורוח הבריות נוחה הימנו האי עניו והאי חסיד ואיש אמת.

וסיפר שהיה אומר: אלמלא היה אדם יודע כמה גדול הוא כחה של האמת לא היה משקר לעולם. הרה"ק ר' לייב'עלע אייגר בעל אמרי אמת זי"ע אמר עליו: שהוא בערך האר"י הק' בחכמת האמת. והרה"ק ר' יעקב יצחק היהודי הקדוש מפשיסחא

זי"ע אמר: שלא היה בעולם עוד תם וישר כמותו. (רמתים צופים)

שימש והרביץ תורה בק"ק וואין, וויזניץ, לוקאדי, יאנוב דליטא, מעזריטש, רוזוועל, קאמוב, ליסא, ולבסוף ימיו נתקבל לאב"ד פראנקפורט דמיין שעל שמה הוא נקרא עד היום. חבה יתירה היה לו מגדולי דליקי דורו, והדורות שלאחריו כולם כל אחד עפ"י דרכם היו מרבים תמיד לספר בשבחו וגודל צדקתו הטוב. והעלילוהו והקדישהו לאיש אלקים ואמרו: אליהו הנביא היה מתגלה אליו וילמדהו דעת חכמה ובינה, הביאו אל עמק הרזים וינשאהו לבעל רוח הקודש. מרן רבינו הבעש"ט הק' זי"ע אמר עליו: כי הוא בעל רוה"ק ובקי במתיבתא דרקיעא. (אהל אברהם)

הרה"ק ר' יעקב יצחק הורוויץ החוזה מלובלין זי"ע אמר: הרבה נשמות גדולות היו אז בימי רבינו, הבעש"ט וסייעתו וחכמי הדור אדירי התורה כולם, ואולם נשמתו של הרבי ר' אביש'ל היתה הגדולה מכולן. פעם אחרת מספרים כאשר התחיל החוזה זי"ע לדבר אודותיו מיד התלבשן פניו זיו ונוגה ועיניו היו מזהירים ומאירים וקולו היה הולך וחזק מרגע לרגע ובהיותו מלא התלהבות קרא מלב ונפש: מאברהם עד אברהם לא קם כאברהם! כלומר מאברהם אבינו ע"ה עד רבינו לא קם עדיין כאברהם איש צדיק תמים כזה.

מספרים שהרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב בעל קדושת לוי זי"ע איקלע לעיר ליקוב, כשבא לבית הכנסת שמה חזר לאחוריו באמרו: כי רואה הוא בכאן קרני אור גדול, ושאל מי היו הגדולים שהיו והתפללו באתרא הזין? וימנו את כל הגדולים מדורי דורות ולא נתקררה דעתו עד שהגידו לו כי הר"ר אביש'ל מפראנקפורט דמיין היה כמה שנים רב בעיר. (תפארת אברהם)

למד תורה מרבו המובהק הגה"ק ר' שמואל בן ר' אורי שרגא פייבוש אב"ד פיורדא בעל בית שמואל על שו"ע ואבן העזר זי"ע, ואחר כן בישיבת הגה"ק ר' צבי הירש האלבערשטאט בעל עטרת צבי זי"ע ובפראנקפורט אצל הגה"ק ר' נפתלי הכהן כ"ץ בעל סמיכת חכמים זי"ע.

וכהשגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת בת הקצין הגה"ק ר' אליהו הכהן ממעזריטש זי"ע חתן רבו בעל בית שמואל זי"ע. אחר חתונתו התבודד עצמו בכפר שלא ידע שם יהודי אזלתו, ופירנס עצמו ואשתו בדוחק מחנות קטן, והוא למד כל היום וכל הלילה בנגלה ובנסתר. פעם אחת בעת שהתפלל שמונה עשרה בביהמ"ד פתאום התפרץ בו אש, והגג אשר היה מנסרים התחיל כבר ליפול פרקים פרקים על נפל כולו ומפני דביקותו לא זע ולא נתר ממקומו והוליכוהו במצבו הראשון לחוץ ורק אחר כן התעורר מדביקותו וידע את אשר נעשה. (אהל אברהם)

חיבר ספרים יקרים הלא הם: ברכת אברהם, מחזה אברהם, עמק המלך, קנה אברהם, כמו כן חיבר ספר גדול על הזוה"ק אבל נאבד ממנו, והיה לרבינו צער מדבר זה עד יום מותו. והמגיד הגדול הרה"ק ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע אמר שכל החידושים המפוזרים ושגרים

בפי כל העולם בשם "העולם" כולם נאמרו בימיו משמיה רבינו זי"ע.

מגודל צדקתו וקדושתו שלא רצה להראות בפני אנשים סיפר שפעם אחת נסע לכפר אחד ושקעה השמש, והלך היה מסוכן לנסוע בלילה אז הלך להכפרי המחזיק בית המרזח ובקשהו שירשהו ללון שם. והנה שם לן גם איש בליעל גנב, ובלילה בעת כולם היו ישנים גנב המרגליות של הבעל הבית ושכב על משכבו וישן, אבל רבינו עוד היה ער ועסק בתורה. בבוקר קמו משנתם וראה הבעל הבית שגנבו אצלו המרגליות,

---

מתורתו של רבינו

וַיְהִי בִּימֵי שָׁפֹט הַשֹּׁפְטִים וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה לָגוּר בִּשְׂדֵי מוֹאָב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָנָיו. (מגילת רות א' א) שעיקר שצריך להיות איש להתגבר על יצר הרע, ויהיה הולך ממדרגה למדרגה שצדיק נקרא הולך: וזה שאמר: וילך איש מבית לחם יהודה. שצריך האדם לשבר כל התאות, כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִי ה' יִחְיֶה הָאָדָם. (פרשת עקב ח' ג) והעיקר שיהיה הכוונה של האדם באכילתו לתקן הניצוצות הקדושה הפנימיה של מאכל. וזה שאמר: מבית לחם הוא החיצוניות של הלחם כמו הבית החיצוניות של האדם. יהודה הענין כשהניצוצין אין עולין נקרא השכינה ב' וכשמעלין הניצוצין נקרא ה' שהניצוצין עולין לתוכו, וזה שאמר: יהודה בתחילה אות אחרונה נקרא ד' ואחר כן נקרא ה'. (ברכת אברהם)

וַיֵּאָסֹר יוֹסֵף מֶרְכַּבְתּוֹ וַיַּעַל לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גֹּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָיו וַיֵּבְךְּ עַל צַוָּארָיו עוֹד (פרשת ויגש מ"ו כ"ט) ופירש רש"י ז"ל: אבל יעקב אבינו ע"ה לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו. ואמרו רבותינו ז"ל שהיה קורא את שמע ע"כ. וקשה דהא היה יכול לקרוא קריאת שמע מקודם לזה? אך העיקר כי האדם כשהוא אוהב לחבירו אז צריך שיהיה אהבה תכלית שהוא רוחנית, נפש בנפש, וזה שאמר: וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ (פרשת קדושים י"ט י"ח) ולא בגשמיות כלל, ועל כן כשראה

יד תמוז תקכ"ט [ב]

רבי אברהם אביש ב"ר צבי הירש זי"ע בעל ברכת אברהם מפראנקפורט דמיי

רבינו הגה"ק רבי אברהם אביש בעל ברכת אברהם מפראנקפורט דמיין זי"ע הנקרא רבי אביש'ל פראנקפורטער נולד בערך בשנת ת"ן לאביו הגה"ק ר' צבי הירש אב"ד אלטשטאט מעזריטש דליטא זי"ע בן הגה"ק ר' אלעזר זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת ריזל ע"ה בת מרדכי גינצבורג אב"ד בריסק דליטא זי"ע בן הגה"ק ר' בנימין וואלף גינצבורג זי"ע בן הגה"ק ר' יעקב אב"ד פריעדלאנד זי"ע בן הגה"ק ר' אליעזר לייזר זי"ע בן הקצין המפורסם הר"ר שמעון גינצבורג מפוזנן זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם מק"ק פפערשי זי"ע בן הגה"ק ר' יחיאל מפורטי זי"ע

נתן עינו בדבינו שהוא לקחם בלילה בעת שכולם היו ישנים והוא לא היה ישן. והתחיל לבזות אותו עם מכת לחי, ורבינו לעק בבכי: תאמינו לי שאנכי לא גנבתי מאומה כאן!, אבל הכפרי הבעל הבית לא עזבו ויסרהו מאוד. ובכל זאת לא חפץ לגלות מי הוא, והנה באותו העת נחלה פתאום הגנב במחלת השבץ ל"ע, והתחלו להפשיט מעליו מלבושיו כדי לרפאהו, ומצאו בכיסו בגדיו את המרגליות טמונים, וראו אשר לחנם חשדו ועברו את רבינו. (אהל אברהם)

כמו כן מספרים שפעם עלה רבינו לאיזה גביר קמצן שלא הכירו לבקש ממנו תרומה לצדקה, הלה קפץ את ידיו ולא אבה לתת לו מאומה, וגירשו מעל פניו, לאחר שרבינו עזב את המקום, חיפש הסוחר את מקלו העשוי מכסף אולם לא מצא אותו, הרהר הסוחר לעצמו שבודאי אותו קבצן שהיה אצלו גנב את מקלו, ותיכף רץ החוצה והחל לרדוף אחר רבינו ותבע ממנו שישיב לו תיכף ומיד את מקלו, כמובן שרבינו כיחש הכל, ברם העשיר לא האזין לדבריו והחל לגעור בו על מעשה גניבתו ואף הכהו מכות נמרצות, ורק לאחר משנוכח הסוחר שרבינו אינו משיב את מטהו עזב אותו בלית ברירה, כשהגיע יום השבת ראה הגביר מודעות שהגאון רבי אביש'ל פראנקפורטער ידרוש בבית המדרש הגדול שבעיר, והלך לבית המדרש שם נקבצו אלפי אנשים בהם תלמידי חכמים וגדולי הדור לשמוע את דרשתו, ביהכנסו לבית המדרש חשכו עיניו בראותו את דמותו של רבינו עומדת על הבימה, בהכירו כי אותו הכה ובזה ברחוב העיר ואותו חשד שגנב את מקלו, בתוס הדרשה פנה הסוחר לרבינו לבקש סליחה וכפרה כשהוא מבויש ונכלם, אולם בראות רבינו אותו סוחר מנסה להגיע אליו, היה זה פשוט אצלו שהוא עדיין חושדו שהוא גנב את מקלו ורוצה עתה לתובעו, לכן פנה אליו מיד ואמר לו: האמן לי, אני מבטיחך שלא גנבתי את המקל אנא הנח לי לנפשי.

פעם בשנת בצורת בזבז רבינו כל הונו לפרנסת עניים, אמר לו אחד רבינו עובר על דברי חז"ל (מסכת כתובות נ') שאל יבזבז אדם יותר מחומשו, ענה לו: הדברים האלה אינם אמורים במקום שיש משום פקוח נפש, שהרי אפילו בשבת החמורה נדחית מפני פקוח נפש כל שכן מילתא דרבנן והרי כתוב (משלי כ"א כ"א) רודף צדקה וחסד ימצא "חייס" צדקה וכבוד. (אוצר שיחות לליקוס)

מספרים שפעם בא לרבינו עני בשבת, ונתן לו לאכול סעודת ליל שבת וכל מיני מעדנים לכבוד שבת, אך העני עריץ לא שבע, ויוה להביא את המאכלים של סעודת עתיקא קדישא, אך עדיין לא שבע העני, ויוה רבינו להביא אליו את המאכלים מכל בני העיר, ובמוצאי שבת שחטו י"ג בהמות וכולם היו טריפות, ורק הבהמה הי"ג היתה כשרה, ואח"כ אמר העני לרבינו שלא יחשבו שהוא רעבתן כזה, אלא שליח אני מן השמים לנסות אתכם אם תבינו לי אוכל כמה שאבקש.

נסתלק לגנזי מרומים י"ד תמוז בשנת תקכ"ט. וי"א י"א תשרי ומנוחתו כבוד בעיר פראנקפורט דמיין ממינו בעל הרי"ף זי"ע ומשמאלו הגה"ק ר' שמואל שאטין כ"ץ בעל חידושי מהרשש"ך זי"ע.

נשאר אחריו בניו הגאונים הגה"ק ר' אלעזר אב"ד שאוועל וזאגר יצן זי"ע, הגה"ק ר' יעקב אב"ד לוקניק זי"ע הגה"ק ר' משה מקאריב זי"ע הגה"ק ר' אריה ליבוש מקאריב זי"ע הגה"ק ר' יוסף מקאלוש זי"ע הגה"ק ר' צבי הירש מפפד"מ זי"ע הגה"ק ר' עוזר אב"ד ביאלא מעזריטש וריליאל זי"ע.

הבית החיים והשער לביה"ח בפראנקורט דמיין ממנו"כ של רבינו זי"ע

מבית מדרשו יצאו גדולי ישראל ובתוכם הגה"ק ר' זלמן חסיד מפפד"מ זי"ע רבו של הגה"ק מהר החתם סופר זי"ע, הגה"ק ר' חיים אויערבאך זי"ע אב"ד לונטשיץ בעל דברי משפט זי"ע וסיפר כל זמן שהזכירו את שם רבו תמיד בא לידי התפעלות נפשיות, וכמה פעמים אמר לבנו: תדע בני חביבי! כי בזכרי את חסידותו וגודל פרישותו ולקחתו הרבה של מורי ורבי, כל גופי מזדעזע, כל אברי ידודון מתוך רטט וחיל והנני נרעש ונפחד מהדר גאונו ומרוב חסידותו ופרישותו בקודש. (תפארת אברהם).

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

יעקב אבינו שהיה נשיקה בגשמית, הוכרח לעקור האהבה ולתוחבה ברוחנית שהיא אהבתו יתברך שמו. (קנה אברהם)

מדברי רבינו בדרך הלצה

וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לְעֵשָׂו הֵן גְּבִיר שַׂמְתִּיו לְךָ וְאֶת כָּל אֶחָיו נָתַתִּי לוֹ לַעֲבָדִים וְדָגָן וְתִירֹשׁ סְמַכְתִּיו וּלְכָה אֵפוֹא מַה אֶעֱשֶׂה בְּנִי. (פרשת תולדות כ"ז ל"ז) הכוונה בזה שלא ניתן לו להשתמש בברכתו לעיקר בעניני הגשמיות, רק סמיכה לחפצי שמים, ויאמר אל אביו הברכה אחת הוא לך אבי, רצה לומר שראיתי מדעתך ששני העולמות הכל כאחד, הלא יש לך לחלקם לב' חלקים ליתן לי ברכת העולם הזה וע"כ ברכו ע"ד שאם לא יקיים יעקב אבינו ע"ה כמו שברכו שלא להשתמש מעניני העולם הזה, רק להכנת צורכי העולם הבא, אזי תתקיים העולם הזה ביד עשיו, כמו שכתב: וְעַל־חַרְבְּךָ תִחְיֶה וְאֶת־אָחִיךָ תַּעֲבֹד וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תָּרִיד וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ (כ"ז מ') וזהו שאנו עד הנה בעוה"ר בהגלות באזיא ובאפריקא, על אשר עזבנו תורתו יתברך וכל עסקינו להגיע התאות העולם הזה. ויש לומר על דרך הלצה: הקול קול יעקב, שלענין הדברים הנוגעים להקול כמו תפלה וחצות וכדומה, מקיימין כיעקב, והידים ידי עשיו, שבמסחר המשא ומתן, הנוגעים להידים, מתנהגין כעשיו. (ברכת אברהם)

יד תמוז תרל"ב

רבי פנחס ב"ר משה זי"ע מסלאוויטא

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי פנחס שפירא מסלאוויטא זי"ע נולד לאביו הרה"ק ר' משה שפירא מסלאוויטא זי"ע בן הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם אבא שפירא זי"ע ולמעלה בקודש עד הרה"ק רבי נתן נטע שפירא המגלה עמוקות זי"ע

רבינו היה איש צדיק גדול והתפרנס מבית דפוס אשר יסד אביו בשנת תקנ"ב בעיר סלאוויטא ולאחר מספר השנים יקח לשותף את רבינו ואחיו הרה"ק ר' שמואל אברהם אבא מסלאוויטא זי"ע, והם הדפיסו את ספר הזוהר הק' בהדפסה מדוייקת מאוד, וכן עוד ספרי קודש רבים,

וידוע כי צדיקי הדורות החשיבו לזכיה גדולה ללמוד בספרים שנדפסו בדפוס של הרה"ק ר' משה מסלאוויטא ובניו הק', כיון שכל המלאכה מתחלה ועד סוף נעשתה על ידי אנשים צדיקים ירא ה', ותלמידי הבעש"ט הק' הקפידו מאוד על ענין זה, שלא יתערב זר במלאכת ההדפסה, כי כח הפועל בנפעל.

כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדקות בת הרה"ק ר' יהושע העשיל זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב שמשון משפיטובקא זי"ע בן הגה"ק ר' יצחק מסלאוויטא זי"ע.

הרבה שנים אחר חתונתו לא זכה רבינו לבן זכר, ודפק על לבבי אביו זי"ע שיאציל עליו מברכותיו הק' שיהיה לו בן זכר, וענה לו אביו שיסע לעיר שפיטובקא לאחיו הרה"ק ר' יהודא מאיר זי"ע האב"ד דשם, נסע רבינו לדודו ושפך לפניו את שיחו ובקשתו, והבטיח לו שבשנה זו יוולד לו בן זכר, וגם אמר לו שגם הוא יסע אליו לעיר סלאוויטא כשיעשה ברית מילה. והנה רבינו נסע לביתו ותהר אשתו, והנה ביום ערב חנוכה עלה על דעת הרה"ק ר' יהודה מאיר משפיטובקא זי"ע שבחונה בודאי יוולד בן זכר לרבינו. והנה הרה"ק משפיטובקא זי"ע היה לו מנהג, שבחנוכה לא נסע מפתח ביתו. על כן הכרח היה לו ליסע בערב חנוכה לעיר סלאוויטא להיות על ברית מילה אצל בן אחיו, ויהי כאשדר בא שאל אותו אחיו הרה"ק ר' משה זי"ע: מדוע נסע מביתו ערב חנוכה לכאן? והשיב לו שמנהגו הוא שאינו נוסע בימי חנוכה מפתח ביתו, והוא הבטיח להרב רבי פנחס שיבוא אצלו לברית המילה, ובודאי תהיה הברית בחונה על כן בא עתה אליו להיות בברית המילה. וכאשר שמעו האנשים שהיו שם כדברים האלה, התחילו לתמוה על הדבר הזה, מחמת שעדיין לא ילדה אשת רבינו, והוא בא כבר לברית מילה? ויהי ביום הראשון של חנוכה נולד בן זכר לרבינו, וביום זאת חנוכה היה הברית מילה שלו, וכיבדו את הרה"ק משפיטובקא זי"ע להיות אצלו סנדק. וקרא שם הילד יהושע העשיל ע"ש חתנו, והוא היה המדפיס שהדפיס בעיר זיטאמיר כמה וכמה ש"ס'ן ועוד ספרים קדושים. (אהלי צדיקים)

בשנת ה'תקל"ה בשביל העלילה יצב רבינו עם אחיו בבית הכלא, ד' שנים התגלגלו רבינו עם אחיו בחקירות ועינויים עד שבשנת תקל"ט נפסק דינם של כל אחד מהם לאלף וחמש מאות מלקות. לא איחרו הצוררים מלבצע את פסק דינם האכזרי והאחים הועברו בין שתי שורות של חיילים חסונים כאשר כל אחד ואחד מהם מלקה את העובר לפניו בשבט שהיה בידו. גם בשעה קשה זו זכרו האחים את קונם וכאשר נפלה מעל ראשו של רבינו מגנפתו על הארץ, נעמד על מקומו למרות שבעומדו קיבל רבינו מכות נמרצות מהחיילים שבשני צדיו, ולא הסכים להמשיך ולזוז משם בגלוי ראש עד שילבש את מגנפתו, י"ז שנה יצב רבינו עם אחיו בכלא עד שנת תרט"ו שוחררו, ומאז נודעו רבינו ואחיו בשם "די הייליגע ברידער פון סלאוויטא" (האחים הק' מסלאוויטא). וסיפר כשהביא את רבינו עם אחיו למאסר, הושיבום בחדר אחד עם אסירים נכרים והחדר היה בלתי נקי, באופן שאסור היה שם להרהר בדברי תורה ומכ"ש ללמוד ולהתפלל. נפלה רוחו של רבינו ואמר לאחיו: ראה, אפי' להתפלל איננו יכולים! ענה לו אחיו בהתעוררות: שמע נא, מי ציוה עלינו להתפלל, הלא הבורא יתברך בתורה הקדושה. ואיפה כתוב שבמקום שאינו נקי אסור להתפלל, הלא גם זה כתוב בתורה הק', א"כ מדוע תתעצב, כשם שקבלת שכר על הדרישה כך תקבל שכר על הפרישה. אך במקום התפילה נוכל להתחיל בניגון! התחילו לשיר בקול נעים עד שהאסירים הנכרים הצטרפו לשירתם ונתמלא החדר שמחה, ומאז נהגו בהם כבוד רב.

מובא בספר סיפורי מרן הרמ"ח מהרה"ק ר' מרדכי חיים מסלונים זי"ע: כי הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע פעל בתפלתו בגנזי מרומים, כי בעת שהילקו את נכדיו, עמדו מלאכים מאחורי גבם וקיבלו את הצליפות של המלקות (היה זה מופת גלוי שהם נותרו בחיים, ולא נפחו נשמתם בו במקום, מרוב המלקות שספגו)

ולאחר שחרורו החל רבינו עם אחיו לנהוג באדמו"ת ואת הדפוס העבירו האחים הק' לעיר קאריץ או לזיטומיר הסמוכה לסלאוויטא.

נסתלק לגנזי מרומים בי"ד תמוז תרל"ב.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

כשרבינו זי"ע נידון לתפיסה על ידי מלשינות, וכשישב בבית הסוהר אמר: כל ימי הייתי תוהה ושואל למה נקרא היצר הרע בשם (קהילת ד' י"ג) כסיל ? עד שנתפסתי למלכות ונתיישב לי הדבר. בשלמא אני שהכניסוני לבית הסוהר בשלשלאות של ברזל והעמידו עלי שומרים ושוטרים שלא אברח מכאן, על כרחי הנני יושב תפוס, אבל אתה יצר הרע זקן וכסיל, הרי לא נחבשת על כרחך בכלא, כל הארץ לפניך ואין מעכב על ידך להתהלך לך בחורין, ואף עפ"כ פרצת גם לכאן, וכולם אינך שוטה? (באר החסידות)

טו תמוז תרפ"ט

רבי יעקב משה ב"ר אליעזר צבי זי"ע הרה"ק מקאמארנא

רבינו הרה"ק רבי יעקב משה סאפרין מקאמארנא זי"ע נולד ביום ה' תמוז בשנת תרכ"א לאביו הרה"ק ר' אליעזר צבי מקאמארנא בעל דמשק אליעזר זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק אייזיק יהודה יחיאל סאפרין בעל היכל הברכה מקאמארנא זי"ע בן הרה"ק ר' אלכסנדר סענדר בעל זכרון דברים זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק אייזיק מסאפרין זי"ע מנכדי בעל תוס' יו"ט ולמעלה בקודש זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת חנה שרה ע"ה בת הנגיד הר"ר יוסף שעהנער מטארקא זי"ע

כשנולד רבינו בן הרה"ק ר' אייזיק'ל מזידיטשוב זי"ע אל העיר קאמארנא לשמש בתור סנדק בעת הברית מילה [כי הרה"ק ר' אליעזר'ל מקאמארנא זי"ע החשיב את עצמו לתלמידו המובהק] ובהחזיקו את התינוק בעת הברית הביט בפני הילד ואמר: לאם קינד וועט זיין א גרויסער בר מזל [הילד הזה יהיה בר מזל] ואחרי שנים רבות הבינו את דברו קדשו, כי רבינו היה בר מזל גדול.

רבינו קדוש וטהור גדול בתורה וביותר בחכמת הנסתר, ונהג את עצמו בהצנע לכת והשתיר אחריו לכה"פ שלשה ספרים ע"ל הסוד והרמז, ונקראו בשם "מחשבת יעקב", "שמחת יעקב" ו"שועות יעקב". כולם נאבדו בשנות המלחמה, וחבל על דאבדן. והיה בעל מופת גדול והראה להעולם אותות ומופתים כי כל מה שהוציא מפיו נתקיים, ומכל קצוי ארץ נהרו אליו לבקשת ישועות, והיו שזכו להתעשר מברכתו ביום אחד, כי היה פלא יועץ בעייני המסחר ועל ידי עצתו הקדוש נתעשרו רבים.

מסופר כי פעם בעמדו בתפילה עמד לפניו מורה שעות, שנתן קולה שלא בעונתה, והטרילו בעבודתו, חזר עשה כמין תנועה בידיו הקדושים, כאות על שתיקה, ותיכף ומיד הפסיק המורה שעות מלעבוד עוד (כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א)

אחד מחשובי חסידי קאמארנא, ר' שמעון שמו, שהיה דר בעיר הקרובה וסמוכה לקאמארנא נהג לנסוע בכל שנה ושנה על שבת-חנוכה להיות בקאמארנא אצל רבינו, שנה אחת בזמן הקרוב לשבת חנוכה, לא הרגיש בטוב, והפלירו אותו בני ביתו שלא לנסוע אז, ושיעלים נסיעותו לשבת אחרת לאחר שיתרפא. אבל הוא בשלו ומי יעיבנו, שאינו רואה לשנות החזקה והמנהג שנוהג כבר הרבה שנים, ולא שמע לעצתם ושכר עגלה שתסיעהו לקאמארנא. בדרך היה קר, ומצב בריאותו נעשה גרוע משעה לשעה, עד כשבא לקאמארנא היה לו כבר חום גבוה, והשתעל הרבה. וכשהגיע לבית רבינו זי"ע, כמעט והתעלף. ויווה רבינו זי"ע שיתנו לו חמיס, וישכיבהו במטה, ויווה לקרא תיקף ומיד את רופא העיר, אשר בא ובדקו ואמר שהוא במצב מסוכן ר"ל. בימים הסם לא היו הרבה תרופות, לכן ויווה שיתנו לו איזה רפואה (כעין אספרי"ן), ושיכסוהו בבגדים וסמיכות הרבה, כדי שיזיע, ואמר שאם יזיע הרבה יתרפא. וכן עשו, במשך כמה ימים, אבל החולה אמר שעדיין קר לו מאוד, ולא עזר הרבה מה שהוסיפו לו כרים ובגדים חמיס, כי היה רועד מקור ולא יכול להתחמם ולהזיע. והזכירו אותו לפני רבינו זי"ע, והוא ויווה כמה פעמים לחזור ולקרוא לרופא וכ"ו, אשר רק חזר על עצמו הראשונה. וכך עברו כמה ימים ומצבו לא הוטב. חז טענתה הרבנית הצדיקת ע"ה לבעלה הקדוש, למה לא משתדל יותר ועושה למען יבריא, והרי בא במסירת נפש ממש, ורחוי להוושע. אבל רבינו זי"ע ענה רק:הרי רפואתו שיזיע, ובזה יתרפא.

ביום המחרת שב רבינו זי"ע מתפלת שחרית, והביא עמו את כתונתו אשר היתה רטובה מזיע ומעמעת של תפלה, והתקרב אצל מטתו, ואמר לו: ר' שמעון, הנה הבאתי לך את כתנתי, תן יד האב עם תוסבגעשווילט פאר דיינעט וועגן, לייג עס תויף דיר. תן ס'וועט דיר בעזהי"ת בעסער ווערען [הזעתי אותה בעדך, הלבש אותה עליך, ובעזהי"ת יוטב לך] וכך היה, שאחרי כמה שעות רלו שיפור במצבו. ובתוך כך בא הרופא לבקרו, וראה שהוטב מצבו, וגם ראה הכתנת הרטובה מזיעה, ואמר: הרי אמרתי שזו רפואתך, כיון ששמעת בקולי והזעת מיד הוטב לך וספרו יומאי-חכליו, שכשבאה שעתו של יהודי זה לילך לעולם עליון, ויווה שיתנו לו הכתנת של רבו הקדוש, ויבכיאוה בקיטעל, ומאז שהיה בתוכה קוויטל, בבקשה לרפואה בעדו, בכתב יד קדשו של רבינו זי"ע (כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א)

בימי עלומיו עלה מעלות רמות כאשר נתגדל ונתקדש על ברכי אביו הגדול זי"ע ועל ברכי זקנו הרה"ק בעל היכל הברכה מקאמארנא זי"ע, כמו כן החל לקבל תורה וחסידות מפי הרה"ק ר' יצחק אייזיק מייכנשטיין מזידיטשוב בעל פירוש מהרי"א זי"ע. והיה בידידות רבה עם הרה"ק ר' אלימלך לאווי מטאהש זי"ע, הרה"ק מטאהש זי"ע כיבדו לסדר קידושין בחופת בנו הרה"ק ר' מרדכי מלאעמטשער הי"ד זי"ע אבי של מרן רבינו הרה"ק ר' משולם פייש השני מטאהש בעל עבודת עבודה זי"ע

כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת מרת אלטע אסתר פייגטשא ע"ה מאלאלי זקינו הרה"ק ר' אברהם מרדכי מפינטשוב זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב בנימין זאב אב"ד וולבדוס זי"ע בן הגה"ק ר' משה מבנדין זי"ע בן הגה"ק ר' אהרן מרגליות אחיו של בעל "מעשה רוקח זי"ע, ולאחר נישואיו ישב על שלחן חותנו בעיר פינטשוב, כשהוא עולה ומתעלה בתורה ובעבודת ה', ובזיווג שני נשא את הרבנית הצדיקת מרת רבקה הענינא ע"ה בתו של הרה"ק ר' יוסף מאיר וויים מספינקא בעל אמרי יוסף זי"ע בן הרה"ק ר' שמואל לבי זומ"ץ מונקאטש זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם זי"ע בן הרה"ק ר' שמואל לבי זי"ע שנתגדל אצל הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאליב זי"ע.

הרה"ק ר' חיים אלעזר שפירא בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע היה חתנו בזיווג של רבינו זי"ע, וסיפר שפ"א היה המנחת אלעזר זי"ע עם אביו הרה"ק בעל הדרכי תשובה זי"ע בעיר ווין לדרוש ברופאים והוראו ליאמר שם על שבת קודש, ובאותו זמן נזדמן לשם הרה"ק בעל דמשק אליעזר מקאמארנא עם בניו הצדיקים, והלך המנחת אלעזר עם אביו הדרכי תשובה אל שולחנו הטהור, והוא הושיב את הדרכי תשובה סמוך אצלו ממש בראש השלחן, והמנחת אלעזר ישב אחר בניו בצד השלחן, וכשהגיעו לברכת המזון פנה הרה"ק אליעזר אל המנחת אלעזר ואמר לו בחיבה יתירה "בא בני אתה תברך ברכת הזימון", והיה לפלא, ואחר כמה שנים בא רבינו עם קישור החיתון עם בת בנו רבינו זי"ע ולאו אשר אותו לדיק עייטרו למרחק יטייפון ברוח קדושתו.

וטרם באי בקשרי השידוכין ביקש המנחת אלעזר מאת רבינו אותנו שיבטיח לו שיזכה להעמיד ממנה זרע של קיימא. אמר לו רבינו בזה"ל: איינס וועסטו האבן, וואס? וויים איך נישט, [היינו שאינו יודע מה יוליד לו בן או בת] ואכן הוליד ממנה בת אחת, וכ"ה שנמשכו ממנה זרע של קיימא עד עצם היום הזה. וסיפר שאצל תנאים של המנחת אלעזר, כיבדו את רבינו לקרוא את התנאים, וקרא אותו בהתעוררות על שגעה כל העם בבכיה. (נטעי גבריאל)

בשנת תרפ"ט עקב חלושה שפקדה אותו נסע לנפוש במדינת זיבענבירגן, ונסתלק שם לגנזי מרומים ביום ט"ו תמוז, והוא בן ס"ח שנים כמנין שנות חיי אביו זי"ע וזקנו זי"ע, את גופו הטהור העבירו לעיר קאמארנא ושם מנוחתו כבוד ליד קבר אביו בצד ימין.

סיפר שאחר פטירתו של רבינו בא אחד מחסידיו אל בעל המנחת אלעזר זי"ע, והזכיר עצמו שצריך לישועה גדולה. המנחת אלעזר נתן לו את ברכתו בדרכו. אבל הוא הפציר שהוא יבטיח לו שיוושע, ואמר שכן היתה לו כבר איזה ישועה על ידי הבטחת חותנו הרה"ק מקאמארנא זי"ע. אמנם הוא רגז עליו ואמר שאין בכחו להבטיח, והוסיף "הלוחי איך זאל ווערד זיין ו בעטען און מתפלל זיין". בתוך כך פנתה אליו אז' הרבנית הצדיקת ע"ה [ה"ה בת הרה"ק מקאמארנא זי"ע], והשתדלה בעד האיש ההוא באמרה הלא איש זה מחסידי אבי הק' הוא, וכמה פעמים הבטיח לו ונושע, ומדוע אינך רוצה לעשות מבוקשו בזה. השיב לה המנחת אלעזר : איין טאטע האט געהאט בייטע פלייעסע, און האט אזוי געזען ביי איינע אבות הקדושים, אבער איך האב ביי מיינע הייליגע אבות נישט געזען מען זאל זאגען און מבטיח זיין ישועות". כרס לבסוף נעשא איש זה על ידי ברכת המנחת אלעזר זי"ע - אף שלא הבטיח לו. (כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א)

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

סגולה לפרנסה

אנטוטוהן איינע שבת'דיגע בגדים זענען מסוגל אויף פרנסה. [בגדי שבת קודש נאים הוא מסוגל לפרנסה]

סגולה לשלום בית ועוד

להסתכל על נרות שבת הוא מסוגל לשלשה ענינים, לאריכת ימים, מחיבות הקבר, ולשלום בית. (תפארת קודש)

טו תמוז תקמ"ה

רבי אריה לייב ב"ר אשר זי"ע בעל שאגת אריה אב"ד מיץ

רבינו הגה"ק רבי אריה לייב גינצבורג (י"א שאין זה שמו) אב"ד מיץ בעל שאגת אריה זי"ע נולד בשנת תנ"ה בעיר וויזין רוסיא לאביו הגה"ק ר' אשר אב"ד וויזין זי"ע מנכדי הגה"ק החריף רבי לייב בעל התוספות זי"ע שנקרא על שם חרפותו בתורה

בנעורותו כבר הי' מפורסם לעלוי גדול, לגבור ללחום מלחמתו של תורה, והי' כבן ל"ז כשהי' ריש מתיבתא במינסק, כשהי' אז הגה"ק ר' יחיאל הייליפרין בעל סדר הדורות זי"ע אב"ד שם. ומפני שרבינו לא נשא פנים לשום אדם בפלפול וסברא, גרשו אותו אנשי מינסק מקהלתם, ובחרו לר"ם תלמידו הנעלה הגה"ק ר' רפאל הכהן זיסקינד כ"ץ בעל תורת יקותיאל זי"ע.

ורבינו הי' מוכרח לילך לגולה, והי' עני מאד מאד מחוסר לחם ר"ל, עד שבא לעיר פינסק שאביו הי' שם אב"ד ושם נעשה מלמד תינוקות, וכשנפטר אביו לא רצה להיות ממלא מקומו, אלא מסר כסא הרבנות לאחיו הגה"ק ר' יצחק אברהם זי"ע

בשנת תק"י נבחר להיות אב"ד בוולאזשין במדינת רוסיה שאש הנהיג ישיבה גדולה וגדולי עולם יצאו מבית מדרשו, ובתוכם הגה"ק ר' חיים מוולאזשין בעל נפש החיים זי"ע ואחיו הגה"ק ר' שמחה זיסקוויטש זי"ע.

והי' לו בדוד גדלו וגאונו חריפתו ובקיאתו כחא דהתירא, ובפלפולו לא נשא פנים אפי לרבותינו הראשונים זי"ע, וחלק עליהם לקולא,

בשנת תקע"ד שהי' כבר כבן שבעים שנה עזב כסא הרבנות בוולאזשין, כי היה פרנסתו דחוקה מאד, עד שלא הי' לו לחם לאכול ובגד ללבוש, והלך מעיר לעיר ומכפר לכפר, וכמובן שכמעט שלא ידעו מי הוא, ואף שבאותם הימים כבר התפרסם ספרו הגדול שאגת אריה בדחבי תבל.

וסיפר שבאחד מימי נדודיו הגיע לברלין שהיתה עיר ואם בישראל, ואב"ד העיר היה הגה"ק ר' צבי הירש ברלינער זי"ע בן הגה"ק ר' אבי לייב מאמשטרדם זי"ע חתן הגה"ק ר' צבי הירש אשכנזי בעל חכם צבי זי"ע ואחיו של הגה"ק ר' שאול מאמשטרדם בעל בנין אריאל זי"ע, וראשי הקהל בראותם שהכרת פניו ענתה בו שהוא תלמיד חכם מובהק כיבודהו לומר דרשה בבית הכנסת, שרבינו דרש במשך כמה שעות בדרוש ופלפול כדרכו בקודש כיד ה' הטובה עליו בחריפות ובקיאות, ובסיימו את הדרשה כולם התפעלו מעומס הדרשה, וכול עברו לפניו בסך להודות לו מאד על הגדת הדרשה. אולם אף שכולם התלהבו מהדרשה הנפלאה שדרש האורח, מכל מקום רב העיר הגה"ק ר' צבי הירש זי"ע לא התרגש מהאורח, ואף לא הודה לו על דבריו הנפלאים, ושאלוהו מקרביו לפשר הדבר, ואמר להם הרב: הן אמת שהיהודי הזה נראה תלמיד חכם מופלג, אבל מה אעשה שכל תוכן הדרשה שאמר כאן כבר נכתב בספר הנודע "שאגת אריה" בתשובותיו, ולכל הפחות היה להדרשן לומר שהוא אומר דבר בשם אומרו בשם השאג"א, ואף שלומר דרשה ארוכה כזאת בעל פה היא גדלות מופלאה, אך היה לו להזכיר דבר בשם אומרו. והנה רבינו הרגיש שמדבריו אודותיו, שאל את הנוכחים במה דברים אמורים? ואמרו לו שהרב תמה שאמר דרשה שלימה הכתובה במפורש בשאגת אריה, והוא אומרה כאן בעילום שם. רבינו בראותו שלא נותרה בפניו ברירה אחרת הוכרח שלא בטובתו להודות להרב שהוא עצמו בעל המחבר של הספר "שאגת אריה", וכשמוע הרב את דברי רבינו, מיד ביקש ממנו מחילה וערך לכבודו סעודה גדולה בראשות כל השופטי העיר וכיבדו ביותרת הכבוד כראוי וכיאות לגדול הדור .

בדומה לזה מספרים, שבימי גלותו הגיע פעם לפראנקפורט והתאכסן אצל הגה"ק ר' פנחס הלוי הורוויץ בעל הפלאה זי"ע שלא הכירו, והציע לרבינו את מיטתו בכבוד ואמר לרבינו שיכול לנכת ליישן, ברם רבינו ביקש מהפלאה זי"ע שלא מסכתות לשינה: יבמות כתובות וקידושין. ההפלאה התפלא מאד מדוע צריך האורח הזה שלא מסכתות לשינה, אבל לא שאל אותו מאומה מפני דרכי כבוד, ונתן לו את מה שביקש, כעבור שעה ניגש ההפלאה סמוך לדלת לראות מה מעשהו של אורחו, ורואה שרבינו לומד דפים אחד אחרי השני, ועד אור הבוקר הצליח לגמור להעביר את הדפים שבכל הג' מסכתות הקשות. והתפלא מאד, איך יתכן שגמר האורח בלילה אחת שלשה מסכתות? ביקש ההפלאה מאד לדעת האם האורח באמת למד אותם, שאל לרבינו כמה שאלות מכל מסכתא, והנה רבינו השיב עליהם לא רק תשובות על השאלות רק הוסיף עליהם חידושים ופלפולים גג על גג, ורואה ההפלאה שעומד לפניו גאון אדיר הבקי בכל מכמני התורה כמונח בקופסא, ורק כעבור זמן נודע להפלאה שהאורח היה רבינו בעל שאגת אריה.

עוד מספרים: בהיותו בגלות בין העיירות הגיע לביתו של יהודי אחד, ורואה שבבית נמצאים ארונות גדושים ומלאים בספרים רבים[שבאותם הימים היה מילתא דלא שכיחא] פתח רבינו לדבר עמו בדברי תורה, ראה שכמעט אין דמיון בין הספרים הרבים לבין יידיעותיו של הבעה"ב. אמר רבינו אח"כ בדרך אחות: שהוא מבין טוב את הבעה"ב שאינו בקי בכל הספרים, כי מרוב הספרים שנמצאים בביתו אינו יודע אותם, אבל אני שנמצאים בראשתי רק תלמוד בבלי וספרי הרמב"ם, לכן אני יודע אותם טוב, כי רק ספרים מעטים אלו נמצאים בידי.(שיחות מ"מ)

לא היה לרבינו מנוחה עד שבא לעיר ווילנא והגר"א זי"ע כיבדו מאד, ומשם הלך לגלוגא רבתי, ומאת ה' היתה זאת שבהיותו בגלוגא רבתי אצל הגה"ק ר' דוד בער זי"ע על חג הפסח קיבל הג"ר בעריש כתב רבנות מקהל מיץ למלא מקום הגה"ק ר' שמואל הילמן זי"ע, והג"ר בעריש ראה עומס חריפתו ובקיאתו של רבינו, ושהוא מחוסר לחם ר"ל, והג"ר בעריש הי' פרנסה בראבה וכבוד גדול בגלוגא, כתב לפרנסי עיר מיץ: שבמקומו יקבלו את רבינו בעל שאג"א לאב"ד וכן עשו, וילבש את רבינו בגדים השובים ויקריס(תולות משפחת גינצבורג). ובא למיץ בכבוד גדול.

וסיפר הגה"ק ר' שמואל רזאזענבערג אב"ד אונסלאכף בעל באר שמואל זי"ע: כי אנשי קהל מינץ מיענו בתחילה לקבל את רבינו, באמרם שהוא כבר זקן כבן שבעים שנה, והבטיח להם רבינו שיהי' אצלם אב"ד ארבעים שנה, וכן היה(מליצי אש) ושם במינץ ג"כ עסק בתורה יומם וליל, לא יצא במטה, והתנהג בקדושה וטהרה, לא אכל דבר מן החי כל ימי החול, והי' כל הש"ס ופוסקים אצלו כמונח בקופסא.

לעת זקנתו כהה עיניו ולא יכול לראות ולמד בתמידות בעל פה, כי הכל הי' שגור כבר בפיו, ותלמידו הגה"ק ר' גדליהו טיקטין זי"ע העתיק ח"ת שנלפש אח"כ בשם טורי אבן על מסכת ראש השנה, חגיגה, ומגילה עם חי' אבני שהם ואבני מילואים, וספר גבורת אריה על מסכת תענית. שו"ת שאג"א החדשות.

נסתלק לגנזי מרומים ט"ו תמוז בשנת תקמ"ה ומונ"כ בעיר מינץ,

נשאר אחריו בנו הגה"ק ר' אשר זי"ע שנפטר גם כן ביום הזה בשנת תקל"ז.

טו תמוז תק"ג

רבינו חיים בן עטר בן רבי משה זי"ע בעל אור החיים הק'

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק ר' חיים בן עטר בן ר' משה בעל אור החיים הקדוש זי"ע נולד בשנת תנ"ו בסאלו ספרד, יש בקבלה שרק שלשה צדיקים קורין בשם הקדוש, ה"ה השל"ה הק' אלשך הק' ורבינו בעל האור החיים הקודש

בנעוריו הלך רבינו מגולה לגולה בתוך העתים, וגם עסק בסחורה אבל אבד כל הונו, ואז נדד מארץ מולדתו לארצות רחוקות, וביומי נדודו השלים ספרו הק' אור החיים אחר שכבר הוציא ספרו חפץ ה' ואח"כ הוציא גם ספרו פרי תואר, בספרו חפץ ה', ואור החיים הראה גודל קדושתו ופרישותו וכחו בנסתר, ובפרי תואר שרוב פעם חולק על הפרי חדש הראה עוצם חריפותו ובקיאתו.

רבינו היה לו התקשרות ושייכות אל בני משה שבעבר נהר סמבטיון, על ידי מכתבים שנשלחו מהכא להתם ומהתם להכא.

וכתב הרה"ק ר' אייזיק'ל מקאמארנא זי"ע בספרו (נתיב מצותיך) שרבינו זי"ע שמע בכל לילה תורה מפי הקב"ה, וגודל קדושתו אי אפשר לכתוב, והיה מיורדי מרכבה וגלוי נשמות, ומדרגתו רוה"ק אמתי.

וכן בשו"ת דברי חיים חשש להסתפק בכשרות שוחט שאמר כי ספר אור החיים לא נתחבר ברוח הק', והוא בעצמו ז"ל פתח חיבורו הנ"ל וז"ל נפתחו השמים וארצה מראות אלקים, בורא קצות הארץ ואתבונן בהם מה שהורשתי להתבונן וכ"ו.

כתב רבינו בהקדמה לספרו אור החיים עה"ת שהי' דורש בכל יום שני לרשות בערב ובבוקר לכל בני העיר, ולא היה לו שעות לפירושו על התורה רק ל–ה שעות בשבוע. בשנת תק"ב בא רבינו לירושלים, וקבע לו ב' ישיבות, ישבה שלמד עם תלמידים בנגלה, בחריצות גדול ובקדושה וטהרה מעוטף בטלית ומעוטר בתפילין, ולחיך ישיבה שלמד עם תלמידיו מהוגנים סתרי תורה. מחוץ התלמידים לא ידע שום אדם מקום מושב הישיבה, והעיד עליו הגה"ק החיל"א זי"ע שהי' אחד מגדולי תלמידיו, שכל רואי פניו חשבוהו למלאך ה' צבא–ות, שהשכינה חופפת עליו כל היום, וגם נדפס ממנו ס' ראשית לציון, על מסכתות שבו קבע ג"כ הלכה למעשה, ותלמידו הגדול הגה"ק חיל"א כ' כי כל ספריו אחר מעשרה מחכמתו, וחריפתו הפלא ופלא, ולפי דורו הי' תלמידיו מבעית הרעיון, והי' כמעיין המתגבר.

הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע אמר שהלימוד בספר אור החיים הק' הוא מסוגל לרומם את נשמת אדם. ולציקים אמרו, כי כמו שלימוד בזוה"ק מסוגל לטהר הנפש, כן הלימוד בס' אור החיים הק' מסוגל לזה. (עבודת עבודה שיחות)

הרה"ק ר' ישראל מרוזין זי"ע אמר כמו שבדורות הראשונים היה ספר הזהר מסוגל לטהרת הנשמה כך בדורות אלו ספר אור"ח מסוגל לטהרת הנשמה וכ"כ בספר יסוד העבודה מסלונים ובספר סגולת משה.

בספר קיימו וקיבלו כתב נכד בעל דברי חיים זי"ע שמקובל אצלו מפי צדיקים שהלומד פירוש אור"ח הק' על פרשיות אחרי מות וקדושים מובטח לו שלא יפטר מן העולם בלא תשובה.

כתב הגה"ק ר' חיים פאלג'י זי"ע בשם החיל"א שבצרות פולין נגלה מהר"מ אלשיך זי"ע בהקיץ לאחד שהיה לומד בפירושו והוסיף ר"ח פאלג'י שכעין זה נגלה לו בחלום על ספר אור"ח הק' שהוא מסוגל להינצל בעת צרה.

רבינו בסוף ספרו כותב ואז תושע מאלוקי השמים ברוב עושר ושנות חיים וכתב בספר סגולת משה מהרה"ק ר' משה האפשטיין מוויטשנאוויץ זי"ע שהלימוד בספר אור"ח מסוגל לעושר ושנות חיים.

בספר אוצר יד החיים מהרה"ק ר' יצחק דוב באב"ד אב"ד בוסקא זי"ע כתב משם ספר עדן ליון שספר אור"ח הוא מסוגל לשמירה בבית.

בספר אמרי יוסף מהרה"ק ר' יוסף מאיר מספינקא זי"ע שהלימוד בספר אור"ח מסוגל לזש"ק כיון שהאו"ח לא היה לו בנים וטמן את כח ההולדה בספרו ויש כמה עדויות בזה.

וסיפר הגה"ל ר' בנימין מנדלזון אב"ד המושב החרדי קוממיות זי"ע שהלוויתו של הגה"ל ר' דוד שפארבער מברלשטוב בעל אפרקסתא דענינא זי"ע התלווה אל הרה"ק ר' שמחה בונם אלטר מגור בעל לב שמחה זי"ע, בדרך הילוכו סיפר לרבי מגור, שהמנוח לא היו לו רבות בשנית זרע של קיימא, ובלר לו פנה אל רבו הרה"ק הרה"ק ר' יוסף מאיר מספינקא בעל אמרי יוסף זי"ע, ויורהו הרבי ללמוד איזה קטע מסויים בהספה"ק אור החיים כסגולה לזרע של קיימא, ואכן במשך זמן קיים את אשר נצטווה על שנושע, בערוב ימיו נענה המנוח ואמר: שנאבד מזכרונו איזה קטע ציוהו האמרי יוסף ללמוד, ואינו מצליח לזכור. נענה הלב שמחה ואמר: באמת, כל קטע וקטע בספר קדוש זה מסוגל לזרע של קודש, אחר שאו'אור החיים בעצמו לה היה זש"ק והכנים את כל המוליד שלו בספרו זה, על כן מסוגל הספר לפעול זרע קודש בנים עוסקים בתורה ובמצות. (בלר הפרשה מהר"ל ר' אלימלך בילערמאן שליט"א)

הרה"ק ר' יוחנן מקרלין זי"ע אמר שהלימוד בספר אור"ח הוא סגולה לאמונה.

הנה יודע מה שאמרו להנה שלשה ספרים נקראו קדוש אור החיים הקדוש. אלשיך הקדוש. השל"ה הקדוש. ופעם אחת שמע הרה"ק ר' יחזקאל משינאווא בעל דברי יחזקאל זי"ע אחד שאמר ספר התניא הקדוש וגער בו שאין קוראים קדוש.

רבינו לא ארכו לו הנים בירושלים עיה"ק ועלה נשמתו לשמימה במולאי שבת ק' אור ליום ט"ו לחודש תמוז בשנת תק"ג בן מ"ז שנה ונקבר בירושלים בהר הזיתים, אצל הגה"ק הפרי חדש זי"ע שביקש ממנו מחילה בחייס היותו, על שהשיג עליו כי כש"ש נתכוין.

כאשר נסתלק רבינו הק', הרגיש בזה מרן הבעש"ט הק' זי"ע ע"י שקיבל לז כוונה בנטילת ידיס שניתנת רק לאחד בדורא, והבעש"ט הק' זכה בה במקומו של האור החיים הק'.

בעת המלחמה העולמית השניה בשנת תש"ד כבר עמדו חייליו של אותו הרשע ימ"ש במדבר מצרים, מוכנים ליכנס לארץ ישראל, וג' לציקים יצאו לז יחד להשתטח על קברו של רבינו הק' בהר הזיתים, ה"ה הרה"ק ר' שלמ'קע מזוויהל זי"ע הרה"ק ר' ישראל מהוסיאטין זי"ע והרה"ק ר' אהר'לע ראטה השומר אמונים זי"ע ושלשתם יחד השתטחו על הציון הק' ועוררו רחמים על המצב הנורא, כאשר חזרו משם אמר הרה"ק מהוסיאטין זי"ע: הנני מובטח שהרשע לא יכנס לארץ ישראל, שאלוהו היאך הוא בטוח בדבר זה כל כך, אמר: בעת שהתפללנו על ציון האו"ח הק' ראיתי את שם ה–וי"ה מאיר על קברו, וזהו סימן שפעלנו בקשתינו ולא יארע לנו דבר וכך הוה

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

מתורתו של רבינו

וַיֹּאמֶר ה' אֶמְחֶה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמָיִם כִּי נִחַמְתִּי כִּי עֲשִׂיתִם. (פרשת בראשית ו' ז') וְנֹחַ מָצָא חֵן בְּעֵינֵי ה' (ו' ח') דמשמע דלולי שמצא חן לא היה ניצל, וקשה הלא היה צדיק תמים? דכיון שהקב"ה ניחם על בריאת האדם אשר עשה מעיקרא, היה גם נח צריך להמחות עם כולם, אלא מפני שמצה חן ניצל, ושמו נח מוכיח עליו כי נח אותיות חן.

וְהִפְלָא ה' אֶת מַכּוֹתְךָ וְאֶת מַכּוֹת זַרְעֶךָ מַכּוֹת גְּדֹלוֹת וְנֶאֱמָנוֹת וְחֳלָיִם רָעִים וְנֶאֱמָנִים (פרשת כי תבא כ"ח נ"ט) צריך להבין מה השייכות של נאמנות למכות או לחוליים, ואפשר לומר שהעניין של נאמן היינו שהוא נאמן למשלחו ועושה רצונו, וכאן כיון שנשלחו ע"י הקב"ה על בני האדם, והאנשים יעשו כל מיני השתדלות להתרפאות ברפואה טבעית מבלי לחזור בתשובה, והמכות והחולאים לא יסורו מהם עד שיעשו תשובה, הרי שהם נאמנים לשולחיהם. (אור החיים)

טז תמוז תרצ"ה

רבי מנשה ב"ר ישכר בעריש זי"ע בעל אלפי מנשה מזידיטשוב

רבינו הרה"ק רבי מנשה אייכענשטיין מזידיטשוב בעל אלפי מנשה זי"ע נולד בזידיטשוב בשנת תרכ"ה לאביו הרה"ק ר' ישכר בעריש ווערעצקי בעל מלבוש שבת ויום טוב זי"ע בן הרה"ק ר' אלכסנדר יום טוב סענדר ליפא זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק אייזיק בעל פירוש מהרי"א מזידיטשוב זי"ע בן הרה"ק ר' ישכר בעריש זי"ע ב"ר יצחק אייזיק ראש שושלת זידיטשוב קאמארנא זי"ע מנכדי רבינו בעל תוספות יום טוב זי"ע, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת שיינדל ע"ה בת הרה"ק ר' מנשה רובין מראפשיץ זי"ע בן הרה"ק ר' אשר ישעי בעל אור ישעי זי"ע חתן הרה"ק ר' נפתלי צבי ראש שושלת ראפשיץ בעל זרע קודש זי"ע

רבינו הרב הגאון הגדול בו"ק חו"פ לדיק תמים, בעודו לעיר לימים כבר ילא שמו וטבעו בעולם על ידי התמדתו ושקידתו בתורה לילות כימים בעומקו של הלכה, ולא שם לבו מעולם לשום דבר רק כל יעשו וכל חפצו להגות בתורת ה'.

וסיפר שהתמדתו של רבינו בתורה היה בתשוקה עזה ונלהבה בדשפי אש שלהבת ה' אשר גם גשם ושלג וקור וקרה לא יכלו לכבות אהבתו לתורה, וגם בלילות של קרח וקפאון בלי שביב אש בתנור, ובלי אור הנר למד תורה לאור הלבנה.

רבינו היה חביב בעיני גדולי דורו וסיפר כשרבינו היה מגיע לעיר אונגוואר היה הולך לבקר אצל הרב דהעיר הגה"ק ר' יוסף אלימלך כהנא אב"ד אונגוואר זי"ע, הגאון היה עומד לפניו מלוא קומתו והיה מכבד אותו שישב על כסאו. (שיח זקנים)

וסיפר שאביו היה יושב בראש השלחן ומשני הצדדים ישבו בניו הקדושים הרה"ק ר' משה זי"ע ורבינו זי"ע ואמר בענוותנותו: איך זיץ צוישען צוויי גרויסע מענטשן [אני יושב בין שני אנשים גדולים] (שיח זקנים)

כשהגיע לפרקו בהיותו בן שבע שנים בלבד שידכו זקנו הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע עם הרבנית הצדיקת מרת שרה רעכיל ע"ה בתו של הרה"ק ר' יהושע מדזיקוב בעל עטרת ישועה זי"ע בן הרה"ק ר' אליעזר ב"ר הרה"ק ר' נפתלי צבי הורוויץ ראש שושלת ראפשיץ בעל זרע קדש זי"ע, ונישא בדזיקוב בשנת תרל"ח.

אחר נישואיו נתמנה לרב ומו"ץ בדזיקוב, ובהיותו סמוך על שלחן חותנו הוציא לאור בשנת תרנ"ה את ספרו הראשון אלפי מנשה על שולחן ערוך חושן משפט קולע אל השערה בפלפול וסברה ישרה.

בשנת תרנ"ז מינהו אביו למלא את מקומו ברבנות העיר ווערעצקי. וכעבור שנתיים נתמנה גם לראב"ד בריסק, וכדי לרצות את שני העריס היה שוהה בחורף בריסק ובקיץ בווערעצקי.

בריסק בשנת תרס"ה הוציא לאור את ספרו הנפלא תורת האשם, [האש"ם ר"ת הקטן מנשה אייכענשטיין] לאוהו גדולים וחכלו לקראתו כי חשף זרוע עזו בחכילות ובקיאות הפלא ופלא בענייני טומאה וטהרה.

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה נמלט רבינו לווינה בירת אוסטריה, משם עבר לגרוסוורדיין שם שהה אביו, ולאחר מכן חזר לריסק.

עם פטירת אביו בכ"א בניסן תרפ"ד במונקאטש, תקע אהלו של תורה בעיר מונקאטש למלא את מקומו כאדמו"ר מזידיטשוב ביחד עם אחיו הרה"ק ר' משה מסטרי זי"ע. בכך הפסיק לשמש כראב"ד ריסא, אך עליין המשיך לכהן ברבנות ווערעצקי עד שנתו האחרונה.

בהתנתו במונקאטש, הוציא לאור בשנת תרפ"ז את ספרו מטה מנשה על המועדים.

כאשר קמו ימי רעה זה כט"ו שנים שהיה נחלה במחלה אנושה וסבבוהו כמה טרלות ופגעי הזמן, בכל זאת לא נחו ולא שקטו רעיוניו רק הגה תמיד ברוחו הקדוש חידושי תורה וכמעט בכל לילה בקומו ממטתו כתב חידושי תורה חדשים לבקריס

ביום ט"ו תמוז תרל"ה לעת ערב הובא רבינו לביתו לעיר מונקאטש מווערעצקי שהיה שם שבועות אחדים לשאוף רוח לה, ובבוקר השכם ערב שבת קודש ט"ז תמוז ונסתלק לגנזי מרומים, הבשורה הרעה עשתה לה כנפים וכל העיר ומקומות הקרובים באו לתת לו כבוד האחרון ולא הספידוהו כי כן היה רצונו, ואמר במסל"ת לאנשי ביתו כי בין הצדיקים של גזע ראפשיץ לא היה המנהג להספיד ושר בעיניו ואינו רוצה שיספידו. ומנוחתו כבוד שם בבית החיים.

נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' חיים יוסף מהוקליווא הי"ד זי"ע שמילא את מקומו, הרה"ק ר' מתתיהו מדזיקוב הולשין זי"ע, הרה"ק ר' דוד מייכנשטיין זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ספרי רבינו

סגולת התורה

וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה (פרשת וישב ל"ט י"ב) כתב בספר נועם מגדים בפרשת שלח דתיבת ויצא לכאורה אך למותר דהוי סגי למיכתב וינס החוצה וכתב ששמע אומרים בו על פי מאמרם ז"ל דיוקנו של אביו ראה וזה מרומז בתיבת ויצא שנדרש נוטריקון וירא יוסף צורת אביו. ועיי"ש מ"ש הוא ז"ל עוד בזה דכתיב ויצא החוצה עיי"ש ולדעתי נראה עוד דהנה בפסוק שלפני זה כתיב וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ ואיתא במדרש ובילקוט ויבא הביתה לעשות מלאכתו יום שבת היה דכתיב כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלַאכְתּוֹ (בראשית ב' ג') ומה מלאכה הי' לו קורא ושונה מה שאביו למדו עיי"ש, ולפי"ז יש לומר שעל ידי שהיה יוסף אז קורא ושונה ניצל מאותה מעשה כי לימוד התורה הוא סגולת לפרוש מעריות וביאות אסורות (כמ"ש הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות איסורי ביאה פרק כ"ב). וזהו דכתיב גם תיבת ויצא כי בתיבת ויצא מרומז שעל ידי שהי' קורא ושונה נס החוצה וניצל מאותה מעשה כי יצ"א עולה מספר הראשי אותיות מחמשה חומשי תורה ומששה סדרי משנה.והאות ו' מתיבת ויצ"א רומז על לימוד כי מן ו' משם הוי' נמשך לאדם לימוד התורה וכמ"ש בילקוט חדש (ערך תורה סי' צ"ה). וגם יש להוסיף לרמז עוד על זה שהר"ת ו"ינס ו"יצא ה"חוצה עולים מספר טו"ב ואמרו ז"ל אין טוב אלא תורה שנאמר (משלי ד ב): "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" (מסכת אבות פרק ו') והס"ת ו"ינס ו"יצא ה"חוצה הם ס' א' ה' האותיות ס"א רומז על ס"א מסכתות כי ס"א מסכתות יש וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר זרעים והאות ה' רומז על החמשה חומשי תורה. (אלפי מנשה)

ממנהגי רבינו

בקבלת שבת כאשר הגיע ללכה דודי היה מכבדים איש אחד לשיר ולא הבעל תפילה. (זכרון משה)

נהג רבינו שלא הורשו לחסידיו להיות אצלו על חג הפסח בסדרו, ואמר: שפסח היא זמן להיות בבית. (נטעי גבריאל)

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

טז תמוז תקכ"ה

רבי דוד ב"ר ישראל זי"ע מאוסטראה תלמיד מרן הבעש"ט

רבינו הרה"ק רבי דוד הלפרין אב"ד ור"מ אוסטראה זי"ע נולד לאביו הרה"ק ר' ישראל חריף אב"ד זאסלאב ואוסטראה זי"ע, בן הגה"ק ר' אליעזר ליפמאן זי"ע בן הגה"ק ר' יצחק אייזיק הזקן אב"ד טיקטין זי"ע וחתן הגה"ק ר' יצחק הגדול אב"ד בראדי זי"ע בן הגה"ק ר' שאול אב"ד קראקא זי"ע בן הגה"ק רבי יהושע העשיל מקרקא בעל חנוכת התורה זי"ע בן הגה"ק ר' יעקב מלובלין זי"ע, אחים של רבינו היה הגה"ק ר' יצחק אייזיק הלפרין זי"ע אביו של הרה"ק ר' דוד יעקב אב"ד באליחוב זי"ע רבו של הרה"ק רבי הערש'לע מזידיטשוב זי"ע, והשני הוא הרה"ק ר' מרדכי אב"ד זאסלאב זי"ע והשלישי הוא הרב הגביר מ' יואל הלפרין ז"ל חותן הגה"ק הפלאה זי"ע

רבינו היה גאון עניו וחסיד תלמיד ממרן הבעש"ט הק' זי"ע יצב על התורה ועבודה, וכבר מלעירותו ניכר בו כי נולד לגדולות, ואף זכה לייצב בשלווה וניחן בעשירות מופלגת, ונתקיים בו תורה וגדולה במקום אחד.

בשנת תל"ח בערב ראש חודש שבט נסתלק אביו לגנזי מרומים ולפי הצוואת אביו נתקבל רבינו להיות ממלא מקומו בזסלב, וז"ל אביו ראשית דבר שאלתי ובקשתי מכל אלופי ראשי מניגי ויחידי סגולה הקהילה דפה זסלב שישמש בכיתרי אחרי, שיהיה אבד"ק וראש מתיבתא דפה ק"ק זאסלאב אחרי, בני הרב הגדול מו"ה דוד אשר נתמנה בכתב גלוי לכל והוא ת"ל ראוי למאלות את מקומי...

ובשנת תל"ז נתקבל רבינו לאב"ד אוסטראה, וכמנהג הימים ההם נתקבל אף כחבר בחברא קדישא, ובערך באותו הזמן נתמנה הגה"ק רבי אברהם משולם זלמן אשכנזי זי"ע בן הגה"ק ר' לבי אשכנזי החכם לבי זי"ע להיות לרב הקהל בק"ק אוסטראה, ובהיות רבינו היה תלמידו של הבעש"ט זי"ע ורבי משולם היה מתנגד גדול, נחליה העיר ובערה אש המחלוקת, והבעש"ט זי"ע ביקש מרבינו שלמען השלום יחזור לעיר אבותיו זסלב, ואכן בשנת תק"ו חזר לכהן כאב"ד זסלב.

זקן מופלג היה רבינו כבן מאה שנה, הכין לעצמו מקום קבורה בחלקת משפחת הלפרין בעיר זסלבליל אבל בכל זאת השתוקק להיות ספון בבית החיים באוסטראה, ונתגלגל הדבר שבשנת תקכ"ה הגיע לעיר אוסטראה ונסתלק שם בערב שבת קודש ט"ז תמוז ונקבר במעלה הקברים אשר למשפחת הלפרין אצל הגה"ק רבי יואל הלפרין זי"ע ובנו הגה"ק ר' מרדכי הלפרין זי"ע.

דברי צוואת רבינו הוא בספר דרכי ציון...

ונשאר אחריו בניו הק' הרה"ק ר' יצחק אייזק הלפרין זי"ע והרה"ק ר' יעקב בערש הלפרין זי"ע חתן הגאון הגדול ר' יחיאל אב"ד קאווולא והאדרני.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ספר דרכי ציון

אלה דברי צוואת הרב הגאון הק' יאל מיוה דוד בהרב הגי' הק' יאל מיוה ישראל הריף אבדקיק אזסלאב, בהגי' מויה אליעזר ליפמאן בהגי' מויה יצחק אייזיק הזקן אבדקיק טיקטין, ואתן הגי' מויה יצחק הגדול אבדקיק בראדי, בהגי' מויה שאול אבדקיק קראקא, בהגאון מויה רבי ר' יהושע מקרקאקא, בהגי' מויה יעקב מלובלין: אמים של הרב המחבר הלי' הרב הגי' הק' מויה ר' יצחק אייזיק אביו של הרהיג הק' מויה דוד יעקב הרב דקיק באליחוב, רבו של הרהיג ר' הירש מזידיטשוב זי"ע, והשני הוא הגהיק מויה מרדכי אבקיק אזסלאב, והשליש הוא הרב הגביר מ' יואל מותן הרהיק בעהמיית ספר הפלאה: וגם צוואת בנו המופלג בתורה ויראה הוותיק המפ' מויה ישכר בערש אתן הגאון הגדול המפ' המיד ושניו קיים מוהריל יחיאל אלהיה סגי' אביד וריש בקיק קאוולא וקיק אבקדני ילי'. ונוסף לזה מעט ריקוטי תורה דברי פי חכם וברוח קדשו הופיע נגת זקנתו מוהר ויראת הכם למען יהיו אמתותיו דוכבת בקבר זיעת. ותוספת הספר כאר היטב בדברי קדשו של המופלג מויה בערש הגיל אשר נאמרו בתוס לבב אחר צוואת אביו הגי' אלהיה. ואחר יראה הקודש ישיס אל לבו ויקר נפשו בעיניו להמנות לדבר מצוה זו אשר שעוסים עם המתים חסד של אמת ולהיות בכל קהלה ועיר מוזכרים חבר ידאים ומליצים. והבורה זו היא בקיק נתיסד בשני שני עמודי עולם הרב המוביח המפ' אלהיה, והגי' אחיד המפ' אלהיה ונקראת על שם מעבר יבק והם חזקו הגשים הבוסקים במצוה זו. ומי יתן אשר הסדן תיים הנלחים עליו להשתדל שיהיה במקום עירו תבורה זו ועד שיכולה בתרייתא שלמה לחוי ויאמה לבית הגיאלא, בלע המות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים אמן:

נדפס עפ"י רשעות שנת תקנ"ח אך מחמת שהרבתשונים בבר סבו תמו, וכדי לזכות את הרבים הוצאתי לאור עפ"י בנים

מצבות רבינו שנעקרו ע"י רשעים נערמו זו ע"ג זו

יז תמוז תש"ד [א]

רבי אברהם צבי ב"ר חיים מצהעלים הי"ד זי"ע ראב"ד קאפאוואר

רבינו הגה"ק רבי אברהם צבי אונגאר ראב"ד קאפאוואר בעל מחנה אברהם הי"ד זי"ע נולד ביום המיוחס ב' לחודש סיון שנת תרנ"ח העיר צהעלים לאביו הגה"צ ר' חיים מצהעלים זי"ע ולאמו הצדיקת חנה ע"ה

רבינו היה נחבא אל הכלים, לדיק גאון ומתמיד, החל בימי נעוריו הגה בתורה רוב שעות היממה בהתמדה ויגיעה. כמו כן נודע בעבודת התפילה שלו שהיתה בהתלהבות אש קודש, תקופות רבות היה מדוכא ביסורים.

כמו שכתב הרה"ק ר' יוסף גרינוואלד כ"ק אדמו"ר מפאפא בעל ויחי יוסף זי"ע: כאשר הזדמנתי עמו לפרקים נורלות נפלאתי מדביקותו בתורה הקדושה, ומלדקתו וחסידותו, ולמד עם תלמידי ישיבה מתוך יסורים גדולים ומתוך הדחק, וזה היה כל חיותו להרביץ תורה וירא"ת שמים, וכ"ק אדמו"ר הגה"ק זצ"ל לא זז מחבבו והשתעשע עמו הרבה בדברי תורה, והיה מתלמידי כ"ק דו"ז מו"ר הגה"ק בעל קרן לדוד זצ"ל, וגם הוא השתבח בו ובתורתו.

עוד לפני הכנסו לעול תורה ומצוות כבר החל ללמוד אצל דודו הגה"ק ר' אליעזר דוד גרינוואלד אב"ד סאטמאר בעל קרן לדוד זי"ע בעירו צהעלים. כשעזב הקרן לדוד את העיר בשנת תרע"ב, גלה רבינו לישיבת הגה"ק ר' שמואל רוזענבערג מאונסדארף בעל באר שמואל.

בשנות מלחמת העולם הראשונה שהה בעיר הבירה ווינא והסתופף בצל קדשו של הרה"ק ר' משה האלבערשטאם האדמו"ר השני בשושלת שינאווא זי"ע [כידוע לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה נמלט הרה"ק משינאווא לווינה, ושהה שם במחיצתו הרה"ק ר' חנה מקאלאשין הי"ד זי"ע] אחרי כמה שנות לימוד באונסדארף חזר ללמוד אצל בעל קרן לדוד זי"ע. לאחר שנות הלימוד הרבות נבחן במשך שבוע ימים אצל דודו בעל קרן לדוד, ובשנת תרע"ד הסמיכו להוראה.

וסיפר רבינו שרבו הקרן לדוד זי"ע בחנו על פה כל מסכת בבא בתרא עם לשונות הרשב"ם והתוספות כסדרן, ופרק חזקת הבתים בחן אותו כמה פעמים נזכר אדני וכמה פעמים רבא, כמה פעמים מלת אש, כמה פעמים מלת מים וכדומה. ואחר זה בחן אותו כל הלכות שבת וחלק א' יורה דעה עם הפרי מגדים ואחר כך יו"ד הלכות ריבית. וכשגמר הבחינה שנמשכה בערך שבוע שלם אז נתן לו היתר הוראה. ואמר לו: עכשיו אתה יכול ללכת בטח כי ה' הטוב יהיה בעזרך בזכות התורה הקדושה שלמדת בהתמדה כה רבה. (רשומים בשמך)

כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת מרת חוה לאה הי"ד ע"ה בת הגה"ק ר' יצי הכהן לווינשטיין מק"ק בעלעד זי"ע ולאחר נישואיו התגורר בעיר בעלעד שם למד יחד עם הגאב"ד ר' יואל סג"ל פעלנער זי"ע, ואמר רבינו שלקח מהגה"ק ר' יואל דרך לימודו איך להתעמק ולהתייגע בלימוד על הדף בתכלית הפשט ואיך להתמסר לתורה הקדושה.

בהסכמת רבו עבר לקאפאוואר שם הקים במאמץ אדיר מוסדות חינוך, תלמוד תורה וישיבה, בעיירה זו סבל מאוד מפורקי עול שביקשו לקרר את אור היהדות והתורה ולא חת מפניהם.

רבינו הסתופף בצל הרה"ק ר' חיים אלעזר שפירא בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע. וסיפר בנו הגה"ק ר' יצחק שלמה גאב"ד חוג חתם סופר בני ברק ולאש ישיבת מחנה אברהם בעל השו"ת רבו עבר בני ברק ולאש ישיבת מחנה אברהם בעל רשומים בשמך זי"ע, זוכרני מעשה שהיה ביומא דשבתא ב' באדר תש"א, אבי הק' זי"ע שוכב את משכב בהרים, לפתע קפץ ממטתו ונכנס לבית מדרשו בפחד ובבהלה גדולה, ואמר לי: שמור ורבו בעל מנחת אלעזר זי"ע נתגלה אליו בחלום וגער בו: כלום יתכן הדבר שהגה"ק בעל ויגד יעקב מפאפא זקוק לרחמי שמים מרובים ואילו אתה שוכב לישון? תיכף קום עלי לאסוף מהר עשרה לאמירת תהלים במנין, אמנם במושש"ק הגיעה הידיעה המרה, על הסתלקות הגה"ק מפאפא לשמי רום. (רשומים בשמך)

סגולה להינצל ממיתה משונה

סיפר בנו הגה"ק ר' יצחק שלמה גאב"ד חוג חתם סופר בני ברק וראש ישיבת מחנה אברהם בעל רשומים בשמך זי"ע: בעלות הכרות הגרמני ימ"ש על יהודי אונגארן הוציא אבי הק' זי"ע כרך גמרא ווארשא מארון הספרים, תלש מתוכו את דפי מסכת כריתות ומסרה לידי, ואמר לי: הכניסה לכיסך ולמד גמרא זו ובעזרת השם יתברך תנצל ממיתה משונה, וצוני: שאם אוכל, אשנן תמיד מסכת כריתות, וכן אם יש בידי שאלמדה ברבים. (רשומים בשמך)

סגולה לבנים טובים

כתוב בתורה: בָּנָנוּ זֶה סוֹרֵר וּמֹרֶה, אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקֹלֵנוּ. (פרשת כי תצא כ"א כ') הדברים ידועים, שגידול בן סורר ומורה הוא תוצאה מכך שאינו שומע בבית הוריו את קול התורה, הקול של לימוד מימרות אביי ורבא, וקול התפילה, וזהו כוונת הכתוב: איננו שומע הקולנו.

מתורתו של רבינו

רגיל היה לומר לבחורי ישיבתו: מטרת הלימוד בישיבה היא לקבל מן הרב את הדרך הלימוד הנכון, כי את הארבעים או חמישים דפי גמרא שלומדים בישיבה במשך הזמן אפשר ללמוד גם בבית רק תכלית הישיבה היא לקבל דרך הלימוד.

וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹקיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ (פרשת ואתחנן ו' ה') לכאורה קשה איך אפשר לצוות על האדם לאהוב את השי"ת, הרי זהו דבר התלוי בנטיית והרגשת הלב? וביאר רבינו: שלכן תקנו ברכת הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה: קודם קריאת שמע בשחרית, ובערבית אנו חותמים: אוֹהֵב עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה: שמזה אנו רואים גודל אהבת השי"ת אל בני ישראל שבחר בהם, וכמים הפנים לפנים, יכולים אנו לקבל על עצמינו אהבת ה'.

בפיוט הנשגב והנורא שאומרים בקדושת ראש השנה שחרית, מסיים: ויושר יליצו בעדינו חיות אש. לכאורה מדוע דוקא חיות אש יליצו בעדינו? הנה איתה בשם האר"י הקדוש זי"ע על הפסוק: וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב כְּמַרְאֵה הַבָּזָק (יחזקאל א' י"ד) דהקב"ה מצוה לחיות הקודש לרדת לארץ, אך הם ברוב זכות קדושתם אינם יכולים לסבול את עכירות הגשמיות של העולם הזה אפילו לרגע קט, ומיד הן חוזרות ועולות שוה לרקיע, אך מפני צווי הקב"ה הן מוכרחות לרדת שוב לארץ, וחוזר חלילה, וזה כוונת הכתוב: והחיות רצוא ושוב. ולפי זה יובן כמין חומר מדוע דייקא ויושר יליצו בעדינו חיות אש, דווקא הן החיות יליצו בעדינו, דהרי החיות אינן יכולות לשהות כאן בעולם הזה אפילו רגע אחד, אם כן אין פלא על הנשמה החצובה מתחת כסא הכבוד, שנצטותה להיות בגוף במשך ק"כ שנה, שהיא מתגשמת כאן בעולם העכור וחוטאת. (רשומים בשמך)

יז תמוז תש"ד [ב]

רבי אברהם צבי ב"ר חיים מצהעלים הי"ד זי"ע ראב"ד קאפאוואר

רבינו הגה"ק רבי אברהם צבי אונגאר ראב"ד קאפאוואר בעל מחנה אברהם הי"ד זי"ע נולד ביום המיוחס ב' לחודש סיון שנת תרנ"ח העיר צהעלים לאביו הגה"צ ר' חיים מצהעלים זי"ע ולאמו הצדיקת חנה ע"ה

כאשר החושך כיסה ארץ בשנות הזעם, השואה האיומה, הובל יחד עם משפחתו ובני קהלתו לגיטו בעיר שאפרלאן ומשם לאושוויץ, וביום המר והנמהר י"ז לחודש תמוז קיבלו את השם במותם כשהועלו הוא עם זוגתו וחמשת ילדיהם על המוקד הי"ד.

וסיפר הרה"ק ר' שמעון ישראל פאזען אב"ד שאפרלאן זי"ע שהיה אוהב דבוק מאת לרבינו, כאומר היה רבינו בגיטו שאפרלאן, ויום אחד או יומיים לפני שהובילו אותו לאושוויץ קרא רבינו לשניים מתלמידיו ואמר להם: שמאוד היה רוצה לטבול במקוה מים, והתלמידים הנ"ל אמרו לו: כי זה בלתי אפשרי במצב כזה והמקום הזה כי איפה נמצא כאן מקוה מים, ואמר להם שהוא מבטיח להם עולם הבא שילכו ויחפשו איזה בור עם מים שיוכל לטבול בו, והם הלכו ומצאו למטה בתוך אחד המרתפים של הבנין הבלתי גמור איזה בור שבו היו ממיסים סיד לבנין, ובמשך הזמן התאספו שם מים בתוך הבור, ותלמידיו הנ"ל הורידוהו לטבול בתוך הבור, וטבל שם, והנה בהיותו עוד בתוך הבור הזה, אמר לאחד מתלמידיו הנ"ל שילך מהר ויקרא את ידידו ורעו הגה"ק אב"ד דק"ק שאפרלאן. [שהיה גם הוא בתוך אותו הגיטו] הרה"ק משאפרלאן בא מיד ומצא את רבינו בתוך המים, ואמר לו רבינו שרוצה לומר לו איזה דבר אבל בתנאי שלא ישאל אותו קושיות על דבריו, ואמר לו שידע שזה טבילתו האחרונה במקוה מים בחיים חיותו, והטבילה הבאה תהיה בנהר של אש. והרה"ק משאפרלאן אמר לו בהתרגשות רבה: איך אתה מדבר דברים כאלה הרי אמרו חז"ל (מסכות ברכות ה') אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים! על זה השיב רבינו לו: כי ידועים דברי האור החיים הקדוש בפרשת ויחי (מ"ז כ"ח) על הפסוק: פַּסְקִיר פָּנֶיךָ יִבָּהֲלוּן תְּסַף רוּחָם יִגְוָעוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן (תהלים ק"ל כ"ט) כי יהודי עובד ה' לפני שהולך מזה העולם מקבל תוספת נשמה, על כן לא ישאלהו קושיות. [וז"ל האור החיים: ולא נקרא בשם ישראל כל זמן היותו בארץ מגרים, עד עת שקרבו ימיו למות, אז נקרא שמו ישראל לגד תוסף רוחם, והוא סוד הגדלת נפש אדם בעת מיתתו. עיי"ש באורך] ואמר לו כדברים האלה: תדע לך שיש לנו עשרה ילדים, חמשה הקטנים ילכו אתנו על קידוש השם וחמשה הגדולים ישארו בחיים, ובקשה אחת יש לי אליכם כי היינו אוהבים נאמנים בעולם הזה ועל סמך אהבה זו אני מבקש, שכאשר חמשה הגדולים יחזרו חיים אחרי המלחמה יעמוד לעזרתם שיוכלו תיכף להתחתן, ויאמר להם בשמי: שבקשה אחת לי אליהם: שתיכף יתחתנו לא יהיה לפני עיניהם רק דבר אחד שאלו היינו בחיים אם היינו מסכימים לשידוך, וזו צוואתו ובקשתו האחרונה אליהם. (רשומים בשמך)

ארץ אל יכסה דמם ואל יהיה מקום לזעקתם עדי עד ישקיף ה' וילאה בארת עמו ויגאלנו ברחמיו שנית לעיני כל חי בביאת גואל צדק בב"א

וסיפר שרבינו עד זיבולא בתרייתא היה עובד את השם יתברך שמו במסירות נפש ממש, עוד בגיטו במצבים בלתי אנושיים אמר שיעורים ברבים, ולעצמו למד הלכות מסירת נפש וקידוש השם. וכמו כן כאשר הובילו אותו לגיא ההריגה לאושוויץ לקח עמו איזמל של מילה, כי היה מהדר במצות המוהלות, וביום שבת קודש האחרון לימי חייו עלי אדמות, יום שבעה עשר בתמוז היה, ובבוקר כאשר היו כבר באושוויץ ועוד לא הוציאו אותם מקרונות הרכבת, ושם בתוך הקרון נמצאה אשה אחת מנשי קהלתו ויום שמיני לילדתה היה, ושם הקרון מהל את הילד הרך וקרא לו שם בישראל ואמר על הילד הרך: שילך לקידוש השם מהול כיהודי.

נשאר אחריו בניו הגה"ק ר' יצחק שלמה גאב"ד חוג חתם סופר בני ברק וראש ישיבת מחנה אברהם בעל רשומים בשמך זי"ע, הגה"ק ר' שמואל אפריים זצמן אונגאר דומ"ץ שיכון סקוורא זי"ע הר"ר זצמן ז"ל גבאי אצל כ"ק אדמו"ר מסקוורא, הר"ר מיכל אונגאר. הבחור מנחם עזריה הי"ד

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ספר
מחנה אברהם
חדושי הלכות
על מסכת
ביצה
חברו הגה"צ החסיד הפסורסם
רבי אברהם צבי אונגער הי"ד
ראב"ד קק קאפ"וואר עהנמ"ר
זצ"ל

משניות
מסכת
מקואות
עם פירושי הראשונים
הר"מ ר"ש והרא"ש ז"ל
מחנה אברהם
עם קונטרסי
צבי לחיים
בסוף כל פרק הבאר מדרגות השיש
המתאמצים מן המשניות של מסכת זו.
כל אלה חברו ע"י הגה"צ החסיד הפסורסם
רבי אברהם צבי אונגער הי"ד

יז תמוז תרמ"ו

רבי חיים צבי ב"ר דוד יהודה לייב זי"ע בעל עין הבדולח מאונגוואר

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הגה"ק רבי חיים צבי מאנהיימער בעל עין הבדלח אב"ד אונגוואר נולד בשנת תקע"ד בעיר פישטיאן לאביו הגה"ק ר' דוד יהודה לייב מאנהיימער זי"ע ולאמו הרבנית הצדקת מרת שינדל ע"ה

רבינו היה גאון אדיר משנתו זך ונקי, מפורסם לחריף עצום יורד לעמקי יש התלמיד, דרך לימודו היתה בהתעמקות נפלאה ובחריפות יוצאת מן הכלל (עצומו של אדם) והיה לדיק תמים ואיש אמת ומאס ברבנות, והיה סוחר ועסק בעסק ברענעריא יין שרף על שבאו עליו שודדים י"ב אנשים בלילה ולא להורגו וליקח ממונו, והוא היה גבור חיל ובעל קומה ולחם עמם והכוהו עד שנעשה כבד פה, ונטלו כל הונו, ורלה שמן השמים פסקו עליו להיות רב.

בתחילה היה אב"ד שאטעלסלארף ואחר כך בווערבוי שם מילא מקומם רבתיו הגה"ק ר' יעקב קאפיל חריף אלטעמקונשטאדט בעל חידושי יעב"ץ זי"ע והגה"ק ר' בנימין זאב וואלף לעווי בעל שערי תורה זי"ע, ובשנת תר"ל נתקבל לאב"ד אונגוואר אחר הסתלקתו של הגה"ק ר' מנחם מ"ש זי"ע בו' כסלו. והתקבלו אליו בחורים מופלגים, ומגדולי תלמידו היה חותנו הגה"ק ר' ברוך רייכפעלד דומ"ץ אונגוואר זי"ע הגה"ק ר' יוסף חיים זאנענפעלד אב"ד ירושלים זי"ע הגה"ק ר' נתנאל הכהן פריעד אב"ד אויווילאש בעל פני מבין זי"ע הגה"ק ר' שלום גאלדבערגער אב"ד סוואליעווע זי"ע הגה"ק ר' יעשעיה הכהן רובין אב"ד מיהאיפאלווא זי"ע הגה"ק ר' קאפיל בלוי אב"ד ווערבוי זי"ע הגה"ק ר' עמרם פישער אב"ד ייונק זי"ע הגה"ק ר' יצחק קאפף דומ"ץ ערלוי בעל לקיטת יצחק בן אברהם זי"ע הגה"ק ר' בנימין גאלדבערגער מעיר באטאלרקעס זי"ע הגה"ק ר' יוסף אלימלך כהנא אב"ד אונגוואר זי"ע הגה"ק ר' ישראל ברלדי דומ"ץ מיהאלאוויטץ בעל איש ישראל זי"ע הגה"ק ר' חיים ברלדי אב"ד פרלג זי"ע הגה"ק ר' דוד בערים עלפאנט זי"ע הגה"ק ר' פנחס הלוי בילליטצער אב"ד סערענטש בעל גבעת פנחס זי"ע וגם הרה"ק ר' אהרן ווייס מבענעדקוויץ בעל מדרש אהרן זי"ע נסמך לרבנות על ידו.

רבינו היה תלמיד מהגה"ק ר' קאפיל חריף בעל חידושי יעב"ץ זי"ע ואחר כן למד בישיבת הגה"ק ר' בנימין זאב וואלף לעווי בעל שערי תורה זי"ע על כי בעת היותו קולס שנעשה בר מצוה ואז נכנס לישיבת הגה"ק ר' משה סופר בעל חתם סופר מפרעשבורג זי"ע ונעשה תלמידו מובהק, ורבו היה מחבבו מאוד ולמד שם עד שהגיע לפרקו ונשא לאשה בת גביר אדיר מק"ק גרופע אשר הבטיח לתת לו אחוזה על שלחנו כמה שנים וגם נתן לו הון רב לנדוניא.

כל השנים שהיה רבינו אב"ד באונגוואר משנת תר"ל עד יום פטירתו לא היה שום ילד חולה באסכרה ואחרי פטירתו היה המגיפה בין הילדים רח"ל כמקדם, והוא דבר פלא שאפילו הרופאים הנכרים אמרו שהוא דבר פלא.

הרבה אנשים באו לרבינו בעת צרה שיתפלל בעדם או בעד חולה ולו ליתן לו קוויטעל ופליון, אבל רבינו ירא שיבטלו אותו מתורתו ועבודתו לא רצה ליקח מהם רק בירך אותם וברכתו לא שב ריקם.

פעם אחת בערב יום הכיפורים בא איש אחד לרבינו עם שאלה, ודפק בדלת ביתו ואין קול ואין עונה, על כן נסה לפתוח הדלת ורואה את רבינו שוכב על הארץ בפישוט ידים ורגלים בוכה מאוד, ופחד מאוד שקרה איזה אסון בבית רבינו, והתחיל לצעוק מה זה רבינו? אמר לו רבינו בגודל ענותנותו: האם שכחת כי מחר יום גדול ונורא ואיך אעמוד בדין לפני הבורא ברוך הוא ואני מלוכלך החטאים ופשעיו! והאיש בשמעו כזאת מפה קדשו גם הוא נחרד מאימת יום הדין והתחיל לבכות במר נפש.

איש אחד שהיה שמש בבית מדרשו נשתגעה בתו היחידה ר"ל וכל יום בא אל רבינו בבכיה שיתפלל בעד בתו שתשוב לאיתנה, אבל רבינו יעץ אותו שיסע אל לדקי הדור לבקש שיתפללו בעדה כי הוא איננו בעל מופת, אבל האיש לא רצה להרף ממנו, כי אמר שרבינו גם כן יכול להתפלל בעדה והוא בטוח שיקובל תפלתו, ופעם אחת ריחם על העני הזה וקרא אתו לחדרו ואמר לו: אם יתן לי תקיעת כף שלא יגלה סודו לאיש אחר, אז יתפלל בעד בתו, כי מתירא פן יבאו הרבה אנשים בבקשות כאלה ויבטלו אותי מלימודו. האיש נתן לו תקיעת כף, ורבינו הבטיח לו שבבואו להיתו ימצא את בתו בריאה ושלימה, וכן היה. והגה האיש לא גילה הסוד הזה לשום אדם, רק כאשר נסתלק רבינו בעת הלויה סיפר את זה בשבחי רבינו.

בשנת תרמ"ו עזבוהו כוחותיו ובכל זאת לא הרגיש בעצמו שום חולי, והרופאים יעצו לו להנפש מהמון טרדותיו ולתכלית זה פנה אחד מבעה"ב החושבים מפה את הבית שבכרמו למען יקב שם רבינו בימות הקיץ וביום ט"ז תמוז לפנות ערב נסע רבינו בעגלה אל הבי הכרמים לשבת שם אמנם תכפוהו מיד יסורי מות ל"ע ופתאום כבה נר ישראל ויגוע וימת ויאסף אל עמיו בי"ז תמוז תרמ"ו. ומנוחתו כבוד בבית החיים אונגוואר.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

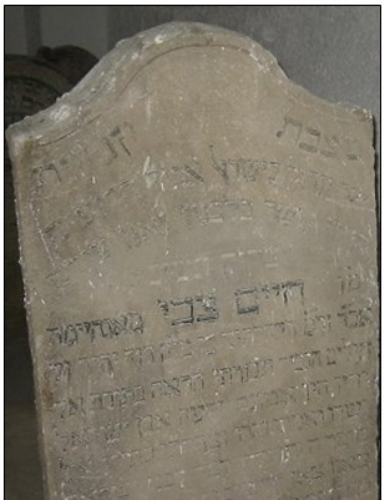

מתורתו של רבינו זי"ע

בפ' בא: מי ומי ההולכים, ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך וכ"ו כי חג ה' לנו, וי"ל ע"ד הלצה, כי נמצאו שני כתות בנ"י בענין גידול הבנים. כת אחת מגדלת בניהם לתורה בנעוריהם עד שהוא בן י"ב או י"ג שנה ואח"כ מחנכו לעבודה ועוזב לגמרי לימוד תורה כי אמר די בזה וטוב תורה עם ד"א. וכת אחרת היא להיפך כי מנעוריהם מלמדים אותם לשונות הגוים וחכמתם כי אמרו שצריכים לחנכו שיהי' גבר בגוברין ויהי' ביכלתו להספיק לעצמו מזון ואח"כ כשיתגדל מחנפו קצת גם בתורה כי אף שהוא מקטני אמנה בכ"ז קצת אמונה יש בלבו ורוצה לצאת ידי שניהם. ובאמת ב' אלו דרכים בחזקת סכנה ולא זה הדרך ישכון אור ה' כידוע לכל בר ישראלעסהר לבב באמונה ובטחון ואהבת התורה, והנה כאן שהישראל בקשו מפרעה שיניחם ללכת במדבר לעבוד את ה', שאל אותם פרעה: באיזה בחינה הנכם אתם מאלו ב' בחינות הנ"ל, וזה אמרו מי ומי ההולכים אם הנערים או המגודלים כבר והזקינו? והשיבו משה רבינו: כי אין לשאול בזה כי הלא אם גם ישנם בתוכינו ב' כתות אך לעומת משתה ושמחה ולחוג הכל הולכים, כי זה הכל מחזיקים. כנראה גם בימינו גם כן בהגיע איזה משתה ושמחה אז הכל שם, וזה אמרו בנערינו ובזקנינו נלך כעת כי הלא חג ה' לנו וחג הכל אוהבים לחוגג.(אשי ישראל)

יח תמוז תש"ד

רבי אהרן ב"ר יוסף הי"ד זי"ע בעל פאר אהרן אב"ד באניהאד

רבינו הגה"ק רבי אהרן פרעסבורגער אב"ד באניהאד בעל פאר אהרן הי"ד זי"ע, אחי הגה"ק ר' מיכאל ראב"ד פאפא הי"ד זי"ע. נולד ערב שבועות שנת תרל"ו לאביו הגה"ק ר' יוסף ראב"ד מאטערסדארף בעל תפארת יוסף זי"ע בן מוה"ר בצלאל פרעסבורגער ז"ל, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת בילא קראסל ע"ה בת הגה"ק ר' אהרן זינגער מסנגרוהט בעל תפארת אהרן זי"ע בן מוה"ר יצחק ראש הקהל צעהלם ז"ל

רבינו נולד לחריף עצום וגאון הגדול המפורסם בכל קצוי ארץ, לדשן מוכשר ומנהיג, חסיד ועניו לדיק תמים, סיני ועוקר הרים.

וסיפר שפעם אחת נסע רבינו עם אביו הר' מרחץ וועסלוי שעל יד וויען, שם נפגש אביו עם הגה"ק ר' שנאור זלמן פרלקין אב"ד פלאלק לובלין בעל תורת חסד הנקרא הגאון מלובלין זי"ע, והשתעשע אתו בפלפולי לתורייתא במשך כמה שעות, ואמר הגה"ק בעל תורת חסד: שלא האמין למצוא במדינת אונגארן גאון כזה, אחר כך בתן את רבינו שהיה אז צעיר לימים והתפלא מאוד על חריפותו, ואמר עליו: מובטחני בו שיהיה למורה הוראה בישראל, וכאשר נפרד רבינו עם אביו ממנו ליוותו הגה"ק בעל תורת חסד כברת ארץ של שני קילומטרים וקהל רב הלך אתם. (תפארת יוסף)

רבינו למד בצעירותו בישיבות הגה"ק ר' יעשעיהו זילבערשטיין אב"ד ווייטצען בעל מעשי למלך זי"ע ואצל הגה"ק ר' שמחה בונם סופר אב"ד פרעשבורג בעל שבט סופר זי"ע מסופר כי רבו בעל שבט סופר זי"ע אמר עליו כי הוא פאר תלמידיו, ולא קם תלמיד כמותו.

כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת מרת גיטל ע"ה הי"ד בת מוהר"ר חנניה בערגער ז"ל. אחר חתנתו עסק במסחר, ופעם אחת עבר דרך אונסלאקה והתעשע עם אביו בשעשוע לתורייתא, כאשר נסע משם, נכנס אביו לבית מדרשו ואמר: זהו גלות השכינה, אם גדול כמותו מוכרח לעסוק במסחר. (תפארת יוסף)

רבינו דר בעיר בנפיהוניאלד, ואחר כמה שנים נתקבל לרב לחברת ש"ס בק"ק פאפא, ואחר כן לאב"ד באניהאד, שעל שמה הוא נקרא עד היום. ניהל ישיבה שם ונתן לתלמידיו שיעורים חריפים ועמוקים, כל יום במשך כמה שעות בענייניס שונים. והוא התפרסם כפוסק משיב הלכה וכדיין היורד לעומקה של ההלכה, והיה לכתובת מרכזית לשאלות הלכתיות בענייני ליבור ולענייני הפרט.

פעם ביקר רבינו בעיר פאפא אצל אחיו הגה"ק ר' מיכאל פרעסבורגער לאב"ד פאפא הי"ד זי"ע, ואז נסע הרה"ק ר' אברהם יהושע מנאסאד זי"ע לדך עיר פאפא, אמר חבר אחד לרבינו שילכו לקבל פני הרה"ק מנאסאד, אמר רבינו: חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת, וחסידים של היום מבטלים את הזמן כשעה, כשתי שעות, ושלוש, ואין לומדים כלל [און היינטיגע חסידים פארברענגען די צייט איין שעה, צוי שעה, דריי שעה, און זיי הייבן נישט אן צו לערנען] אבל בסוף הלכו לקראתו. כשהגיע למסילת הברזל, עלו לקבל שלום מהרה"ק מנאסאד. תיכף כשניגש אליו רבינו אמר הרה"ק מנאסאד: חסידים הראשונים היו שוהין וכ"ו היינטיגע חסידים וכ"ו כל המימרא שאמר רבינו לחבירו, ונתפעל רבינו מאוד מרוח קדשו של הרה"ק מנאסאד, וביקש ממנו שיתן לו הוראה. אמר הרה"ק מנאסאד: לתת הוראה לריכין לעיין. אמר לו רבינו: כבודו מתכוין לדברי הרמ"א באחד מתשובותיו שכותב כן? אמר לו הרה"ק מנאסאד: התכוונתי באמת להרמ"א הנ"ל, ובעבור הדבר הזה אתן לך הוראה. (שיח זקנים)

נספה בשואה עם אשתו ובניו ה"ה שאול, אברהם, בצלאל, משה, פנחס, זעלדא ובעלה הגה"ק ר' שמואל שוואלרן הי"ד, וכביס מבני קהילתו באושוויץ בי"ח תמוז תש"ד

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ארץ אל יכסה דמם ואל יהיה מקום לזעקתם עדי על יקיף ה' וילחם בלרת עמו ויגאלנו ברחמיו שנית לעיני כל חי בביאות גואל לדק בב"א

הסכמות מרבינו

בית יום ב' לסדר לשון תתי' שנת נאולה שליטה יהי' בטחה לשק בה באניהאד הע"א.

שפעת שלום וברכה, מרבי ובחשבה, יעלה ויבא על **ראש שיב** הבני הנים בתייש, מרה ושמרד עיקים אמונתו בזקנים, אמרת ה' צוטה צוטי אותות שבתן בבא העולם, מצדק כסף תמר כי בראשית נטי מאבר, כי בדבר ה' **שמים** נעשו נאבר, וה' לו הנן לאמו באותות בראשית כל הבריה מבנה ושבע מעות דרבנן כבנין בתר, כי זכה לבתי תורה ובתי שם טוב עולה על נבדים, בקצות מוחדר ידושע ובים ני אנן יקר בקק באנשי הנאר יצו.

אחרשה"מ ושלתחתיק אהובי ידידי שלישיא אל נא **תשית** עלי חטאת על אשר אהיתי מבהבי עד הלים האמנן לי באמת כי כאשר קבלתי החומר שלך הנצחי בו מעם דבר שם נביר שם בראשי כל עמו כי אין לשקר גדול בעבי שבחות הבלל וצחות הפרס כמה **הרשתקאות** דעדו עלי ושוכן .מאלוי שאין בכלתי למלאות בקשתך לבקר על כל דברך מראשו עד בסיבא ובכל זאת פרסמתי מכל לדון על הבלל וכל רואי יעידון שעבודה גדולה הוא להבינא **משישה** אחותה רבו על כל התייבן מעות ושבע מצות דרבנן, ישב כתך וחלך לאורייתא וה' השב **ישלא** משאלותיך לטובה שהבל להש"ע מעיניתיך הצה וקשנן ובינא לשלם בסיור מלא. ידידך האמנן הדשב ומצאה **ישרות** ישראל בטהרה דרן ברכת בחים.

אהרן פרעסבורגער
אבד דק"ק באניהאד הע"א

הסכמת

הרב הגאון הגדול המפורסם בכל קצוי ארץ חסיד ועניו צדיק תמים ל"ר ישרת סיני ועוקר הרים בחדרי בשדרים בשרים מרה"ר **אהרן פרעסבורגער** שליט"א אב"ד דק"ק **באניהאד** יע"א.

שהבטים לבבר אחיבי ידידי הרבנו הגדול בחריש חסיד ועניו ליר ישרת ובר ובר מרה"ר משה חיים שטראהלי נ"י אבן ישרת בקיק מרומם יע"א.

אחדשה"מ באתי לחודיעך שהסתבר היתר עם איתנו עלים לתרוצה דברי מוסר. ובאין בחאה לבנין. זאת הברכה אשר הנה אחריו אבדך הרב האחרון צדיק תמים מרה"ר יחיאל שטראהלי נ"י. הנערא בפי כל ר' יחיל מ"ילדער ובל. קבלתי על נפש. כי עלה בראשי שמחה לחדשים קבץ מדברי הקדמונים אשר בחמת כל דיבורי חיבורי מבאנא את כל הנימים שבלא אינו. ואלהיהם את האדם לאחבה הבורא יתב"ש מדי לנוסת את הרבים ובם שיהי לתועלת נשמתי הטהורה. שיהי שמחתי דובבות בקבר.

אמנם אחובי ידידי נ"י. מאד הבחתי אליך. הלא אנשים אחים אנחנו ואחה מכיר הישב את מעשים שרבי אליהו אליהו עוד לחיות מן הסכיסים. ובפרט שדברי אבדך הצדיק אינם צדיקים לשים הסכמה כי שמר הטוב נדיב בשעריה. ובאמת הבחתי אותו הישב כי תרבה מעשים ובחבר הסתמעת עמו בשעשועי ראורייתא ואר אז ראיתי את גדול בקיאתו בשיש הסתמעתי בחיבור הדברים. ואשר ציב. הקהתי חזקה שאתבבי בי בכל אחר ואחר בדאי יחיי לו לאחיעוני ולאחיעמר בחתשת הטאר. ויבנו אותו ממר בכמה מלא לחבים בתקה אל חוד בחיים. וחזקת הסתבר הצדיק ובל יעמדו לחם שיתבבדו מפקוד הבריבה. בארץ הנם ידידך הטהב לבבדי והעדה מה קיק באניהאד יבא יום זה לשדר .בכל ארץ אחיתכם באולה תתנו לאדיבי בשנת ישועה ורחמים לשיב.

אהרן פרעסבורגער
אבד דקה"ק באניהאד

מתורתו של רבינו

וַיֵּרֶא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם. (פרשת וירא י"ח א') פירש רש"י: לבקר את החולה (מסכת בבא מציעא פ"ו) אמר רבי חמא בר חנינא יום שלישי למילתו היה ובא הקב"ה ושאל בשלומו. יש לפרש על פי דברי חז"ל דתניא ר' יוסי בן פרטא אומר משום ר' אליעזר אין מבקרין לא חולי מעיים ולא חולי העין ולא מחושי הראש בשלמא חולי מעיים משום כיסופא אלא חולי העין ומחושי הראש מאי טעמא משום דרב יהודה דיבורא קשיא לעינא ומעלי לאישתא (מסכת נדרים מ"א) וכן פסק המחבר (שלחן ערוך יו"ד סימן של"ה סעיף ח') אין מבקרין לא לחולי מעים ולא לחולי הראש, וכן לכל חולי דתקיף ליה עלמא וקשה ליה דיבורא, אין מבקרין אותו בפניו, אלא נכנסין בבית החיצון ושואלין ודורשין בו. והנה כתוב: וירא אליו ה', והוקשה לו לרש"י: למא לא נאמר מה דיבר אליו? ולכן מפרש רש"י: לבקר את החולה, שהדיבור קשה לו, ואם תאמר: הלוא עד יעקב אבינו לא היתה חולשה בעולם? יום שלישי למילתו היה, ולא חולי סתם. (תפארת יוסף)

מסורה: וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע (פרשת משפטים כ"ד ז') וְהָיָה עַל אַהֲרֹן לְשָׁרֵת וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי ה' וּבְצֵאתוֹ וְלֹא יָמוּת (פרשת תצוה כ"ח ל"ה) וְנִשְׁמַע פִּתְגָם הַמֶּלֶךְ (מגילת אסתר א' כ') דהנה התוספות כתבו על הא דאיתא כפה עליהן הר כגיגית. (מסכת שבת ע"ח) ואף על פי שכבר הקדימו נעשה לנשמע, שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה מיצאתה נשמתן. והא דאמר (בפרק קמא דמסכת עבודה זרה דף ב') כלום כפית עלינו הר כגיגית, דמשמע דאם היה כופה עליהן לא היה להן תשובה, והכא אמר דמודעא רבא לאורייתא, היינו על מה שלא קבלוה, אבל מה שלא קיימוה איכא תשובה. והרשב"א מתרץ באופן אחר. דלכאורה קשה, וכי לא שייך דינא דמלכותא דינא, אם הקב"ה מצוה, כמו במלך בשר ודם לכל הפחות? אלא שזהו רק כשהמלך אינו מחלק בין עבדיו, אבל אם הוא גוזר על מקצתם ולא על כולם, לא שייך דינא דמלכותא דינא. ולכן גבי בני ישראל שייך מודעא רבה לאורייתא, מכיוון שרק עליהם כפה הקב"ה ולא על כל ברואיו. אבל אם היה כופה על כל אומות העולם, אין כאן מודעא רבה לאורייתא, מכיוון שיש כאן דינא דמלכותא דינא. זוהי כוונת המסורה: כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. וקשה אם כן למה כפה עליהם את ההר? אלא שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה וישמעו הקולות והברקים. ונשמע קולו בבאו אל הקדש, אם כן יש לנו מודעא רבה לאורייתא. ושוב קשה קושיית התוספות ממסכת עבודה זרה, דמשמע דאם היה כופה על האומות לא היה להן תשובה? ויש לתרץ כרשב"א, שאז: ונשמע פתגם המלך בכל מדינות מלכותו, ואם כן שייך דינא דמלכותא דינא, ואין כאן טענת מודעא רבה לאורייתא. (בית ישראל)

טעם שאין נותנים לחתן לגמור דרשתו, כדי שלא לבייש את מי שאינו יכול לדרוש; ויש לחשוש, שמא עם הארץ הוא החתן - ואם כן, אין כאן סעודת מצוה אלא סעודת הרשות. והנה מבואר ברמ"א, הלכות חנוכה (סימן תר"ע סעיף ב): ויש אומרים, שיש קצת מצוה ברבוי הסעודות - משום דבאותן הימים היה חנוכת המזבח (מהר'א מפראג). ונוהגין לומר זמירות ושבחות בסעודות שמרבים בהם, ואז הוי סעודת מצוה (מנהגים) עכ"ל הרמ"א. והעיר במגן אברהם (ס"ק ד): והוא הדין בנישואי בת תלמיד חכם לעם הארץ, אם אומרים שירות ותשבחות הוי סעודת מצוה (מרדכי, פרק ד' דפסחים). עכ"ל. לפיכך מתחילים לשיר מזמור רננו צדיקים, שעל ידי כך הוי סעודת מצוה. (משנת התורה)

יח תמוז תר"ח

רבי אברהם ב"ר יהודה זי"ע אב"ד הארדאק בעל משכיל לאיתן

רבינו הגה"ק רבי אברהם איתן בעל משכיל לאיתן זי"ע נולד לאביו הגה"ק ר' יהודה לייב אב"ד חאטימשק זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם זי"ע נכד הגה"ק ר' ישראל יפה משקאלב בעל אור ישראל זי"ע בן הגה"ק ר' אהרן יפה אב"ד אומן זי"ע מגזע גאונים קדושי ארץ ממשפחת סענדערליך וקאלמינקעס זי"ע. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת חיה ע"ה

היה גאון אדיר ומובהק האדם הגדול בענקים חריף ובקי, איש מכאובים וסבל יסורין וידוע חולי כל הימים. אב"ד האדלאק, ובסוף ימיו קבע אהלו של תורה בעיר מינסק.

כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת מרת חנה דינה ע"ה בת הגה"ק ר' אריה לייב מק"ק רזלדושקוויץ זי"ע. זכרה לה לטובה אשר עשתה תמיד רצון בעלה רבינו זי"ע ותעמוד עליו מהבוקר עד הערב לשמור את בריאותו מכל משמר למען יהגה בתורת ה' יומם ולילה גם בלילה שנה לא ראתה להעלות לו ארוכה למחלתו ורפאות לבשרו על אשר יצאה כל לשון לספר וכל ימין ייעף מחקות על לוח, כי היה איש מכאובים וידוע חולי כל הימים.

אחר נישואיו התגורר ברזלדושקוויץ וסמך על שלחן חותנו, כעובר תקופה עבר להורדוק הסמוכה לוולוזין כדי לשמש שם ברבנות, ולאחר כמה שנים עזב את רבנותו ועבר להתגורר במינסק שם שימש כמו"ץ.

חיבר ספר נחל איתן על הרמב"ם, משכיל לאיתן חי' על מועד וקדשים, מלפה איתן הגהות על הש"ס, באר אבריהם על הש"ס, יד אבריהם על שו"ע יו"ד, אהבת איתן על סדר מועד ומס' ברכות, מקור חכמה, ונשאר עוד ממנו הרבה חיבורים בפלפול ואגדה בנגלה, ובנסתר ספר תעלומות חכמה, גם זכה לבנים רבנים מובהקים, שמביאם כ"פ בספריו הק'.

מסופר שהקדיש כל ימיו אך לתורה ללמוד וללמד, ויסתפק במועט וחי חיי צער ועוני. ביום לימד תורתו ברבים ויגד שעורים שונים בגמרא ופירש תוספות וברמב"ם, ובלילה בשובו אל ביתו שכב ושינן את ספר היד החזקה להרמב"ם בעל פה, ויהי אומן את יצריו ובידו אחד אחז תינוקו ובידו השניה היה כותב ספרי תורתו וחידושיו. (משכיל לאיתן מתוך הסכמות)

נסתלק לגנזי מרומים י"ח תמוז תר"ח (י"א ט"ז תמוז) ומנוחתו כבוד בעיר מינסק.

נשאר אחריו בניו הק' ה"ה הגה"ק ר' אהרן זי"ע שעסק בהוצאת ספרי אביו, הגה"ק הסוחר ר' קלמן קלונימוס זי"ע הגה"ק ר' יהודה לייב אב"ד פלשניץ זי"ע הגה"ק ר' נפתלי זי"ע הגה"ק ר' משה ניסן אב"ד שומיאץ בעל חקרי הלכות.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו זי"ע

בגמרא (מסכת תענית כ') על ראב"א שהאריך ימים שלא הקפיד בתוך ביתו, ולא צעד בפני מי שגדול ממנו בחכמה ולא הרהר במבואות המטונפות, ולא הלך ד' אמות בלא תורה ותפילין, והקשה רבינו מאי רבותיה דלא הרהור במקום שאסור להרהר בדברי תורה לכל אדם ? ותי' דרבותי דאף על גב דלא הלך ד' אמות בלא תורה, ואם כן מסתמא ע"כ היה צריך להרהר בדברי תורה וכה"ג מדינא מותר, דהו"ל לאונסו כזבחים ק"ב. ואף על פי כן לא הרהר. (מצפה איתן)

יח תמוז תרל"ד

רבי יעקב אריה ב"ר שלמה זי"ע בעל ביכורי אבי"ב מראדזמין

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי יעקב אריה גוטרמן הזקן מראדזימין בעל ביכורי אבי"ב זי"ע נולד בעיר ווארקא בשנת תקנ"ב לאביו הגה"ק ר' שלמה אב"ד ברוטשעוואל זי"ע. רבינו הי' יליד ווארקא ונשא אשה בת הנגיד הרה"ח ר' בעריש מעיר רוטשעוואל ז"

ובתחלת ימי עלומיו הסתופף רבינו בצל המגיד הרה"ק ר' ישראל האפשטיין בעל עבודת ישראל ראש שושלת קאזניץ זי"ע ואח"כ הי' תלמיד מובהק להרה"ק ר' שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע.

וסיפר שפ"א נפגשו הרה"ק ר' יחיאל מאוסטרלוולא זי"ע עם הרה"ק ר' אהרן מנחם מענדל מראדזמין זי"ע ובתוך אחת השיחות סיפר הרמ"מ זי"ע בשם זקינו רבינו הזקן מראדזמין זי"ע שאמר: כי זה עמלה לו מה שהיה אצל המגיד מקאזניץ זי"ע שמונה עשרה סדרים של פסח, ושמע ורואה סדר של פסח, והמדרגות הגדולות והאורות דקד' שהיה מאיר מאיר אז, היה מאיר למרחוק על שכל נפש מישראל שהיה שם היה מרגיש גודל המתיקות ונעימות דקדושה. ואמר כי אדמו"ר הזקן זי"ע היה אומר : כי במחצית הראשון של הסדר אף שהיה אומר ד"ת עמוקים מ"מ עדיין היה אפשר להבין ולהשיג קצת ממה שהיה אומר, אבל כשהגיע למחצית השני מהסדר אז דיבר דיבורים בלשון פולים. וכשהתחיל המגיד זי"ע אחד מי יודע אחד אני יודע אמר בלשון פולים: לא וויע טא פאוויעס, שפירושו מה שאני יודע זה אומר. ואמר רבינו הפי' בזה ע"פ הידוע להשם הוי' משולב בשם אל' ושניהם יחדיו עולים מספר נ"א, דשם הוי' עולה גי' כ"ו, ושם אל' עולה גי' ס"ה, ושניהם יחד עולים מספר נ"א, וזה שאמר :אלא וויעס! שאני יודע מספר נ"א שהוא שם השילוב, טא פאוויעס! וזה אדבר תמיד. ולכל מה שהאדם מדבר תמיד צריך לדעת זאת לייחד קוב"ה ושכינתי' בכל דיבוריו. (תועפות ראש)

רבינו הי' קדוש ישראל בעל מופת גדול גאון מופלג בנגלה, ובנסתר הי' לו עסק יחוד, ואלפים הלכו לאורו.

וסיפר שרבינו בא פעם אחת לעיר אחת, ונהרו אליו המון עם רב לקבל את פניו, ואיש אחד רחק עצמו הרבה, ואמר לו רבינו: גיי לו אלע רוחות. (לך לכל הרוחות) ויתחלחל האיש מאד והתחיל לבכות, אמר לו רבינו: שוטה, הלא זו ברכת יעקב (פרשת ויצא כ"ח י"ד) וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפָרַצְתָּ יָמָּה וָקֵדְמָה וָצָפֹנָה וָנֶגְבָּה וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה וּבְזַרְעֶךָ . (דעת זקנים)

בשנת תקפ"ז י"ב אלול נסתלק רבו הרה"ק ר' שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע נסע רבינו בתורות חסיל לבנו הרה"ק ר' אברהם משה מפרשיסחא זי"ע, אך לאחר תקופה קצרה נסתלק הרה"ק ר' אברהם משה מפרשיסחא זי"ע מ' טבת ז' לחנוכה בשנת תקפ"ט, והנהגת פרשיסחא עברה להרה"ק ר' יצחק מוואלקא זי"ע ובשנת תר"ח אחר פטירת רבו הרה"ק ר' יצחק זי"ע כ"ב ניסן אחרון של פסח, החל רבינו לכהן כאדמו"ר בראדזמין.

ורבינו שהאריך ימים יותר משאר תלמידי הרה"ק ר' שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע נחשב כזקן האדמורים בפולין בדורו ורבים נהרו לחצרו, מהם אדמורים ורבנים, ומגדולי תלמידיו היה הרה"ק ר' יחיאל מאיר מגאוסטין זי"ע הרה"ק ר' ברוך מטשיזעווע זי"ע הרה"ק ר' אלעזר הכהן אב"ד סאכיטשאב זי"ע הרה"ק ר' יהחמיאל יצחק מאלכסנדר בעל יסמח ישראל זי"ע, הרה"ק ר' פתחיה האראנבלאס אב"ד וואלאשא בעל פתחי עזרה זי"ע ואביו הרה"ק ר' יצחק זי"ע, ועוד הרבה גאונים וקדושים מפורסמים.

פ"א בעת שרבו הרה"ק ר' בונם זי"ע אמר מדרש והגיעו לענין תחיית המתים ביקש רבינו מרבו הק' שילמוד אותו זה הסוד, אמר לו אין מגלין אותו אלא לצנועים, אמר לו רבינו גם אני צנוע, אמר לו רבו אם תבטיח לי שלא תשמש עמו אלמדך, הבטיח לו רבינו ולמד אותו, פ"א אחר זמן רב בא לרבינו קוויטעל קשה מאיזה חולה גוסס רח"ל, והי' לו רחמנות גדול ועבר על הבטחתו והחייהו בזה השם, לאחר ימים חלה רבינו ושכב "בהיינערפלעט" איזה זמן, ואח"כ הקיץ וסיפר אשר בשמים רצו לדונו למיתה עבור שהשתמש בשם זה, וטען מלאך א' לטובתו הלא אין אשמה על רבינו כ"א על הרבי ר' בונם בשביל שלמד אותו, ואשלו להרבי ר"ב ואמר הלא הבטיח לי שלא ישמש עמו, וילא הפסק דין בד"ל של מעלה אם יחפשו וירא אשר רבינו לא דיבר מעולם שום דבר שקר ח"ו אזי בפעם ראשון יפטרו מעונש, וכן הוה ורואו אשר מעולם לא דבר רבינו דבר שקר ח"ו ופטרו רבינו לשלום.

נסתלק ועלה אל השמים זקן ושבע ימים ביום ח"י תמוז תרל"ד ומנ"כ בעיר ווארשא ועל קברו הוקם אוהל שבו נקברו גם שני נכדיו, הרה"ק ר' אהרן מנחם מנדל גוטרמן זי"ע והרה"ק ר' לוי יצחק גוטרמן זי"ע

דברי תורתו יצאו לאור לאחר מותו: ספר דברי אביב, ספר ביכורי אביב, ספר ליקוטי אביב.

נשאר אחריו בניו הק' הרה"ק ר' שלמה יהושע דוד זי"ע והרה"ק ר' ישראל זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כתב יד קדשו של רבינו זי"ע הוא ידוע כסגולה ולשמירה

מסופר כי הרה"ק ר' אברהם מרדכי אלטער מגור בעל אמרי אמת זי"ע העניק לבנו הרה"ק ר' שמחה בונם מגור בעל לב שמחה זי"ע כתב יד מרבינו בתור סגולה לשמירה, ובאת היציאה הבהולה מפולין בשנת ת"ש איבד הלב שמחה את הכתב והצטער ע"כ מאוד, אולם לאחר שעלה בידו להשיג כתב אחר מרבינו, שמח שמחה גדולה.

מתורתו של רבינו

במדרש אורך ימים בימינה בשמלה עושר וכבוד, ופירש רש"י: למאמינים בה' היינו שלומד תורה לשמה, ובגמרא פריך אורך ימים איכא עושר וכבוד ליכא, וקאמר בגמרא כש"כ עושר וכבוד, וקשה מכל מקום למה לא הזכיר גם כן שיהיה לו עושר וכבוד בעולם הזה, כמו בשמאלה שלומד שלא לשמה יש לו עושר וכבוד, ואף שהוא כש"כ, אעפ"כ היה לו לכתוב, הא בתורה גם כן כתיב אם בחוקותי תלכו וחושב טובות עולם הזה, וגם והיה עקב תשמעון חושב שם הרבה טובות עולם הזה, אף שידוע שיהיה לו עולם הבא שאמר ז"ל כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא? ויש לומר משום דבפרשת וישב פירש"י ביקש יעקב לישב בשלוה אמר השי"ת וכ"ו, מחמת דרצון השי"ת בודאי שהצדיק ישב בשלוה גם כן בעולם הזה רק היצר רע מקטרג לא דיין מה שמתוקן להם לעולם הבא, ופירש האלשיך הק' דיש מצות דשכר הקרן קיימת לעולם הבא ופרותיהן בעולם הזה. ומחמת שאוהב השי"ת לצדיק ואין רוצה שיאבד הצדיק הפירות הבהל הבלים של עולם הזה שהוא הבל וריק, יעשה מן הפירות גם כן קרו לפרוע לו בעולם הבא בעד הפירות, וזה מה שמתוקן להם שעושין מפירות קרן ע"כ על כן יש לומר כאן נמי כיון שלומד תורה לשמה בעד זה שמגיע לו עושר וכבוד בעולם הזה עושין לו עולם הבה, ולמה לו הבל עולם הזה, על כן מוטב בעד זה גם כן עולם הבא, על כן לא יחשוב רק אורך ימים ולא יחשוב הא כמ"ש מה שמגיע לו עולם הזה כיון שגם זה נעשה עולם הבא. וזה שכתוב בתורה טובות עולם הזה אם בחקותי תלכו וגם בוהיה עקב, היינו טובות [הזה] מה שצריך אדם, לחיותו חי צריך מזונות נגוף, בלא מזונות ימות ברעב ולא לימד, אבל הכא בשמאלה עושר וכובד משמה הרבה, כמו כבוד אין צורך לחיות הגוף כמן כן הרבה מאוד, על כן כשלומד תורה לשמה ומגיע לו הרבה עושר עושין ממנו עולם הבא, אבל אם לומד שלא לשמה זה רוצה טובות עולם הזה יותר. (ביכורי אב"ב)

כתב הרה"ק ר' פתחיה הארענבלאס אב"ד ווארשא בעל פתחי עזרה זי"ע: וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה. (פרשת חיי שרה כ"ג א') עיין פירש"י:לספד לשרה ולבכתה, ונסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקידה שנזדמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחה נשמתה ממנה ומתה. שמעתי מאדמו"ר הרה"ק מראדזמין שהקשה: למה לא חשיב זה לנסיון לאברהם אבינו ע"ה שבא מהעקידה ועשה דבר גדול כזה, ומ"מ מתה עליו אשתו והיה לו להרהר ומ"מ לא הרהר כלום על השי"ת וזהו נסיון גדול? ואמר ליישב כך דלכאורה קשה, דהנה לעיל בפרשת העקידה כתיב דהקב"ה אמר לאברהם: קַח נָא אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ, אֶת יִצְחָק, וְלֵךְ לְךָ, אֶל אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה; וְהַעֲלֵהוּ שָׁם, לְעֹלָה, עַל אַחַד הֶהָרִים, אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ. (פרשת וירא כ"ב א') ופירש"י דבכאן אמר כך כדי להגדיל הנסיון. ולכאורה הוה לי להגדיל הנסיון ולכתוב דיצחק ביקש והתחנן לפני אביו: היתכן דתלך לשחוט את בנך את יחידך, ואין לך רחמנות עלי, ואברהם אבינו לא ישמע לו כלל, ויהיה הנסיון גדול יותר.? אך צריך לומר דזה לא הוה נסיון אצל אברהם אבינו ע"ה ואדרבה, כל הנסיון היה במה שיצחק לא ביקש כלל מאביו ורצה להיות שחוט עבור השי"ת וילד טוב כזה הנסיון גדול וכמ"ש כי אילו היה יצחק מבקש מאביו שלא ישחוט אותו לא היה זה נסיון כל כך אצל אברהם אבינו דלמה לי בן כזה שלא רוצה שחוט עבור השי"ת, ולפי זה כשבא אברהם אבינו מעקידה ושמע שרה הצדיקת פרחה נשמתה משום ששחט ליצחק עבור השי"ת שציוה לו לשחוט היה לו הקפדה עלי' באמת, ואי קשיא על הצדיקת הזאת רק דאם באמת ציוה השי"ת לשחוט אותו בודאי היתה נתרצית לזה רק מחמת שמכירה לאברהם אבינו ע"ה סברה דהקב"ה לא ציוה כלל לשחוט רק אברהם אבינו בעצמו שבא באהבה גדולה ותפס בנו ושחטו. (פתחי תורה)

יט תמוז ע"תר

רבי שלום דוב ב"ר שלמה זי"ע בעל לשד השמן ראב"ד סערדעהלי

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הגה"ק רבי שלום דוב שטערן בעל לשד השמן ראב"ד סערדעהלי זי"ע אחי הגה" ק ר' משה צבי אב"ד אלישטאבא זי"ע נולד בשנת תקצ"ד לערך לאביו הגה"ק ר' שלמה שטערן אב"ד אלישטאבא זי"ע בן הגה"ק ר דוב בער שטערן זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת רייזל בת הגה"ק ר' שלום פריעדמאן אב"ד אלישטאבא ופריישטאט זי"ע בן ר' אהרן מפריישטאט זי"ע

רבינו היה לדיק נשגב וגאון אמיתי בקי בש"ס ופוסקים, ועניו כהלל, מוכתר בכל מדות טובות שמנו חכמים ז"ל.

היה תלמיד מובהק לרבו הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין סופר בעל כתב סופר זי"ע בשנת תרי"ח נתעלה וקבל מרבו כתב "מורנו", "טרם יכנס לחופה בפאריס, יתן בכח גבורתו", ובסוף כל התעודה המפוארה, מוסיף הכתב סופר: ועליין לא הגיע אלא למקלת שבחו בפניו, וביודעי ומכירי היטב מעלת תלמידי מעולה ותיק מלא עתיק.

כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדיקת מרת שרה (שרל) ע"ה בתו של הגה"ק ר' דוד לבי עהרנפעלד זי"ע [התנא דבי נשיאה של הגה"ק בעל החתם סופר זי"ע] בן הגביר רבי שאול עהרנפעלד מנייטרא ז"ל

אחר נישואיו נתייסד בקהילת סערדאהעלי שהיתה עיר מלאה חכמים וסופרים, בה ישב על התורה ועל העבודה. בשנת תרכ"ו כבר ישב על כס ראש הקהל דסערדאהעל. בשנים שלאחר הצטרף לבית הדין של הגה"ק ר' עזרא טורף זי"ע והגה"ק ר' יוסף קליין זי"ע. ואחר כן נתמנה לראב"ד. נסתלק לגנזי מרומים י"ט תמוז תר"ע, ושם מנוחתו כבוד.

מתורתו נדפס קונטרס דובב שפתי ישנים, ובספר תורת אבות.

נשאר אחריו בניו הקדושים ה"ה הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין זי"ע, הגה"ק ר' שאול מבודאפעסט זי"ע. וחתניו היה הגה"ק ר' יוסף בוימגארטען ראב"ד קהל שיפשוהל בק"ק וויען זי"ע, הגה"ק ר' בנימין זיידל אב"ד גאלאנטא זי"ע, הגה"ק ר' יוסף שטערן מווינא זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

בית החיים סערדהעלי

בית הכנסת עדת ישראל סאמבהטלי

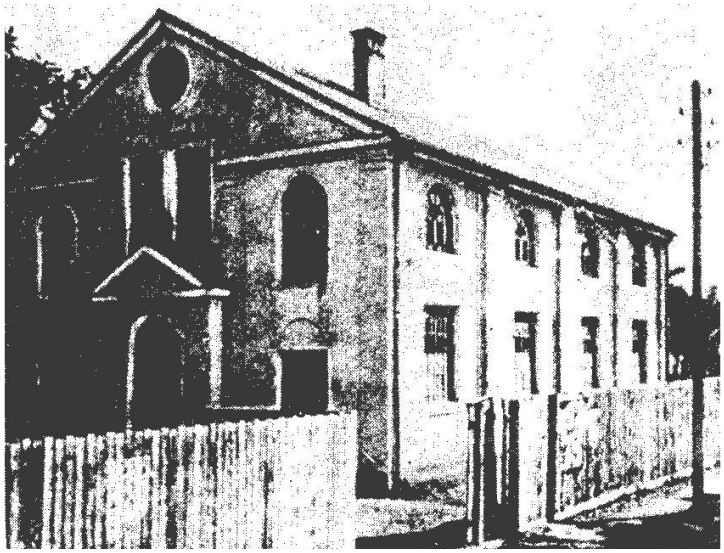

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

יט תמוז תל"ו

רבי אהרן שמואל ב"ר ישראל זי"ע בעל ברכת שמואל מהרש"ק

רבינו הגה"ק רבי אהרן שמואל קיידנובר הנקרא מהרש"ק זי"ע בעל המחבר ספר ברכת הזבח, תפארת שמואל הגהות על הרא"ש וטורים, שו"ת אמונת שמואל, ברכת שמואל עה"ת נולד בקוידנוב בלארוס בשנת שפ"ד לאביו הגה"ק ר' ישראל זי"ע, ומכאן שם משפחתו "קאיידנובר". בילדותו חלה, והיה בסכנת חיים, ועל כן הוסיף לו אביו את השם שמואל

רבינו היה אחד מגדולי זמנו דור דעה, תלמיד חכם גדול ומתמיד עצום.

וסיפר הרה"ק ר' משה אליקום בריעה בעל דעת שלום מקאזניץ זי"ע בשם אביו הרה"ק בעל עבודות ישראל המגיד מקאזניץ זי"ע שאמו של רבינו לא היתה יודעת להתפלל כלום, אמנם בשעת הדלקת נרות של שבת התפללה בלשון רוסיה: יהי רצון שיהא בני שמואל תלמיד חכם. (דעת משה)

מקוילנוב הלך רבינו ללמוד אצל הגה"ק רבי ר' העשיל מקרלקא בעל חנוכת התורה זי"ע ומבנו הגה"ק ר' יעקב מבריסק זי"ע ואצל הגה"ק ר' גבריאל מקרלקא זי"ע ועוד בימי חורפו הרבץ תורה בעיר מולדתו, ורבים הלכו לאורו והי' מבית דינו של הגה"ק ר' משה ליוזא בעל חלקת מחוקק אב"ד ברסק דליטא–ווילנא זי"ע יחד עם הגה"ק ר' שבתי הכהן בעל הש"ך זי"ע.

רבינו נתן הסכמה על ספר הש"ך, כידעו ח"י רבנים גדולי ישראל הסכימו להדפסת פירושו, ורבינו היה חד מהם. והי' נמי מחותנו, כי הגה"ק ר' נחום זי"ע אחי הש"ך זי"ע הי חתנו.

ביום כ"ד תמוז בשנת תט"ו כשעבר כוס התרעלה על עיר ווילנא, מגדולי הקאזאקן ימ"ש תחת פקודת המעבליקי הארור ימ"ש ברח רבינו עם גדולי העיר ובניהם הגה"ק ר' אפריים כ"ץ בעל שער אפריים זי"ע והגה"ק בעל שפתי כהן זי"ע והגה"ק ר' משה רבקש בעל באר הגולה זי"ע ללובלין, להמלט על נפשם ונטלו מאתו כל הכתבים שלו, וגם שתי בנותיו הקטנות הרגו רח"ל, וגם בלובלין לא יכול להתעכב ימים רבים, כי באותו שנה ברשון לחג הסוכות עשו גדולי רע הנ"ל שמות בלובלין.

ויסופר כי בהיותו הולך נדוד בהגלות המר, בא לקרלקא על חג הסוכות, ושם התאכסן אצל נגיד אחד ובליל ראשון אחר הסעודה, התחיל חתנו של הבעה"ב להכין את עצמו על השיעור אשר ילדוש הראב"ד שם הגה"ק ר' העשיל זי"ע למחר, ובאמצע למודו אמר לו רבינו, באם יקשה הרב שלך כזו וכזו, תאמר לפניו תירוץ כזה, וכן הי' כמה פעמים, ויהי ממחרת בשעת הדרשה הקשה הרב ממש כמו שאמר (רבינו) האורח ויקפוץ האברך בתשובתו והוטב בעיני הגאון, והנה בפעם השלישי אחר שהודה שכל דבריו המה מחידושיו של אורח אחד שבא להם על החג, אז אמר לו הגאון חיי

ראשי שתלמידי ר' שמואל הוא, ומיד שלח אחריו ושמח אתו בשמחה גדולה כרעים האהובים.

משם הלך רבינו ונסוע עד שקבע ישיבתו בעיר אוסטרלאה, והי' נבחר לאב"ד בעשרה קהילות ומהם קהלת ריגא, פיורלא, פרלנקפארט, עד אשר נתעלה לאב"ד קרלקא, ובכל מקום בואו הרבץ תורה ברבים,

ביום ג' בשנת ה' תל"ו י"ט תמוז (י"א תל"ט)נסתלק רבינו לגנזי מרומים בעיר חמעלניק פולין באמצע אסיפה שהי' בעניני הארבע ארצות בהשתתפות כל רבינו ומנהיגי הגליל ומנ"כ שם זי"ע

וכך כתבו על מצבתו: פה נטמן ענגת המן איש אלקים משה נאמן כמשה ושקול כאהרן ושמואל, הגאון המופלא בדורו אשר רבץ ורבה תורה בישראל והעמיד הרבה תלמידי חכמים, שריחו נודף כשמן אפרסמון, בר המערבה אב"ד ור"מ דק"ק קראקא והגליל מו"ה אהרן שמואל במהו"ה ישראל קאלינובר, נפטר ונקבר ביום ואו י"ט תמוז תל"ו לפ"ק. מעבר השני: כתר תורה כתר שם טוב, גברה יד העליונים על התחתונים בדקה איין אלוקים, התנונה לפני ולפנים, תורתי אמת כנתנה למשה פנים אל פנים, ונתבקש רבינו ברמיכה של מעלה לשמע דברים בנים, מים חסך לנו והאיר לעליונים, יום שלישי רש תמוז תל"ט שנת, אז ואבוי בי נפלה עטרת, ראשינו יקרה מחם ומפנינים, ראש ואם לכל תבחמים, חכורו ברכת זבח שלמים, וספר ברכת שמואל על תורת משה צדק הי העולמים, ותרגם המשולש לא במדרה ונתן ספר אמונת שמואל על פוסקים, ונפרת

בטוב טעמים, בת קול דומה במדרשו של שמואל שר הפרתמים, מי יוכל לספר שבחו אילו היה כל בני אדם סופרים ודיו ימים, הגאון אב הרבנים, בגן עדן יהיה תמיד.

נשאר אחריו בנו המקובל איש אלקים הגה"ק ר' לבי הירש קיידנובר בעל קב הישר זי"ע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

בפרשת חקת כתוב רש"י הק': ויקחו אליך לעולם נקראת על שמך פרה שעשה משה במדבר דהא כתב בכתבי האריה"ק: דכל מי שאינו יודע לכוין ח"י ברכות כתיקינו יחשוב בלבו שכוונתו לכל הכוונות והרמזים שכונו ורמזו בהם אנשי כנה"ג ע"ש, והנה בפרה אדומה אמר הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה אדומה ולכל ישראל חוקה א"כ כל מי שעושה פרה אדומה מוכרח לכוון על כוונת שכיון משה רע"ה וז"ש לעולם נקראת על שמך פרה שעשה משה כלומר שלעולם ישראל יכיונו לכוונת שלך.(ברכת שמואל)

כ תמוז תר"ך

רבי יחיאל ב"ר אשר ישעיה זי"ע הרה"ק מקולבסוב

רבינו הרה"ק רבי יחיאל רובין מקולבסוב זי"ע הנקרא ר' חיליש אחי הק' הרה"ק ר' מנשה מרופשיץ זי"ע והרה"ק ר' אהרן מרימנוב זי"ע והרה"ק ר' מנחם מענדל מגלאגאוו זי"ע נולד בשנת תק"ע לאביו הרה"ק ר' אשר ישעיה מרופשיץ בעל אור ישעי זי"ע בן הצדיק נסתר הרה"ק ר' אליעזר ליפמאן החייט זי"ע. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת רייצא ע"ה בת הרה"ק ר' נפתלי צבי הורוויץ ראש שושלת ראפשיץ בעל זרע קודש זי"ע

רבינו היה מיסד קדוש עניו וחסיל, ועוד בלעידותו ניכרו בו סימני טהרה ואביו נתן עינו עליו לחנכו על פי דרכי החסידות, בהאירו של אביו הקדוש שהיה תמיד הומה מחסידים ועובדי ה' בידאה, קלט את המאור שבחסידות ודבק בזקני וגדולי החסידים.

בהגיעו לפרקו נשא בת הרבני הנגיד רבי אליהו רייך מרייסא ז"ל שהיה מחסידיו המקורבים של אביו.

בשנת תקל"ה כאשר דודו אחי אביו הרה"ק ר' יעקב זיע"א שימש כאב"ד קאלבסוב נתמנה לשמש כאב"ד בעיר מעליץ, קיבלו אנשי קאלבסוב את רבינו שהיה מלא וגדוש בתורה וחסידות לאב"ד עליהם, מיד בהגיעו לשם קיבל את ההנהגה בשתי ידיו, בדרשותיו שהיו מפורסמות בשמם הטוב, כאשר היה אומרם בלהט נפש, באו המוני חסידים לשמוע לקולו ומכל המחוזות הסביבה נהרו התושבים לשמוע קולו בקודש, ועל מהרה נתפרסמה העיירה הקטנה קאלבסוב ושמעה הלכה בכל המדינה, עד שתוך זמן קצר נהיתה לבית היוצר לתורה וחסידות.

רבינו הרבה להשתעשע בהלכה עם הרה"ק הדברי חיים מצאנז זיע"א אשר כתב אליו באחד המכתבים חמדת לבבי ושארי וכו' וממשיך בתוך דבריו 'כי אהבת עולם אהבתיו לא זז מחיבתו וכו', והוא ידע כי לאהבתו כתבתי מכתבי הלזה ולהשתעשע בנועם אמריו קודש ימיס הקדושים הבע"ל, ויזכור אהבת האיתנים מורי וכו'.

רבינו החזיר נשמתו הטהורה ליוצרו אחר מחלה קצרה שממנה כבר לא קם, ביום כ' תמוז תר"כ, והובא לקבורה בעיר רבנותו קאלבסוב.

נשאר אחריו בנו וממלא מקומו הרה"ק ר' אשר ישעיה זי"ע שהיה חתנו של הרה"ק ר' אלכסנדר סענדר מקאמרנא זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק אייזיק זי"ע וחתניו: הרה"ק ר' אברהם אהרן טייטלבוים זיע"א בן הרה"ק הייטב לב זיע"א והרה"ק ר' משה לאבין מדרוביטש זיע"א

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

רבינו הגה"ק רבי נתן נטע האנובר בעל יון מצולה הי"ד זי"ע נולד בעיר אוסטרוה לאביו הגה"ק ר' משה האנובר אשכנזי מאוסטראה זי"ע

רבינו היה איש קדוש גאון וצדיק בנגלה ובנסתר ובעל מקובל האלקי והיה דרשן מופלג בהקהלות שונות, ודרשה אחת שדרש בחג הסוכות בשנת ת"ו בעיר קראקא נדפסה באמשטרדם בשנת תי"ב, מאוסטרוה נסע רבינו לקרקוב,

וכשהגיעו לפרקו נשא אשה מעיר זאסלב בפלך ווהלין שאם התפרנס מ"ע מהדרשות שנתן בבתי מדרשות שונים, והוא היה עד למאורות הדמים על קהלות ישראל באוקריינה בשנת ת"ח ת"ט ותיאר את כל המאורות בצבעים נאמנים בספרו יון מצולה, והוא היה מן הפליטים שנמלטו מתוך המהפכה, ואחרי נדודים על פני ארצות אשכנז והולאנד הגיע לאיטליא ונתקבל לאב"ד בעיר בליוורנו, ושם נתקרב להמקובלים והושפע מהם הרבה, גם באיטליא לא מצא מנוחה ונדד לרומניא ושימש ברבנות בעיר יאסי ובפושאני, ולבסוף נתישב באונגריא ברוד שאם נהרג עקה"ש על ידי הקולאיגלער ימ"ש בעמדו בתפילה בכ' תמוז תמ"ג הי"ד זי"ע

מנחתו כבוד בעיר זאסלב הסמוך לק"ק אוסטרא.

וזה נוסח מצבתו: תמ"ג לפ"ק רבינו הקדוש חמדת ישראל, כלי הקודש, מנורה הטהורה, פה המתגבר בתורה, נהרג במיתה חמורה, אשריו שילאה נשמתו מגוף הטהורה, והשליש נפשו על יחוד שם הגורא, מי לנו גדול ממורנו הרב ר' נתן נטע במ' משה מאוסטראה, עלתה נשמתו למרום וכתר תורה על ראשה לעטרה, כ' תמוז בחודש אשר נהפך מיגון תנצב"ה

נשאר אחריו ספריו הק' ספר טעמי סוכה על עניני סוכה ע"פ דרוש, וספר שערי ציון וספר המפורסם היותר יון מצולה על גזרות ת"ח ות"ט, וספר שפה ברורה ע"פ סדר אלף בית, וספר נטע שעשועים ע"פ קבלה, וכמה כתבים שלא זכה לראות אור עולם

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כא תמוז תרפ"א [א]

רבי מרדכי ב"ר יצחק זי"ע בעל אמירה דכיא סערדאהעלי

רבינו הגה"ק רבי מרדכי פעטעני בעל אמירה דכיא מגיד משרים בחברת מחזיקי תורה בק"ק דונא סערדאהעל זי"ע נולד בשנת תרכ"ג בכפר דאמענעש הסמוכה לעיר לעווא לאביו הגה"ק ר' יצחק זי"ע ולאמו הצדיקת מרת שרה ע"ה

רבינו עוד בילדותו הוכיח כשרונות יוצאות מן הכלל, שעוד בשחר טל ילדותו היה נראה וניכר בו שהוא בר חכים, ובמעלליו התנכר נער, תורת ה' היתה מגמתו וירא ה' התולתו, ואביו הירבה לפקח עליו, על לימודו ועל התנהגותו, אמנם עודנו באיבו עלם רך בשנים נשאר יותם מאד ואם, ואז כשעדיין לא הגיע לגיל בר מצוה כיתת רגליו לעיר באלאשא יארמאט לישיבת הגה"ק ר' אהרן דוד דייטש בעל גורן דוד זי"ע, אמנם לא אריכו לו שם הימים כי אסרו חג פסח כ"ג ניסן בשנת תרל"ח נסתלק רבו הגאון הנ"ל, ושם לדרך פעמיו לעיר סערנלא לישיבת הגה"ק ר' משה סופר בעל מהר"ם סופר זי"ע בן הגה"ק ר' יעקב שלום אב"ד טאפאלטשאני זי"ע. ורבו חיבבו מאוד שראה בו כי חנן ה' אותו בשכל נא ובהיר, בתפיסה מהירה וחודרת, ולב טהור ורוח נכון המשתוקק תמיד לעלות על סלוס התורה, וגם מדות יקרות ונחמדות היו בנפשו נמודות, ולמד אצל רבו שם עד שהגיע לפרק הנשואין, וכאשר ראה רבו שהאיש מרדכי הולך וגדול במעלות התורה ויורד לעומקה של כל בעיה הלכתית בחרילות נפלא ובקיאות רב בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים עטרו בכתר התרת הוראה.

בשנת תרמ"ח נשא אשה מכפר באנקעסי הסמוך אצל עיר ווייצען, ויהי בשנת תרמ"ח כאשר פשטה אז איזה מגפה רח"ל נגעה בו יד ה' ומתה אשתו וגם שני ילדים, בן ובת שהיו לו ממנה מהו אז.

והקרה ה' לפניו בשנת תרמ"ט זיווג שני הרבנית הצדיקת מרת רייזל ע"ה בת הגגיד המפורסם מוה"ר דוד דוב הערמאן ע"ה מחושבי וקציני עיר ווייטצען, ועסק שם במסחר וקנין על יד חותנו, אבל בכל זאת למד בהתמדה רבה, והגה בש"ס ופוסקים בחשכה כאורה, וגם בא בחליפת מכתהים המשא ומתן של הלכה עם גדולי הרבנים בשעתו, ועד מהרה יצאו לו מוניטין כתלמיד חכם מובהק, ובחורי חמד נהרו אל ביתו לשמוע לקח מפיו כאשר ראו כן תמהו את גודל יקר תפארת שנהג עמו הגה"ק האדיר אב"ד דשם הגה"ק ר' ישעיה זילבערשטיין בעל מעשי למלך זי"ע, וכאשר ראו בני עירו כי גדול מרדכי בבית המלך מאז מלכי רבנן, הגאב"ד דשם אשר קירבו וחיבבו מאוד, ביקשו אותו שילדוש להם מדי שבת בשבתו בחברת תורת חסד, כי היה למדן מופלג ודרשן נפלא פה מפיק מרגליות בדרשותיו הנעימים.

רבינו יצב שם בעיר ווייטצען כמה שנים על התורה ועל העבודה במנוחה ושלוה, ולאחר פטירת חותנו התמוטט לאט לאט עמודי מסחרו, ועל פי עצת ידידיו ובני

משפחתו קבע דירתו בעיר סערדאהעלי, עיר מלאה חכמים וסופרים, ומיד בבואו שם נתחבב בעיני הרבנים והאומלים כי העריצו את אישיותו הגדולה, וביתו נעשה למרכז תורני מובהק, כי הפליאו את לדקת דרכיו ותוס דרכו, הגיונתיו ויושרותו, חריפותו בתורה ותהליכותיו התרומיות, וגם שם דרש ברבים בכל שבתות השנה ביבכת מחזיקי תורה, וביחוד הלטיין בדרשותיו הנעימים השמחת נשואין אשר דרש בתרי אנפין, דו פרלופין בחד פנים, בבחינת וגילו ברעדה, כלומר לשמח חתן וכלה ובאותה שעה גם לעורר לב המסובין על חטאת נעורים, וכן היה דורש הזדמנות לעורר את העם לתשובה ואת הכל עשה בדי בלע כסף, רק לשם שמים.

ונכון לציין מה שכתב בנו: אבי מורי זיכה רבים באמרותיו הטהורים יוצאים מן הלב והיה כמעט חד בדרא כפה מפיק מרגליות אמרי יאה וגדיא יאה, והרה"ק מרא דארעא ישראל רבינו יוסף צבי דושינסקי זי"ע קרא עליו מקרא: מלא תַפּוּחֵי זָהָב בְּמַשְׂכִּיּוֹת כָּסֶף דָּבָר דָּבַר עַל אָפְנָיו. (משלי כ"ה י"א) פירוש האגדה גופא היתה כתפוחי הזהב והדיבור מלא טעם וידיעת ה' כמסכיות כסף, עכ"ל והיה דרכו בקודש לשמח חתנים וכלות ולהלהיב לב המסובין שמחת דהלולי בהאי גיסא עין במר תבכה על חטאת נעורים והעידן עצבותא קול נהי נשמע מנער וזקן, בלי בלע כסף שהיה סוחר ורק לשם שמים להורות לעם ה', וכן פירש הוא, על דרך זה כוונת הפסוק: וְהִקְטֹרֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמַתְכֻּנְתָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לְךָ לַה'. (פרשת כי תשא ל' ל"ז)גראה אֵלֶּה הַמִּלּוֹת אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם, לריכין לעשות אותם בלי מחשבה ופנייה כי אם כולה כליל לשם שמים, יעיין רש"י פרשת נשא (ז' כ') קטרת בגימטריא תרי"ג, ובלבד שתחליף קו"ף בדל"ת על ידי א"ת ב"ש ג"ר ד"ק, וזאת אשר אמר הקטר"ת אשר תעשה , אבל לא על מעשה הקטרת אשר מקטירים על המזבח כוונת הפסוק, אלא במתכונתה, כלומר על מספר וסכום קטר"ת והוא רמז על תרי"ג מצות, כולם לא תעשו לכם להנאתכם אלא קודש תהיה לך לה' כל מעשה מצותיכם יהיה לשם שמם.

וכמו כן נכון לציין מה שכתב הגה"ק ר' יוסף אליהו הכהן שטיינער דומ"ץ סערדאהעל וויען זי"ע על רבינו: עדום היה האיש בירתאתו הטהורה ובחר בדרל טובים לפעול מצוות שקרנם קיים לעולם הבא, ביחוד היה מהדר במצות שמחת חתן וכלה להיות נוכח בין המשתתפים בחתונת בת תלמידי חכמים לתלמיד חכם, לא חיכה שיפלילו בו שיבא, לא היה סרבן באותה שעה והיה משמחם במיטב יכולתו וידע להשפיע על רוח המשתתפים שפע רב של גילה רינה ולה וחדוה, מתובל בדברי ירתאת ה', ברוב נעימות

מתורתו של רבינו

אַל תִּירָא כִּי יַעֲשֵׁר אִישׁ כִּי יִרְבֶּה כְּבוֹד בֵּיתוֹ. כִּי לֹא בְמוֹתוֹ יִקַּח הַכֹּל לֹא יֵרֵד אַחֲרָיו כְּבוֹדוֹ. (תהלים מ"ט י"ז-י"ח) דהנה דרשו חכמים על הפסוק:עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה (פרשת ראה י"ד כ"ב): עַשֵּׂר תְּעַשֵּׁר – עשר בשביל שתתעשר. וכן הסביר רבי ישמעאל ברבי יוסי, שעשירי ארץ ישראל נעשו עשירים בשביל שהפרישו מעשרות. (מסכת שבת קי"ט א'). ועוד נאמר: לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנאמר (פרשת לך לך י"ב ט"ז) לאברם הטיב בעבורה והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו. (מסכת בבא מציעא נ"ט א') ועכשיו יחשוב האדם מה לי ליתן מעשר, כדי להתעשר, הלא גם אם אכבד אשתי גם כן אתעשר ואין לי להספיד מהוני? אבל האמת כי העושר של נתינת מעשר הוא עשירות לעולם הבא, אבל כבוד אשתו הוא סגולה רק להתעשר בעולם הזה. וזה מאמר הכתוב אל תירא כי יעשר איש כי ירבה כבוד ביתו (זו אשתו) כי לא במותו יקח הכל לא ירד אחריו כבודו כי סגולה זו מהני רק לעולם הזה.

מדרש מובא בדמשק אליעזר: כשראתה שרה שמשה לא יכנס לארץ אמרה: וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם גָּרֵשׁ הָאָמָה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ (פרשת וירא כ"א י') ונראה, אם נחקור לכאורה למה אמר אברהם אבינו: יַקַּח נָא מְעַט מַיִם על ידי שליח ולמה לא הביא בעצמו? יש לומר בפשוט כרש"י לקמן: שרצה לחנך את ישמעאל למצות, והנה חכמינו ז"ל אמרו: על כי אמר יוקח נא מעט מים נתן גם הקב"ה לבניו מים על ידי שליח, (מסכת בבא מציעא פ"ו ב') ומכח זה בא הענין של מי מריבה ועל ידי זה נסתבב מיתת משה, על כן אמרה שרה גרש את האמה ואת בנה.

כא תמוז תרפ"א [ב]

רבי מרדכי ב"ר יצחק זי"ע בעל אמירה דכיא סערדאהעלי

רבינו הגה"ק רבי מרדכי פעטעני בעל אמירה דכיא מגיד משרים בחברת מחזיקי תורה בק"ק דונא סערדאהעל זי"ע נולד בשנת תרכ"ג בכפר דאמענעש הסמוכה לעיר לעווא לאביו הגה"ק ר' יצחק זי"ע ולאמו הצדיקת מרת שרה ע"ה

ובחכמה יתירה העלה מלים של שמחה של מצוה שהשמיחו רושם בל ימח של חדוה עדינה, וכבר בעיל מליהו הנביא ז"ל: על מינשי בדוחי דמבדחין עליבי שהם מבני עולם הבא (מסכת תענית כ"ב א'), וכמו כן היה נוהג להדר הידור של מצוה במצוות ביקור חולים וניחום אבלים, בחכמתו ונועם שיחו ידע איך להשריש ממדת טובו על החולים ועל האבלים רגש של הקלת היסורים והצער, החולים והאבלים שמחו לקראת בוחו, וידוע שבשרונות כאלה הם מנת חלקם של בעלי עולם הבא. ולכירנא כאשר אבי מורו הגה"ק ר' יעקב בעל תוקע בעיר סערדהעלי זי"ע היה חלוה מסוכן במחלה כבילה שנה תמימה, והיה יסורים נורליים עד שרלינו בעו"ה מדי שבוע בשבוע שהחולי כבדה עליו עד שלא היה יכול לילך לבית הכנסת, ובראש השנה שנת תר"ף הלך עוד בבית הכנסת כי הוא היה הבעל תוקע כמה שניס, אבל ליום הכיפורים כבר גדלה חולשתו ובערב יוה"כ בא הוא לביתינו כמו הכל פעם, ואמר הזה"ל הלא ר' יעקב אתם תלמיד חכם ולדיק ואתם ידעתם שבליל כל נדרי אין העיקר לילך לבית הכנסת רק לדבר לפני מלך הכבוד ולבקש רחמים לפניו וזה יכולין לעשות גם בבית, נעשה מנין אצליכם, ובני הבחור מנחם (ה"ה בנו מו"ה ר' מנחם מסערדאהעלי הי"ד שהיה חריף עצום, עסק במסירות נפש לטובת הכלל בשנת ההשמדה) הוא בעל תפילה הגון, ואני אהיה אחד מן העשרה, וכן הוה ועשו אז מנין, ואין לשער האיך היה מחיה בזה את אבי זי"ע

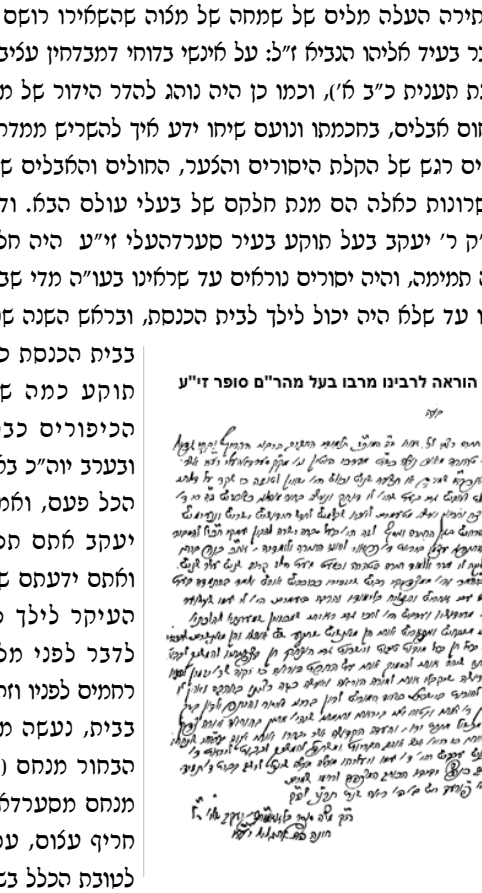
התרת הוראה לרבינו מרבו בעל מהר"ם סופר זי"ע

בשנת תרפ"א נפל למשכב טנשבה אחרון אלקים וילאה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים במעמד הרבה תלמידי חכמים ביום כ"א תמוז, פטירתו הדהימה את כל העיר האבדה שאבדו, ויספדו עליו תאניהרבה רבנים גדולים ובניו וחתניו המופלגים ונשאו אחר מיטתו הרבה חיבורים גדולים אשר הניח אחריו בכתבי ידות.

ואלא הטורים חרותים על מצבתו: עצמות חביבים מביר הגבריס, פ"ט אחר מיוחד ממצליקי הרבים אביר בתורה בעל נפש טהורה, לבי עמו עטרת עדתו בשערים נודע תהלתו, כש"ת מו"ה מרדכי פעטעני זצ"ל שהיה מגיד משרים לחברת מחזיקי תורה דפה, נפטר בש"ט יום א"ך לחודש תמוז שנת תרפ"א לפ"ק בת סד"ה קנה ונהי הרימה על אבדן תפארתה ונזרה וכבוד גדול עשו לו במותו במספר מר לבכותו, אין די לקונן אביתו חסרון לא יוכל למנותו כבוד תהיה מנוחתו הלל ש–די תתלונן נשמתו, תנצב"ה

וסיפר הר"ר יחזקאל שווארטז: הסתלקותו של רבינו עשה רושם נורא ואבל כבד בכל המדינה בפרט מחוז גליל העליון שהיה מפורסם בצדקתו ומדות התרומיות כי לא היה שמחה בלעדו ובכל פנה שפנה הביא אתו שמחת נפש והחה"ד, זכיתי להיות בין המלוים, ועוד זכור אזכור איך קינן עליו בהספדו חתנו כבבת עינו מו"ה שרגא פליישמאן הי"ד [היה אז בשנה ראשונה אחר נשואיו שלו עם זוג' התדיקת מרת חיי שרה הי"ד] ואמר בתוך הספידו מה שאמר הכתוב: נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אֶחָת וְשִׂמַּח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקָח. (פרשת כי תצא כ"ד ה') כי אצלו השמחה היא רק בבחינת והיית "אך" שמח (אכין ורקין מיעוטין הן) ונתמעט השמחה ב"אך" תמוז, כי בעל ורלא השמחה עזב אותנו לאנחות והשמחה נהפך לתוגה ר"ל

נשאר אחריו בניו הקדושים בנו הרה"ק ר' דוד צבי מפרעסבורג בעל מהרש"א האדוך הי"ד זי"ע, בנו מו"ה ר' שמעון צנערעזנילא הי"ד בנו מו"ה ר' מנחם מסערדאהעלי הי"ד וחתנו מו"ה ר' משה שימאנאוויטש מקארמאלאס הי"ד וחתנו מו"ה ר' שרגא פייש פליישמאן מסערדאהעלי הי"ד, ובנו חוגרו מו"ה יחזקאל שלמה ב"ר יחזקאל שלמה גראסמאן הי"ד

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

וַיֵּשֶׁב אֶשֶׁל בְּבְאֵר שָׁבַע וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם ה' קֵל עוֹלָם. (פרשת וירא כ"א ל"ג) ויטע אשל: רבי יהודה אומר אשל פרדס, רבי נחמיה אומר פונדק. ונראה הבחינה אשר ראיתי בספר דברי פני אריה, שיש שני מדריגות עובדי ה', האחד הוא גבוה מעל גבוה, רוצה לקיים המצות בלי עזר וסיוע מאת הקב"ה כי אם בכחו ובגבורתו, והשני הוא כמו רוב אנשי העולם, מבקשים מאת הקב"ה עזר, כמאמר חכז"ל אלמלא הקב"ה עוזרו לא היה יכול לו (מסכת סוכה נ"ב ב') והנה הפרדס הוא כלל האילנות אשר נטען האדם, וזה האיש עשה רק התחלה לנטען ולהשקותן, אבל עיקר נתינת הפירות הוא מאת ה' אשר נתן בטבע האילנות, ועל כן אמר רבי יהודה אברהם אבינו ע"ה הדריך את העם תחת האשל אשר שם קרא בשם ה' קל עולם, שלכל הפחות יתאמצו לעבוד אותו ברוך הוא בבחינה הלזו אשר המה יתרצו בחפץ ותשוקה לעשות רצון קונם, והקב"ה יגמור הפעולה לעמוד על ימינם להושיעם, אבל רבי נחמיה אמר שאברהם אבינו השתדל עוד יותר להביאם ולנשאם למדריגה הגבוה שיהיה עבודת ה' אצלם בבחינה הראשונה הנ"ל והביא משל לפונדק, כי הפונדק ברצותו לתקן מאכלים צריך לעשות כל הפעולות וכל התיקונים הנצרכים עד אשר יהיה ראוי המאכל להאכל.

כתב הגה"ק ר' יוסף אליהו הכהן שטיינער דומ"ץ סערדאהעל וויען זי"ע דכירנא השנת תרע"ט כאשר שבו תושבי עירנו סערדאהעלי מן המלחמה הנוראה שנסתיימה אז, וכיבדו את הרה"צ ר' מרדכי זי"ע שידרוש בבית המדרש הגדול, ואמר דברי תורה מתוך תוכחת מוסר ובתוך שאר דבריו הנעימים שעשו רושם כביר, אמר: רָשָׁע מָה הוּא אוֹמֵר: מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם, לָכֶם,וְלֹא לוֹ. וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל כֹּפֶר בְּעִקָּר. וְאַף אַתָּה הַקְהֵה אֶת שִׁנָּיו וֶאֱמֹר לוֹ: בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם. לִי, וְלֹא לוֹ. אִילּוּ הָיָה שָׁם, לֹא הָיָה נִגְאָל. (הגדה לפסח) ודקדק מה הלשון אף אתה? ואמר לפי רוח הזמן אז: שכוונת בעל הגדה הוא שאם יארע ח"ו תקלה בביתו של אדם מישראל ובנו מתדרדר מדרך ישראל סבא ושואל, מה העבודה הזאת לכם, כלומר שמצוות התורה בעיניו עבודה וסבל בלי טעם, אל ינסב האב להצדיק את עצמו באמרו שהוא חף מפשע, כי הוא האב רצה שילך בדרך טובים, רק הבן לא רצה לציית, בעל ההגדה מעיד עליו, על האב, שאם דברי הבן שבגיעו דבריו עד לידי כל שהוא אומר: מה העבודה הזאת לכם, זה מעיד שאף אתה, כלומר האב גם הוא נבלל במשפט הבן, כי לולא כך היה מקהה את שיניו בעודו ילד קטן, ואז בודאי לא היה מגיעים הדברים לידי כך, אשמת הבן רשע הוא בסיבת האב שלא קיהה בו בעודו רך, כי לא שעה לדברי שלמה המלך ע"ה האומר חֲנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ (משלי כ"ב ו') והוא זצ"ל האריך בדרשה כב' שעות ויותר ולרוב חיבת הקודש שבדבריו היו באזני השומעים בדברים אחדים.

מתורתו של רבינו בדרך צחות

וַיַּהֵר אַבְרָהָם הָאֹהֱלָה אֶל שָׂרָה וַיֹּאמֶר מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סְאִים קֶמַח סֹלֶת לוּשִׁי וַעֲשִׂי עֻגוֹת. (פרשת וירא י"ח ו') כתיב קמח וכתיב סלת אר רבי יצחק מכאן שהאשה צרה עיניה באורחים יותר מן האיש, (מסכת בבא מציעא פ"ז א') ויש לומר על דרך מליצה: אברהם בודאי על כן אמר רק קמח משום שהיה מתירא להבטיח ליתן להם סולת כי באולי לא תתרצה אשתו הכך, וממילא נשמע שאשה עוניה צרות, דאם לא כן בודאי היה הוא גם כן אומר סולת.

עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֶׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ. (תהלים ל"ב ו') שמעתי מליצה נאה: כי החסיד עושה לפנים משורת הדין וממילא גם אם ימצא אבידה ששטפה נהר יחזירנה לבעליו, אבל על כי באמת מן הדין הוא שלו היצר מכניס בלבבו מחשבות שלא להחזיר, וממילא הענין הוא לו לנסיון, ועל זאת יתפלל כל חסיד שלא יביאנו המקום לידי נסיון, ועל כן לעת מצוא, כלומר אם ימצא מציאה, רק לשטף מים רבים היינו אבידה ששטפה נהר, אליו לא יגיעו.

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

כא תמוז תרצ"ג

רבי אברהם מתתיהו ב"ר מנחם נחום זי"ע הרה"ק משטעפנשט

רבינו הרה"ק רבי אברהם מתתיהו פרידמאן משטעפענשט זי"ע מגדולי האדמורים ברומניה נולד ביום האחרון של חנוכה ב' טבת בשנת תר"ז ונקרא אברהם על שם זקנו הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע ועל שם מתתיהו החשמונאי בן יוחנן כהן גדול ע"ה. לאביו הרה"ק ר' מנחם נחום פרידמאן ראש שושלת שטעפנשט זי"ע בן הרה"ק ר' ישראל ראש שושלת רוזשין זי"ע בן הרה"ק ר' שלום שכנא מפראביטש זי"ע בן הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע בן הרה"ק המגיד הגדול ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע

רבינו הי' קדוש אלק' מופת הדור, צורתו היה כמו מלאך אלקים ועובד ה' בילאה ובאהבה ושמו הלך לפניו עוד במולדתו, רומניה, ושם הוא נחשב כאחד מל"ו הצדיקים, ורבים הלכו לאורו ומהם תלמידיו הקדושים הרה"ק חיים זאנוול אברמוויטש אדמו"ר מרימנץ זי"ע והרה"ק ר' אליעזר זוסא פארטוגאל מסקולען זי"ע והרה"ק ר' יעקב יוסף טווערסקי מסקוורא זי"ע והרה"ק ר' משה וויים הנקרא ר' משה בטלן זי"ע משב"ק של הרה"ק ר' דוד מסקוורא זי"ע,

וכמעט לא אמר תורה ברבים וגם דבריו היה מעט, היה שואל כל הבאים לבקש את ברכותו "האסט אמונה" ולכל אחד ואחד השיב את בקשתו בנוסח תמידי, אם המבקש צריך רפואה אמר: דער השי"ת זאל העלפן זאלסט האבען א רפואה שלימה. לזש"ק אמר: דער השי"ת זאל העלפן זאלסט האבען זרע של קיימא וכן הוה.

פ"א נסע רבינו יחד עם אביו הק' על הכפור, והתחיל הכפור להשבר אמר הרה"ק ר' מנחם נחום זי"ע לחסידיו: התפללו על בני בכור קדוש שלי, מילא איך, אבער ער איז דאך א בור סיל שאינו מאכל טיפה.

פ"א בהיותו רבינו עוד ילד קטן, יצא רבינו בחיקו של זקנו הרה"ק ר' ישראל מרוזשין זי"ע ולימד את האותיות האלף בית לפי הסדר א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט'. כאשר הגיעו לאות י', שאל אתו זקנו מה שמה של האות הבאה היא האות י', השיב רבינו: דאס איז די זיידע, "די זיידע איז א יוד" שאל אתו זקנו ומה אתה? השיב רבינו "איך בין א קליינע יודעלע" נענה זקנו ואמר: " די וועסט נאך זיין א גרויסע יוד".

בי"ד כסלו בשנת תרכ"ט נסתלק אביו הק' ונקבר ביאסי. וסיפר שבין הבאים לרבינו לנחמו היה הרה"ק ר' יצחק מבוהוש האדמו"ר הראשון זי"ע והיה שם הרה"ק ר' אברהם יעקב מסאליגורא זי"ע, התאונן רבינו שנשאר יתום לעיר ואיך יהיה הלאה את ה'הויף? אמר לו הרה"ק מבוהוש: (כדי לנחמו) ומה אני יאמר, הלא לך הותיר לך אביך לכה"פ הויף עם עולים ויושבים, והכל בנוי.[כידעו נהג אביו הק' בפאר והדר כמנהג אביו הרה"ק מרוזין זי"ע. אגב בביתו המפואר נבנה חדר שכינה "חדר המשיח" והונחו בו כתר זהב וכלים יקרים מאוד] אבל לי לא השאיר אבי הרה"ק רש"י מסאליגורא זי"ע לא הויף ולא חסידים כלום, והייתי צריך לבד לבנות הכל. ונענה ע"ז האדמו"ר הזקן מסאליגורא: וואס גלייכסטע דיר זו איהס, זו ביסט חד בדרא אין אמונה.(פרי צדיק)

בחמת ליל שבת קודש בכ"א תמוז בשנת תרל"ג, נישק רבינו את הציצית ונסתלק לגנזי מרומים ונקבר ביום א' ביאס ברומניה. ובשנת תשכ"ט הועבר קברו מרומניה לארץ ישראל.

ומספר כי כשחפרו והוציאו את גופו הטהור מהקבר, היה גופו שלם כביום קבורתו וריחה לא שלטה בו. וביום ה' מרחשון שנת תשכ"ט היתה הלוויה בתל אביב והשתתפו אלפי ישראל ובהם גדולי ישראל ומנו"כ בנחלת יצחק גבעתיים, מקום קברתו הפך למוקד עליה לרגל ליהודים רבים הזקוקים לברכה וישועה, ובפרט ביום ההלולא פוקדים את המקום קברתו אלפי ישראל. רבינו לא השאיר אחריו זש"ק, זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

סגולה לומר בליל שישי וע"ז וועט מען האבען א פרייליכן שבת!

רבינו זי"ע היה רגיל לומר בשם אביו הק' זי"ע בלשוה"ק: ווער ס'וויל האבין א פרייליכן שבת, זאל ער רעדן בליל שישי פונעם הייליגען זיידן דער גרויסער רבי שלום מפרוהוביטש זי"ע, און אז ער האט נישט קיין סיפור זאל ער רעדן פון זיינע הייליגע טישן און בענק.

ד' תנאים להפוקדים על קברו של רבינו זי"ע

רבינו זי"ע פ"א: שקבלת הבקשות על ידי ההשתטחות על קברו היא. א) כשבאים לנסיעה במיוחד ולא בדרך אגב. ב) לידור פרוטה לפחות למוסדותיו הקדושים. ג) אמירת מזמורי תהלים לפי סדר זה: ק"ל, קכ"ח, קל"ג, כ"ג, ואנא בכח. ד) לבקש על דבר אחד ובחזקה.(מהרה"ק ר' משה בטלן זי"ע)

כב תמוז תרנ"ו

רבי רפאל משה ב"ר שמואל בעל הלכה למשה ראב"ד צפרו הנקרא רפאל המלאך

רבינו הרה"ק רבי רפאל משה אלבאז ס"ט הנקרא רפאל המלאך בעל הלכה למשה ראב"ד צפרו זי"ע כמו כן מכונה בשם הרמ"א נולד תקפ"ג לאביו הרה"ק ר' שמואל הרב הכולל זי"ע בן הרה"ק ר' יהודה זי"ע מנכדי משפחת גורשי קשטילייא ספרד, על פי האגדה בני משפחת אלבאז הם מצאצאיו של יהושע בן נון

רבינו היה חכם גדול ומקובל בדורו בקי בכל החכמות ומשורר נפלא, פאר הדור איש שהכל בו והיה אב בית דין בעיר צפרו, וחיבר ספרים יקרים, ספר הלכה למשה פסקי דינים, ליון משפט על חושן משפט, זבחי צדק על הלכות שחיטה וטרפות, בתי צדק על הלכות שחיטה ובדיקה, שקל הקדש חרוזים, באר שבע על שבע חכמות, פותר מיס פירוש על ספר מיס עמוקים, מיני מתיקה חידושים ופרפראות, חולת אהבה מליצות לאגרת שלומים, דרש משה דרושים, פרשת הכסף מוסר ומשלים על מליצות ההגיון, אריבעה שומרים, והם שומר הברית שומר שבת שומר מצוה שומר תוכחות ולינים, ספר כריתות סדר גיטין וחליצה, כסא המלאכים סדר השתלשלות המלכיות עד היום, כח מעשיו על חכמת העידבור, שיר חדש וקול בוכים פיוטים וקינות, עטרת פז על צרופי שמות אהו"י, עדן מקדם קצת הקדמות ממאמרי רז"ל על סדר א"ב, חצר המשכן קיצור משכנות הרועים, תורבץ החצר למצוא כל דברי חפץ בפוסקים על סדר א"ב. ועוד ספרים יקרים.

מנעוריו וגם עד זקנה כל מעשהו באמונה ולא ימיש מתוך האהל אהלה של תורה ולילה כיום יעיר כחשיכה כאורה, בהיותו לעיר נתייתם מאביו ונכנס לבית המדרש של דודו הרה"ק ר' עמרם אלבאז זי"ע וגם שימש דודו הרה"ק עמרם אביטבול זי"ע

בהיותו רבינו כבן כ"ח סמכו את שני הרבנים הנ"ל את ידיהם והרשוהו לדון בין איש ובין רעהו.

כשהגיע לפרקו בזיווג ראשון נשא לאישה הרבנית הצדיקת מרת חוה ע"ה בתו של הרה"ק ר' אברהם מממאן זי"ע, ובזיווג רביעי נשא להרבנית הצדיקת מרת מזל טוב ע"ה.

לא זכה להיפקד בבנים מכל אחדע נשיו, על כן הקדיש את חייו לכתיבת ספרים ופיוטים רבים, וגם ללמוד עם תלמידים ומהם זכו להורותה שסמך ידיו הקדושים עליהם ה"ה הרה"ק ר' שלום מזוגלאי זי"ע הרה"ק ר' אברהם בן שטרית זי"ע ובן דודו הרה"ק ר' אבא אלבאז זי"ע.

זכה רבינו לשלושת הכתרים : כשהיתה עצרת גשמים וערך תפילה כנהוג, נתבקש מגדולי המוסלמים להרבות בתפילה ובתחנונים, כי השעה היתה צריכה לכך, ולזה ערך תפלה גדולה בבית החיים, ושם בדרשה ארוכה עורר לב הקהל לאביהם שבשמים, ותפלתם מהרה נתקבלה ברצון, ובחזרתם אל האלמלאח בדרך ירדו גשמי ברכה, ושם השם נתקדש על ידו. כל המוסלמים ילאו לקראתו וקבלו פניו בתופים ובמחולות, והשר גזר על כל החקלאים המוסלמים לתת לו לרבינו באותה השנה חלק מתבואות השדה, כי הוא היה מקובל עליהם כמלאך.

סיפר הגה"ק ר' שלמה אבן דנאן זי"ע ששמע מפי רבינו כדברים האלה: פעם אחת הלך רבינו בחדש הקיץ אל אחת משכונות הגויים בחברת ישראלי וגוי אחד, בהליכתם בדרך כחוש היום, הגוי דיבר עם הישראלי בלשון הגויים ההם ואמר לו: שהוא רואה מרחוק נחש גדול לפעוני (הנקרא בערבי אסאל) ועומד בין האילנות, ונראה כמו אילן מרוב עוביו, הצפורים עמדו על ראשו כי נדמה להם שזה אילן, והנחש בולע אותם, הגוי אמר לישראלי, כי הנחש מביט אל עבר האחר ועליין לא ראה אותנו, ואם יראה אותנו נהיה בסכנה, הגוי היה בידו קנה רובה, הגוי אמר לישראל, שהוא רואה לקלוע בקנה על ראש הנחש, אם יפגע בו וימות הנחש נימלט מידו, ואם יחטיא ולא ימות הנחש, יבוא הנחש אלינו בכעס ונהיה בסכנה, עיכב אותו רבינו עד שיתפלל, לאחר שהתפלל בכוונה גדולה, עשה תשובה, הרשה לגוי לירות בנחש, קלע בו הגוי ונהרג הנחש, התקרב אליו הגוי והפשיט את עורו, וקרע את בטנו ומלאו בו צפרים שעליין חיים, אמר הגוי לרבינו: כי הנחש הזה פוחדים ממנו כל הפלשתים הגרים במדבר הזה, וכעת מסר אותו הקדוש ברוך הוא בזכות תפילתך. והיה כמובן קידוש השם. (מלכי רבנן)

וסיפר שקודם פטירתו הקדיש סכום כסף להדפסת ספריו הלכה למשה, עדן מקדם ועטרת פז, וציוה שבמשך כל השלשים יקבעו ישיבה בביתו מתלמידי חכמים וישלמו להם חלי לוגו ליום. וביקש מאשתו כי לאחר שנת האבל תעלה לארץ ישראל ויחשב הדבר כאילו הוא בעצמו עלה היות וכל ימיו השתוקק לכך.

נסתלק לגנזי מרומים כבן ע"ג שנה בערב שבת קודש עם כניסת השבת בכ"ב תמוז שנת תרנ"ו

רבינו לא נשאר אחריו זש"ק, אך בניו הם ספריו וחיבוריו מחד גיסא, ותלמידיו מאידך גיסא. מספרים שהוא גילד יתומה וכשהגיעה לפרקה השיאה ועשה לה כל מה שהאב עושה לבתו, כמו כן לפני פטירתו ציוה לתת לבנו החורג עשרים לירה לצורכי נישואיו.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

קול רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים יְמִין ה' עֹשָׂה חָיִל .(תהלים קי"ח ט"ו) והוא על דרך שאלה ותשובה, והכוונה: איך יהיה דבר זה של התשועה - לרשעים, אשר התעיבו עלילה וקלקלו צינורות השפע, ואדרבה היה ראוי שיהיה קול רינה וישועה - באהלי צדיקים ולא באהלי רשעים? לזה השיב: 'ימין ה' - שהיא פשוטה לקבל שבים. לא מלבד שמתכפרים עוונותיו, אלא גם זדונות נעשות לו כזכויות. וזהו - 'עושה חיל'. אבל זה לא יתכן כי אם כשתהיה התשובה מאהבת הרוממות, לא מיראת העונש. וזהו שאמר: 'ימין ה' רוממה', פירוש, כשתהיה ימין ה' רוממה, שתהיה התשובה מאהבת הרוממות - אז ימין ה' עושה חיל. (דרש משה)

שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לְךָ לְמַעַן יִיטַב לְךָ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים (פרשת כי תצא כ"ב ז') איתא במדרש שלוח הקן שכרו שיהיו לו בנים (תנחומא כי תצא), וזהו הרמז "ואת הבנים תקח לך", דהיינו שתזכה לבנים. ובתקוני הזהר ובכתבי האר"י ז"ל איתא בקיום מצוה זו מקרבים את הגאולה ונראה שגם רמוז בפרשה "ואת הבנים תקח לך", "את הבנים" שהם ישראל שנקראו בנים למקום, "תקח לך" מבין האומות. (עדן מקדם)

מי שיש עליו חובות צריך שיפרע חובותיו תחילה ואז יעשה צדקה. וכן מוכח מדברי הזהר. וספר חסידים. ובזה פירשו כת הקודמים פסוק בְּפִרְעֹ פְּרֹעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם (נ"ך שופטים פרק ה' ב') בדרך הלצה כי בתחילה בפרוע פרעות בישראל. שיפרע חובותיו. ואז בהתנדב עם. (עדן מקדם)

כתב רבינו זי"ע (ערך שמיני עצרת) איתא בירושלמי: ר' חייא חלף אדוך פלן אחו ואמרו ליה דקא מזלזלי אינשי בשמיני עצרת נטל פתקא וכתב עליה ביום השמיני עצרת תהיה לכם אל תיקרי תהיה אלא תחיה. ע"כ ופי' המפרשים שעל ידי זה יהיה לכם אריכות ימים. וקשה למה נטל פתקא ולא אמר בפיו בהדיא ופי' הרב מוה"רר יואל בעל של זל"הה. על פי מאי דאיתא בכמה מקומות בגמ' דר' חייא לא היה יכול לבטא ח"ת ובמקום ח"ת היה אומר ה"א. וכמ"ש במגלה כשאתה מגיע לנפשנו חכתה לה' לא נמצאת מחרף ומגדף. ובזה יבוא על נכון. שכיון שר' חייא לא היה יכול לומר בהדיא אל תיקרי תהיה אלא תחיה. והיה קורא שניהם תהיה לכן נטל פתקא וכתב וכו' ודוק. (עדן מקדם)

כמה סגולת מספרי רבינו

קבלתי מי שמאבד אזה דבר אם ינדור ויאמר אם אני מוצא אותה אני נודר סך מעות שמן למאור של נשמה של רבי מאיר בעל הנס מיד מוצא האבידה ובלבד שלא יעבור זמן שאם האבידה היא מעות איפשר שכבר הוציא אותם בהנאותיו ואם הוא חפץ או בגד אפשר שהוליכו למקום אחר או עשה בו שינוי באופן שאינו ניכר ואז אינו מועיל הנדר. (עדן מקדם ערך אבידה בשם מדרש תלפיות)

יקח דבר מהאפיקומן לנשוא אצלו או במקום אחר והוא סגולה להנצל מן הגזלנים ולהבריח הקליפות ממנו. (עדן מקדם ערך אפיקומן בשם מדרש תלפיות)

כב תמוז תקנ"ב

רבי שלמה הלוי ב"ר מאיר הי"ד זי"ע הרה"ק מקארלין

רבינו הרה"ק רבי שלמה הלוי מאקרלין הי"ד זי"ע, כתב בספר שם הגדולים שצדיקי דורו אמרו על רבינו שהוא משיח בן יוסף שכן מבואר בחז"ל שסופו של משיח בן יוסף להיות נהרג על קדושת שמו יתברך. נולד בטולטשין בשנת ה' תצ"ח לאביו הרה"ק ר' מאיר הלוי סג"ל זי"ע ולאמו הצדקנית מרת יוטא ע"ה

רבינו היה איש קדוש ונורא יקר יקוד אש שכל תפילותיו היה נשמעים שהתפלל בקולי קולות וכל ליבור ולבור שילא מפה קדשו הרעים עולמות.

וסיפר שפעם שמע אחד מתלמידי הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל בעל מאור עינים זי"ע את קול תפלתו, ונתעורר מזה מאוד עד שלבבו דבק לרבינו, ורצה להיסאר לחסות בצלו, אבל רבינו לא הניחוהו ורוה לחזור אל רבו המאור עינים זי"ע. ופ"א היה קטרוג גדול למעלה על דבר שבני ישראל מזלזלין בתפלה. וגזרו בשמים לבטל מבני ישראל כח התפלה ח"ו, והמלכות גזרה לאסור לבני ישראל להתפלל רח"ל, באותה שעה התייצב רבינו ואמר על עצמו: ואני תפלה, הרינו מקבל עלי להתפלל במקום כל בני ישראל, ובזה פעל בשמים לבטל את הקטרוג והציל את כח התפלה שלא יתבטל מאתנו. (עבודת עבודה)

רבינו היה תלמיד מובהק של הרה"ק ר' אהרן הגדול ראש שושלת קארלין זי"ע שאמר על רבינו: כשאומר בליל יום כפור ה' אלוהינו מה אדיר שמך בכל הארץ אינו מניח ניצוץ בפוילען, לוטא ורוסיה שלא יעלה אותו. ותלמיד מהרה"ק המגיד הגדול ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע. ולאחר שעלה המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע למרום הרביצו אותו החסידים אלוף לראש וכיהן בנשיאות כשלושים שנה. מקדשותו ופרישותו כ' ספרי הצדיקים נפלאות, הי' בעל רוח הקדש, והי' נהירין לי' שבילי דרקיע, אלפי ישראל הסתופפו בצלו וגדולי ישראל הי' תלמידיו, ובתוכם הרה"ק ר' מרדכי ראש שושלת לעכאוויטש זי"ע הרה"ק ר' אשר ראש שושלת סטאלין זי"ע הרה"ק ר' משה מבראד זי"ע הרה"ק ר' יואל מטשפלא זי"ע ותלמידו מובהק הרה"ק והנורא השרף ר' אורי מסטרעליסק זי"ע. שאמר עליו: כל רבי הוא שורש לנשמות ישראל, אבל הרבי שלי הרבי ר' שלמה'לע, הוא שורש של כל השרשים. ומפני כך היה בכחו לרומם את כל בר ישראל, ואף את הפחות שבחותים הגביה עד למעלה מבירא עמיקתא לאיגרא רמה. (עבודת עבודה)

והי' יהוע בזמנו כי מי שנגע ביד רבינו לא מת בלא תשובה, וכ' בספר ספרן של צדיקים שרבינו ראה ברוח קדשו מסוף העולם ועד סופו וידע על בני אדם מה ומי הי' בגלגולים הראשונים, וכל החיצונים פחדו ממנו וכשילאה נשמתו בטהרה מת באמרו תיבת וינטלס וינשאס כימי עולם ע"כ.

ובעוה"ר נהרג באמצע תפילתו באמירת כתר על ידי איש חיל אחד בעת המלחמה שירה בו חץ ביום כ"ב תמוז בשנת תקנ"ב.

קודם פטירתו צוה רבינו לתלמידיו הק' שלאחר פטירתו יסעו המה לקבל את מרותו של הרה"ק ר' מרדכי מנעשכיז זי"ע, נסע הרה"ק השרף מסטרעליסק זי"ע לנעשכיז כמצות רבו, ובהכנסו אל הקודש פנימה להרה"ק מנעשכיז זי"ע ראה שם אדם אחד, והכיר עליו שהוא בעל עבירה ומלא מכף רגל ועד ראש בעוונות ובחטאים, ולתדהתו קירב הר"ר מרדכי את האיש ההוא בקירבה יתירה, אז הירם הרה"ק מסטרעליסק זי"ע את קולו על האיש וצעק עליו "לא החולה" נענה אליו הרה"ק מנעשכיז זי"ע ויאמר" בבקשה ממך אל נא תתערב בדברים שאינם שיכים אליך. ולאחר מכן הוסף ואמר: דע לך כי מסיבה זו שלא אתכם רבכם זי"ע הנה, למען תלמדו שמי שאינו אוהב את כל איש ישראל באשר הוא, אפילו לבעל עבירה ר"ל, לא הגיע אפי' למחצית הדרך בעבודת השי"ת, כי אם יקרבו איש כזה, הרי בלתי שום ספק שבסופו של דבר ישוב לאלוקיו ויעשה תשובה שלימה. וכן הוה שאותו איש נעשה לבסוף בעל תשובה גמור. (ספורי חסידים)

סיפר תלמידו הרה"ק ר' אשר מסטאלין זי"ע לאחר הסתלקתו בעלות רבו השמימה כסבור היה ברוב עוותנותו שבוודאי יולכיהו לגיהנם, ומשום כך, בשמעו שם כרוז שמכריזים "פנו מקום לרבי שלמה" לא חשב כלל שמתכוונים אליו, אמנם לפתע ראה שהמוני צדיקי הדורות יחד עם מלאכים ושרפים יוצאים לקראתו בשירה ובשמחה רבה, ואמרו לו שבאו להוליכו לגן עדן, תמה רבינו ואמר: כי זה עולם האמת, שנותנים חלק בגן עדן למי שהוא ראוי לגיהנום? ולא הסכים ללכת עמהם בשום אופן על שכביכול הקב"ה בכבודו ובעצמו בא אליו ואמר לו שלמה בן יוטא בני בוא עמי לגן עדן והנני נותן לך מאולר מתנת חנם" אז נתרצה והלך לגן עדן,

ועוד אמר הר"ר אשר זי"ע שיום כ"ב תמוז יומא דהילולא של רבינו הוא כמו יו"ט, ואיננו נחשב כלל כאחד מימי המצרים, כשם של"ג בעומר יומא דהילולא של רבי שמעון בר יוחאי זי"ע אינו נחשב לאחד מימי האבל שבין פסח לעצרת, שהרי לאמיתו של דבר ישנו יום אחד יתר על שלושת השבועות, כי מי"ז בתמוז עד תשעה באב ישנם כ"ב יום, והוסיף ואמר שאם היו שומעים לו, היה מתיר ליצא אשה ביום זה, כשם שמותר בל"ג בעומר, אבל כיון שיודע הוא שלא יצייתו לו, לכן אינו אומר כלום אבל בתוך לבי אני יודע בבירור שמותר..

הרה"ק ר' אשר מסטאלין זי"ע בן הרה"ק ר' אהרן הגדול ראש שושלת קארלין סטאלין זי"ע התחנך בבית רבינו זי"ע ואחר פטירת רבינו החל לכהן כאדמו"ר בזליחוב פולין ואח"כ עבר לסטאלין הסמוכה לעיר קארלין.

נשאר אחריו בנו הרה"ק ר' דוב בער מטולנין זי"ע חתן הרה"ק ר' ברוך ממעזיבוז זי"ע.

זכותו הגדול והקדוש יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

הרה"ק ר' אורי מסטרילסק הנקרא בשם השרף זי"ע אמר בשם רבינו זי"ע: כי מי שזיכהו השי"ת לעשות איזו שמחה של מצוה, כגון ברית מילה או נישואין לבניו וכדומה, פותחים לו כל ההיכלות, וממלאים כל משאלותיו, ואותו איש אשר מצער ומקניט אותו ביום הזה, ועל ידי כך הוא מסלקו אפילו לרגע אחד מכל אותם ההיכלות העליונים, יש בו עוון גדול. (ספורי חסידים)

כג תמוז תק"ט

רבי יחזקאל ב"ר אברהם זי"ע בעל כנסת יחזקאל אב"ד אה"ו

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הגה"ק רבי יחזקאל קצינעלבוגין בעל כנסת יחזקאל אב"ד אה"ו זי"ע נולד בשנת כסלו תכ"ח בעיר בריסק ליטא לאביו הגה"ק ר' אברהם דומ"ץ בריסק זי"ע נין ונכד הגה"ק רבי יעקב זי"ע ונכד הגה"ק רבי אברהם אשכנזי אב"ד לבוב זי"ע

רבינו היה גאון האמיתי ראש גולת אריאל, שהכל אמר עליו מקודש מקודש, שכבר בצעירותו התגלה כחריף וכעילוי. והאיר בתורתו את כל העולם כולו, והניח גם כן בן גדול הדור הוא הגה"ק ר' דוד אב"ד קילאן זי"ע שהיה אביו של הגה"ק ר' אברהם אב"ד בריסק זי"ע.

מגדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו, היה עניו כהלל, כמו שכתוב רבינו בצוואתו לבניו: לכם אני מגלה טפח וטפחיים מכסה, כל ימי היתה נפשי עמוסה, ונזהרתי מלגלה נגחים, או להטמין לאדם פחי' להיות ח"ו רודף רוחים וכ"ו. למופת הייתי כל ימי חלדי' לא רדפתי ללבוש בגדי רקמה ודלידי' לא מלאתי פי שחוק אף ביום חדיליה, על כל אלה במורס כהליה. ובכל מילי דעלמא היה ניחא לי שיוגמר מבלעדי ולא אמרתי איה כבודי או פן הדבר פידי' תמכתי בזכות אבותי יגינו בעדי, בטחתי בה' המשביע בטוב עדיה, ובכוך ה' קמחלא הכלה מכלי, ובחלקן תמיד בחילה אסלדי, כבכרס עין גדי, וזה היה ת"ל תפארת וכבודי. (צוואה)

רבינו היה דרכו בקודש לירד לפני התיבה להתפלל, והיה לו ניגון מיוחד על מכלכל חיים, והיה בהאמבורג איש עני אחד אשר קבל את הניגון ההוא והיה יודע לנגן אותו עם כל התנועות שעשה רבינו, והיה הולך בבתי מדרש ומנגן הניגון הזה לפני היושבים שמה, והיה כנגן המנגן מלאו השומעים פיהם שחוק ונתנו לו איזה מגרות כסף בעד זה. ויהי בהודע הדבר לראשי הקהל דשם, ויחר להם מאד כי נבלה עשה בישראל לעשות שחוק מרבינו, ושלחו להגיד לו כי עד כ"ד שעות לא יראה ולא ימצא בעיר האמבורג, ואם לא יעזוב את העיר ענוש יענש ונתן בפליליס, ויצר לו מאד וימהר לבא לפני רבינו, ויספר לו את כל אשר עשה ואת אשר נגזר עליו מאת ראשי הקהל, ויתנצל כי לא במרד ובמעל עושה זאת רק כי ממנו פרי מחייתו נמצא, ובלעדי זה אין לו שום מקום מוצא להמציא טרף לבני ביתו. ויכמרו רחמי רבינו עליו ויקח פיסת נייר וכתב עליו כדברים האלה: רשות נתונה ממני למוה"ז לכלכל עצמו ממכלכל חיים. (שיחות חולין)

היה תלמיד מובהק של הגה"ק רבי מרדכי זיסקינד בעל שו"ת מהר"ם זיסקינד זי"ע, כי בהסכמתו על ספר רבו המובהק כתב: שהוא אכל אצלו בשרא שמינה אפתורא דלהבא. וגם שמע חידושים נפלאים מבנו הגאון ר' משה זיסקינד זי"ע

כשהגיע לפרקו נשא לבתו של הגה"ק ר' שלמה זלמן סירקיס מבריסק זי"ע נכד של רבינו הב"ח הגה"ק ר' יואל סירקיס אב"ד קראקא זי"ע וחתנו של הגה"ק רבינו יום–טוב ליפמן הלער בעל תוספות יום טוב זי"ע

לאחר חתונתו כיהן כאב"ד בעיר זיטל, בירז, וקילאן, ואחר כך בשנת תע"ג נבחר כאב"ד וראש הישיבה בקהילות אה"ו, אלטונה האמבורג וואנדזיבעק, שמילא שם מקום בן רבו הגה"ק ר' משה זיסקינד זי"ע.

וסיפר שבימי חורפו שהיה אב"ד בעיר קילאן, השכים בבקור פ"א ונפל פסוק לתוך פיו: כִּי בָחַר ה' בְּצִיּוֹן אִוָּהּ לְמוֹשָׁב לוֹ. (תהלים קל"ב י"ג) ויספר זאת לאחיו הרב, ויאמר לו אחיו זה פתרונו: ציון בגימטריא יחזקאל, חושבנא דדין כחושבנא דדין, או"ה נוטריקון: אלטונה וואנדזיבעק האמבורג, וזה פירושו: כי בחר ה' "בציון" היינו ביחזקאל, "או"ה למושב"

שיתמנה לרב ואב"ד בעירות הללו ושם יהיה למושב לו . וכן נתקיים בו שנתקבל תיכף לאב"ד דשם קהלות אה"ו. (שיחת חולין)

וכתב רבינו בספרו: וְעַל הַשָּׁנוֹת הַחֲלוֹס אֶל פַּרְעֹה פַּעֲמָיִם כִּי נָכוֹן הַדָּבָר מֵעִם הָאֱלֹקִים וּמְמַהֵר הָאֱלֹקִים לַעֲשֹׂתוֹ (פרשת מקץ מ"א ל"ב) עפ"י מש"כ בזה"ק: כי יש שני מיני חלומות, אחד על ידי מלאך מיכאל, ואחד על ידי מלאך גבריאל והם חלומות המתקיים, ושיש בכל אחד מעלה וחסרון, הא' יש בו מעלה שכולו מתקיים, רק פעמים יתקיים בזמן רחוק, והשני הוא להיפך, יש בו דברים בטלים אבל חלק המתקיים יבא בקרוב, נמצא כאשר רואה השי"ת להראות לאדם דבר שכולו יתקיים ובקרוב ב' למעלותיה, אז יחלום חלום זו ב' פעמים זה אחר זה, פעם אחד על ידי מלאך מיכאל, ופעם ב' על ידי מלאך גבריאל, וא"ז יוסף הצדיק לפרעה: וְעַל הַשָּׁנוֹת הַחֲלוֹס אֶל פַּרְעֹה פַּעֲמָיִם, הוא נסבה בחלום א' מראה, כִּי נָכוֹן הַדָּבָר מֵעִם הָאֱלֹקִים (נכון מלשון אמת שכולו יתקיים) ועוד כי, וּמְמַהֵר הָאֱלֹקִים לַעֲשֹׂתוֹ. (מים יחזקאל)

ל"ו שנים ישב רבינו בהא"ו על כסאו ברמה, וביום ד' כ"ג תמוז אחר חצות היום בשנת תק"ט נסתלק לגנזי מרומיס, זקן ושבע ימים ורואה שלשלת היוחסין יוצאים מזרעו, כולם גדולי ישראל וצדיקי הדור. ומנוחתו כבוד בבית החיים באלטונה

חיבר ספר שו"ת כנסת יחזקאל וספר מים יחזקאל לרשות על התורה וספר לחם יחזקאל.

כתב רבינו בצוואתו: על מצבה שלי יכתבו רק פה נטמן הרב המפורסם אב"ד מה"רר יחזקאל בהמ"וף מוה"רר אברהם זלה"ה קצינעלבוגין אב"ד ד"ג קהלות בעל המחבר תשובת כנסת יחזקאל ולחם יחזקאל ומים יחזקאל נפטר וכ"ו ויותר אין שום תוארים ח"ו כי ח"ו יגרמו לי רעה והרבות דינין ח"ו, ושם גאון לא יזכר כלל כידוע שאף בחיי לולא כבוד הקהלות הייתי מקפיד והייתי מוחק שם הגאון כי בעו"ה בדור הזה אין גאון יעקב וגאון ישראל. (צוואה)

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

קטע מצוואתו

לכם הנני פוקד על אמ"ן מנעו כל מחשבות זרות ולענות אמן בקול רם מילין להרים סימן, אל תשכחו לענות אמן אחר ברכת פורס סכת שלום, ובברכת המזון על כל הרחמן, ובזכות אמן, יהיו בתיכם מלאים כרמון, ותעלו כטוב שמן, והקמים עליכם יהיו כדומן, ויצלכם ה' משעיר ותימן, ותזכו לעלות למקום ששם גדל קנמון, ואם יתמהמה חכו לזמן, אשר בלבו של מקום טמון אשר נשמע להאזרחי הימן. (צוואה)

מהדורה ראשונה שנדפסה בחיי רבינו

מתורתו של רבינו

וַיַּעַבְרוּ אֲנָשִׁים מִדְיָנִים סֹחֲרִים וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת יוֹסֵף מִן הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת יוֹסֵף לְיִשְׁמְעֵאלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף וַיָּבִיאוּ אֶת יוֹסֵף מִצְרָיְמָה. (פרשת וישב ל"ז ח) לכן מכרו את יוסף בעשרים כסף שהם ה' סלעים, כי השטן קיטרג במכירת יוסף כי כתיב וְגֹנֵב אִישׁ וּמָכָרוֹ וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת יוּמָת. (פרשת משפטים כ"א ט"ז) והקב"ה השיב דיוסף נקרא שור ולא איש שנאמר:בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו בָּהֶם עַמִּים יְנַגֵּח יַחְדָּו אַפְסֵי אָרֶץ וְהֵם רִבְבוֹת אֶפְרַיִם וְהֵם אַלְפֵי מְנַשֶּׁה (פרשת וזאת הברכה ל"ג י"ז) וכיון שנקרא שור וכתיב: : כִּי יִגֹּנֵב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מְכָרוֹ חֲמִשָּׁה בָקָר יְשַׁלֵּם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׂה (פרשת משפטים כ"א ל"ז) ואם כן חייבים לשלם מאה כסף וזה היה נגד המאה כסף שחייב להם יוסף שהוציא שם רע על אחיו דכתיב: וַיָּבִיאוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶסֶף (פרשת כי תצא כ"ב י"ט) ומוכח מזה כהפוסקים דהחמשה פעמים צריך לשלם כפי ערך המכירה ולא כערך השוויו, דאי כערך שוויו הא אין ערך ואין שיעור לדמו יוסף וכ"ו. (מים יחזקאל - דרושים יקרים)

בהגדה של פסח: אַרְבַּע מִי יוֹדֵעַ, אַרְבַּע אֲנִי יוֹדֵעַ. כתב רבינו דקאי על ד' כוסות דקאמר בגמרא האיך תיקנו מלתא דסכנה היינו זוגות ומשני א"ק ליל שמרים משומר מן המזיקים, ולכאורה היינו לר"א ניחא דבתשרי נולדו אבות ובתשרי יהיה נגאלין, יש לומר, דדרשינן קרא דליל שמורים ע"ז דמשומר מן המזיקים, אבל לר"י דאבות בניסן נולדו ובניסן עתידין להגאל ואת ליל שמורים מבעי"ל לכדרשינן לילה המשומר ובא מששת ימי בראשית לגאולה העתידה ואם כן מנ"ל דמשומר מן המזיקין ואם כן יחזור קי' לדוכתיה ד' ארבעה מי יודע למה תקנו זוגות שהוא סכנה ? ומתרץ ארבעה אני יודע, ד' אמהות דאמהות מגינות על כישוף המצוי בנשים על כן בד' כוסות לית בהו משום זוגות דהן נגד ד' אמהות המגינות מכל סכנות כאלה. (מים יחזקאל)

כג תמוז ש"ל [א]

המקובל רבינו משה ב"ר יעקב זי"ע קורדבירו הרמ"ק

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

הגה"ק המקובל רבינו משה קורדבירו הרמ"ק זי"ע מחשובי מקובלי עיר צפת, הנקרא אבי המקובלים. נולד בעיר צפת בשנת ה' רפ"ב לאביו הגה"ק ר' יעקב מעיר קורדובה ספרד ז"ע

בהיות שהספר הנכבד הזה (תומר דבורה) הוא כולו יראת שמים וקבול עול מלכותו יתברך והולך בדרכי מדותיו יתברך ובודאי מי שרגיל בספר הנכבד הזה ומקיימו יש לו מהלכים בין העומדים וזוכה לחיי העולם הזה ולחיי העה"ב שכולו טוב וחזי מאן גברא רבא חיבר הספר הנכבד הזה איש אלקים קדוש המאיר לעולם כולו בחכמתו וחסידותו כמוהר"ר משה קורדוואירו זצ"ל על כל אני אומר שראוי ונכון להדפיס הטפר הנחמד הזה כדי לזכות את ישראל כי התלמוד בו מביא לידי מעשה ויראה וחסידות.

והנה מהור"ר יצחק אליה ב"ר אורי הכהן רוצה לזכות את הרבים להדפיס הספר הזה ומגלגלין זכות על ידי זכאי זכות הרבים תלוי בו על כן ראוי לקנות ממנו הספר הזה בכסף מלא כדי לסייעו לתלמוד תורה כאשר עם לבבו ועץ חיים היא למחזיקים בה וחזקה על האלוף מוהר"ר אליה שאינו יוצא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן.

וכל מי שרגיל בספר הזה ואומר אותו בכל שבוע או בכל חודש מובטח שהוא בן העולם הבא ואשרי לו וטוב לו מי שמרגיל עצמו בו. ובאמת מצוה לכל אדם לקנות הספר הזה ואני גוזר בגזירת נח"ש שלא ידפיס שום אדם אחר הספר הזה עד כלות שלשה שנים מיום שיוגמר הדפוס.

נאם ישעיה בן לאא"מ מוהר"ר אברהם סג"ל זלה"ה הורוויץ (הסכמות הגאון בעל השל"ה הקדוש זי"ע לספר תומר דבורה שנדפס בפראג שנת שפ"א לפ"ק)

הרה"ק רבי חיים האלבערשטאם בעל דברי חיים מצאנז זי"ע הבטיח: שכל הלומד בספר תומר דבורה אינו נפגע ממחלה הידוע רח"ל.

הסכמת

הגאון בעל השל"ה הקדוש

לספר תומר דבורה

שנדפס בפראג שנת שפ"א לפ"ק

בהיות שהספר הנכבד הזה הוא כולו יראת שמים וקבול עול מלכותו יתברך, והולך בדרכי מדותיו יתברך, ובודאי מי שרגיל בספר הנכבד הזה וקיימו יש לו מהלכים בין העומדים (עי' זכריה ג,ז) וזוכה לחיי העולם הזה ולחיי העולם הבא שכולו טוב, וחזי מאן גברא רבא חיבר הספר הנכבד הזה, איש אלקים קדוש המאיר לעולם כולו בחכמתו וחסידותו **כמוהר"ר משה קורדוואירו זצ"ל.** על כן אני אומר שראוי ונכון להדפיס הספר הנחמד הזה כדי לזכות את ישראל, כי התלמוד בו מביא לידי מעשה ויראה וחסידות. והנה מוהר"ר יצחק אליה ב"ר אורי הכהן רוצה לזכות את הרבים להדפיס הספר הזה, ומגלגלין זכות על ידי זכאי, זכות הרבים תלוי בו. על כן ראוי לקנות ממנו הספר הזה בכסף מלא, כדי לסיעו לתלמוד תורה כאשר עם לבבו, ועץ חיים היא למחזיקים בה. וחזקה על האלוף מוהר"ר אליה, שאינו יוצא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. וכל מי שרגיל בספר הזה ואומר אותו בכל שבוע או בכל חדש מבטח לו שהוא בן העולם הבא. ואשרי לו וטוב לו מי שמרגיל עצמו בו. ובאמת מצוה לכל אדם לקנות הספר הזה. ואני גוזר בגזרת נח"ש שלא ידפיס שום אדם אחר הספר הזה עד כלות שלשה שנים מיום שיוגמר הדפוס.

נאום ישעי' בן לאא"מ מוהר"ר אברהם סג"ל זלה"ה הורוויין

סגולה נגד המחלה הידועה רח"ל

הרה"ק ר' חיים האלברשטם בעל דברי חיים מצאנז זי"ע הבטיח: שכל הלומד בספר תומר דבורה אינו נפגע ממחלה הידועה רח"ל

בהיות שהספר הנכבד הזה (תומר דבורה) הוא כולו יראת שמים וקבול עול מלכותו יתברך והולך בדרכי מדותיו יתברך ובודאי מי שרגיל בספר הנכבד הזה ומקיימו יש לו מהלכים בין העומדים וזוכה לחיי העולם הזה ולחיי העה"ב שכולו טוב וחזי מאן גברא רבא חיבר הספר הנכבד הזה איש אלקים קדוש המאיר לעולם כולו בחכמתו וחסידותו כמוהר"ר משה קורדוואירו זצ"ל על כל אני אומר שראוי ונכון להדפיס הטפר הנחמד הזה כדי לזכות את ישראל כי התלמוד בו מביא לידי מעשה ויראה וחסידות.

והנה מהור"ר יצחק אליה ב"ר אורי הכהן רוצה לזכות את הרבים להדפיס הספר הזה ומגלגלין זכות על ידי זכאי זכות הרבים תלוי בו על כן ראוי לקנות ממנו הספר הזה בכסף מלא כדי לסייעו לתלמוד תורה כאשר עם לבבו ועץ חיים היא למחזיקים בה וחזקה על האלוף מוהר"ר אליה שאינו יוצא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן.

וכל מי שרגיל בספר הזה ואומר אותו בכל שבוע או בכל חודש מובטח שהוא בן העולם הבא ואשרי לו וטוב לו מי שמרגיל עצמו בו. ובאמת מצוה לכל אדם לקנות הספר הזה ואני גוזר בגזירת נח"ש שלא ידפיס שום אדם אחר הספר הזה עד כלות שלשה שנים מיום שיוגמר הדפוס.

נאם ישעיה בן לאא"מ מוהר"ר אברהם סג"ל זלה"ה הורוויץ (הסכמות הגאון בעל השל"ה הקדוש זי"ע לספר תומר דבורה שנדפס בפראג שנת שפ"א לפ"ק)

הרה"ק רבי חיים האלבערשטאם בעל דברי חיים מצאנז זי"ע הבטיח: שכל הלומד בספר תומר דבורה אינו נפגע ממחלה הידוע רח"ל.

ספר תמר דבורה

פרק א'

הָאָדָם רָאוּי שֶׁיִּתְדַּמֶּה לְקוֹנוֹ וְאָז יִהְיֶה בְּסוֹד הַצּוּרָה הָעֶלְיוֹנָה, צֶלֶם וּדְמוּת. שֶׁאִלּוּ יְדַמֶּה בְּגוּפוֹ וְלֹא בִּפְעֻלּוֹת, הֲרֵי הוּא מַכְזִיב הַצּוּרָה וְיֹאמְרוּ עָלָיו צוּרָה נָאָה וּמַעֲשִׂים כְּעוּרִים. שֶׁהֲרֵי עִקַּר הַצֶּלֶם וְהַדְּמוּת הָעֶלְיוֹן הֵן פְּעֻלּוֹתָיו, וּמַה יּוֹעִיל לוֹ הֱיוֹתוֹ כַּצּוּרָה הָעֶלְיוֹנָה, דְּמוּת תַּבְנִית אֵבָרָיו, וּבִפְעֻלּוֹת לֹא יִתְדַּמֶּה לְקוֹנוֹ. לְפִיכָךְ רָאוּי שֶׁיִּתְדַּמֶּה אֶל פְּעֻלּוֹת הַכֶּתֶר, שֶׁהֵן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים עֶלְיוֹנוֹת, וּרְמוּזוֹת בְּסוֹד הַפְּסוּקִים [מיכה ז', י"ח-כ] "מִי אֵל כָּמוֹךָ נֹשֵׂא עָוֹן וְעֹבֵר עַל פֶּשַׁע לִשְׁאֵרִית נַחֲלָתוֹ לֹא הֶחֱזִיק לָעַד אַפּוֹ כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא; יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנֹתֵינוּ וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצֻלוֹת יָם כָּל חַטֹּאתָם; תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ מִימֵי קֶדֶם". אִם כֵּן, רָאוּי שֶׁתִּמָּצֶאנָה בּוֹ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת אֵלּוּ. וְעַכְשָׁיו נְפָרֵשׁ אוֹתָן הַפְּעֻלּוֹת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, שֶׁרָאוּי שֶׁתִּהְיֶינָה בּוֹ.

א', מי אל כמוך

מוֹרֶה עַל הֱיוֹת הַקָּבָּ"ה מֶלֶךְ נֶעֱלָב, סוֹבֵל עֶלְבּוֹן, מַה שֶּׁלֹּא יְכִילֵהוּ רַעְיוֹן, הֲרֵי אֵין דָּבָר נִסְתָּר מֵהַשְׁגָּחָתוֹ בְּלִי סָפֵק. וְעוֹד, אֵין רֶגַע שֶׁלֹּא יִהְיֶה הָאָדָם נִזּוֹן וּמִתְקַיֵּם מִכֹּחַ עֶלְיוֹן הַשּׁוֹפֵעַ עָלָיו, וַהֲרֵי תִּמְצָא שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא חָטָא אָדָם נֶגְדּוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה הוּא בְּאוֹתוֹ הָרֶגַע מַמָּשׁ שׁוֹפֵעַ שֶׁפַע קִיּוּמוֹ וּתְנוּעַת אֵבָרָיו, וְעִם הֱיוֹת שֶׁהָאָדָם חוֹטֵא בַּכֹּחַ הַהוּא לֹא מְנָעוֹ מִמֶּנּוּ כְּלָל, אֶלָּא סוֹבֵל הַקָּבָּ"ה עֶלְבּוֹן כָּזֶה לִהְיוֹת מַשְׁפִּיעַ בּוֹ כֹּחַ וּתְנוּעוֹת אֵבָרָיו, וְהוּא מוֹצִיא אוֹתוֹ כֹּחַ בְּאוֹתוֹ רֶגַע בְּחֵטְא וְעָוֹן וּמַכְעִיס וְהַקָּבָּ"ה סוֹבֵל. וְלֹא תֹּאמַר שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִמְנֹעַ מִמֶּנּוּ הַטּוֹב הַהוּא, חַס וְחָלִילָה, שֶׁהֲרֵי בְּכֹחוֹ בְּרֶגַע כְּמֵימְרֵהּ לְיַבֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, כְּעֵין שֶׁעָשָׂה לְיָרָבְעָם [מלכים-א י"ג, ד]. וְעִם כָּל זֶה, שֶׁהַכֹּחַ בְּיָדוֹ לְהַחֲזִיר הַכֹּחַ הַנִּשְׁפָּע הַהוּא, וְהָיָה לוֹ לוֹמַר כֵּיוָן שֶׁאַתָּה חוֹטֵא נֶגְדִּי תֶּחֱטָא בְּשֶׁלְּךָ וְלֹא בְשֶׁלִּי, לֹא מִפְּנֵי זֶה מָנַע טוֹב מִן הָאָדָם וְלֹא סָבַל עֶלְבּוֹן, וְהִשְׁפִּיעַ הַכֹּחַ וְהֵטִיב לָאָדָם טוּבוֹ. הֲרֵי זֶה עֶלְבּוֹן וְסַבְלָנוּת מַה שֶּׁלֹּא יְסֻפַּר. וְעַל זֶה קוֹרְאִים מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְהַקָּבָּ"ה מֶלֶךְ עָלוּב [פרקי היכלות פכ"ה]. וְהַיְנוּ אָמְרוֹ "מִי אֵל כָּמוֹךָ", אַתָּה אֵל בַּעַל חֶסֶד הַמֵּטִיב, אֵל בַּעַל כֹּחַ לִנְקֹם וְלֶאֱסֹף אֶת שֶׁלְּךָ, וְעִם כָּל זֶה אַתָּה סוֹבֵל וְנֶעֱלָב עַד יָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה.

הֲרֵי זוֹ מִדָּה שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהִתְנַהֵג בָּהּ, רְצוֹנִי, הַסַּבְלָנוּת, וְכֵן הֱיוֹתוֹ נֶעֱלָב אֲפִלּוּ לְמַדְרֵגָה זוֹ, וְעִם כָּל זֶה לֹא יֶאֱסֹף טוֹבָתוֹ מִן הַמְקַבֵּל.

ב' נושא עון

וַהֲרֵי זֶה גָּדוֹל מֵהַקּוֹדֵם, שֶׁהֲרֵי לֹא יַעֲשֶׂה הָאָדָם עָוֹן שֶׁלֹּא יִבְרָא מַשְׁחִית, כִּדְתְנַן [אבות פ"ד, י"ג] "הָעוֹבֵר עֲבֵרָה אַחַת קוֹנֶה לוֹ קַטֵּיגוֹר אֶחָד": וַהֲרֵי אוֹתוֹ קַטֵּיגוֹר עוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּבָּ"ה וְאוֹמֵר פְּלוֹנִי עֲשָׂאָנִי; וְאֵין בְּרִיָּה מִתְקַיֶּמֶת בָּעוֹלָם אֶלָּא בְּשִׁפְעוֹ שֶׁל הַקָּבָּ"ה, "אֵינִי זָן מַשְׁחִיתִים, יֵלֵךְ אֵצֶל מִי שֶׁעֲשָׂאוֹ וְיִתְפַּרְנֵס מִמֶּנּוּ", וְהָיָה הַמַּשְׁחִית יוֹרֵד מִיָּד וְנוֹטֵל נִשְׁמָתוֹ, אוֹ כּוֹרְתוֹ, אוֹ נֶעֱנָשׁ עָלָיו כְּפִי עָנְשׁוֹ, עַד שֶׁיִּתְבַּטֵּל הַמַּשְׁחִית הַהוּא. וְאֵין הַקָּבָּ"ה עוֹשֶׂה כֵן, אֶלָּא נוֹשֵׂא וְסוֹבֵל הֶעָוֹן, וּכְמוֹ שֶׁהוּא זָן הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, זָן וּמְפַרְנֵס הַמַּשְׁחִית הַזֶּה, עַד שֶׁיִּהְיֶה אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים, אוֹ יָשׁוּב הַחוֹטֵא בִּתְשׁוּבָה וִיכַלֵּהוּ וִיבַטְּלֵהוּ בְּסִגּוּפָיו, אוֹ יְבַטְּלֵהוּ שׁוֹפֵט צֶדֶק בְּיִסּוּרִים וּמִיתָה, אוֹ יֵלֵךְ בַּגֵּיהִנָּם וְשָׁם יִפְרַע חוֹבוֹ. וְהַיְנוּ שֶׁאָמַר קַיִן [בראשית ד', י"ג] "גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא", וּפֵרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה [תנחומא בראשית סי' ט] "כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אַתָּה סוֹבֵל", יִרְצֶה, זָן וּמְפַרְנֵס, "וַעֲוֹנִי כָּבֵד, שֶׁאֵין אַתָּה יָכוֹל לְסָבְלוֹ", פֵּרוּשׁ, לְפַרְנְסוֹ, עַד שֶׁאָשׁוּב וַאֲתַקֵּן. אִם כֵּן הֲרֵי זוֹ מִדַּת סַבְלָנוּת גְּדוֹלָה, שֶׁיָּזוּן וִיפַרְנֵס בְּרִיָּה רָעָה שֶׁבָּרָא הַחוֹטֵא עַד שֶׁיָּשׁוּב.

יִלְמַד הָאָדָם, כַּמָּה צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה סַבְלָן לִסְבֹּל עַל חֲבֵרוֹ וְרָעוֹתָיו שֶׁהֵרַע, עַד שִׁעוּר כָּזֶה שֶׁעֲדַיִן רָעָתוֹ קַיֶּמֶת שֶׁחָטָא נֶגְדּוֹ, וְהוּא יִסְבֹּל עַד יְתַקֵּן חֲבֵרוֹ אוֹ עַד שֶׁיִּתְבַּטֵּל מֵאֵלָיו, וְכַיּוֹצֵא.

ג' ועובר על פשע

זוֹ מִדָּה גְּדוֹלָה. שֶׁהֲרֵי אֵין הַמְּחִילָה עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, אֶלָּא עַל יָדוֹ מַמָּשׁ שֶׁל הַקָּבָּ"ה, כִּדְכְתִיב [תהילים ק"ל, ד'] "כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיחָה וְגוֹ'". וּמַה הִיא הַסְּלִיחָה, שֶׁהוּא רוֹחֵץ הֶעָוֹן, ◌◌דִּכְתִיב[ישעיהו ד' ד'] "אִם רָחַץ ה' אֵת צֹאַת בְּנוֹת צִיּוֹן וְגוֹ'", וְכֵן כְּתִיב יחזקאל ל"ו, כ"ה] "וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וְגוֹ'". וְהַיְנוּ "עוֹבֵר עַל פֶּשַׁע", שׁוֹלֵחַ מֵימֵי רְחִיצָה וְעוֹבֵר וְרוֹחֵץ הַפֶּשַׁע.

וְהִנֵּה מַמָּשׁ כִּדְמוּת זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת הָאָדָם, שֶׁלֹּא יֹאמַר, וְכִי אֲנִי מְתַקֵּן מַה שֶּׁפְּלוֹנִי חָטָא אוֹ הִשְׁחִית. לֹא יֹאמַר כָּךְ, שֶׁהֲרֵי הָאָדָם חוֹטֵא, וְהַקָּבָּ"ה בְּעַצְמוֹ שֶׁלֹּא עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, מְתַקֵּן אֶת מְעֻוָּתָיו וְרוֹחֵץ צוֹאַת עֲוֹנוֹ. וּמִכָּאן יִתְבַּיֵּשׁ הָאָדָם לָשׁוּב לַחֲטוֹא, שֶׁהֲרֵי הַמֶּלֶךְ בְּעַצְמוֹ רוֹחֵץ לִכְלוּךְ בְּגָדָיו.

ד' לשארית נחלתו

הִנֵּה הַקָּבָּ"ה מִתְנַהֵג עִם יִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ זֶה, לוֹמַר, מָה אֶעֱשֶׂה לְיִשְׂרָאֵל וְהֵם קְרוֹבַי, שְׁאֵר בָּשָׂר לִי עִמָּהֶם, שֶׁהֵם בַּת זוּג לְהַקָּבָּ"ה, וְקוֹרֵא לָהּ בִּתִּי, אֲחוֹתִי, אִמִּי, כִּדְפֵרְשׁוּ ז"ל [שיר השירים רבה סוף פ"ג], וּכְתִיב [תהלים קמ"ח, י"ד] "יִשְׂרָאֵל עַם קְרוֹבוֹ", מַמָּשׁ קֻרְבָה יֵשׁ לוֹ עִמָּהֶם וּבָנָיו הֵם, וְהַיְנוּ "לִשְׁאֵרִית נַחֲלָתוֹ", לְשׁוֹן שְׁאֵר בָּשָׂר. וְסוֹף סוֹף הֵם נַחֲלָתוֹ, וּמָה אוֹמֵר, אִם אַעֲנִישֵׁם הֲרֵי הַכְּאֵב עָלַי, כִּדְכְתִיב [ישעיה ס"ג, ט'] "בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר", כְּתִיב בְּאָלֶ"ף, לוֹמַר שֶׁצַּעֲרָם מַגִּיעַ לַפֶּלֶא הָעֶלְיוֹן וְכָל שֶׁכֵּן לְדוּ פַּרְצוּפִין, שֶׁבָּהֶן עִקַּר הַהַנְהָגָה, וְקָרִינַן בְּוָא"ו "לוֹ צָר", וּכְתִיב [שופטים י', ט"ז] "וַתִּקְצַר נַפְשׁוֹ בַּעֲמַל יִשְׂרָאֵל", לְפִי שֶׁאֵינוֹ סוֹבֵל צַעֲרָם וּקְלוֹנָם, מִפְּנֵי שֶׁהֵם שְׁאֵרִית נַחֲלָתוֹ.

כָּךְ הָאָדָם עִם חֲבֵרוֹ, כָּל יִשְׂרָאֵל הֵם שְׁאֵר בָּשָׂר אֵלּוּ עִם אֵלּוּ, מִפְּנֵי שֶׁהַנְּשָׁמוֹת כְּלוּלוֹת יַחַד, יֵשׁ בָּזֶה חֵלֶק זֶה וּבָזֶה חֵלֶק זֶה, וּלְכָךְ אֵינוֹ דּוֹמֶה מְרֻבִּים הָעוֹשִׂים אֶת הַמִּצְוָה [ספרא בחקותי פרק ב], וְכָל זֶה מִפְּנֵי כְּלָלוּתָם. וּלְכָךְ פֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרָם לִבְרָכָה [ברכות מ"ז:] עַל הַנִּמְנֶה מֵעֲשָׂרָה רִאשׁוֹנִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אֲפִלּוּ מֵאָה בָּאִים אַחֲרָיו, מְקַבֵּל שָׂכָר כְּנֶגֶד כֻּלָּם, מֵאָה מַמָּשׁ כְּמַשְׁמָעוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהָעֲשָׂרָה הֵם כְּלוּלִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, הֲרֵי הֵם עֶשֶׂר פְּעָמִים עֲשָׂרָה – הֵם מֵאָה, הוּא יֵשׁ לוֹ שְׂכַר מֵאָה. וְכֵן מִטַּעַם זֶה יִשְׂרָאֵל עֲרֵבִים זֶה לָזֶה [שבועות, ל"ט.], מִפְּנֵי שֶׁמַּמָּשׁ יֵשׁ בְּכָל אֶחָד חֵלֶק

כג תמוז ש״ל [ב]

המקובל רבינו משה ב״ר יעקב זי״ע קורדבירו הרמ״ק

לע״נ ריזל בת משה אהרן נ״י

אֶחָד מֵחֲבֵרוֹ, וּכְשֶׁחוֹטֵא הָאֶחָד פּוֹגֵם עַצְמוֹ וּפוֹגֵם חֵלֶק אֲשֶׁר לַחֲבֵרוֹ בּוֹ, נִמְצָא מִצַּד הַחֵלֶק הַהוּא חֲבֵרוֹ עָרֵב עָלָיו, אִם כֵּן הֵם שְׁאֵר זֶה עִם [זֶה].

וּלְכָךְ רָאוּי לָאָדָם לִהְיוֹת חָפֵץ בְּטוֹבָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְעֵינוֹ טוֹבָה עַל טוֹבַת חֲבֵרוֹ, וּכְבוֹדוֹ יִהְיֶה חָבִיב עָלָיו כְּשֶׁלּוֹ, שֶׁהֲרֵי הוּא – הוּא מַמָּשׁ. וּמִטַּעַם זֶה נִצְטַוִּינוּ [ויקרא י״ט, י״ח] "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ". וְרָאוּי שֶׁיִּרְצֶה בְּכַשְׁרוּת חֲבֵרוֹ וְלֹא יְדַבֵּר בִּגְנוּתוֹ כְּלָל וְלֹא יִרְצֶה בּוֹ, כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵין הַקָּבָּ״ה רוֹצֶה בִּגְנוּתוֹ וְלֹא בְּצַעֲרֵנוּ, מִטַּעַם הַקֻּרְבָה, אַף הוּא לֹא יִרְצֶה בִּגְנוּת חֲבֵרוֹ וְלֹא בְּצַעֲרוֹ וְלֹא בְּקִלְקוּלוֹ, וְיֵרַע לוֹ מִמֶּנּוּ כְּאִלּוּ הוּא מַמָּשׁ הָיָה שָׁרוּי בְּאוֹתוֹ צַעַר, אוֹ בְּאוֹתָהּ טוֹבָה.

ה' לא החזיק לעד אפו

זוֹ מִדָּה אַחֶרֶת, שֶׁאֲפִלּוּ הָאָדָם מַחֲזִיק בְּחֵטְא, אֵין הַקָּבָּ״ה מַחֲזִיק אַף. וְאִם מַחֲזִיק, לֹא לָעַד, אֶלָּא יְבַטֵּל כַּעְסוֹ אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא יָשׁוּב הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בִּימֵי יָרָבְעָם בֶּן יוֹאָשׁ [מלכים-ב י״ד, כ״ה] שֶׁהֶחֱזִיר הַקָּבָּ״ה גְּבוּל יִשְׂרָאֵל, וְהֵם הָיוּ עוֹבְדֵי עֲגָלִים, וְרִחֵם עֲלֵיהֶם וְלֹא שָׁבוּ. אִם כֵּן לָמָּה רִחֵם, בִּשְׁבִיל מִדָּה זוֹ שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק לָעַד אַפּוֹ, אַדְרַבָּה מַחֲלִישׁ אַפּוֹ, עִם הֱיוֹת שֶׁעֲדַיִן הַחֵטְא קַיָּם, אֵינוֹ מַעֲנִישׁ, אֶלָּא מְצַפֶּה וּמְרַחֵם אוּלַי יָשׁוּבוּ, וְהַיְנוּ [תהילים ק״ג, ט'] "לֹא לָנֶצַח יָרִיב וְלֹא לְעוֹלָם יִטּוֹר", אֶלָּא הַקָּבָּ״ה מִתְנַהֵג בְּרַכּוּת וּבְקָשׁוֹת, הַכֹּל לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל.

וְזוֹ מִדָּה רְאוּיָה לָאָדָם לְהִתְנַהֵג בָּהּ עִם חֲבֵרוֹ. אֲפִלּוּ שֶׁהוּא רַשַּׁאי לְהוֹכִיחַ בְּיִסּוּרִים אֶת חֲבֵרוֹ אוֹ אֶת בָּנָיו, וְהֵם מִתְיַסְּרִים, לֹא מִפְּנֵי זֶה יַרְבֶּה תּוֹכַחְתּוֹ, וְלֹא יַחֲזִיק כַּעְסוֹ, אֲפִלּוּ שֶׁכָּעַס, אֶלָּא יְבַטְּלֶנּוּ. וְלֹא יַחֲזִיק לָעַד אַפּוֹ, גַּם אִם אַף הוּא הַמֻּתָּר לָאָדָם, כְּעֵין שֶׁפֵּרְשׁוּ "כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שׂוֹנַאֲךָ רוֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ" [שמות כ״ג, ה'] וּפֵרְשׁוּ [פסחים קי״ג:] מַה הִיא הַשִּׂנְאָה הַזֹּאת, שֶׁרָאָה אוֹתוֹ עוֹבֵר עֲבֵרָה, וְהוּא יָחִיד אֵינוֹ יָכוֹל לְהָעִיד, וְשׂוֹנֵא אוֹתוֹ עַל דְּבַר עֲבֵרָה, וַאֲפִלּוּ הָכִי אָמְרָה תּוֹרָה "עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ", שְׁבוֹק יָת דִּבְלִבָּךְ, אֶלָּא מִצְוָה לְקָרֵב אוֹתוֹ בְּאַהֲבָה, אוּלַי יוֹעִיל בְּדֶרֶךְ זוֹ. וְהַיְנוּ מַמָּשׁ מִדָּה זוֹ, "לֹא הֶחֱזִיק לָעַד אַפּוֹ".

ו' כי חפץ חסד הוא

הֲלֹא פֵּרַשְׁנוּ בִּמְקוֹמוֹ [פרדס רימונים, שער ההיכלות, סוף פרק ה'], שֶׁיֵּשׁ בְּהֵיכָל יָדוּעַ מַלְאָכִים מְמֻנִּים לְקַבֵּל גְּמִילוּת חֲסָדִים שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְכַאֲשֶׁר מִדַּת הַדִּין מְקַטְרֶגֶת עַל יִשְׂרָאֵל, מִיָּד אוֹתָם הַמַּלְאָכִים מַרְאִים הַחֶסֶד הַהוּא וְהַקָּבָּ״ה מְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא חָפֵץ בְּחֶסֶד. וְעִם הֱיוֹת שֶׁהֵם חַיָּבִים, אִם הֵם גּוֹמְלִים חֶסֶד זֶה לָזֶה מְרַחֵם עֲלֵיהֶם. וּכְמוֹ שֶׁהָיָה בִּזְמַן הַחֻרְבָּן, שֶׁנֶּאֱמַר לְגַבְרִיאֵל [יחזקאל י', ב'] "בֹּא אֶל בֵּינוֹת לַגַּלְגַּל וְגוֹ'", כִּי הוּא שַׂר הַדִּין וְהַגְּבוּרָה וְנִתַּן לוֹ רְשׁוּת לְקַבֵּל כֹּחוֹת הַדִּין בֵּינוֹת לַגַּלְגַּל מִתַּחַת לַכְּרוּבִים מֵאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ, דְּהַיְנוּ דִּין גְּבוּרַת הַמַּלְכוּת, וְהָיָה הַדִּין מִתְחַזֵּק עַד שֶׁבִּקֵּשׁ לְכַלּוֹת אֶת הַכֹּל, לְקַעְקֵעַ בֵּיצָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁנִּתְחַיְּבוּ כְּלָיָה, וּכְתִיב [שם שם, ח'] "וַיֵּרָא לַכְּרוּבִים תַּבְנִית יַד אָדָם תַּחַת כַּנְפֵיהֶם", וְהַיְנוּ שֶׁאָמַר הַקָּבָּ״ה לְגַבְרִיאֵל, הֵם גּוֹמְלִים חֲסָדִים אֵלּוּ עִם אֵלּוּ [ויקרא רבה סוף פרק כ״ו], וְאַף אִם הֵם חַיָּבִים, נִצּוֹלוּ וְהָיָה לָהֶם שְׁאֵרִית. וְהַטַּעַם, מִפְּנֵי מִדָּה זוֹ, "כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא", רוֹצֶה, בְּמַה שֶּׁיִּשְׂרָאֵל גּוֹמְלִים חֶסֶד, וְאוֹתוֹ צַד מַזְכִּיר לָהֶם, עִם הֱיוֹת שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים בְּצַד אֶחָד.

אִם כֵּן בְּמִדָּה זוֹ רָאוּי לָאָדָם לְהִתְנַהֵג, אַף אִם רָאָה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה לוֹ רַע וּמַכְעִיסוֹ, אִם יֵשׁ בּוֹ צַד טוֹבָה, שֶׁמֵּטִיב לַאֲחֵרִים, אוֹ מִדָּה טוֹבָה, שֶׁמִּתְנַהֵג כַּשּׁוּרָה, יַסְפִּיק לוֹ צַד זֶה לְבַטֵּל כַּעְסוֹ מֵעָלָיו וְיִרְצֶה לִבּוֹ עִמּוֹ, וְיַחְפֹּץ חֶסֶד, וְיֹאמַר "דַּי לִי בְּטוֹבָה זוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ". וְכָל שֶׁכֵּן בְּאִשְׁתּוֹ, כִּדְפֵרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרָם לִבְרָכָה [יבמות סג.] "דַּיֵּנוּ שֶׁמְּגַדְּלוֹת אֶת בָּנֵינוּ וּמַצִּילוֹת אוֹתָנוּ מִן הַחֵטְא". כָּךְ יֹאמַר עַל כָּל אָדָם. "דַּי לִי בְּטוֹבָה פְּלוֹנִית שֶׁעָשָׂה לִי אוֹ שֶׁעָשָׂה עִם פְּלוֹנִי אוֹ מִדָּה טוֹבָה פְּלוֹנִית שֶׁיֵּשׁ לוֹ", וְיִהְיֶה "חָפֵץ חֶסֶד".

ז' ישוב ירחמנו

אֵין הַקָּבָּ״ה מִתְנַהֵג כְּמִדַּת בָּשָׂר וָדָם, שֶׁאִם הִכְעִיסוֹ חֲבֵרוֹ, כְּשֶׁהוּא מִתְרַצֶּה מְעַט, לֹא בָּאַהֲבָה הַקּוֹדֶמֶת; אֲבָל אִם חָטָא אָדָם וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה, מַעֲלָתוֹ יוֹתֵר גְּדוֹלָה עִם הַקָּבָּ״ה. וְהַיְנוּ[ברכות ל״ד:] "בִּמְקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִין לַעֲמֹד". וְהַטַּעַם כִּדְפֵרְשׁוּ בְּפֶרֶק "הַבּוֹנֶה" [בספרינו כתוב כך במנחות כ״ט:] בְּעִנְיַן ה, לָמָּה הִיא עֲשׂוּיָה כְּאַכְסַדְרָה, שֶׁכָּל הָרוֹצֶה לָצֵאת מֵעוֹלָמוֹ יֵצֵא, פֵּרוּשׁ, הָעוֹלָם נִבְרָא בְּהֵ', וְהַקָּבָּ״ה בָּרָא הָעוֹלָם פָּתוּחַ לְצַד הָרַע וְהַחֵטְא לִרְוָחָה, אֵין צַד שֶׁאֵין חֹמֶר וְיֵצֶר הָרַע וּפְגַם, כְּמִין אַכְסַדְרָה, אֵינוֹ בַּעַל גְּדָרִים אֶלָּא פִּרְצָה גְּדוֹלָה פְּרוּצָה לְצַד הָרַע לְצַד מַטָּה, כָּל מִי שֶׁיִּרְצֶה לָצֵאת מֵעוֹלָמוֹ, כַּמָּה פְּתָחִין לוֹ, לֹא יִפְנֶה לְצַד שֶׁלֹּא יִמְצָא צַד חֵטְא וְעָוֹן לִכָּנֵס אֶל הַחִיצוֹנִים. וְהִיא פְּתוּחָה מִלְמַעְלָה, שֶׁאִם יָשׁוּב יְקַבְּלוּהוּ. וְהִקְשׁוּ "וּלְהַדְרוּהוּ בְּהַאי" – "לָא מִסְתַּיְּעָא מִלְּתָא". רָצוּ בָּזֶה, שֶׁהַשָּׁב בִּתְשׁוּבָה לֹא יַסְפִּיק לוֹ שֶׁיִּהְיֶה נִגְדָּר בְּעָוֹן כְּגֶדֶר הַצַּדִּיקִים, מִפְּנֵי שֶׁהַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ גֶּדֶר מְעַט יַסְפִּיק אֲלֵיהֶם, אָמְנָם הַחוֹטֵא שֶׁחָטָא וְשָׁב לֹא יַסְפִּיק לוֹ גֶּדֶר מְעַט, אֶלָּא צָרִיךְ לְהַגְדִּיר עַצְמוֹ כַּמָּה גְּדָרִים קָשִׁים, מִפְּנֵי שֶׁאוֹתוֹ גֶּדֶר הַמְּעַט כְּבָר נִפְרַץ פַּעַם אַחַת, אִם יִתְקָרֵב שָׁם, בְּקַל יְפַתֵּהוּ יִצְרוֹ, אֶלָּא צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק הֶרְחֵק גָּדוֹל מְאֹד, וְלָזֶה לֹא יִכָּנֵס דֶּרֶךְ פֶּתַח הָאַכְסַדְרָה שֶׁהַפִּרְצָה שָׁם, אֶלָּא יִתְעַלֶּה וְיִכָּנֵס דֶּרֶךְ פֶּתַח צַר, וְיַעֲשֶׂה כַּמָּה צָרוֹת וְסִגּוּפִים לְעַצְמוֹ וְיִסְתֹּם הַפְּרָצוֹת. וּמִטַּעַם זֶה "בִּמְקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים וְכוּ'", מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ דֶּרֶךְ פֶּתַח הַצַּדִּיקִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ עִם הַצַּדִּיקִים, אֶלָּא נִצְטַעֲרוּ וְעָלוּ דֶּרֶךְ פֶּתַח הָעֶלְיוֹן וְסִגְּפוּ עַצְמָן, וְנִבְדְּלוּ מִן הַחֵטְא יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִן הַצַּדִּיקִים, לְכָךְ עָלוּ וְעָמְדוּ בְּמַדְרֵגָה ה', הֵיכַל ה' שֶׁבְּגַן עֵדֶן, דְּהַיְנוּ גַּג הַהֵ״א, וְצַדִּיקִים בְּפֶתַח הַהֵ״א בִּכְנִיסַת הָאַכְסַדְרָה, וְלָזֶה, כַּאֲשֶׁר הָאָדָם יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה, דְּהַיְנוּ תָּשׁוּב ה' אֶל מְקוֹמָהּ, וְיַחֲזִיר הַקָּבָּ״ה שְׁכִינָתוֹ עָלָיו, אֵינוֹ שָׁב כָּאַהֲבָה הָרִאשׁוֹנָה בִּלְבָד, אֶלָּא יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְהַיְנוּ "יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ", שֶׁיּוֹסִיף לְיִשְׂרָאֵל וִיתַקְּנֵם וִיקָרְבֵם יוֹתֵר.

כָּךְ הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג עִם חֲבֵרוֹ, לֹא יִהְיֶה נוֹטֵר אֵיבָה מֵהַכַּעַס הַקּוֹדֵם, אֶלָּא כְּשֶׁיִּרְאֶה שֶׁחֲבֵרוֹ מְבַקֵּשׁ אַהֲבָתוֹ יִהְיֶה לוֹ בְּמַדְרֵגַת רַחֲמִים וְאַהֲבָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִקֹּדֶם, וְיֹאמַר "הֲרֵי הוּא לִי כְּבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה, שֶׁאֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִים לַעֲמֹד אֶצְלָם", וִיקָרְבֵהוּ תַּכְלִית קֻרְבָה יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁמְּקָרֵב אוֹתָם שֶׁהֵם צַדִּיקִים גְּמוּרִים עִמּוֹ, שֶׁלֹּא חָטְאוּ אֶצְלוֹ.

ח' יכבש עונותינו

הֲרֵי הַקָּבָּ״ה מִתְנַהֵג עִם יִשְׂרָאֵל בְּמִדָּה זוֹ, וְהִיא סוֹד כְּבִישַׁת הֶעָוֹן. כִּי הִנֵּה הַמִּצְוָה הִיא כְּפוֹרַחַת עָלְתָה נִצָּהּ, וּבוֹקַעַ וְעוֹלֶה עַד אֵין תַּכְלִית לִכָּנֵס לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ. אָמְנָם הָעֲוֹנוֹת אֵין לָהֶם כְּנִיסָה שָׁם, חַס וְשָׁלוֹם, אֶלָּא כּוֹבְשָׁם שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ, כִּדְכְתִיב [תהילים ה', ה'] "לֹא יְגֻרְךָ רָע", לֹא יָגוּר בִּמְגוּרְךָ רָע [שבת קמ״ט:], אִם כֵּן אֵין הֶעָוֹן נִכְנָס פְּנִימָה. וּמִטַּעַם זֶה "שְׂכַר מִצְוָה בְּהַאי עָלְמָא לֵיכָּא" [קדושין ל״ט, כ'], מִפְּנֵי שֶׁהֵם לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְהֵיאַךְ יִתֵּן לוֹ מִמַּה שֶּׁלְּפָנָיו שָׂכָר רוּחָנִי בָּעוֹלָם גַּשְׁמִי, וַהֲרֵי כָּל הָעוֹלָם אֵינוֹ כְּדַאי לְמִצְוָה אַחַת וּלְקֹרַת רוּחַ אֲשֶׁר לְפָנָיו. וּמִטַּעַם זֶה לֹא יִקַּח שֹׁחַד [דברים י, יז] שֶׁל מִצְוֹת. הַמָּשָׁל בָּזֶה, אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר, "עָשָׂה אַרְבָּעִים מִצְוֹת וְעֶשֶׂר עֲבֵרוֹת נִשְׁאֲרוּ שְׁלֹשִׁים מִצְוֹת וְיֵלְכוּ עֶשֶׂר בְּעֶשֶׂר", חַס וְחָלִילָה, אֶלָּא אֲפִלּוּ צַדִּיק גָּמוּר וְעָשָׂה עֲבֵרָה אַחַת, דּוֹמֶה לְפָנָיו כְּאִלּוּ שָׂרַף אֶת הַתּוֹרָה, עַד שֶׁיִּרְצֶה חוֹבוֹ וְאַחַר כָּךְ יְקַבֵּל שְׂכַר כָּל מִצְוֹתָיו. וְזֶה חֶסֶד גָּדוֹל שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּבָּ״ה עִם הַצַּדִּיקִים, שֶׁאֵינוֹ מְנַכֶּה, מִפְּנֵי שֶׁהַמִּצְוֹת חֲשׁוּבוֹת מְאֹד וּמִתְעַלּוֹת עַד לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ, וְהֵיאַךְ יְנַכֶּה מֵהֶן בִּשְׁבִיל הָעֲבֵרוֹת. כִּי שְׂכַר הָעֲבֵרָה הוּא מֵחֵלֶק הַגֵּיהִנֹּם, מֵהַנִּבְזֶה, וְהַמִּצְוֹת שְׂכָרָן מֵהַנִּכְבָּד, זִיו הַשְּׁכִינָה, הֵיאַךְ יְנַכֶּה אֵלּוּ בְּצַד אֵלּוּ. אֶלָּא הַקָּבָּ״ה גּוֹבֶה חוֹב הָעֲבֵרוֹת וּמַשְׂכִּיר שְׂכַר כָּל הַמִּצְוֹת. וְהַיְנוּ "יִכְבֹּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ", שֶׁאֵין הָעֲוֹנוֹת מִתְגַּבְּרִין לְפָנָיו כְּמִצְוֹת, אֶלָּא כּוֹבֵשׁ אוֹתָם שֶׁלֹּא יִתְעַלּוּ וְלֹא יִכָּנְסוּ, עִם הֱיוֹת שֶׁהוּא מַשְׁגִּיחַ עַל דַּרְכֵי אִישׁ הַטּוֹב וְהָרָע, עִם כָּל זֶה הַטּוֹב אֵינוֹ כּוֹבְשׁוֹ, אֶלָּא פּוֹרֵחַ וְעוֹלֶה עַד לִמְאֹד, וְנִכְלָל מִצְוָה בְּמִצְוָה וְנִבְנֶה מִמֶּנּוּ בִּנְיָן וּלְבוּשׁ נִכְבָּד; וַעֲוֹנוֹת אֵין לָהֶם סְגֻלָּה זוֹ, אֶלָּא כּוֹבֵשׁ אוֹתָם, שֶׁלֹּא יַצְלִיחוּ הַצְלָחָה זוֹ וְלֹא יִכָּנְסוּ פְּנִימָה.

אַף מִדָּה זוֹ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְנַהֵג בָּהּ, שֶׁלֹּא יִכְבֹּשׁ טוֹבַת חֲבֵרוֹ וְיִזְכֹּר רָעָתוֹ שֶׁגְּמָלָהוּ, אֶלָּא אַדְּרַבָּה, יִכְבֹּשׁ הָרַע וְיִשְׁכָּחֵהוּ וְיַזְנִיחֵהוּ וְלֹא יָגוּר בִּמְגוּרוֹ רָע, וְתִהְיֶה הַטּוֹבָה סְדוּרָה תָּמִיד לְפָנָיו, וְיִזְכֹּר לוֹ הַטּוֹבָה וְיַגְבִּירָהּ לוֹ עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה לוֹ. וְלֹא יְנַכֶּה בְּלִבּוֹ וְיֹאמַר, "אִם עָשָׂה לִי טוֹבָה הֲרֵי עָשָׂה לִי רָעָה" וְיִשְׁכַּח הַטּוֹבָה, לֹא יַעֲשֶׂה כֵן, אֶלָּא בָּרָעָה יִתְרַצֶּה כָּל דֶּרֶךְ רִצּוּי שֶׁיּוּכַל, וְהַטּוֹבָה אַל יַזְנִיחָהּ לְעוֹלָם מִבֵּין עֵינָיו, וְיַעְלִים עֵינוֹ מִן הָרָעָה כָּל מַה שֶּׁיּוּכַל, כְּדֶרֶךְ שֶׁהַקָּבָּ״ה כּוֹבֵשׁ עֲוֹנוֹת, כִּדְפֵרַשְׁתִּי.

ט' ותשליך במצולות ים כל חטאתם

זוֹ מִדָּה טוֹבָה לְהַקָּבָּ״ה. שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל חָטְאוּ מְסָרָם בְּיַד פַּרְעֹה וְשָׁבוּ בִּתְשׁוּבָה, לָמָּה יַעֲנִישׁ פַּרְעֹה. וְכֵן סַנְחֵרִיב וְכֵן הָמָן וְדוֹמֵיהֶם, אֵין הַקָּבָּ״ה מִתְנַחֵם בִּלְבַד לוֹמַר "שָׁבוּ בִּתְשׁוּבָה, אִם כֵּן לֹא יִהְיֶה לָהֶם עוֹד רָעָה, אִם כֵּן יִסְתַּלֵּק הָמָן מֵעֲלֵיהֶם, אוֹ פַּרְעֹה אוֹ סַנְחֵרִיב", זֶה לֹא יַסְפִּיק, אֶלָּא יָשׁוּב עֲמַל הָמָן עַל רֹאשׁוֹ, וְכֵן פַּרְעֹה וְכֵן סַנְחֵרִיב. וְהַטַּעַם לְהַנְהָגָה זוֹ הוּא בְּסוֹד "וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה" [ויקרא ט״ז, כ״ב], וּפֵרוּשׁוֹ, שֶׁהַשָּׂעִיר נוֹשֵׂא עֲוֹנוֹת מַמָּשׁ, וְזֶה קָשֶׁה מְאֹד, וְכִי יִשְׂרָאֵל חָטְאוּ וְהַשָּׂעִיר נוֹשֵׂא. אֶלָּא הַמִּדָּה הִיא כָּךְ, הָאָדָם מִתְוַדֶּה וְכַוָּנָתוֹ בַּוִּדּוּי לְקַבֵּל עָלָיו טָהֳרָה, כְּעִנְיַן שֶׁאָמַר דָּוִד [תהילים נ״א, ד]: "הֶרֶב כַּבְּסֵנִי מֵעֲוֹנִי", וְכֵן הוּא אָמְרֵנוּ "מְחֹק בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים", אֵינוֹ מִתְפַּלֵּל אֶלָּא שֶׁיִּהְיוּ יִסּוּרִים קַלִּים שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהֶם בִּטּוּל תּוֹרָה, וְזֶה שֶׁאוֹמְרִים "אֲבָל לֹא עַל יְדֵי יִסּוּרִים רָעִים", וְכָךְ הוּא מְכַוֵּן בִּהְיוֹתוֹ אוֹמֵר "וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל הַבָּא עָלַי", מַמָּשׁ הוּא מְקַבֵּל יִסּוּרִים בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת לְהִתְכַּפֵּר, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ עֲוֹנוֹת שֶׁיִּסּוּרִים מְמָרְקִים אוֹ מִיתָה מְמָרֶקֶת. וְכֵן הִיא הַמִּדָּה, מִיָּד שֶׁזֶּה מִתְוַדֶּה בִּתְפִלָּתוֹ, וּפֵרְשׁוּ בַּזֹּהַר [בְּפָרָשַׁת פְּקוּדֵי רס״ב, ב'], שֶׁהוּא חֵלֶק סמאל כְּעֵין הַשָּׂעִיר, מַהוּ חֶלְקוֹ, שֶׁהַקָּבָּ״ה גּוֹזֵר עָלָיו יִסּוּרִים וּמִיָּד מִזְדַּמֵּן שָׁם סמאל וְהוֹלֵךְ וְגוֹבֶה חוֹבוֹ, וַהֲרֵי נוֹשֵׂא הַשָּׂעִיר הָעֲוֹנוֹת, שֶׁהַקָּבָּ״ה נוֹתֵן לוֹ רְשׁוּת לִגְבּוֹת חוֹבָן, וְיִשְׂרָאֵל מִטַּהֲרִין. וְהִנֵּה הַכֹּל יִתְגַּלְגֵּל עַל סמאל, וְהַטַּעַם, שֶׁהַקָּבָּ״ה גָּזַר עַל עוֹלָמוֹ שֶׁכָּל מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה כֵּן יִתְבַּטֵּל, וְזֶה טַעַם "וְאֶת הַבְּהֵמָה תַּהֲרֹגוּ" [ויקרא כ', ט״ו], וְכֵן הָאֶבֶן שֶׁל מִצְוַת הַנִּסְקָלִין וְהַסַּיִף שֶׁל מִצְוַת הַנֶּהֱרָגִין טְעוּנִין קְבוּרָה [סנהדרין מה:], לְבַטֵּל מְצִיאוּתָם וְכֹחָם אַחַר שֶׁיִּגְמַר דִּינָם. וַהֲרֵי בָּזֶה מַמָּשׁ סוֹד הַצֶּלֶם שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר [דניאל ב, לב-לד], נִמְסְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל, "רֵאשֵׁהּ דִּי דְהַב טָב", נִכְנַע הַהוּא רֵישָׁא, וְנִמְסְרוּ בְּיַד פָּרַס שֶׁהֵן "חֲדוֹהִי וּדְרָעוֹהִי דִּי כְסַף", וְכֵן הֻדְחוּ אֵלּוּ מִפְּנֵי אֵלּוּ עַד שֶׁיֵּרְדוּ יִשְׂרָאֵל לְ"רַגְלוֹהִי מִנְּהוֹן דִּי פַרְזֶל וּמִנְּהוֹן דִּי חֲסַף". וּמַה יִּהְיֶה תַּכְלִית הַטּוֹב, בְּסוֹף הַקָּבָּ״ה מַעֲמִידָם וְעוֹשֶׂה בָּהֶם דִּין, כִּדְכְתִיב [דברים ל״ב, כ״ג] "חִצַּי אֲכַלֶּה בָּם" – "חִצַּי כָּלִים וְיִשְׂרָאֵל אֵינָם כָּלִים" [סוטה ט'.]. "בֵּאדַיִן דָּקוּ כַחֲדָא וְגוֹ' נְחָשָׁא כַּסְפָּא וְדַהֲבָא וְגוֹ'" [דניאל ב', ל״ה]. הִנֵּה בַּהַתְחָלָה כְּתִיב [שם שם, ל״ד]: "וּמְחָת לְצַלְמָא עַל רַגְלוֹהִי", אֵין מִכָּל הַצֶּלֶם אֶלָּא רַגְלַיִם, שֶׁכְּבָר נִתְבַּטֵּל כֹּחַ וְעָבְרוּ רֵאשֵׁהּ וּדְרָעוֹהִי וּמְעוֹהִי, וְעִם כָּל זֶה בַּסּוֹף "דָּקוּ כַחֲדָא", עָתִיד הַקָּבָּ״ה לְהַעֲמִיד סמאל וְהָרְשָׁעִים עוֹשֵׂי מַעֲשָׂיו וּפְעֻלּוֹתָיו וְיַעֲשֶׂה בָהֶם הַדִּין, וְהַיְנוּ – "וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצוּלוֹת יָם". "וְהָרְשָׁעִים כַּיָּם נִגְרָשׁ כִּי הַשְׁקֵט לֹא יוּכָל וַיִּגְרְשׁוּ מֵימָיו רֶפֶשׁ וָטִיט" [ישעיה נ״ז, כ'], אֵלּוּ הֵם הָעוֹשִׂים דִּין בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁיָּשִׁיב אַחַר כָּךְ אֶת כָּל גְּמוּלָם בְּרֹאשָׁם. וְהַטַּעַם, מִפְּנֵי שֶׁאַחַר שֶׁיִּשְׂרָאֵל קִבְּלוּ הַדִּין, הַקָּבָּ״ה מִתְנַחֵם אֲפִלּוּ עַל מַה שֶּׁקָּדַם, וְתוֹבֵעַ עֶלְבּוֹנָם. וְלֹא דַי, אֶלָּא "אֲנִי קָצַפְתִּי מְּעָט וְהֵמָּה עָזְרוּ לְרָעָה" [זכריה א', ט״ו].

גַּם בְּמִדָּה זוֹ צָרִךְ לְהִתְנַהֵג הָאָדָם עִם חֲבֵרוֹ, אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה רָשָׁע מְדֻכָּא בְּיִסּוּרִין אַל יִשְׂנָאֵהוּ, שֶׁאַחַר שֶׁנִּקְלָה הֲרֵי הוּא כְּאָחִיךָ. וִיקָרֵב הַמּוֹרְדִים וְהַנֶּעֱנָשִׁים וִירַחֵם עֲלֵיהֶם, וְאַדְּרַבָּה יַצִּילֵם מִיַּד אוֹיֵב, וְאַל יֹאמַר: "עֲוֹנוֹ גָּרַם לוֹ", אֶלָּא יְרַחֲמֵהוּ בְּמִדָּה זוֹ, כִּדְפֵרַשְׁתִּי.

יוד' תתן אמת ליעקב

מִדָּה זוֹ הִיא, שֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל מַעֲלָה, אוֹתָם הַבֵּינוֹנִים שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים לְהִתְנַהֵג לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, וְהֵם נִקְרָאִים "יַעֲקֹב", מִפְּנֵי שֶׁאֵינָם מִתְנַהֲגִים אֶלָּא עִם הַנְהָגוֹת אֲמִתִּיּוֹת, גַּם הַקָּבָּ״ה יֵשׁ לוֹ מִדַּת "אֱמֶת", שֶׁהוּא עַל צַד מְצִיאוּת הַמִּשְׁפָּט וְהַיֹּשֶׁר, וְאֵלּוּ הֵם הַמִּתְנַהֲגִים בָּעוֹלָם בְּיֹשֶׁר, הַקָּבָּ״ה מִתְנַהֵג עִמָּהֶם בֶּאֱמֶת, מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת הַבֵּינוֹנִים בְּמִדַּת אֱמֶת, וּלְתַקֵּן אוֹתָם.

י״א חסד לאברהם

הֵם הַמִּתְנַהֲגִים בָּעוֹלָם לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין כְּאַבְרָהָם אָבִינוּ, גַּם הַקָּבָּ״ה מִתְנַהֵג עִמָּהֶם לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, אֵינוֹ מַעֲמִיד עִמָּהֶם הַדִּין עַל תָּקְפּוֹ אַף לֹא בְּדֶרֶךְ הַיֹּשֶׁר, אֶלָּא נִכְנָס עִמָּהֶם לִפְנִים מִן הַיֹּשֶׁר, כְּמוֹ שֶׁהֵם מִתְנַהֲגִים. וְהַיְנוּ "חֶסֶד לְאַבְרָהָם", הַקָּבָּ״ה מִתְנַהֵג בְּמִדַּת הַחֶסֶד עִם אוֹתָם שֶׁהֵם כְּמוֹ "אַבְרָהָם" בְּהִתְנַהֲגוּת.

גַּם הָאָדָם, עִם הֱיוֹת שֶׁעִם כָּל אָדָם יִהְיֶה מִתְנַהֵג בְּצֶדֶק וּבְיֹשֶׁר וּבְמִשְׁפָּט, עִם הַטּוֹבִים וְהַחֲסִידִים תִּהְיֶה הַנְהָגָתוֹ לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין; וְאִם לִשְׁאָר הָאָדָם הָיָה סַבְלָן קְצָת, לְאֵלּוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר; וִירַחֵם עֲלֵיהֶם לִכָּנֵס עִמָּהֶם לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין שֶׁהוּא מִתְנַהֵג בָּהּ עִם שְׁאָר הָאָדָם; וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ אֵלּוּ חֲשׁוּבִים לְפָנָיו מְאֹד מְאֹד וַחֲבִיבִים לוֹ, וְהֵם יִהְיוּ מֵאַנְשֵׁי חֶבְרָתוֹ.

י״ב אשר נשבעתי לאבותינו

יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים, וְהַקָּבָּ״ה מְרַחֵם עַל כֻּלָּם. וּפֵרְשׁוּ בַּגְּמָרָא [ברכות ז'.] "וְחַנֹּתִי אֶת אֲשֶׁר אָחֹן" [שמות ל״ג, י״ט] – "אָמַר הַקָּבָּ״ה אוֹצָר זֶה לְאוֹתָם שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים", יֵשׁ אוֹצַר חֲנוּנִים, שֶׁהַקָּבָּ״ה חוֹנֵן וְנוֹתֵן לָהֶם מַתְּנַת חִנָּם, לְפִי שֶׁאָמַר הַקָּבָּ״ה: "הֲרֵי יֵשׁ לָהֶם זְכוּת אָבוֹת, אֲנִי נִשְׁבַּעְתִּי לָאָבוֹת, אִם כֵּן, עִם הֱיוֹת שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים, יִזְכּוּ בִּשְׁבִיל שֶׁהֵם מִזֶּרַע הָאָבוֹת שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי לָהֶם; לְפִיכָךְ אֲנַהֲלֵם וַאֲנַהֲגֵם עַד שֶׁיִּתְקְנוּ".

וְכָךְ יִהְיֶה הָאָדָם, אַף אִם יִפְגַּע בָּרְשָׁעִים אַל יִתְאַכְזֵר כְּנֶגְדָּם אוֹ יְחָרְפֵם וְכַיּוֹצֵא, אֶלָּא יְרַחֵם עֲלֵיהֶם וְיֹאמַר "סוֹף סוֹף הֵם בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, אִם הֵם כְּשֵׁרִים, אֲבוֹתֵיהֶם כְּשֵׁרִים וַהֲגוּנִים, וְהַמְבַזֶּה הַבָּנִים מְבַזֶּה הָאָבוֹת, אֵין רְצוֹנִי שֶׁיִּתְבַּזּוּ אֲבוֹתֵיהֶם עַל יָדִי", וּמְכַסֶּה עֶלְבּוֹנָם וּמְתַקְּנָם כְּפִי כֹּחוֹ.

כד תמוז תרל"ג

בעל דמשק אליעזר רבי אליעזר ב"ר יהושע זי"ע

רבינו הגה"ק רבי אליעזר לעבאוויטש בעל דמשק אליעזר מילדי ווישניצא זי"ע הנקרא הגר"א לעבאוויטש, נולד לאביו הגה"ק ר' יהושע אב"ד שעברשין זי"ע מגזע משפחת רבינו הגה"ק ר' יואל סירקש אב"ד קראקא בעל הב"ח זי"ע

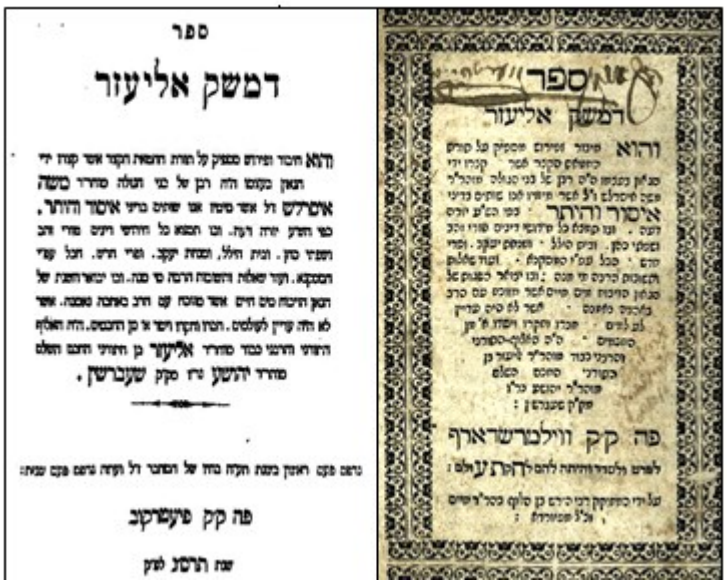
ספר
דמשק אליעזר
והוא חיבור ופירוש מסודר על תורת הרשב"א הקדר אשר קדרו ידי
תואן בקומו והה רבן של בני הגולה מהרר משה
אשרלש זל אשר סיגה אבו שהיה בדיו אשר הזהר.
כפי הדעת יראה דעה. הבו תבונה כל חדרשי ויגיס מדרי חכ
ומצדי סדן. ובית הלל, ובמדת יקבה. ומרי חיים. וחכל עפרי
המבקש. ובקר שאלות ותשובות הרשב"ם סי מנה. הבו יבואר חומרת של
הגאון הרשב"ם חיים אשר מהרה קם ורב מאתבה מאבבה. אשר
לא והה עדין לשלמה. הבו מקבה ראשי א בן הרבנים. הה האלף
הראשון והרבני כבוד מהרר אליעזר בן הגאון הרבנו הגלה
מהרר יהושע זי"ע מקק שעברשין.

נדפס פעם ראשון בשנת הקיה בחיי של המחבר זל ועתה נדפס פעם שנית:

פה קק פעטרסבו

שנת הרסב לפק

ספר
דמשק אליעזר
והוא חיבור ופירוש מסודר על תורת
כי משלם מקבר מפר קדרו ידי
מבלין בנבוכו ס"ם רבן של בני הגולה מהרר
אשר הרהר ל"ל אשר מיעדו לבו שוקים בדיני
איסור והיתר כמו הב"ם יראים
דעה. ובו קשבת כל מדרשי דיגים שורי וכבש
ומעלי סדן. ובית הלל. ומרי חיים. ובקבת יקבה. ומרי
חיים. כמל עם"ל המבקש. ובקר שאלות
ותשובות הרבנים מי מנה: הבו יבואר המבקש של
הגאון הרבנו חיים אשר מהרה לבר תמוכה עם הרב
בלהבים מאשם. אשר לא הה דבין
לב לדים. אבדן הקדרי ומסדר מ"ן
המבקש. כ"ם המבקש-המבקש
הבקורלי. המבקש מהר"ל יהושע בן
מהר"ל יהושע מהר"ל
יהל"ן מבנבהן:
פה קק ווילנרשראף
לשרש הלהבר ומחבר להחלרת עולם:
על ידי המבקש רבי הרבים בן מלוף מהר"ר משה
אל"ל מבשרת:

רבינו היה גאון מופלא לדיק יסוד עולם ובמהרה פקיע שמיה בגאונותו המופלגת, והתמלתו בתוה"ק היתה לשם דבר, במקום גדולתו של רבינו שהיה ממש לדיק יסוד עולם, שם אתה מולא ענוותנותו כאשר היה נחבא אל הכלים ולא חיוה לקבל עליו עול ההוראה, ותמיד מלא עילות אמאי לא לקבלו, לכן ישב רבינו כל ימיו ולמד תורה לשמה בדחקות נוראה ועניות ר"ל.

ברבינו התקיים תורה שלמדתי בלף הוא שעמדה לי, כאשר זכה לחבר ספרו הנפלא "דמשק אליעזר" והוא פירוש הגון על כל דברי המג"א מרבינו הרמ"א זיע"א, בהקדמתו כותב רבינו שעל כן קרא שם הספר בשם 'דמשק אליעזר' על פי מה דאיתא ברש"י הק' בחומש על דמשק אליעזר, שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, כך כותב רבינו על עצמו שגם הוא מה שכתב הוא רק תורת רבותיו הפוסקים ז"ל, ולא חידש מעצמו כלום.

ונכון לציין הסכמת הגה"ק ר' פנחס יצחק הכהן כ"ץ אב"ד ור"מ דק"ק קרעמזיר זי"ע: רבי אליעזר שמוטי הוא שמיט ואכיל תוכו וקליפתו זרק כלאחר יד ומפרק ומותיב ומייתבא לעתיה בכותבת וכזית מגלגלו ומרגרו בראשי אילנו וכותשו ונותנו בתוך הסל ובבית הבד עוטנו מלאו חלב ודבש תחת לשונו הלכות פסוקות פסיק ותני ומתני מתון ומסיק אליבא דהילכתא גברוותא איכא למשמע מני' ומני' תקיל ופריס דדמי כל תלתן יומא מהדר לתלמודא ותלמודו בידו כתיב כתיבה נעימה ונאמנים אמריו אמרי יאי וגלתיה יאי ויאי בר אבהן ובר אוריין תליתאה תורה נביאים ובכתובים משולש ולא ינתק, מפיו יצא עתק, התורני המופלג הוותיק מוהר"ר אליעזר בן התורני מוהר"ר יהושע מלא רוח ואסף חפניו בעמל וטוב כף נחת וילד וטבל ונסתפג הכל וקולט היין ומוציא סולת בלולה בשמן למנחה. וזאת (תורת החטאת) מחטו ועולה כולה קלי"ל זעיר שם שם חק ומשפט אמת לדקו יחדיו עד שיפרש לך ומשמע אחד והיו לאחדים דברי הפוסקים לאשונים ואחרונים וגם משו"ת החדשים דולה ומשקה הוא דמשק אליעזר אשר שם סביב לפיו שפה לא יגרע ולא יוסיף. נסיב מן הכא ויהיב הכא ונקיט נפשיה בקלרי, ואחד המרבה ואחד הממעיט שנינו, מכירו אני לשעבר ועכשיו כי כוונתו לטוייה בכן הגני סניף להגך אריוותא המסכימים לקבוע בדפוס וג"ו

רבינו החזיר נשמתו הטהורה ליוצרו ביום כ"ד תמוז שנת תרל"ג.

כד תמוז תשכ"ו [א]

ר' פינחס שלום ב"ר משה שמואל הלוי ראטטענבערג מקאסאן

הרה"ק רבי פינחס שלום הלוי ראטטענבערג מקאסאן זי"ע נולד בעיר בארשא ביום י"ב תמוז שנת תרנ"ד לפ"ק, לאביו הרה"ק רבי משה שמואל זי"ע בן הרה"ק בעל בני שלשים מקאסאן זי"ע, (חתן מרן רבינו הרה"ק רבי משולם פייש מטאהש זיע"א, נכד הרה"ק רבי קאפל ליקיווער זיע"א וחסידי אשוואר) בן הרה"ק רבי צבי מטלוסט זיע"א (חתן הרה"ק רבי שמואל ווילנער זיע"א אבד"ק העליטש) בן הרה"ק רבי יהוסף מקאזאווא (חתן רבינו הרה"ק מרן העטרת צבי מזידיטשויב זיע"א). ולאמו הרבנית הצדקנית מרת דבורה זיסל ע"ה בת הגה"צ הק' רבי בן ציון פיש מבארשא זיע"א (בן הגה"צ ר' משה גרשון זצ"ל בן הגה"צ ר' שלמה דוב מבארשא זצ"ל, בן הגה"צ ר' משה בן הגה"צ ר' צבי מסיגעט, בן הגה"צ ר' משה אברהם פיש אב"ד הראשון של קהלת סיגעט – ר' בנציון הנ"ל היה חתן הגה"צ ר' יצחק ישראל העלער זצ"ל, בן הגה"צ ר' צבי הערש העלער אבד"ק מענטשענטש חתן הגה"צ ר' יחיאל כהנא אבד"ק מאטע-סאלקא בן הגה"צ ר' יהודה כהנא אב"ד סיגעט בעל קונטרת הספיקות – שהיה נכד רבינו הגה"ק רבי גרשון שאול יו"ט ליפמן ב"ר נתן הלוי וואלרשטיין העלער מקראקא בעל תוספות יום טוב זי"ע

אביו הרה"ק רבי משה שמואל זי"ע היה באותו זמן סמוך על שולחן חותנו הרה"ק רבי בן ציון פיש זיע"א הי"ד בבאר שבע, ושלח לשאול את פי אביו הק' זי"ע איזה שם לקראות לבנו הנולד לו למז"ט, השיב לו אביו הגדול שיקרא שמו בישראל פינחס שלום על שם פרשת השבוע שהי' אז פר' פינחס וכתוב פינחס בן אלעזר וגו' הנני נותן לו את בריתי שלום. וכאשר גדל הילד והתחיל להתפלל כסדרן, אמר לו זקנו הבני"ש שבסוף שמו"ע כשאומרים הפסוקים על השמות, יגיד הוא מתחילת פינחס בן אלעזר וגו' על בריתי שלום, כי הוא נקרא על שם הפסוקים האלה.

ממעלליו יתנכר נער, וכשהי' רבינו טרם שלש שנים בלבד כבר נראתה בו סימני גדלות, כמסופר שבאותו עת אירע פ"א שמשרתת שרתה בבית זקינו נשקה אותו על מצחו, רבינו נהגה במאוד ורץ חיש מהר בבהלה אל זקינו הגדול הבני"ש ופרץ בבכי' עצומה והראה לו באצבעו על מצחו ושאל בתמיימתו "מ'זעהט".

בהיות רבינו אך בן חמש שנים כבר עמד מאחורי כסא זקינו הגדול הרה"ק בעל בני שלשים מדי שבוע בשבוע בשעת שלש סעודות שנתארכה שעות ארוכות ולא זזה ידו מתחת יד זקינו הק', ואע"פ שרבינו בעל בני שלשים זי"ע הי' דרכו בקודש לבעוט בידיו הק' בחוזק רב בהתלהבות להוטה כאש, על ידות כסאו וכמעט בכל שבוע אחר השבת היו צריכים לתקן את כסאו שנשבר מחמת רוב הבעיטות, עכ"ז הי' רבינו בהיותו ילד קטן עומד ליד כסא זקינו ואחז בידיו בידי הכסא ובמוצ"ש הראה לאמא את ידיו שהיו נפוחות מבעיטות זקינו ואמר לה בהתפעלות אבער איך האב עס נישט אוועק גענומען. ותמיד הסתופף בצל זקינו זה עד שכמעט לא החסיר מלהיות אצל השו"ע תמידין כסדרן.

כמים פנים אל פנים הראה לו זקינו הק' אותות אהבה וחיבה יתירה יותר מכל נכדיו ובני משפחתו שהיו גדולים ממנו בשנים, והושיבו אצל שולחנו במקום יותר מכובד מהרבה מכובדים אחרים, כאשר כבר מגיל שש הורה לו לשבת בשלחן, פעם כאשר שאלו את פי זקינו הבני שלשים למה הוא מכבדו כ"כ השיב מפני שהיא חסיל באמת.

על גדלותו של רבינו איך שזקינו כבר אז התחשב במילתו, מסופר שבהיותו ילד צעיר לימים, הי' פעם ביומי דסוכות אשר באו להזכיר לפני זקינו הגדול מכן הבני שלשים זיע"א ילד צעיר שנחלה ביותר וכבר הי' על סף מוות, ובאו לזעוק מרה אצל הבני שלשים על המצב הקשה, וכן באו במשך כמה ימים לפעול עבורו ישועה, אמנם ביום שמחת תורה באו מים עד נפש וכבר קראו למנין שיהיו שם אצל יציאת נשמה, אם הילד באתה אז לפני הבני"ש בזעקה גדולה וצעקה: רבי יש עוד תקוה? הורה לה רבינו אז להוסיף השם חיים לילדה, בעת ההוא יצא הבני"ש אצל השו"ט והקערה של מרק מונחת לפניו, ענה רבינו ואמר בזה"ל: די פוליטע ווייבער קענען בעסער איינרייסן, וסיפר שפעם אחת הי' באנאז ושם הי' ג"כ מעשה שנחלה איש אחד ובאו ב' נשים לביהמ"ד בבכי' רבה לפני הרה"ק מאנאז זיע"א שהי' אז באמצע עריכת השו"ע וב' הנשים פרצו בבכי קורעת לב שמשכה עמם כל הביהמ"ד כולו, אמנם הרה"ק מאנאז לא הניח את הכף מידו ולא הי' נראה כמצטער, וברוב חסדי ה' קם החולה מערש דוי ונתרפא ברפו"ש, כשסיפר הבני"ש את המעשה הלז הראה להמסובין איך אכל הרה"ק מאנאז את המרק, אח"כ פנה הבני"ש אל נכדו רבינו שהי' אז בעיר לימים כמצוין לעיל, ושאלו וואס זאגסטו פינחס

שלום? ענה רבינו : ער וועט האבן א רפואה שלימה! שאלו הבני"ש: דו שווערסט דיך? ולא ידע רבינו מה לענות, הראו לו המקורבים שיאמר הן, וכן עשה, אמר הבני"ש: אז דו זאגסט אזוי, וועט

על זיין געזונט, וכך הוה שנתרפא ברפו"ש וחי עוד שנים רבים.

רבינו למד בהתמדה גדולה עד להפליא כך שכאשר היה רק בן י"ב שנה כבר ידע את כל מס' חולין גמרא רש"י תוס' עם פי' הרמ"ש בעל פה וכן ידע יורה דעה חלק א' בעל פה וכן הי' ספר פרשת דרכים רגיל על לשונו כקורא מתוך הספר. או אז בהיותו כבן י"ב שנה פקד עליו זקינו לקבל לקחה של תורה מפי הגאון החסיד רבי יהודה יצחר בער מערמלשטיין זצ"ל דומ"ץ בק"ק באטאלרטש מח"ס חוקי חיים, אשר מילא אותו בתורה וירא'ה טהורה. בהיותו כבר י"ד שנים עלה לישיבת הגאון רבי יוסף נחמי' קארניצער זצ"ל אבד"ק סעלש, בהיות רבינו שם, היה נוהג לשגר איגרת שלומים לאביו שהתגורר כבר אז בקאסאן ליד אביו הרה"ק הבני שלשים זיע"א, ובסיום המכתב הי' דורש בשלום זקינו וזקנתו, שהיא היתה משיבה לו בדברי מליצה ופסוקי התנ"ך (בהיותה אשה חכמת לב ומלומדת ובקיאה בתנ"ך ואגדות חז"ל)

גם הלטיין במדותיו על להפליא והיווה דוגמא למחרים, בהגיע רבינו ליום הבר מצוה שלו העניק לו זקינו הק' מחמת גודל אהבתו אליו את הסידור האר"י הק' (סידור ר' משה) שלו לדורן דרשה, וכאשר ראה רבינו שבני בניו אחרים של זקינו הק' מקנאים בו על שקיבל מתנה כה חשובה, החזיר את הסידור לידי זקינו הק', באמרו שאינו סובל שמקנאים בו ע"ז, זקינו הגדול הפליא מאוד חכמתו ומדותיו הק' שראה בזה.

כך עלה ונתעלה בתורה ובירא'ת שמים ועד ימי שיבה וזקנה לא הרפה מהתמדתו העצומה, וכל ימיו עלי אדמות היה קם בחשמורת הבקר ולא זז מלימודו כל היום, אמנם הקפיד רבינו להשכיב עצמו מוקדם, כדי שיוכל לקום כשעתיים עד שלש שעות אחר חצות הלילה לעבד, שמיני אז החל בעבודתו בקודש.

בהגיעו לפרקו בשנת תרע"א והוא רק ט"ו שנה בא רבינו בבריתא האירוסין עם זו' הרבנית הצדקנית מרת שרה חנה ע"ה בת הרה"ק ר' נפתלי עהרליך זי"ע אבד"ק דילעטין, בן הרה"ק רבי צבי מראזלא, בן הרה"ק רבי יהודה ליבוש מראזלא זיע"א, תחן זקינו רבינו מהן העטרת צבי זיע"א. (מגזע הרה"ק בעל באר מים חיים זי"ע והרה"ק רמ"מ מלינסק זי"ע, ולמעצ"ק). וכעבור שנתיים ביום ב' כסלו תרע"ג הקים את ביתו.

אחרי חתונתו ישב על התורה ועל העבודה סמוך על שולחן חותנו הק' בעיר דילעטין יל"ו שהי' עיר מלאה חכמים וסופרים ובתי מדרשים מלאים ספרים ולומדים. כאשר נוסע משם בימים ההם להרבה מצדיקי דורו ומהם הרה"ק מהרל"א מבלאזוב זי"ע והרה"ק רבי יעקב משה מקאמארנא זי"ע ולאחיו הרה"ק ר' פנחס נתן מרידיק זי"ע ואל עוד כמה צדיקים שכולם כאחד קרבוהו וכבדהו בראותם גודל מדרגותיו ומעלותיו, והי' נערץ מאוד אצלם.

ויהי בימי מלחמת העולם הראשונה והעיר דילעטין נתרוקן מכל היהודים ופנה הולה פנה זיוה פנה הדרה, ורבינו כמו שאר יהודי דילעטין שהיו נמנים ליותר מעשרת אלפים וכן כל בני הסביבה הקרובים והרחוקים, לקח מקל נדודים בידו וגלה למקום מולדו למדינת הונגארי' שם התישב בעיר קליינוואר'דיין יל"ו מקום אשר אביו הק' ניהל את בית מדרשו והאירו והרבה חסידים נהרו אליו שם. אבל לרבינו היו ימים הראשונים טובים מאלה, הוא המשיך שם בהתמדת לימוד תורתו ומעבודתו בקודש לא נפקד מאומה.

באותם ימים כאשר הי' הרה"ק מהרי"ל מבעלזא זי"ע בעיר ראלפערט נסע רבינו לשבות שבתו

כד תמוז תשכ"ו [ב]

ר' פינחס שלום ב"ר משה שמואל הלוי זי"ע ראטטענבערג מקאסאן

בגל קדשו, והרה"ק כיבדו בחופן יולא מן הכלל אע"פ שהי' עוד אבדך לעיר פחות מבן עשרים.

כשהגיע רבינו לשנתו הכ"ה בשנת תר"פ נתעטר בנזר הורלה ע"י גאון דורו הגה"ק מהרש"ג מסעמיהלי זי"ע, שכתב עליו בכתב התרת הורלה ומובטחנו בירלתו הקודמת לחכמתו שלא יצא ח"ו מכשול מתחת ידיו. וכן הרבה עוד בשבחיו.

הלחץ זו הלחק ומחסור הממון שקרתה בבית רבינו, גרמו לו להחליט לקום לעשות מעשה, ונסע לעבר מדינת אמריקה שהיתה בימים ההם מדינה קשה וזרה ברוחניות ובגשמיות, אמנם רבינו בעיניו הבדולחים רלה מה שלא רלו אחרים ונסע לשם, מתחלה על מנת לחזור, אבל כעבור כשנתיים ימים אשר רבינו התעכב בארה"ב הסיב המסבב כל הסיבות שיעשר רבינו כאן בארה"ב וישלח אחר הרבנית ע"ה שתביא ג"כ עם בניהם ויתקעו אהלם שם, הרבנית הלדקנית אשר פחדה מאוד מהטרייפענע אמעריקא, הלכה לשאול פ"ק הרה"ק מהרי"ל מבעזלא זיע"א, והיה זאת אחר שמחה"ת האחרון לחייו, כאשר כבר לא קיבל נשים כלל, אבל מחמת כבוד אבותיה שאמרה שהיא בת הרב מדילעטין הורה הרה"ק מהרי"ל להכניסה, וחיזקה ללכת אחרי בעלה באמרו איך קען עהס ער איז א ערליכער איינגעלמאן, ער ווייסט וואס ער טוט, ואמר לה דו וועסט האבן ערליכע קינדער ובירכה בברכת לאתכם לשלום, כמו"כ נתן לה מטפחת לשמירה (המונח עליין אצל נכדיה).

גם אביה הגדול הרה"ק מדילעטין זיע"א כתב לה מכתב שתסכים ללכת עם בעלה, כאשר כותב לה שם בזה"ל: יעצט טייטלע ליב מיט דאס האבע דען בריעף מבעלך הרב שליט"א גילעזען איך פערשטייא גיט וואס עהר שרייבט, עהר וויל דאס זעלבע דאס זעלבע וואס איך ווילסט, נור פיליכט איז בעשערט דאס איהר זאלט וואהנען אין אמעריקא, דעמולם קען מען געגען דער השגחה נישט קעמפען, דען יעקב אבינו ע"ה האט אויך נישט געקענט פארנעהמען אריינזיצן נאך מצרים, דיא השגחה עליונה האט אבער יא גיפירט דאס עהר איז יא גיפאהרען בשם, למחי' ולפלטה, קינד לעבן מיר ווייסען נאך נישט וויא מיר זענען, דיא וועלט איז נאך גור נישט און דער ארדינונג, טאמער וועט עהר פערשטיין אז עס איז יא דאטיהזאס איפאהרען בשם וואהנען זאלסט אויך נישט זיין זייער דערגעגען... כאשר בסוף שלח לה מכתב אשר איין שם בזה"ל: קינד לעב איך בעט דיך זאלסט נישט קלערען און נישט מהרהר זיין אויף הש"י מעשים, דען עס טייעט זיך גור נישט אליין נור אללעס איזט דער רצון הבורא יתברך שמו, זייא נור שרוי בשמחה, דיא פארסט די דיינען הייליגען מאן הרב שליט"א... דיא טובה וועלין מיר שפעטיר זעהן בעזהשי"ת, אונזער זכות אבות וועלין מיט אייך מיט פאהרען אין מיט אייך דארט זיין... איינער הויז וועט אין נויארק, שטיין אויף א רטועה פון ארץ ישראל... ובסוף איין דבריס נורלאים אשר גילה טפח וכיסה טפחיים, בזה"ל: קענסט דיר מיט נעהמען דעם בריעף אין איהם גיט בעהאלטען וועסטו זעהן אז אללעס וואס איך שרייבע דא איז אמת בעז"ה אכי"ר. עכלה"ק. ואכן בשנת תרפ"ז נסעה הרבנית עם ילדי הקטנים לאמעריקא להתאחד שוב עם בעלה הגדול רבינו זצ"ל.

רק כעבור קרוב לעשרים שנה, רלו שמה שחזה רבינו כעדות חותנו הגדול עליו, נתקיימה, ומשפחת רבינו נשאר לפליטה גדולה מן המלחמה הנורלאה, וגם זכות אבותיה ליוותה אותה על אדמת עמא–ריקא, כאשר גילה כאן משפחה ירלה ושלימה הולכים בדרך אבותי' בגאון ובעוז.

מתחילה התגורר רבינו בשכונת איסט סייד במנהטן, אמנם בשנת תרפ"ט עבר רבינו לברלאנקס, שם פתח את שערי בית מדרשו "אהל משה", אשר במהרה הפך למגדל אור לכל הסביבה שבאו להתחמם

לאורו הגדול של רבינו, אשר השכיל למצוא מסילות ללבבם של האנשים ההם וקירבם לה' ולתורתו. בבית מדרשו של רבינו מצאו הירלאים ושלמים את אשר אהבה נפשם, שם יכלו להמשיך בשמירת מצות התורה במסי"נ כפשוטו.

רבינו אשר רלה שאין לצעירי הצאן מקום רלוי להתתנך על אדני התורה ומסורה ישרה כאשר קיבלנו מאבות אבותינו, קם ועשה מעשה ופתח בשנת תרל"ו את הת"ת הרלשון על טהרת הקודש על אדמת אמעריקא, בשם "ישיבת אהבת תורה", בת"ת זה התחנכו כמה מאות ילדים יקרים, אשר הקימו אח"כ בתים מפוארים הנזקפים לזכותו של רבינו, והעידו התלמידים שכמעט ולא יצא משם תלמיד שאינו שומר תומ"צ כעבור שנים בשנת תש"א התאחדה הת"ת עם ישיבת חפץ חיים, ואז פרש רבינו ממשמרתו בת"ת.

בתחילת שנותיו באמעריקא שהיתה אז מדבר שממה כרו"ג מסר רבינו עשרות דרשות ברבים לקרב לבבות בני ישראל לאביהם שבשמים, ודבריו עשו פירות לרוב, עד שאפי' רק לראות זיו קדשו עוררה אותם לתשובה, כמסופר שפס אחת כאשר עבר רבינו ברחובות מאנהעטן בשב"ק בבוקר בהילוכו לבית מדרשו, עמד שם משאית גדולה (טרא"ק) אשר יהודי אחד עמד שם ועבד עליה, ההוא בראותו את רבינו שלא ביבר עמו מלה, קפץ מן הטרא"ק ורץ לקראת רבינו בדמעות שליש ואמר רבי איך שווער איך וועל זיין מער נישט מרבעטן שב"ק, כעבור כמה שבועות עבר האיש הזה ליד בית מדרשו של רבינו ושמע קולו בקודש בעת התפלה ונמס לבבו, ומיני אז קבע משכנו בבית מדרשו של רבינו ואכן הפך להיות שומר שב"ק במסי"נ על שאיבד פרנסתו ומ"מ עמד בליבורו בעוז, וזכה וילא ממנו זורות ירלאים ושלימים, שמביניהם תלמידי חכמים מופלגים.

כמו כן פתח את שערי ביתו לעשרות הפליטים שברחו מאדמות אונגארין והמדינות שמסביב מאימת המשחית, והי' זואג לכל צרכם ומחסורם, וכולם היו מאוכלי שלחנו על שבכל יום מימות החול היו נותנים בבית רבינו ב' סעודות קבועות ערב ובוקר לכל הכפין, ובשבתות וימים טובים הסיבו עשרות אורחים בכל סעודה, אשר את כולם קיבל וקירב בסבר פנים יפות וחפץ לב.

בשנת תש"ט לערך עבר רבינו לשכונה אחרת בברלאנקס, ויסד את בית מדרשו בשכונת פעלס פארקוועי, כאשר ממנה את בנו הרה"ק רבי מנחם ישראל זצ"ל מקאסאן לנהל את הבייהמ"ד אהל משה, בבייהמ"ד החדש המשיך רבינו בדרכו בקודש ופעל ועשה רבות לרומם קרן ישראל ורבים השיב מעון.

בשנת תש"כ עם פטירת זו' הרבנית הלדקנית ע"ה ביום כ"ד אדר (שאז קנה רבינו את 'חלקת קאסאן' בביה"ח בניו דזערסי) עבר רבינו לגור בעיר ואם בישראל ברוקלין, בשכונת בארא פארק, כאשר שוב פוקד על בנו הרה"ק רבי מנחם ישראל זצ"ל לנהל את הבייהמ"ד בברלאנקס, ורבינו פתח ביהמ"ד בבארא פארק, כאשר לעזרתו עומד בנו הצעיר הגה"צ רבי משולם פייש הלוי זיע"א מקאסאני, שם הקים רבינו תלמוד תורה וישיבה קטנה לשם ולתפארת, שרת שם בקודש על פטירתו.

אמנם בחדשי הקיץ נסע רבינו חזרה לברלאנקס לבית בנו הרה"ק רבי מנחם ישראל זיע"א, כך נהג במשך השנים הבאים, בשנת תשכ"ב לערך עבר רבינו אירוע מוחי אשר השאתה עליו ביותר, מ"מ לא הזניח את עבודתו בקודש על זיבולא בתרייתא.

בקיץ האחרון לימי חייו בשנת תשכ"ו נחלש רבינו במאוד, ובהגיע יום כ"ד תמוז בבוקרו של יום ביקש רבינו מאחד מנכדיו שיקרא לבנו רבי מנחם ישראל, וביקש רבינו להביא לו

כוס מים, כאשר חזר בנו עם הכוס מים רלה שנאחו ארלאים את המאוקים ונשבה ארון הקודש, ועלה ונתעלה השמימה.

רבינו הובאה לקבורה ליד קברה של זו' בחלקת קאסאן אשר קנה לו בחייו.

זרעו אחריו: בנו ר' יהוסף ז"ל שנפט' ז"ך אלול תשכ"ז, בנו הרה"ל ר' מיכאל לבי זצ"ל רב במיאמי שנפ' ביום ב' טבת תשס"ז, בנו מ"מ הרה"ק רבי מנחם ישראל זיע"א נסתלק ביום ח"י מרחשון תשס"ג, בנו הגה"ל רבי משולם פייש מקאסאני זיע"א שהתגורר בסוף ימיו בבני ברק, נסתלק ב' אדר תשע"ד.

חתניו, הרה"ק רבי אברהם אייכנשטיין זצ"ל מזידיטשויב טשיקאגו שנסתלק כשנה אחרי פטירת חותנו הגדול ביום כ"ב תמוז תשכ"ז, והרה"ק רבי משה קלינגבערג מזאלישין זצ"ל שנסתלק ביום כ"ח ניסן תשנ"ה.

ועוד בן חיים שלמה, ובת פערל שנפ' בילדותם.

רבינו הגה"ק רבי יעקב יאזעף (או יוסף) הנקרא רבי יעקל'ע חריף הרב הכולל דניו יארק רבתי זי"ע נולד לאביו הגה"ק ר' דוב זי"ע בעיר קרוז בשנת תר"א

רבינו היה איש בעל כשרון נפלא ובעל דרשן והיה תלמיד מהגה"ק ר' ישראל סלנטר זי"ע

בנערותו למד תורה בוואלאז'ין אצל מרן הגאי"ב שהי' הראש ישיבה דשם, במהרה התפרסם רבינו בכשרונותיו, והתחבב על רבו הראש הישיבה אשר קרבו בימין לדקו. בהמשך הימים התקרב גם אל הגאון הגדול רבי ישראל סלנטע'ר מייסד תנועת המוסר, אשר במחילתו גיבש רבינו את קומתו המוסרי, ובמהרה פקע שמי' כבעל דרשן כישרון.

מתחילה כיהן רבינו כאב"ד בעיירה ווילון, שם הקים רבינו לראשונה ישיבה לצעירים שבה התחנכו עשרות בחורים יקרים, משם עבר רבינו לכהן פאר כרבה של סלובק, באו תושבי העיר ווילנא לרבינו שימלא מקומו כמורא לדק ומגיד משרים בווילנא, בשנת תרמ"ח זכה רבינו להו"ל את ספרו "לבית יעקב עה"ת" ב' כרכים, אשר במהרה נתקבלו בחיבה בקרב לומדי התורה.

בימים ההם באו משלחת מאגודת הקהילות בארצות הברית בפניה ובקשה להרבנים הגדולים באירופה שישגרו להם רב אחד שיכהן פאר כרבה של ניו יארק רבתי, ואחר חיפוש אחר חיפוש וכל מיני מניעות, נמנו וגמרו להכתיר את רבינו במשרה זו, ואכן בסוף שנת תרמ"ח בתחילת חודש אב קם רבינו ונסע לארצות הברית, אשר בה נתמנה לרב הכולל הראשון והיחידי של ניו יארק רבתי על כל קהילותיה.

חיי לער עברו על רבינו ביושבו על כסא ממלכתו בניו יארק, כאשר במדינה קשה כזו, אשר חרתה על דגלה שוויון לכולם, עם נסיונות חמורות בשמירת שבת, וכשרות והמסתעף, עמד רבינו כצור חלמיש מול המתנגדים שקמו עליו להסיר את לעדיו, אף הקים רבינו ישיבה בשם "עץ חיים" שהיתה בזמנו מהישיבות היחידות על אדמת אמעריקא, כאשר בו התחנכו בחורים יקרים לתורה וירא'ה טהורה, תיקונים גדולים תיקן רבינו בענין הכשרות שיהי' בתכלית ההידורים, שוחטים רבים התקוממו נגד רבינו כאשר לא רצו לקבל הוראותו בקודש של רבינו בענין כשרות הבשר, וע"כ פנו מקורבי רבינו לרבנים גדולים יותר מדין שיביעו תמיכתם ברבינו, והכן בשנת תרמ"ט שיגר המהרי"ל דיסקין בירושלים מכתב תמיכה כאשר כותב בתוכה על רבינו בזה"ל: "שמועה מבהלת באוזנינו ומודעה נדפסה נגד עיני בקום משטינים ומפריעים וכו' לדבר עתק על לדיק כמוהו", כמו"כ הביעו תמיכה הגאון הגדול רבי זכרי' יוסף שטרן משאוועל זצ"ל ועוד רבנים.

גם בענין שמירת שב"ק וטהרה, עורר רבינו רבות עד למאוד, דבר אשר השפיע על הרבה אנשים, מ"מ עמדו רבים יותר נגדו ובאשר פחדו מהשפעתו של רבינו, ע"כ שגרו חילותיהם כלפי רבינו וכלפי מעשיו.

מסופר על רבינו, שבסוף ימיו כאשר דרש בשב"ק שובה כשהתחיל רבינו לשאת דרשתו, ורצה להתחיל בדברי הרמב"ם, אמנם היות וכבר נחלש רבינו עד למאוד, נשכחה ממנו דברי הרמב"ם, נעמד רבינו זמן מה וניסה להיזכר בדברי הרמב"ם ללא הועיל, כאשר נוכח לראות שלא נזכר, פרץ רבינו בבכי מר, ואמר במתק לשונו בבכי מר: רבותי ראו אני ככל התורה היתה מונחת בזכרוני כמונח בקופסא והיתה שגורה בפי, אעפ"כ איני יכול ליזכר את הרמב"ם, וזאת מפני שיש עת שעוזבים את העולם, ועובדים לעולם שכולו אמת, וקץ שם לאדם החי, וכאן הריס רבינו את קולו בזעקה אדירה, ומה תענו אתם ליום הדין?", ובזה תם דרשתו שנאמרה בבכי עצום, ועשה רושם אדיר על כל הציבור, ואמרו שמאז בואו לאר"ב לא עורר את הציבור כמאז, שאז נסחפו כל הקהל בבכי אדיר ושבו בתשובה.

ההתנגדות שקמו נגד רבינו להלן לעדיו השפיעו עליו לרעה, וגרמו לדרדור מצב בריאותו של רבינו, עד שנחלה במחלה קשה שקצרה את ימי חייו, וביום כ"ד תמוז תרס"ב החזיר רבינו את נשמתו הזכה לבוראו והוא אך בן ס"ח שנים.

נשאר אחריו בניו מו"ה שמואל ז"ל ומו"ה רפאל ז"ל

תושבי העיר באו לחלוק לרבינו כבוד האחרון, ואלפי אלפים אנשים לרבבות באו לצאת את רבינו למנוחתו האחרונה, כאשר בזה ניסו מתנגדיו לבטא לערש כלפי מה שעוללו לרבינו.

ובזה עלה הכורת על כסא מלוכה רבתי זה, שלא נמצא לה יורש ותחליף שיוכל לרשת זאת בימים ההם.

עם פטירתו פתחו בניו יארק את הישיבה המפורסמת, ישיבת רבינו יעקב יוסף על שמו ולזכרו של רבינו.

כה תמוז תקפ"ט [א]

רבי מאיר הלוי ב"ר שמואל זי"ע בעל אור לשמים מאפטא

הרה"ק רבי מאיר הלוי רויטענבערג בעל אור לשמים מאפטא זי"ע נולד בשנת תק"כ לאביו הרה"ק ר' שמואל הלוי רויטענבערג מגזע השלה"ק רבינו ישעיה הלוי הורוויץ זי"ע ולאמו מרת מירל ע"ה מגזע הגה"ק בעל הש"ך רבינו שבתי כהן זי"ע

רבינו היה הגאון המפורסם, קדוש ישראל, שאלפים הלכו לאורו בקי בנגלה ובנסתר,

תלמיד הגה"ק ר' אברהם יצחק הכהן כ"ץ בעל כתר כהונה אב"ד פינטשוב זי"ע והרה"ק ר' יעקב יצחק החוזה מלובלין זי"ע, וגם נסע להסתופף בצל הרה"ק ר' יעקב יצחק היהודי הק מפרשיסחא זי"ע. כאשר רבו בעל כתר כהונה שימש מתחילה כאב"ד בעיר סטאבניץ, עבר לכהן פאר בעיר פינטשוב, בחרו הקהלה בסטאבניץ ברבינו שימלא מקום רבו ברבנות, כאשר מורו ורבו ממליץ על תלמיד זה, שהוא ראוי לרשת את כסאו, וידע לנהל עדתו ביד רמה, כפי שאכן היה, ואכן רבינו נהל את עניני העיר, כאשר כגדול בקטן כפופים אל מרותו תמיד.

שנים אחריו, נקרא רבינו לכהן פאר כאב"ד בעיר אפטא, ומעשה שהיה כך היה, הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל זיע"א בעל אוהב ישראל מאפטא, אמר אז ששמע ברוז בשמים המכריז אשר רבי מאיר הלוי נבחר לכהן באפטא, וע"כ היות ואין מלכות נוגעת בחברתה, ערק הרה"ק מאפטא משם ועבר לכהן בעיר יאסי, והעביר את הרבנות לרבינו, אשר כיהן בה על יומו האחרון, ועל שמה נקרא ושם מנוחתו כבוד.

בהגיעו לפרקו נשא את זו' הרבנית הצדקנית מרת פייגא ע"ה (נכדת הש"ך). אשר היתה כל ימיה עזרתו בקודש של רבינו בכל מפעל חייו הק', ועמדה לימינו בכל עת ועונה, ובמסירות נפשה עבורו עמדה לצידו בתחלת ימיהם הקשים כאשר עבד את בורא מתוך עניות ואביונות.

נכון לציין שמקובל במשפחה מצאצאי רבינו, ששני בניו של רבינו נסעו אל החוזה זי"ע והיה קורא להם "בני פייגלא".

כל ימיו היה רבינו אדוק ברבו הגדול מלובלין זיע"א, בשנת פטירתו של הרה"ק מלובלין, אחר הפסח נמנו וגמרו תלמידי רבינו באשר יודעים אשר לא יסתלק מן העולם טרם יכתיר אחד מתלמידיו למלא מקומו, על כן נמנו וגמרו שלא יסעו לרבינו

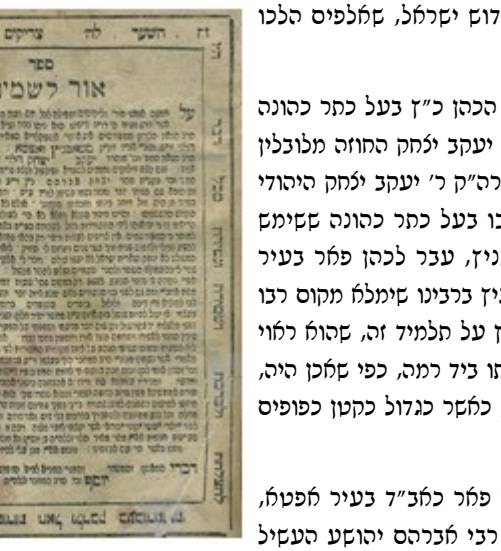
ספר
אור לשמים

יותר כדי שלא יוכל להסתלק, אמנם כעבור חג השבועות התחיל לבעור ברבינו תשוקה גדולה ליסוע לרבו הק', אמנם פקדה עליו דברי חבריו והתאפק במאוד, אמנם לקראת שב"ק פר' פינחס לא יכל רבינו לשלוט ברוחו וקם ונסע לרבו, בשב"ק בבוקר אחר קריאת התורה קראו רבו לעלות לעלי' של לוי (רבינו היה לוי) והמשיך לקרוא עד עליה חמישי בהפסוק 'יפקוד ה' אלקי הרוחות', כאשר מדגיש פסוק זה, וסיים הקריאה עם הפסוק 'ויסמוך את ידיו עליו וילוהו וכו', החסידים הבינו שזה רמז להכתרת תלמיד זה להמשיך מקומו, ואכן רבינו הי' הממשיך לרבו במדינת פולין.

רבינו נוהג כמה פעמים לקלל בקללות נמרצות את האנשים שבאו אליו בקוויטליך לבקש ישועה, על כי כל השומע תפלינה אזניו, אבל הללהה גדולה היתה לאיש שקילל אותו, כי היה מצליח בעסקיו ומתעשר בדרך הטבע ושלא בדרך הטבע. ואמר רבינו על זה: יתכן מאוד שבעולם העליון יקנו אותי על שקללתי נפשות ישראל, אבל מוכרח אני לכך, ואין עצה אחרת, ואונס רחמנא פטריה. והוא שאמר משה רבינו " לֹא חָמוֹר אֶחָד מֵהֶם נָשָׂאתִי וְלֹא הֲרֵעֹתִי אֶת אַחַד מֵהֶם"(פרשת קרח ט"ז ט"ו) כי אי אפשר להיוושע מהצליק אלא על ידי אחד משני אלה– או יקח פיון או שעל כל פנים הצליק יקבל אותו, ומשה רבינו אמר כי שני הדברים אינם אצלו, לא חמור אחד מהם נשאתי, לא לקחתי מהם שום פיון, וגם לא הרעותי את אחד מהם, שלא קללתי אותם בדיבור רע.

רבינו היה מפורסם בענוותנותו הגדולה, פעם אחת היה אצל ריעו הרה"ק ר' יעקב מפשעדבורג זי"ע, כיבד אותו הרב"י עם יין ולעקיך ואמר לרבינו: רבי טרינקט, אמר רבינו: איר שרייט אויף מיר רבי והלא בפסוק נאמר אָז נִבְּדְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ (מלאכי ג' ט"ז) אז ירא ה' רעדן טויטן זיך, רעדן זיי ברידערליך איש אל רעהו, פארוואס זאגט איר רבי? ענה לו הרב"י: אני מפרש זה הפסוק באופן אחר: דמלינו שאיש הוא לשון חשיבות, כמו: וְהָאִישׁ מֹשֶׁה. (פרשת בהעלותך י"ב ג') וזה הפי' אז נדברו ירא ה' (אז) איש אל רעהו, לאיש חשיבות גוט איינער דעם טוייטן.

מקובל סגולה לשידוך, ליטול ידים לסעודה לע"נ רבינו מאיר ב"ר שמואל מאפטא, כמו כן מתאמרי' משמי' שאמר שמי שידליק נר עבורו, יעשה לו טובה.

פרנסה באה על ידי שמחת נשואין

שמעתי מכבוד אדמו"ר הרב ממעזבוז זי"ע כאשר אדם עושה איזה נשואין לבניו, משם בא לו פרנסה, ומצאתי רמז לזה בהפ' ויעש להם משתה, דהיינו שעושה חתונה לבניו, ויאכלו וישתו, באה לו פרנסה וכל טוב (אור לשמים פ' תולדות)

סגולה לטהרת המחשבה

תיקון גדול לטהר המחשבה, לצייר במחשבתו המזמור: למנצח בנגינות: מציור המנורה וזה מסוגל מאוד. (אור לשמים פ' תרומה)

הרה"ק ר' יצחק אייזיק מסוואליווע זי"ע מביא בספרו דברי יצחק בשם רבינו "כי מי שקוצץ צפרניו ומעביר הסדרה בעש"ק לפני חצות היום, מובטח שלא יכשל בכל ימות השבוע הבא בעבירות.

סגולה לשמירה

גָּד גְּדוּד יְגוּדֶנּוּ וְהוּא יָגֻד עָקֵב (פרשת ויחי מ"ט י"ט) נראה לי כי גד ר"ת ג'ומל ד'לים, פירוש שמי שגומל חסד לזרע ישראל בכל כוחו, גדוד יגודנו, אזוי כתות של מלאכי השרת סובבים אותו ושומרים אותו מכל דבר רע ח"ו. והוא יגוד עקב, פירוש: עוד זוכה שמבדיל ומכרית מאתו היצר הרע שנקרא עקב כמ"ש (בראשית ג' ט"ו) וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב, ויגד הוא לשון כריתה כמו (מסכת סנהדרין ק"י) גידי אילנא. (אור לשמים)

סגולה לפרנסה

בֶּן פֹּרַת יוֹסֵף בֶּן פֹּרַת עֲלֵי עָיִן (פרשת ויחי מ"ט כ"ב) פורת איז די זעלבע אותיות ווי פתורא, וואס דאס מיינט א טיש, דאס איז מרמז אז די וואס היטן אפ די אויגען זענען זוכה לשולחן מלאכים, און האבן פרנסה בריווח, און מ'זעט טאקע אסאך צדיקים וואס היטן זיך אפ פון עבירות, און א דאנק דעם זענען זיי משפיע פרנסה פאר זיך און פאר אנדערע. (אור לשמים פרשת בהעלותך)

תפלה מרבינו זי"ע אשר הרה"ק רבי שלמה מראדאמסק בעל תפארת שלמה אשר זי"ע היה רגיל לאומרה בכל יום ערב ובוקר ואמר שהוא סגולה נוראה לפרנסה ולהצלחה לאומרה בכל יום.

רִבּוֹן הָעוֹלָמִים יָדַעְתִּי כִּי הִנְנִי בְּיָדְךָ לְבַד כַּחֹמֶר בְּיַד הַיּוֹצֵר. וְאִם גַּם אֶתְאַמֵּץ בַּעֲצוֹת וְתַחְבּוּלוֹת וְכָל יוֹשְׁבֵי תֵבֵל יַעַמְדוּ לִימִינִי לְהוֹשִׁיעֵנִי וְלִתְמֹךְ נַפְשִׁי, מִבַּלְעָדֵי עֶזְךָ וְעֶזְרָתְךָ אֵין עֶזְרָה וִישׁוּעָה. וְאִם חָלִילָה יַחְפְּצוּ כֻּלָּם לְהָרַע אֶז אַתָּה בְּחֶמְלָתְךָ תָּשִׂים עֵינֶיךָ עָלַי וְתַשְׁקִיף עָלַי לְטוֹבָה מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ. הִנֵּה חֲבָלִים נָפְלָה לִי בַּנְּעִימִים, וִישׁוּעָתִי בָּאָה, וְעֶזְרָתִי תִּגְלֶה. לָכֵן עֶזְרֵנִי רִבּוֹן הָעוֹלָמִים לִהְיוֹת עֵינַי פְּתוּחוֹת לִרְאוֹת תָּמִיד אֲמִתּוּת הַדָּבָר הַזֶּה, וִיהִי תְּקוּעַ וְקָבוּעַ אֱמוּנָתְךָ בְּלִבִּי בְּכָל עֵת לְבַל אָסוּר לֹא בְּדִבּוּר וְלֹא בְּמַעֲשֶׂה וְלֹא בְּמַחְשָׁבָה לַעֲבֹד זוּלָתְךָ חָלִילָה, כִּי אִם תִּרְדֹּף נַפְשִׁי רְצוֹנְךָ הַטּוֹב בְּאֱמֶת. גַּם עֶזְרֵנִי לְבַל יָמוּשׁ מֵרַעְיוֹנַי וּמִלִּבִּי גְּדֻלָּתְךָ וּגְבוּרוֹתֶיךָ וְהוֹפַעַת חִיּוּתְךָ בְּכָל רֶגַע, וְקוֹטֶן עֶרְכִּי בֵּין מַעֲשֶׂיךָ, וּמַה נֶּחְשַׁב אֲנִי בֵּין יְצוּרֶיךָ, וּכְאַיִן אֲנִי נֶגֶד בְּרוּאֶיךָ אִם גַּם הָיִיתִי נָקִי מִכָּל חֵטְא, וּמַה גַּם כִּי עֲוֹנוֹתַי רַבּוּ לְמַעְלָה רֹאשׁ נְקֻלֹּתַי מִכָּל בְּרוּאֶיךָ כִּי הֵם עוֹשִׂים רְצוֹנְךָ אֲשֶׁר לְכָךְ נוֹצְרוּ וַאֲנִי בְּגֹבַהּ לִבִּי מִתְעַב בְּעֵינֶךָ. וְעָזְרֵנִי

כה תמוז תקפ"ט [ב]

רבי מאיר הלוי ב"ר שמואל זי"ע בעל אור לשמים מאפטא

הרה"ק רבי מאיר הלוי רויטענבערג בעל אור לשמים מאפטא זי"ע נולד בשנת תק"כ לאביו הרה"ק ר' שמואל הלוי רויטענבערג מגזע השלה"ק רבינו ישעיה הלוי הורוויץ זי"ע ולאמו מרת מירל ע"ה מגזע הגה"ק בעל הש"ך רבינו שבתי כהן זי"ע

דרכו בקודש היה להלביב לבבות ישראל לעבודת השי"ת מתוך שמחה עצומה, ולא סבל את העצבות מכל וכל, פעם אחת בערב יום הכפורים בעת שנתקבצו לבית מדרשו המון רב לומר כל נדרי, נכנס רבינו לבית מדרשו ואמר להעולם בזה"ל: 'יהודים נפייס את תורתינו הקדושה אשר פגמנו בה כל השנה ולא קיימנו מה שכתוב בתוכה' ובכוב התעוררות שיצאו הדברים מפיו הקדוש געו כל העם בבכיה גדולה מאין הפוגות לערך שני שעות. רבינו אחר שגמר אמרותיו שב לביתו מיד, בעבור שני שעות בא שוב לבית מדרשו ומצא את הקהל שכולים בוכים, צעק רבינו ואמר: 'יהודים לא כך דמיתי, רק בשמחה לשוב אל השי"ת' והתחיל לרנן האדרת והאמונה וכו' בשמחה עילאה ולהלת פניס, מיד קמו כולם מבכייתם ולקחו זה את זה ביד ורקדו בעיגול גדול, כך רקדו לערך שעה, ורק אחר כן פתחו ואמרו כל נדרי מתוך שמחה וחדוה.

רבינו העמיד תלמידים הגונים, בראשם תלמידו המובהק הרה"ק ר' שלמה זיע"א בעל התפארת שלמה מראדאמסק, וכן הרה"ק ר' חיים וואלבדוס בעל זכרון חיים אב"ד קאמינסק זי"ע, הרה"ק ר' יהודה פסח מליפסק זי"ע, הרה"ק ר' שלמה זלמן פרענקל מוויעליפאלי זי"ע, והרה"ק ר' שמואל מדריליטש זי"ע, גם הרה"ק ר' חיים האלבערשטאם בעל דברי חיים מצאנז זי"ע הרבה להסתופף בצל רבינו.

שבועות אחדים טרם הסתלקותו, הבחינו רבינו בחזנו בתו, שפטירתו מן העולם הוא כעובר מחדר אחד למשנהו, ביום כ"ה תמוז תקפ"ט בערב נסתלק רבינו [כי יש נכד שלו שנקרא על שמו שנולד בשנת תק"ל] והחזיר נשמתו הטהורה ליוצרה, ומנחתו כבוד בעיר אפטא. ורבים וטובים עלו על קברו להפקד בדבר ישועה ורחמים, כאשר מציינים אשר פחד גדולה שרתה על מקום קבורתו כל הימים.

ונלפס ממנו ספר אור לשמים על התורה בדרך פרל"ס וגם חי' וש"ת בפלפול.

נשאר אחריו בנים צדיקי הדור מפורסמים. ה"ה הרה"ק ר' פנחס הלוי אב"ד אפטא זי"ע והרה"ק ר' ישראל הלוי מסטשוב זי"ע וחתניו הרה"ק רבי מנחם מענדיל רודין מגלאגוב זיע"א (שהדפיס ספרו של רבינו), הגה"צ ר' אריי' לייב נייהויז מחעלעס וטאמאשאוו זצ"ל, והגה"צ ר' יעקב קאפיל הלוי הורוויץ זצ"ל מז'ארנאווטא.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

בית הכנסת העתיק בעיר אפטא

לְהִיוֹת מִדַּת הַכְנָעָה וְשִׁפְלוּת רוּחַ דָּבוּק בִּלְבָּבִי וּבְרַעְיוֹנַי בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע, וְתִהְיֶה יִרְאָתְךָ עַל פָּנַי לְבִלְתִּי אֶחֱטָא, וַיִּשְׂמַח לִבִּי תָּמִיד בְּךָ אֲשֶׁר בְּרָאתַנִי לִכְבוֹדְךָ, וְאַהֲבָתְךָ תִּבְעַר בְּקִרְבִּי, וּמַחֲכָמָתְךָ תֹּאצִיל עָלַי לִהְיוֹת נֶגֶד עֵינַי גְּדֻלָּתְךָ וּגְבוּרָתֶךָ וּמַעוּט עֶרְכִּי וְחֶסְרוֹן בִּינָתִי, וְלֹא יִגְבַּהּ לִבִּי, וְלֹא אֶרְדּוֹף אַחַר הַכָּבוֹד וּגְדֻלָּה וְעֹשֶׁר כִּי אִם תִּכְסֹף נַפְשִׁי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ הַיָּשָׁר בְּעֵינֶיךָ, וְאֶהְיֶה מוּכָן בְּכָל רֶגַע לִמְסֹר נַפְשִׁי רוּחִי וְנִשְׁמָתִי וְגוּפִי וּמְאֹדִי עַל קִדֻּשַּׁת שְׁמֶךָ, וְהָסֵר כָּל ה מְסָכִים הַמַּבְדִּילִים בֵּינִי לְבֵינְךָ, וְהַחֲזִירֵנִי בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ. וְיוּנְעַם לִי כָּל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְלֹא יְבַלְבְּלֵנִי שׂוּם עִנְיָן מֵעֲבוֹדָתְךָ הָאֲמִתִּית, וְלֹא תַעֲלֶה קִנְאַת אָדָם עָלַי וְלֹא קִנְאָתִי עַל אֲחֵרִים, וְלֹא אֶתְאַוֶּה לְשׂוּם דָּבָר זוּלַת רְצוֹנְךָ, וְהוֹרֵינוּ דֶּרֶךְ חֵקֶיךָ לְעָבְדְּךָ בְּלֵב נָבָר וְזָךְ וּבְשִׂמְחָה וְרוּחַ נְמוּכָה וּבְאַהֲבַת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, וְיִתְקַדֵּשׁ שִׁמְךָ עַל יָדִי וְעַל יְדֵי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד כָּל הַדּוֹרוֹת וְלֹא יִמָּצֵא פְּסוּל בָּנוּ חָלִילָה, וְנִנָּצֵל מֵחִלּוּל הַשֵּׁם, וְנִזְכֶּה לַעֲסֹק בְּתוֹרָתְךָ לִשְׁמָהּ בִּתְמִידוּת מִתּוֹךְ הַרְחָבָה, בִּתְשׁוּבָה וּבְדַעַת וּבְשִׂמְחָה וְלֵב טָהוֹר, וְנִשָּׁמֵר מִכָּל חֵטְא וּמִכָּל עָוֹן, וְנִשְׂמַח בְּדִבְרֵי תוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ לְעוֹלָם וָעֶד, וְנִזְכֶּה לְתַקֵּן אֵת אֲשֶׁר הֶעֱוִינוּ וְלֹא נֵבוֹשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא נִכָּלֵם לָעוֹלָם הַבָּא אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

כו תמוז תש"י

רבי אלטר חיים ב"ר משה יהודה לייב הלוי זי"ע

רבינו הרה"ק רבי אלטר חיים הלוי שיפמאן בעל ילקוט החיים שו"ב בעיר טבריא הנקרא בשם אלטר שוחט זי"ע נולד בעיר פינקס בשנת תרל"ד לאביו ר' משה יהודה לייב זי"ע בן הגה"ק ר' דוב הלוי זי"ע ולאמו הצדקות מרת חנה פייגא ע"ה בת הגה"ק ר' מיכאל הכהן מסטאלין זי"ע שהרה"ק ר' אהרן מקרלין בעל בית אהרן זי"ע מתארהו בכינוי מלאך מיכאל

רבינו היה איש חסיד וקדוש עובד ה' במסירות נפש שו"ב מגדולי חסידי קארלין. וסיפר הרה"ח ר' אשר סופר ז"ל שרבינו שימש גם כן כבעל קורא, וכשהגיע לקרות הפסוק הַחֹלֶשׁ הַזֶּה לָכֶם (שמות י"ב) רעדו קירות הבית המלרש מהקולות שבקעו מפיו מרוב התרגשות והתלהבות.

ועוד סיפר הר"ר אשר שהרה"ק ר' מאטיל סלאנימער בעל נתיבות שלום זי"ע השתוקק מאוד למנות את רבינו להיות הממונה על הפרשת המעשרות בעיר, והיה מטעים סיבת הענין כי על גוף הדבר לא היה נחוץ לו לקחת דוקא את רבינו, והיתה הדבר אפשרי במנותו אחד מצעירי האברכים שיוכל להיות זריז בדבר, אמנם זאת היתה עז רצונו שיהודי זה עם פיאותיו הארוכות ולמותו האצילית יעבור דרך שווקי טבריה שטובה תהא בזה להעיר.

סיפר רבינו עבדה מרבו הרה"ק ר' אשר הינוקא מסטאלין זי"ע: שהיה פעם אצלו ובסעודה שליש כיבד הינוקא לאיש אחד שיזמר הזמר קה אכסוף. כשגמר לזמר , כפף הינוקא את עצמו אל האיש ואמר לו איזה דיבורים בלחש, ונתאדמו פני האיש. כשראה זאת רבינו שאל את האיש לפשר הדבר? אבל לא רצה להגיד לו, אמנם לאחר שהפציר בו סיפר לו שהינוקא היה עדיין ילד היו רגילים החסידים לבוא אליו, והביאו לו מתנות. פעם אחת הביא לו איש אחד איזה תכשיט, והניח הינוקא את התכשיט על השלחן, כשערך שלחנו עם ילדים, וכיבד אז בסעודה שליש להאיש המספר (שהיה גם כן ילד) שיזמר קה אכסוף ושר את הזמר באותו הניגון ששר עכשיו, והיה חושך כי היה בעת סעודה שליש וגנב הנ"ל את התכשיט, ובכה אז הינוקא על זה שנגנב ממנו התכשיט, ועכשיו אמר לו הינוקא: (מיינס אז איך האב ניט געוואוסט אז דו האסט עס גע'גנב'עט, איך האב דיך ניט געוואלט מביש זיין) פן יעלה על דעתך שלא ידעתי אז שגנבת את התכשיט, אלא שלא רציתי לביישך. (שיח זקניס)

בשנת תרמ"ד עלה רבינו עם הוריו לארץ ישראל והתישבו בעיר צפת שם מצא לו כבן גיל וחבר קרוב את ידידו ורעו אשר כנפשו ה"ה הרה"ק ר' משה קליערס זי"ע שלימים זכה לעלות על כס הרבנות בעיר טבריא. ויחדיו החלו להגות בתורה בשקיקה עצומה ביגיע רגופה ותדירה, תקופה מסוימת אף הסכימו ביניהם להתחלק בסדרי משמר הלילות בבית המדרש כשלפעמים נשאר זה לעסק במשנתו על משך השעות המאוחרות של הלילה, ולאחר מכן היה עליו לעורר את חבירו על מנת להשלים חלקו במשמר הלילה בעמל התורה עד לאור הבוקר ומעידן לעידן התחלף בינותם סדר זה, וכך קיימו בעצמם היותם משכימי קום, ומאחרי שבת בבית ה' במטרה לרופה להתעלות במעלות התורה והחכמה.

כשהגעו לפרקו נשא להרבנית הצדקות מרת בתשע יהודית ע"ה בת הגה"ק ר' ישראל דוב שו"ב העליר מטבריא זי"ע בן אחיו של הגה"ק ר' שמואל העליר ראב"ד צפת זי"ע

חיבר ספרים יקרים מהם ילקוט החיים, שבחי נלימוד בתורה לתינוקות של בית רבן,

בהיותו רבינו בן ע"ח שנים ביום כ"ו לחודש תמוז נסתלק לגנזי מרומים ומנוחתו כבוד בבית החיים טבריא.

בשנת תרפ"ג ביום ה' פרשת כי תשא כ' אדר נהרג בנו הבחור היקר הקדוש אברהם יצחק ז"ל עקד"ה בטבריה

נשאר אחריו בניו הר"ר ישראל דוב ז"ל הר"ר מרדכי יהודה לייב הר"ר משה דוב ז"ל

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כז תמוז תקע"ג

רבי יצחק חריף ב"ר יוסף משה זי"ע בעל שו"ת פני יצחק

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הרה"ק רבי יצחק חריף אייזענבערג בעל שו"ת פני יצחק מאוליינוב וסאמבור זי"ע הנקרא ר' איציקיל חריף נולד לאביו הגה"ק המקובל ר' יוסף משה אייזענבערג מסאמבור - דראגאטשין בעל מגיד משנה על משנת חסידים זי"ע בן הגה"ק ר' יקותיאל זלמן אב"ד זאלושין זי"ע שהי' נכד הגה"ק ר' אליעזר אב"ד טיקטין הנקרא ר' לייזער חריף זי"ע ולמעלה בקודש דורי דורות גאוני עולם קדושי עליון מגזע רש"י הק' זי"ע ומהתנא האלקי ר' יוחנן הסנדלר ע"ה ודוד המלך חי' וקיים ע"ה

עם הסתלקות אביו, קיבלוהו אנשי עיר סאמבור לכהן פאר כאב"ד הקהלה, וברוב אהבה וחיבה נהל עלהו בנאמנות ויושר, עד שכל תושבי העיר נתקשרו עם רבינו באהבת נפש, ולא רצו שיפרד מהם מעולם, ומספור אשר בשנת תקנ"ד כאשר נסתלק הגה"ק ר' מאיר ברבי אב"ד פרעשבורג זי"ע נמנו וגמרו אלופי הקהלה דשם, לשים כתר הרבנות על ראש רבינו, וכתבו אליו אגרת הרבנות, ושלחו הקאנסוס לראש הקהל מסאמבור הנגיד הר"ר יונה ע"ה וביקשוהו למסור את הקאנסוס ליד רבינו, וכאשר הקאנסוס הגיע, לא רצה הראש הקהל שרבינו יעזוב אותם לכן קיים מצות שב ואל תעשה, לא מסר הקאנסוס לרבינו.

אנשי פרעשבורג בראותם כי עברו ירחים אחדים ותשובת רבינו לא מגיע אליהם, חשבו בנפש שבוודאי אין רצונו לאחוז כסא הרבנות אצלם, לכן שלחו אגרת הרבנות להגה"ק ר' משולם איגרא זי"ע בהיותו רב אז בטיסמענץ והוא קבל עליו את הרבנית, אך בהוודע לו שמקודם שלחו קאנסוס לרבינו נסע תחילה לסאמבור לשאול את פי רבינו אם באמת אין רצונו להיות רב בפרעשבורג, ויהי כבא לרבינו ויחן את פני העיר והתאספו כל אנשי העיר לבית רבינו לקבל פניו ובתוכם היה הראש הקהל הר"ר יונה הנ"ל, באשר הוא שם סיפר הגה"ק ר' משולם זי"ע סיבת בואו, ענה רבינו ואמר: כי אין הוא יודע מאומה, וכי לא קבל שום אגרת מקהילת פרעשבורג, והר"ר יונה הראש הקהל נתבהל מאד ואמר להם את חטאי אני מזכיר היום כי אנכי קבלתי הקאנסוס ומרוב אהבתי לרבינו וקשה עלי פרידתו ע"כ לא חפצתי למסור לידו למען ישאר בעירנו, ובדברו עוד הוציא את הקאנסוס מלבחתו והראה להם, אז אמר הגאון לרבינו הרבנות שלכם הוא ומשמיא אוקמי לכם ואין רצוני להשיג גבולכם.

ענה לו רבינו לא כן הרבנות היא שלכם הוא ומשמיא אוקמי לכם, דהנה חז"ל אמרו (מסכת תענית כ"א) אילפא ור' יוחנן הוו גרסי באורייתא, דחיקא להו מילתא טובא, אמרי ניקום וניזל וניעבד עיסקא וכ"ו, אזלו אותבי תותא גודא וכ"ו אתו תרי מלאכי השרת, שמעיה ר' יוחנן לאמר חד לחברו נשדי עלייהו האי גודא ונקטלינהו שמניחין חיי עוה"ב ועוסקין בחיי שעה, א"ל אידך שבקינהו, לאיכא בהו חד דקיימא ליה שעתא, ר' יוחנן שמע, אילפא לא שמע, א"ל ר"י לאילפא שמע מר מידי? א"ל לא, אמר מדשמעי אנא ואילפא לא שמע ש"מ לדידי קיימא לי שעתה וכו' ובזה יש לבאר מ"ש הכתוב ושמע רחובן ויצילהו מידם, דידוע מ"ש חז"ל במדרש שהבת קול אמר, ונראה מה יהיו חלומותיו, ורחובן שמע את הב"ק ושאר השבטים לא שמעו, והוכיח מזה רחובן לאם הוא שמע והם לא שמעו, בע"כ שהוא יליל אותו וז"ש ויושע רחובן, כלומר ששמע את הב"ק ולכן ויצילהו מידם, וסיים רבינו כזה ממש מתקיים עתה אצלנו, אשר כבודו השיג את הקאנסוס, ואנכי לא קבלתיו, א"כ מאת ה' היתה זאת אשר כבודו יהיה מאחז פני כסא הרבנות בפרעשבורג, ויברכהו ויצא ממנו בשלום. ואכן רבינו נשאר על משמרתו בעיר סאמבור לרווחת אנשי שלומו ובני קהלתו.

רבינו היה בקי בנגלה ובנסתר בכל ש"ס ופוסקים, ובכל ספרי קבלה, היה בעל רוח הקדש ממש, ועוסקה פלאות, וכל היוצא מפיו יעשה, וכל כך היה מפורסם בכל העולם, עד שכל גדולי דורו הלכו לקבל פניו, העיד עליו הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א, כאשר בא פעם אחת לבקרו בהיכלו באמרו: אֲהַהּ!! כי נעלם ממני ולא ידעתי עד כה את גודל ערכו ערך גבוה, אמנם כי אין יכולין לדעת ולהכיר את תכונת המלך בלתי אם רואין אותו בחלרו. גם הגה"ק ר' יוסף אשר אב"ד פרעמיסלא זי"ע סר כמה פעמים לרבינו לבקרו, ומכל תפוצות ישראל באו אליו לקבל פניו כפני מלך.

חיש מהר יצא שמו הטוב של רבינו באשר היה גאון אמיתי ועסק בעבודת ה' יומם ולילה המפורסם בכל קצוי ארץ ודורש עליון, בפרט ראו אצל רבינו שהוא בעל רוח הק' ובעל מופת, כאשר כתב עליו הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא זי"ע בהסכמתו על ספר שו"ת זרע יצחק וזל"ק כשהייתי ילד קטן בן יו"ד שנים הייתי עם אבי זצ"ל על בית מילה, והיה שם הרב הגאון החריף מו"ה יצחק אב"ד סאמבור, וראיתי תוארו כמלאך אלקים, ופניו אנפי שכינתא נהירין באור זך מופלא, וכל זה שלימות שלו בחריפות וגונות היה בדביקות השכינה, ובזיכוך החומר ובקדושה גדולה.

רבינו קיים מצות ולא תגורו מפני איש ולא חת מלך אחר, ורק מלת האמת וקיום התורה"ק עמדה לנגד עיניו, פעם אחת היה לאיש אחד דין תורה אצל רבינו וסירב לבוא לרבינו, שלח לו רבינו שליח פעם שנית ושלישית כהלכה, בפעם השלישית התרגז בעל הדין ואמר להשמש תגיד לו להזקן הזה שלא יתרברב כי עוד מעט יגדל עליו עשב, השמש התחלחל מאול לשמוע דברי בזיון על רבינו, וחזר אל רבינו נרעש ונסער, מיד שאלו רבינו מה הגיד הלה, כאשר שמע רבינו תגובתו, אמר מיד לך ואמור לו, שעלי אף פעם לא יעלה עשב, אבל עליו תיכף יגדל עשב, ולא עבר יממה שלימה וכבר שבק לן איש זה חי לכל חי וקברוהו, כאשר קברו מעלה עשב, ועל ציון רבינו לא גולל עשב על היום הזה.

רבינו כתב כמה ספרים שנתקבלו בהערלה בקרב לדיקי דורו, כפי שחזינן ממה שכותב הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע בהסכמתו לספרו של רבינו פני יצחק, בזה"ל: עיינתי בספר הנחמד, וטעמתי מעט מדבש וימתקו רגבי פלפוליו, כי ראיתי שבגדולתו וחריפותו, במקום שסגר אין פותח, ויפולו מעיונות חכמתו על פני תבל וידעו גבורתו בתלמיד כי לבו מבעית בתלמיד ולא ראיתי מחברת כמוהו בחריפות ובקיאות, עכלה"ק.

ביום כ"ז תמוז תקע"ג נסתלק לגנזי מרומים, ומנ"כ בעיר סאמבור זי"ע.

זרעו אחריו: בנו הרה"ק ר' אברהם מאוליינוב וגלינא בעל תולדות אברהם זי"ע, בנו הרה"ק ר' אליעזר מדראהביטש זי"ע, בנו הרה"ק ר' יעקב נפתלי אב"ד סאמבור זי"ע, ובנו הרה"ק ר' יוסף משה מנעמרוב זי"ע. ספריו האלף לך שלמה, שו"ת פני יצחק, זרע יצחק.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

כתב הרה"ק ר' יצחק אייזק מקאמרנא זי"ע בשם רבינו: כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹקִים. (תהלים מ"ב ב') איל לשון זכר, תערוג לשון נקיבה, כי אילה רחמה צר, והיא חסידה שבחיות שמבקשת על המים, וכשמגיע לה שני דברים ביחד- צער לידה, ועצירת גשמים, נעשית כאיל זכר ומניחה צער לידה ומבקשת מים לעולם, כך אמר דוד המלך ע"ה: כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹקִים.- שמניח אני צערי, וצועק בשביל צער השכינה. (פני יצחק)

רבינו הגה"ק רבי נחום טריביטש בעל שלום ירושלים אב"ד ניקלשבורג זי"ע נולד בפראג יום א' אולו בשנת תקל"ט לאביו הגה"ק ר' זעליג ש"ץ הבית הכנסת ישנה וחדשה זי"ע

רבינו היה גאון אדיר גדול הדור חריף עצום שר התורה מפורסם בכל הארץ, חיבר ספר הקובץ על הרמב"ם וספר שלוש ירושלים על הירושלמי

ובעודו נער נתייתם מאביו. וכשהגיעו לפרקו בחודש אדר שני בשנת תקס"ב נשא להרבנית הצדקת מרת קילא ע"ה בת הגה"ק ר' אליהו ש"ק שו"ב בפראג זי"ע

היה תלמיד מהגה"ק ר' יעקב גינצבורג ראב"ד ור"מ פראג בעל זרע יעקב זי"ע שהיה מגדולי מרביצי התורה בפראג וליין בבית דינו של הגודע ביהודהו זי"ע ושם נתעלה מאד רבנו וזכה לקרבתו של רבו הדגול. הנה שוב בניסוחו: "ה' אלקים עזר לי הבינני המלך חדריו בית אדמו"ר הרב הגאון האמתי מוהר"ר יעקב גינצבורג זצל"ה שם מצאתי מנוח מתלאות הזמן ופגעיו, מפתו אכלתי ובערשו שכבתי, ומימי תורתו הרויתי צמאוני, ותרב אהבתו עלי בחמלת ה' עלי כאב את בנו ירצני כמיס הפנים לפנים". הרב הגדול גדלו ורוממו וכאשר אזלו כוחותיו בחר בתלמידו למלא את מקומו. "לקח אותי בבית מדרשו בידיעת ובדלון רבים מבני קהילתנו כדי להרביץ תורה בישראל ולומר במקומו שיעורא דיומא בקביעות לתלמידיו בחורים מובחרים שמסרם לידי שלא יפסוק ישיבה לעולם וזה יהיה לו לנחת רוח שתלמידו ימלא מקומו.

ואף סידר לדפוס את ספרו זרע יעקב ביחד עם ריע אמיתו הגה"ק ר' אפריים ליב טעבלס כ"ץ זי"ע ואחרי פטירתו של רבינו מלא רבינו את מקומו בראשות הישיבה שם בפראג.

בשנת תקפ"ו עזב את פראג ואת ישיבת רבו כי נקרא לכהן כרב ואב"ד בעיר פרוסטיץ בחודש תשרי, שם עמד על משמרתו עד שנת תקל"א בה עלה לשבת על כסאו של הגה"ק מהר"ם בענט זי"ע רבה של ניקלשבורג והרב הכולל למדינת מעהרין, בחודש טבת. בתקופה זו נלחם כארי נגד מנהיגי ההשכלה שהחלו להריס ראש ולהלחם ברבנים נוטרי משמרת הקודש, למרות שרדפוהו והעלילו עליו אצל המלכות עלילות שוא, לא אישר את מינוייס של רבנים שידע שהם עתידים לקלץ בנטיעות ולהפר את המקובל מדורי דורות. כך ניהל ברמה את רבנותו וזאת בלי לחדול מהרבצת תורה לרבים שהיו צמאים לתורתו.

בשנת תר"ב חלה רבינו, ויעצו הרופאים ורופאי עיר וויען ללכת לעיר קארלסבאד, ויבא הנה עיר פראג ביום ה' בכ"ב תמוז, ויחלה חליו ונפל למשכב, נסתלק שם בחצי הלילה לגנזי מרומים ביום ג' כ"ז תמוז בשנת תר"ב ונספד על ידי כל גדולי דורו (ראה דרשות כתב סופר ל"ז מנחם אב) ויקבר עם אבותיו בעיר מולדתו ויקבר אצל קבר רבו הגה"ק בעל זרע יעקב זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כח תמוז תקס"ו [א]

הרה"ק רבי אלעזר בן הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זיע"א

הרה"ק רבי אלעזר מליזענסק נולד בשנת תק"ב לאביו הרה"ק רבי אלימלך (ב"ר אליעזר ליפמאן זצ"ל והרבנית מרת מירל ע"ה) זיע"א ולאמו הרבנית הצדקנית מרת שפרינצא ע"ה בת הרה"ק ר' אהרן רוקח מרגליות זי"ע אחיו של הרה"ק ר' אלעזר רוקי מאמשארדם בעל מעשה רוקח זי"ע. על לידתו של רבינו מסופר, שכאשר הרה"ק ר' אלעזר רוקח מאמשטרדם זיע"א בעל מעשי רוקח, נסע לחונן עפרה של א"י, נסע דרך עירו של אחיו הרה"ק רבי אהרן זיע"א (חותנו של הרה"ק הרר"א זיע"א), לפני שנפרדה מעמו ביקש שיביא את כל יו"ח כדי שיברכם, וכאשר באתה לפניו בתו שפרינצא, בירכה דודה ואמר לה שתקרא את שם בנה שתלד, על שמו, ולכן נתנה לבנה הבכור את השם 'אלעזר

משחר טל ילדותו נתגדל בהשגחת עינא פקיחא מאביו הק', שלמדו תורה וירא'ה טהורה, אמנם במשך ימי ילדותו לא ניכר עליו שום סימני גדלות, אבל אביו הגיב על זאת באמרו 'ראה ביום הבר מצוה שלו', בהתקרב מועד הבר מצוה שלו, קרא אביו הק' להחייט והורה לו לתפור בגד מיוחדת עבור בנו, ונתן לו לכוון בכל שלבי תפירת הבגד לכבוד השי"ת, כאשר פרש החייט את הסחורה על שלחן הרה"ק הרר"א זיע"א, פקד עליו הרה"ק לומר בעת תחיכת הסחורה לכתפיים, אמור 'הנני חותך כתפייס עבור אלעזר שלא יוכל לנוע בכתפיו רק עבור הבוית"ש', וכן הורה לו על חלציו והיליים שיאמר 'הנני חותך זאת עבור אלעזר אשר לא יוכל להריס ידיו וחלציו רק עבור הבוית"ש'.

ביום הבר מצוה כאשר עלה רבינו מבור הטבילה לובשו אביו בבגד זה, ומיד רצו על רבינו שנתהפך לאיש אחר עד בלי היכר, מיני אז עלה ונתעלה על במתי הקדושה והטהרה עד למאוד, גם מסופר שכאשר הביא הסופר את הבתיס לפני הרה"ק הרר"א ביקשו הרה"ק שישאירם בביתו, בלילה ההוא בכה הרר"א ומילא את הבתיס בדמעותיו עבור בנו, ואח"כ נתן הבתיס לייבש, כמודן שלבישת הבתיס השפיעו רבות על רבינו ועילבו אישיותו הרמה.

אביו החשיב את רבינו עד למאוד, עד שפעם אמר עליו שזכות אחד יש לו עדיין אשר בגללה הוא עוד חי בעולם, וזה בזכות 'וואס איך האלט אויס מיין לעז'שע'.

בהגיע לפרקו נשא את זו' הרבנית הצדקנית בת הגה"צ ר' יצחק ליפינער זצ"ל אבד"ק גרודזיסק, כעבור זמן שלא זכה רבינו עמה לזש"ק, נכנסו לאביו לבקש על זש"ק, אמר להם הרה"ק שאם ברצונם להוריד נשמה חדשה זה רק בתנאי שלא יחיה יותר מי"ג שנים, וגם בתנאי שהיולדת תמות בעת לדתה, אמנם הצדיקת קבלה ע"ע את כל התנאים ואכן נולד להם בן שחי עד י"ג שנים, ואמה מתה בעת לידתה.

אחר הדברים האלו הציעו לרבינו שידוכים אחרים עם גבירים אדירים, ועם צדיקים מיוחסים אבל כולם לא יצרו בעיניו, עד שאמר פעם אחד לרבינו בהלצה אולי יאבה להשתדך עם הערשל הגיבן שהיתה לו בת בתולה גיבנת, נענה רבינו ואמר טוב הדבר ונגמר הדבר בכי טוב, ורבינו הי' מתייעץ עמה בכל ענין אפי' בדברים נעלים ונשגבים.

על גדלותו של רבינו מסופר, שפעם אחת כאשר חלה רבינו הגיע פעם אביו הגדול לבקרו, והנה לפליאתו הוא רואה את רבינו יושב ואומר תהלים, ונראה בריא לאולם, שאלו אביו פשר הדבר, אמר רבינו, שהחליט שלא טוב לו לעזוב את העולם כעת כי מהיכן יקח בעולם העליון לומר תהלים, ע"כ החליט להיות בריא ולומר תהלים, וכך הוה.

עם פטירתו של אביו הגדול אשר העיד על רבינו פעם ש'אס הי' יודע גודל ערכו הי' יכול להביא את משיח', קבלוהו החסידים שימלא מקום אביו הגדול באלמורו"ת ורבנות ליזענסק.

הרה"ק רבי איליק'ל מפשעווארסק זיע"א סיפר אשר פעם אחת היה רבינו נצרך לממון לצורך נישואי אחד מיו"ח, יעץ לו הרה"ק מראפשיץ לנסוע לאסוף כספים, אמנם רבינו בגודל ענוותנותו לא האמין שאחד יתן לו בכלל כסף, ע"כ ביקש מהרה"ק שילוהו, והסכים לדבר, ונסעו שניהם יחדיו, בבואם לאחד העיירות נתאספו אנשי המקום לקבל ברכת קדשו של רבינו וליתן ממון, ורבינו בירך לכל אחד מהם, אמנם הרה"ק מראפשיץ הבחין שרבינו אינו מברך את הבעל האכסניה, גחן ולחש לו באזנו שראוי לאחל גם לבעל האכסניא, השיב לו רבינו, אותו איני צריך לברך כי אבי כבר בירך את בעל האכסניא, אמר לו הרה"ק אזוי, איר זעהט אייער טאטן, אויב אזוי דארפט איר מיר ניסט האבן והשאיר את רבינו להמשיך לבד, כי ידע שאם אביו מצוהו, כבר לא צריך לעזרתו.

רבינו אמר פעם שבעת סעודת מלוה מלכה יכול הוא לפעול ישועות ורפואות יותר מכל סעודות שב"ק ויו"ט, והסבירו במשל למדינה אחת שהיתה סובלת ממסים ואנונים שהטילו עליהם, פ"א הגיעה אליהם ידיעה שהמלך בכבודו יבוא לשכון כבוד במדינתם על איזה ימים, מיד לבשו כולם בגדים נאים ומכובדים, וילאו לקראת המלך

פעם אחת בא לרבינו איש אחד בבקשה להפקד בזש"ק, אמר לו שלזה צריך גם לרבנית, וקרא אותה ואמר לה: הענין עם האיש הזה הוא, כי כשאת היית בתולה התקשרת עמו בקשר השידוכין, ועזב אחר כך התנאים, ובשביל זה לא זכה האיש הזה לבני, ולכן אני מבקש אותך שתמחול לו, וענתה הרבנית הצדיקת ודאי שאני מוחל לו בלב שלם, כי הלא עשיתי ב"ה חליפין טוב מאד. (כתבי ר"י שו"ב)

מתורתו של רבינו

לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ, אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ. (פרשת לך לך י"ב א') לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ: כי יש ארץ מגדלת גבורים לא תסמוך על זה, גם מִמּוֹלַדְתְּךָ: יש אנשים אשר בתולדה מוטבעים בהטבע להיות טובים גם על זה בל תביט. וגם מִבֵּית אָבִיךָ: היינו שיש לו אב צדיק וקדוש,

כח תמוז תקס"ו [ב]

הרה"ק רבי אלעזר בן הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זיע"א

ועכו לכבודו סעודות רבות כראוי וכיאה לכבודו של מלך, בשירות ותשבחות וברוב פאר והדר, בהגיע היום האחרון שבו התכונן המלך להיפרד מהם, התקבצו כל אנשי המדינה ונפלו לפני רגלי המלך ואמרו לו אדונינו המלך כל הימים שהיית עמנו לא רצינו להלאיב את הוד מלכותך ולכן שמחנו עמך ולא הודענו לך צרת עמינו, אמנם כעת לפני שהמלך כבר נוסע מכאן, מוכרחים אנו להודיע ולבשר למלך שכשל כחנו מעול המסים המעיק עלינו, ולזאת מבקשים אנו שיחון אותנו וייקל מעלינו עול זה, ולבריהם מלאו הן בעיני המלך.

כמו כן כאשר איש יהודי סובל מדאגות עול הפרנסה ועול שיעבוד גליות, ואעפ"כ בהגיע יום גינוסיא של הקב"ה יום השב"ק עורך הוא את השב"ק ברוב פאר והדר בשירות ותשבחות לפני מלך ק–ל חי, ושוכח מכל עובדא דחול המעיקים עליו, אבל בהגיע עת סעודת מלוה מלכה אשר אז נפרדים משבת מלכתא, אז האיש המשכיל יכול לבוא לפני המלך מלכו של עולם, לשפוך שיח, ולפעול אז כל טוב.

במיוחד נתפרסם רבינו בכח זה, אשר במלוה מלכה יוכל לפעול כל טוב, ודבר זה נתוודע משום מעשה שהיה, פעם כאשר נסע רבינו לשבות שבתו אצל מחותנו הרה"ק המגיד מקאזניץ זיע"א, שמע אז במולאי שבת קודש אשר הולכים לחמס את המקוה, כי המגיד רוצה ללכת לטבול לפעול ישועה, רבינו ביודעו מהולכת המגיד והשש שהמקוה יכול להזיק לבריאותו, שאל את השמשים מאי האי, סיפרו הם לפניו שהגיעה אזכרה על מקשה לילד שהיא מסוכנת, על כן רוצה הרה"ק לפעול עבורה ישועה במסירת נפש, הרכין רבינו את ראשו לזמן קט, ותיכף אמר להם, כבר אין צורך, לך והודיעו להרה"ק שכבר המליטה בשעטו"מ, למחרת היום, כאשר הלך רבינו לבקר את הרה"ק, שאלו הרה"ק איך פעלתם ישועה קשה כזו כל כך בניקל, נענה רבינו ואמר, אשר אביו הק' אמר לו לפני פטירתו, שדוד המלך ע"ה התרעם עליו על שאינו נוטל ידיו לסעודתו סעודת דוד מלכא משיחא, אמנם הוא אין לו כבר כח לקבל עליו דבר זה, ע"כ קיבל יליהס שדבר זה כן הבטיח מוגש"ק, שלא כדרך שהרה"ק השתמשתי אלימלך)

הוא על זרעו שהם יטלו לסעודה זו, אמר לו רבינו קשה הוא לקיים כל שבוע, על לו אביו, שאם יטול ידיו בכל יוכל אז לפעול ישועות גדולות הטבע, ואתמול כאשר ראיתי רוצה לסכן עצמו, ע"כ בהבטחת אבי הקדוש. (אהל

וסיפר מחעלעס שהיה אצל זי"ע פעם אחת, הרה"ק ר'נתן נטע לערער בעל נטע שעשועים זי"ע רבו הרה"ק הרבי ר' אלימלך בליזענסק ביום הכיפורים ורואה שכל יום הכיפורים שרבו לא התפלל רק כאבן דומם בלי שום נטיית גופו כלל, ושאל אותהיו בנו הרה"ק ר' אלעזר במהותו ? והשיבו: כי אביו הרבי ר' אלימלך הוא יש לו יראה על שאינו יכול להתנועע בשום אבר. (התגלות הצדיקים)

ביום כ"ח תמוז תקס"ו החזיר רבינו את נשמתו הטהורה ליוצרו, והובא לקבורה ליד ציון אביו הג' בעיר ליזענסק.

זרעו אחריו, בנו הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק בעל אילה שלוחה זיע"א

חתניו: הגה"צ ר' חיים מאיר יחיאל שפירא ממאגלאניצא זצ"ל, הרה"ק ר' משה אליקים בריעה מקאזניץ זיע"א, הגה"צ ר' שמואל זאנויל מבאריליאוו זצ"ל.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מכל זה תלך, כי אם אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ: היינו (תהלים קכ"ח) יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. (דעת משה)

אָז תִּשְׂמַח בְּתוּלָה בְּמָחוֹל וג"ו (ירמיה ל"א י"ב) אז תשמח בתולה: היינו רמז לחודש אלול אשר מזלו בתולה, הנה תשמח. במחול: כשימחול השם יתברך עונותיהם של ישראל. (בני יששכר)

תאוות ממון

כתב רבינו באגרת הקודש (נדפס בסוף ספה"ק נועם אלימלך) שמעתי מגדול אחד שאמר: זה היצר הרע של עבודה זרה אנשי כנסת הגדולה הרגו אותו (כדאיתא במסכת יומא ס"ט) זהו תמיה גדולה האיך אפשר להרוג המלאך שהוא גוף נקי זך ורוחני? אלא רק שהעבירו מאומנתו ראשונה, אם כן מה הוא אומנתו עתה, הלא כל מלאך נברא לאיזה שליחות? אלא שנותנין לו אומנות הממון לבלבל בני אדם ברדיפת ממון ועושר, שזהו קרוב לעבודה זרה בעו"ה. (אגרת הקודש)

כח תמוז תר"א

רבי משה ב"ר צבי הירש זי"ע בעל ישמח משה מאוהעל

רבינו הרה"ק רבי משה טייטלבוים בעל ישמח משה מאוהעל זי"ע נולד בעיר פרעמישלא בשנת תק"כ לאביו הרה"ק ר' צבי הירש מזבארוב זי"ע בן הרה"ק ר' יצחק מסטאניסלאוו, בן החסיד הנורא אור ישראל וקדושו (מלשון רבינו עליו) רבי אהרן זעליג מסטאניסלאוו זי"ע בן הרה"ק ר' מרדכי גימפל מלבוב זי"ע בן הרה"ק ר' יעקב אבד"ק לבוב זי"ע בן הרה"ק ר' שמואל רעכילס אבד"ק לובלין זי"ע נכד המהר"ם מלובלין זיע"א. ולאמו מרת חנה ע"ה

במעלליו יתנכר נער, כאשר היה רבינו אך בן י"ח שנים, רכש פילפול נאה בחריפות נפלאה וידיעת התורה עצומה, בבית המדרש הגדול בעיר מולדתו פרעמישלא, ותיהוס כל העיר מגדלות תורתו ובקיאותו.

רבינו למד תורה אצל דודו הגה"ק ר' יוסף אב"ד קאלבסוב זי"ע ואח"כ קבל תורה מפי דודו הגה"ק ר' אדי' יהודא הלוי בעל דרישת אדי' אב"ד סטריזוב זי"ע.

כאשר הגיע לפרקו בשנת תקל"ג ורבינו אך בן י"ג שנים, נשא את זו' הרבנית הצדקנית מרת חיה שרה ע"ה בת הגביר הלמדן מו"ה רבי ניסן מפרעמיסלא זצ"ל. ומעשה שהי' כך הי' פעם אחת כאשר כבר פקע שמי' של רבינו בגאון אדיר ועצום, סובבוהו אדבעים בעלי הוראה גדולים בתורה, ופלפלו עמו בתוקף עוז, והוא הי' בחור צעיר לימים, וביארר להם הכל ברור כשמלה, והשתוממו על כח תורתו, ומאז נעשה מפורסם לגאון, חותנו שעמד שם ורואה כל זאת, בחר בו באותו עת שיהי' חתן לבתו היחידה.

כשהיה רבינו רק ט"ז שנים כבר פילפלו עמו גאוני דורו בתורה, ורבנים קשישים ממני התכתבו עמו בעמקות התורה והעריצו אליו שאלותיהם.

אחר שחיתן את בתו יחידתו להרה"ק האדי' דבי עילאי השפיע עליו חתנו זה שיתדבק בדרך החסידות גם כן, ועלה במעלות החסידות ונתקשר בקשר אדוק ברבו המובהק בתורת הנסתר האיש אלקים הרה"ק ר' יעקב יחקב בורוויץ החוזה מלובלין זי"ע, כמו כן היה תלמיד לרבותיו הרה"ק ר' ישראל האפשטיין המגיד מקאזניץ בעל עבודת ישראל, הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימאנוב זיע"א, והרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל האורב ישראל מאפטא זיע"א.

על גדלותו בתורה מסופר שפעם אחת כשבא לובלין לרבו הקדוש, ובאותו עת היה הגאון הגדול 'דער אייזערנע קאפ' זצ"ל האב"ד דשם, שהיה מתנגד גדול לחסידים, ובפרט להרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, מכל מקום כאשר ידע ושמע את גדלותו של רבינו, כבדו אעפ"כ בדרשה בבית הכנסת, ויצא שם כל עת דרשתו, ורואו כל עמי הארץ כי אין חקר לתבונותו.

בשנת תקמ"ד נתקבל להיות דומ"ץ בעיר פרעמיסלא, שם יצב עשרים שנה ושפט את העם באמת ובתמיום, עד שנת תקס"ד שאז נתעלה רבינו לכהן פאר כרב דעיר איזיווא ואז כבר היה נודע לרבים של בני הגולה, ולבעל רוח הקדש בקי בנגלה ובנסתר, פועל ישועות,

בשנת תקע"ה עבר רבינו לשמש ברבנות בעיר אוהעל, שם כבר נשאר עד יומו האחרון, בימים ההם כבר היה רבינו מפורסם עד למאוד בכח תורתו, ובישועות שנשפעים בחלר קדשו, אלפים ורבבות נסעו אליו, ועמל הרבה תלמידים גדולים ומפורסמים ומהם הרה"ק ר' הערשלע ליסקער בעל אך פרי תבואה זי"ע, נכדו הרה"ק ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים הייטב לב מסיגעט זי"ע, הרה"ק ר' יחזקאל שרגא האלבערשטם הדברי יחזקאל משיניווא זי"ע, וכמה וכמה גדולים וגדיקי ישראל עד אין מספר,

ויהי כשבת רבינו בעיר אוהעל, באו גם גויי העיר והסביבה לרבינו להיוועצ, בהכירם גדלות רבינו ולדקתו אשר עושה עמהם, וגם להם הי' לעזרה וסעד. כמו"כ הרבה לתת קמיעות לכל נצרך, ואלא טבעם בעולם אשר כל מי שקבלם נושע מיד.

בכל מקום מושבתו הוכיח רבינו את העם ועוררם לתשובה, כאשר כל שומע נמס לבבו משמוע קולו בקולם, ובפרט הרבה לעורר על ביאת המשיח, אשר רבינו ממש מסר נפשו על זה עד נשימתו האחרונה עלי אדמות, ואיפה לביאתו בכל עת. פעם אחת כאשר חיכו שחתנו האריה דבי עילאי יבוא לביתו אחר זמן רב שלא היה שם, עמדו כולם וחיכו בכליון עינים שיבוא אמנם חתנו התעכב מחמת כמה עיכובים עלי דרך, כאשר סוף סוף הגיע חתנו, נכנס אחר במרולה לרבינו ואמר לו 'ער איז דא', מיד נתרומם רבינו בלהלה ושאל 'ווער משיח'? ההוא שקלט שרבינו אשר מצפה תמיד לביאת המשיח, לא חשב אחרת, אמר מיד: לא רק האריה דבי עילאי הגיע, מיד נאנח רבינו 'אזוי' ונפל חזרה לתוך כסאו חיוור כסיד, ובקושי אזר כחותיו להתרומם לקבל פני חתנו אהובו. ואכן לדיקי דורו העידו עליו אשר יש לרבינו ניצוץ מנשמתו של ירמיה הנביא.

רבינו היה אחוז שרעפים בעת עבודת האכילה, ורואו אשר מדבק מחשבתו באותו עת במלך יואר כל. וכל עבודתו היתה באופן מאוד נעלה, בירחה עילאה על למעלה.

רבינו אמר על עצמו, שכבר היה בזה העולם ג' פעמים לראשונה היה מיורדי מצרים והיה איש מכובד אשר שמו נזכר כמה פעמים בתורה, ואמר שעוד זוכר ליד מי עמד בעת מעמד קבלת התורה, גם אמר כשאלוהו אם זוכר מחלוקתו של קרח אמר שזוכר גם זוכר, והוסיף ואמר שהוא עמד מן הצד, מחמת שהיה כל כך מבוכה אצל בני ישראל ולא ידעו עם מי הצדק. פעם השניה לא רצה לגלות, ובפעם השלישית עתה, שבעת ירדה נשמתו לנהל את העם ביסודי התורה והחסידות.

גם אמר רבינו שפעם אחת אחרי הרבה תפלות ותחנונים זכה לראות איך אליהו הנביא מקריב תמידין בכל יום.

אצל רבינו נתקיים 'ככל היוצא מפיו יעשה', כאשר רבים וטובים נושעו אצלו בישועות נפלאות, מסופר שפעם אחת היתה אצל רבינו דו"ל בין איש לאשתו, והלכו להתפשר אצל רבינו, באמצע הדו"ל נכנסה האשה לדברי רבינו לתקנו, אמר לה רבינו 'ביסט גערעכט, לעב הונדערט יאר' וכך הוה שחייתה עד מאה שנים בדיוק.

סיפר מו"ה ר' משה פאל מסערלהעל ז"ל, שאחר כמה שנים שלא זכה לזש"ק פנה אל רבינו והעתיר אצלו לישועה, אמר לו רבינו שיקנה מפטיר ביום מ' לראש השנה, ויפקד בזש"ק, קיים הוא דברי רבינו, ולשנה חבת בן.

הרבה רבינו לעסוק במעות ארץ ישראל, כאשר דואג לעניי ארץ ישראל, ועורר את דורשי עלמו שבכל עת ינדרו מעות לטובת עניי ארץ ישראל לברכה ולישועה, ולדיקים רבים שיגרו מעותיהם לרבינו, כי סמכו עליו שידע מה לעשות עמהם לנכון.

ביום שב"ק כ"ח תמוז תר"א ורבינו בן פ"א שנים, קרא רבינו את בנ"י וסבבו את מטתו והוכיחן ולמדן ירא שמים. בעת רעוא דרעווין, התפלל רבינו תפלת המנחה, אמנם לפליאה היתה שרבינו שינה הנוסח משל שבת לשל חול, וכאשר הגיע לברכת השיבנו אבינו כשאמר לתורתך באותו רגע יצא נשמתו ויגוע וימות ונקבר בכבוד גדול בעיר אוהעל.

מסופר שפעם אחת נסע הרה"ק ר' סענדר'ל מקאמארנא זי"ע לעיר אוהעל וחלה ונסתלק שם ביום כ"א מנחם אב בשנת תקע"ח ומנחתו כבוד שם, טרם הסתלקותו מסר אל החברה קדישא דשם מכתב חתום וסגור, ואזה עליהם שיפתחוהו ביום כ"ח תמוז שנת תר"א, היינו קרוב לכ"ג שנים אחר פטירתו, כאשר פתחוהו ביום ההוא, ראו שכתב שם צוואה להחברה קדישא, שמבקש שמי שיסתלק ביום הזה יקברוהו על ידו, ובאותו היום נסתלק רבינו הישמח משה זי"ע והגיחוהו סמוך לו. זי"ע

תלמידו הרה"ק מליסקא היה נוסע כל שנה על ההילולא קדישא לאוהעל, ואחר שילא מן האוהל היה מאציל מברכותיו להנוכחים, שנה אחת כאשר יצא הרה"ק מליסקא את האוהל, מיהר מיד לחזור לביתו ולא רצה לברך את העם, מקורביו שהתפללו על כך, שאלוהו מה רצה לעשות כן כך, אמר לו הרה"ק, כאשר יצאתי מן האוהל ראיתי איך שמורי ורבי עומד מחוץ לאהלו ומברך לכל העם הבאים אליו, ולא רציתי להיות כמורה הלכה בפני רבו.

זרעו אחריו בנו: הרה"ק ר' אלעזר ניסן מדרלהביטש זיע"א, חתנו הרה"ק רבי אדי' ליבוש בעל אדי' דבי עילאי זיע"א,

והעמיד תלמידים: הגה"ל רבי יואל אשכנזי אבד"ק זלאטשוב בעל מלוא הרועים זצ"ל, הרה"ק מהר"י מזלאטשוב, הרה"ק בעל אך פרי תבואה מליסקא, והרה"ק מדעעש בעל מעגלי צדק זיע"א ועוד תלמידים רבים. דברי תורתו נדפסו: שו"ת השיב משה, ישמח משה על תנ"ך ואגדות הש"ס, תפלה למשה על תהלים, מעיין טהור על יו"ל, יין הרקח.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו בענין צדקה

הנה כבר כתבו הספרים כי העשיר הוא רק צינור להשפיע להעני ולהשיב לו את שלו, ואם אינו משיב לו גזל הוא בידו, דעיקר עבודת הצדקה הוא ביש לו מניעות ואף על פי כן הוא נותן, וידוע (דניאל ד' כ"ד) דחטאיך בצדקה פרוק. (ישמח משה - בהר)

כח תמוז תרמ"ו

בי שלמה ב"ר יוסף בעל קיצור שלחן ערוך אב"ד אונגוואר

לע"נ ריזל בת משה אהרן נ"י

רבינו הגה"ק רבי שלמה גאנצפריד בעל קיצור שלחן ערוך זי"ע נולד בשנת תקס"ד בעיר אונגוואר, לאביו הרה"ג רבי יוסף גאנצפריד זצ"ל, ולאמו הרבנית הצדקנית מרת ביילא ע"ה בת הגה"צ ר' שלמה הדיין מאונגוואר זי"ע חתנו של הגה"צ ר' לייבוש בודק רייזמן אב"ד אונגוואר זי"ע

בהיות רבינו ילד קטן כבן שמונה נסתלק עליו אביו, אז עבר רבינו לשהות אצל הגה"ק ר' לבי הירש העלער (הנקרא רבי הערשל חריף) בעל טיב גטין זי"ע אשר בילו הופקד חינוכו של שתיל רך זה אשר בדבות הימים הפך להיות מהחילנות הגדולות של ההלכה בישראל, בבית רבו זה מצא לו רבינו חברותא ללימודים את הרה"ק ר' לבי הירש מליסקא בעל אך פרי תבואה זי"ע, אהבת עולם שררה ביניהם וגם לאחר שנפרדו כ"א לדרכו לא ניתק האהבה שביניהם ועמדו בקשר מכתבים משולבים בפלפולי לתורייתא.

וסיפר שפ"א הי' רבינו זי"ע בליסקא, והי' מנהגו של הרה"ק מלסקא זי"ע לחלק קאפע או טעה קודם התפלה וחלק לכל האורחים טעה וקאפע עם ליקער רק לרבינו חברו נתן טעה בלא ליקער, ואמר לו הלא אתה מחמיר בחיבורך (קיצור שלחן ערוך) שלא לשתות עם ליקער לכן אני נותן לך טעה רק בלא ליקער.

בהגיעו לפרקו נשא את זו' הרבנית הצדקנית בת הרבני הנגיד מו"ה רבי יום טוב ליפא מאדרער זצ"ל, חותנו אשר היה נגיד בעמיו, נתן לרבינו נדן הגון, למען יוכל לשבת ולהגות בתורה, ויוכל בד בבד ליהנות מיגיע כפיו כאוות נפשו הטהורה, ואכן רבינו לא ביקש גדולה לעצמו והתחיל לשלוח ידו במסחר ונהנה מיגיע כפו, אך כמובן לא פסק פומיה מגירסא, והיבר אז את ספרו הידוע קסת הסופר על הלכות סת"ם בשנת תקצ"ד, אשר הגה"ק רבינו רבי משה סופר אב"ד פרעשבורג בעל חתם סופר זי"ע עטרו בהגהותיו ונתן לו שלא יתנו קבלה לסופרים עד שיהיו בקיאים בספר הזה.

על התמדתו הנוראה של רבינו כתוב בהקדמה לספרו פני שלמה על הש"ס בזה"ל: לדיק נשגב ומופלא בקדושה וענוה נדירה היה רבינו שלמה גאנצפריד זי"ע ללד רוחב דעתו והתמדתו הנוראה בלמוד תורה יומם ולילה ללא הרף, וגם נכדו הגאון רבי יחזקאל בנעט זי"ע כותב עליו: במקום גדולתו וחכמתו הרחבה מני יס התמדתו הנוראה בלימוד תורה מאין הפוגות, ומיעט את דבריו של חולין עד להפליא, כל תנועותיו וכל מפעליו ועלייתו אשר יעלה בית ה' בקדושה ובטהרה וכל רגעי חייו אשר חי בהם כמלאך ה' לצבאות.

כך עלה רבינו במעלות התורה, וניסה למצוא פרנסה מיגיע כפיו, אבל משמים הועידו לרבינו לנהל עדת בני ישראל, ולא אחרו הימים עד שכל כספו ירד לטמיון ונשאר בעירום ובחוסר כל, אז נעתר רבינו להפצרת רבו הגה"ק ר' לבי הירש חריף זי"ע להיות רב מורה ודיין בישראל.

בשנת תר"א לערך, ורבינו כבן שלשים שנה נתקבל לאב"ד בעיר ברעזעוויץ שם יצב רבינו שבע שנים טובות , כאשר ביושבו שם מחבר הוא את ספרו פני שלמה, ובשנת ת"ט הוציא לאור את ספרו תורת זבח על דיני שחיטות ובדיקות, במשך כל העת הי' רבינו עסוק בניהול עניני העיר, מ"מ לא פסק פומי' מגירסא כל אלו הימים.

בשנת תר"י נקרא לשמש כראב"ד בקהילת אונגוואר שהייתה עיר הולדתו, בד בבד נתמנה לראב"ד בבית דינו של הגה"ק מהר"ם מ"ש זי"ע, ובכהונתו זו שרת עד יומו האחרון ושמו יצא בה לתהילה ולתפארת כבעל הלכה וכפוסק גדול ומארבע כנפות הארץ הגיעו אליו שאלות בהלכה והוא היה משיב לכל שואל בדבר ה'. באותם ימים עמד רבינו בפרץ נגד רוחות ההשכלה שנשבו באותם הימים, ובגאון ועוז הדפס מעל עירו, שלא יוכלו לשלוט בם זרים.

רבנו פעל רבות למען קהילתו אצל שלטונות המדינה והם הכירו בו כנציג עמו וכידבו אותו על ישרו ואומץ לבו, במרוצת הזמן נעשה לכח איתן ולדמות מרכזית בחוגי הרבנים, עד שבשנת תרכ"ט נבחר ע"י ועד הרבנים ורשאי המדינה שהתאספו לכינוס של גדולי התורה ברשותו של הגה"ק בעל הכתב סופר זי"ע שהתקיימה בעיר בודפסט מטעם המלוכה ללחוס מלחמת ה' נגד הרפורמים פורצי חומת הדת, ורבינו היה האיש אשר הועידו אותו גדולי דורו להיות המוציא והמביא, כאשר כבר אז פקע שמי' ברוב חכמתו.

מצבת רבינו קודם ואחר השיפור

רבינו היה כידוע בקנאותו לכל דבר שבקדושה ופעל רבות כנגד מחללי השבת, ורבים השיב מעוון, כאשר התחילו לשמור את השבת בכבוד הראוי כהלכתה.

בשנת תרל"ח חלה רבנו במחלה אנושה וזעקו בני קהילתו לה' בתפילתם ואכן שמע ה' לקול תפילתם ורבנו החלים, אולם מאז נתרופף מצב בריאותו ונעשה חלוש ביותר, ובשנת תרמ"א התפתחו מחלות שונות בגופו ורבו מכאוביו כאשר למרות זאת מתאמץ רבינו הלאה להמשיך ביגיעתו ושקידתו העצומה בתוה"ק וכתיבת תשובות ופסקים, כן המשיך הלאה בפעולותיו הציבוריות עד יומו האחרון לחייו, אמנם לא ארכו הימים ובליל שב"ק פר' מסעי כ"ח תמוז תרמ"ו הרגיש רבינו ממש אפיסת הכחות, ויצו לקרא לבנותיו ואחניו, וירד מעל המטה, נטל ידיו, התודה אל אלקיו, קרא קר"ש במסירת נפש, וילאה נשמתו בטהרה ומנ"כ אונגוואר זי"ע.

רבינו השאיר אחריו ברכה מרובה, את ספריו המרובים ביניהם,קיצור שלחן ערוך,קסת הסופר,אהלי שם,תורת זבח,פני שלמה,פני אדם ועוד.

נשאר אחריו בניו ה"ה הגה"ק ר' יוסף דומ"ץ בעיר אפריעס זי"ע, הגה"ק ר' יום טוב ליפמאן זי"ע הגה"ק ר' זאב וואלף זי"ע הגה"ק ר' אהרן יעקב זי"ע

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מתורתו של רבינו

איש צדיק תמים היה בדורותיו (פרשת נח ו' ט') ואפשר לומר עוד לפע"ד (קצת ע"ד צחות) כי דרך העולם הוא שאם יעמוד איש צדיק להוכיח אנשי דורו אזי יפשפש וידקדקו אחרי מעשיו כדי שאם יאמר להם טול קיסם יאמרו לו טול קורה. אבל אם הצדיק ישב בדד וידום אז לא ידקדקו כלל אחריו, וז"ש איש צדיק תמים היה בדורותיו, שגם בעיני דורותיו היה נחשב לצדיק ולא הביטו אחריו כלל והטעם היה כי את האלקים התהלך נח ולא הוכיח אותם. (אפריון)

למה לא הגדת לי כי אשתך היא. למה אמרת אחותי היא (פרשת לך לך יב, יח-יט) כתיב רבינו: מדוע עשה פרעה ב' שאלות מזה, הרי עיקר הטענה היא מה שלא אמר שהיא אשתו, ולמה הוצרך להוסיף על טענתו 'למה אמרת אחותי היא'. וכתב ליישב על פי מה שמצאנו (מגילת אסתר ב' י') שמרדכי צוה על אסתר שלא תגיד את עמה ואת מולדתה, והטעם בזה כדי שיחשוב אחשורוש שהיא ממשפחה בזויה ולא יקחנה לאשה, כי אין כבוד למלך לקחת אשה ממשפחה בזויה. ולפי זה אם היה אברהם אומר על שרה רק שהיא איננה אשתו ולא היה אומר אחותי היא, יתכן שלא היה פרעה לוקחה לאשה, כיון שלא נודע משפחתה, ויתכן שהיא ממשפחה בזויה ואין כבוד למלך לשאת אשה ממשפחה בזויה, אך כיון שאמר אברהם אחותי היא לא חשש פרעה שהיא ממשפחה בזויה, שהרי היא ממשפחת אברהם שהיה מפורסם בכל העולם. וזהו שטען פרעה לאברהם, שעשה עמו ב' רעות, האחת מה שלא הגדת לי שהיא אשתך, והשנית מה שאמרת לי אחותי היא ולכן לקחתיה לאשה, כי לולא היתה אחותך לא הייתי לוקחה שמא ממשפחה בזויה היא. (אפריון)

ולוט ישב בשער סדום. (בראשית י"ט א') פירש"י אותו היום מינוהו שופט עליהם. לכאורה תמוה מאוד כיון שלוט היה הצדיק ביניהם מה ראוי למנות אותו לשופט. ואמרתי (בדרך צחות) כי (בסנהדרין דף ק"ט) מביא הגמרא מעשה אליעזר עבד אברהם איהרמי התם (לסדום) פדיוהו (פי' פצעוהו) אתא לקמא דיינא א"ל הב לי' אגרא דשקל לך דמא שקל גללא (מקל או אבן) פדיוהו איהו לדיינא אמר מאי האי א"ל אגרא דנפיק לי מינך הב ניהלי' להאי וזוזי דידי כדקיימי קיימי וע"ש. ויש לומר: כי לאחר מעשה זו לא רצה שום אחד להיות שופט ביניהם ולכך מינו את לוט. (אפריון)

סגולת ההפטרת של יום א' דראש השנה

ואשה קשת רוח בגדול בנים או שאין לה כלל, סגלה שתאמר לאחר הדלקת הנרות, ההפטרה של יום ראשון דראש השנה, וטוב שתבין מה שהיא אומרת, ותאמר בכונה. (קיצור שולחן ערוך)

כט תמוז ד'תתס"ה

רבי שלמה יצחקי ב"ר יצחק רבינו רש"י הקדוש

רבינו הגדול רבי שלמה יצחקי (הנקרא יצחקי ע"ש אביו) הוא רש"י הק' זי"ע המכונה ג"כ בשם רבי שלמה ירחי נולד בשנת ד"א ת"ת בעיר טרויש בצרפת לאביו הגה"ק רבינו יצחק זי"ע (בן הגה"ק רבינו יעקב זי"ע). רבינו הי' דור ל"ג להתנא הקדוש האלקי ר' יוחנן הסנדלר זי"ע שהי' דור שישי להלל הזקן זי"ע ולמעלה בקודש עד דוד מלך ישראל חי וקים, י"א שאמו של רבינו הי' אחות הפייטן רבינו שמעון ב"ר יצחק הנקרא ר' שמעון הגדול ממאגענצא זי"ע וי"א שאשתו של רבינו שמעון הגדול היתה אחותה של רבינו. בשפתי ישינים כתב: שלרבינו רש"י הי' לו נשמת רב, ובני דורו קראוהו פרשנדתא רצה לומר שהוא פרשן, ופסקן מלשון דת

כתיב בספר דה"ד דבת קול היתה נשמעת בבית מדרשו של מביו הקדוש רבינו יצחק לאמר הנה יולד לך בן ומאיר כל ישראל, וקול זה שמעו גם תלמידיו הגדולים, בתוך שנה מאז נולד לו רבינו רש"י הק'.

מסופר שזקינו של רבינו, הגה"ק רבי יעקב נהג לכבד ולנקות תמיד את הבית המדרש, ואת מרון הקודש כיבד וניקה בזקָנו, כי בער בו שם קודש לכבד וליקר את בית ה', ובזכות זה זכה שבן בנו היה רש"י הק' אשר האיר עיני ישראל באור תורתו.

עוד מסופר על מה שזכה רבי יצחק שיוולד לו בן זה אשר היונו רבן של כל ישראל בכל מקומות מושבותיהם עד עתה, שאביו היה סוחר לדיק וירא שמים ולא היו לו ילדים שנים רבות. פעם אחת התגלגל לידיו של רבי יצחק אבן טובה ויקרה. הדבר נודע למלך, וביקש לקנותה בסך רב. כיון שרצה להשתמש לצורך העבודה זרה שלו, לכן לא הסכים רבי יצחק לתת לו את האבן. המלך אשר חשק לזה במאוד מאוד, שלח את שריו אשר יביאו את רבי יצחק בעל כרחו, השליחים קיימו מצות המלך והעלו את רבי יצחק עם האבן על האניה להביאו למלכם, בשבתו על סיפון האניה חרד רבי יצחק מהמחשבה אשר רח"ל הוא יהיה הגורם להכניס אבן יפה זו לעבודה זרה שלו, ע"כ עשה עצמו כמשתעשע עם האבן ולפתע פתאום נשמטה האבן מידו והחליקה לתוך מימי הים הגואשים, מיד פרץ רבי יצחק בזעקות שבר למען יחשבו השרים שבאמת כואב לו דבר זה, והם ברוותם איך שעבד זאת עם כל המטמון שהבטיחו המלך, שיחרדוהו לנפשו, ורבי יצחק חזר לביתו שם ושמח על מה שהצליח להערים עליהם. אחר מעשה זו ילא כרוז משמים שרבינו יזכה בבן שעתיד להאיר את העולם, ואליהו הנביא זכור לטוב נתגלה לרבינו לבשרו בשורה טובה זו.

לרבינו היו שייעתא דשמיא עוד לפני שנולד, שבאשר אמו היתה מעוברת עמו, עברה פעם אחת ברחוב לר, כאשר לפתע פתאום ללה לפניה אר גדול רכוב על סוס וכמעט דרסה, בדגע האחרונה נזחקה אמו של רש"י ללד הקיר, ונעשה לה נס כאשר הקיר שקעה ונהיה בקע בחומה ובזה ניללה היא ועוברה, ועד היום רואים השקע בחומה.

כבר בנעוריו הי' ניכר בו שיהי' גדול בישראל שלא קם כמוהו בכל ארץ לרפת, רבינו הי' בעל מקובל גדול קדוש וטוהר ובעל מופת גדול ונורא

רבינו ינק תורתו מרבו המובהק רבינו יעקב בן יקר זי"ע מחכמי אשכנז אשר רבינו קרא שמו בכל מקום שו רבי סתם שו מורי הזקן , כמו"כ למד גם אצל רבינו יצחק הלוי ב"ר אשר הזקן זיע"א ראש ישיבה מרכז התורה בווירמייזא, ואצל רבו השלישי רבינו יצחק ב"ר יהודה ממאגענצא זי"ע שכולם הי' מתלמידי רבינו גרשום ב"ר יהודה מאור הגולה זי"ע. כמו"כ ינק ר בינו תורה מרבו רבינו משה הדרשן מנרבונא מחכמי פראבינס זי"ע, והי' ג"כ כתלמיד חבר לרבינו ר' מנחם בן סרוק בעל המחברות זי"ע.

רבינו קיבל על עצמו גלות ז' שנים וכתת רגליו ממדינה למדינה, הן כדי לכפר על מה שבגלגלו חיבב אביו אבן יקרה הנ"ל (שם הגדולים לחיד"א), והן כדי לבדוק אם יש עוד גירסאות בש"ס. במשך גלותו חיבר חבורו הגדול והטהור על תנ"ך, אחר כן שב לביתו לצרפת ועשה חיבורו על הש"ס, ולא שמעו בכל העולם, ממש הי' יחיד בדורו, ובכ"מ שהיהודים יקבו הזכירו שמו באימה ובירלה ובכבוד גדול, מכל העולם הרילו אליו מכתבים בשו"ת ופסק הלכה וגם רבו רבינו יצחק הלוי מווירמייזא זי"ע כ' אליו "אין הדור יתום שאתה שרוי בו וכמוך ירבו בישראל". נכון הרשב"ם אמר כזה פירוש שעשה זקיני על הש"ס גם אני יכול לעשות, אמנם פירוש כזה שעשה על החומש, אשר קל הוא ללימוד לכל ילד קטן, ורחבה מיני יש לכל גאון עולם, זאת אין בכוחי לעשות. וכבר כתב בשה"ג שרבינו רש"י התענה תרי"ג תעניתים טרם שכתב פירושו עה"ת, וכתב כולו עפ"י סוד שנגלגו בכל אות רזין עלאין,

לרבינו נתקבלו תלמידים מקרוב ורחוק כאשר ביניהם נמנו שלשה מתלמידיו הגדולים שלשה נבדיו עמודי העולם רבינו שמואל ב"ר מאיר הרשב"ם זי"ע (אשר עליו כתב המקובל האלקי הר"ר חייס ווישאל זי"ע שלאחר מות רבינו רש"י בא בחלום לנכדו רבינו הרשב"ם זי"ע, ולמד עמו קריאת שם הנעלם, כי אמר הכל למידתך בחיי, חוץ מזה), ורבינו יצחק ב"ר מאיר הריב"ם זי"ע ורבינו יעקב ב"ר מאיר בעל רבינו תם זי"ע בני חתנו רבינו מאיר ב"ר שמואל מרומבורג זי"ע, גם ב' חתני רבינו האחרים רבינו יהודה ב"ר נתן הנקרא הריב"ן ממאגענצא מראשוני בעלי התוספות זי"ע ורבינו שמואל בן רבינו שמחה בעל מחזור ויטרי זי"ע למדו אצל רבינו, כמו"כ העמיד עוד תלמידים לרוב, שכולם יצאו אח"כ טבעם בעולם כגאונים אדירים, מהם רבינו שמעי' זי"ע, רבינו יוסף קמחא זי"ע, רבינו שמחה מוויטרי זי"ע, רבינו שמעון בעל הלקט זי"ע, ורבינו שמרי' זי"ע אשר רש"י הק' עילב רוחם.

רבינו עשה שלשה מהדורות על הש"ס, כאשר רק המהדורא השלישי הוא שבידינו, ומה שהראשונים ז"ל הבילו כ" פ דברי רש"י וליתא ברש"י שלפנינו הוא במהדורא א' וב' שלו,

רש"י חיבר גם שו"ת ופסקי דינים בספר הפרדס שלו, גם הרבה פיוטים כתב רבינו, כאשר כותב הגה"ק רבי שלמה לוריא אשכנזי ראב"ד בלובלין בעל המהרש"ל זי"ע שיש הרבה פיוטים מרש"י כמו הסליחות "אז טרם נמחו" וכן המתחלת "ה' אלקי צבקות" ועוד כמה סליחות שהם ממנו. כמו"כ חיבר עוד הרבה חיבורים אשר אינם בנמצא.

בן ס"ה שנים הי' רש"י בשנת ד"א תתס"ה בעת למדו מסכת מכות בדף י"ט פרחה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים בכתבו חיבת "טהור" ומשם ואילך כ' פי' על מסכת זו חתנו רבינו הריב"ן זי"ע והוא כתב שם על רבינו בזה"ל: רבינו גופו טהור וילאה נשמתו בטהרה, לא פירש יותר מכאן ואילך לשון תלמידו ריב"ן, וזה הי' בכ"ט לחודש תמוז. זכות רבינו הקדוש יגן עלינו ועכי"ל.

מפורסם הוא הסיפור אשר שר אחד שלשה לכבוד מדינות רבות. כאשר רצה לכבוד את ירושלים מידי השמעאלים, רצה להתייעץ עם רש"י, אך רש"י לא הגיע אליו כיון שידע שהוא שיש אכזר ורע מעללים. השר כעס נורא על בזיונו, ע"כ בא בית מדרשו של רש"י לעשות בו שפטים, אמנם כאשר נכנס לבית מדרשו של רש"י ראה ספרים פתוחים ואין שם איש, כי רש"י הפך להיות רואה ואינו נראה, כעת הבין השר שיש לו דין ודברים עם איש קדוש, ע"כ הבטיח שלא יגע בו לרעה, והעיקר שיקבל פניו, ילא רש"י אליו מחוץ לביתמ"ד, לשאלת השר אם יצליח במלחמה, השיב לו רש"י שאכן יכבוש את ירושלים, אמנם רק לג' ימים, ובזוה הרביעי יונסו אותו משם, ויפסיד כל המלחמה, עד שיחזור ריקם ויכנס בשערי העיר רק עם ג' פרשים, השר שבעם נורא על דברי רש"י אמנם לא יכל לעשות לו כל רע משום שהבטיח לו כך, אמר לרש"י דע לך שאם לחזור אפי' רק עם ד' פרשים, אמסור בשרך לכלבים, ואגרש כל יהודי לצרפת. מיותר לומר שמדברי רש"י לא נפל דבר אלצה, ואכן ביום הרביעי לשבתו בירושלים, הבראוהו משם, והוכרח לחזור לעירו בבושת פנים, בהגיעו קרוב לעירו נזכר בדברי רש"י, ולתדהמתו רואה שיש לו ד' פרשים, החליט השר לשפוך כעסו ורשעו על רש"י הק', אמנם בהיכנסו בשערי העיר נפלה אבן גדולה מן השער, והפרש הרביעי נהרג מחוץ לשער ונכנס רק עם ג' פרשים, ברואתו זאת הבין גדלותו של רש"י, והלך לקבל פניו, בהגיעו לשכונת היהודים רואה הוא כי רבתה שם תאניה ואניה, לשאלתו מה קרה, בישראהו שבעת נסתלק רש"י וחולקים לו כבוד האחרון, מיד נצטרף השר למסע ההלוי' וחלק לו ג"כ כבודו האחרון.

לא היה לרבינו בנים כי אם בנות, וכמעט כל תלמידי בעשע"ט הק' מתייחסים אחר רבינו רש"י הק' זי"ע. זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

גולה נגד מחשבות רעות

בשם הרה"ק ר' פנחס מקארוץ זי"ע סגולה נגד מחשבות רעות בעניני אמונה : ללמוד פירוש רש"י הק' על החומש.

סגולה לזכור תלמודו כתב רבינו רש"י הק' במ' עבודה זרה דף ח' עמוד א' : אם היה משכח תלמודו מאריך "בחונן הדעת"

כותב רבינו חיים פלאג"י זי"ע בספרו כף החיים סי' כ"ז אות ז': ומי שחשקו לחדש חידושי תורה יראה כמה תועלת נמשך בהגיעו ללמוד פרקו בפירוש רש"י מידי שבוע בשבוע השים אל לבו שרש"י ז"ל התענה תרי"ג תעניות כדי לפרש פירושו זה ויש בו רצון עילאין וסודות עמוקים.